Eminescu, Slavici, Caragiale,
Delavrancea, N. Filimon

Făt-Frumos din lacrimă

și alte basme
culte și populare

Mihai Eminescu

Făt-Frumos din lacrimă
Şi alte basme culte

Mihai Eninescu
(1850-1889)
Literatură populară,
Ediţie îngrijită şi prefaţată de
Perpessicius
Bucureşti, 1965

Făt-Frumos din lacrimă

În vremea veche, pe când oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decât în germenii viitorului, pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului, – în vremea veche trăia un împărat întunecat şi gânditor ca miază-noaptea şi avea o împărătească tânără şi zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul şi lăsase de moştenire fiilor şi nepoților ura şi vrajba de sânge. Cincizeci de ani, şi numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte şi suferințe – împărat, ce-n viața lui nu râsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveştile bătrâne şi glumețe a ostaşilor înălbiți în bătălie şi nevoi. Se simțea slab, se simțea murind şi n-avea cui să lese moştenirea urii lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lângă împărăteasa tânără – pat aurit, însă pustiu şi nebinecuvântat, – trist mergea la război cu inima neîmblânzită, – şi împărăteasa sa, rămasă singură, plângea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben ca aurul cel mai frumos cădea pe sânii ei albi şi rotunzi, – şi din ochii ei albaştri şi mari curgeau şiroaie de mărgăritare apoase pe o față mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor, şi vine albastre se trăgeau pe fața ei albă ca o marmură vie.

Sculată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră a unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candele fumegânde, icoana îmbrăcată în argint a Maicii durerilor. Înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se umeziră şi o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreața ei statură, atinse cu buza ei seacă

lacrima cea rece şi o supse în adâncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă, şi împărăteasa făcu un fecior alb ca spuma laptelui, cu părul bălai ca razele lunii.

Împăratul surâse, soarele surâse şi el în înfocata lui împărăție, chiar stătu pe loc, încât trei zile n-a fost noapte, ci numai senin şi veselie, – vinul curgea din butii sparte şi chiotele despicau bolta cerului.

Şi-i puse mama numele: Făt-Frumos din lacrimă. Şi crescu şi se făcu mare ca brazii codrilor. Creştea într-o lună cât alții într-un an.

Când era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta cerului, îl prinse pe degetul cel mic şi buzduganul se rupse-n două. Atunci puse să-i facă altul mai greu – îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al lunii; căzând din nori, nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos îşi luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă, să se bată el singur cu oştile împăratului ce-l duşmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeşă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mândră pălărie cu flori, cu cordele şi cu mărgele rupte de la gâturile fetelor de-mpărați, îşi puse-n brâul verde un fluier de doine şi altul de hore, şi, când era soarele de două sulițe pe cer, a plecat în lumea largă şi-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea şi doinea, iar buzduganul şi-l arunca să spintece nourii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile şi munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele-şi ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele îşi turburau adâncul, ca să-şi azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare

din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor şopti văilor şi florilor.

Râurile se ciorăiau mai în jos de brâiele melancolicelor stânce, învățau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii ce stau amuțiți pe creştetele seci şi sure a stâncelor nalte, învățau de la el țipătul cel plâns al jelei.

Stăteau toate uimite pe când trecea păstoraşul împărat, doinind şi horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; şi-n piepturile păstorilor tineri, răzimați c-un cot de-o stâncă şi c-o mână pe bâtă, încolțea un dor mai adânc, mai întunecos, mai mare – dorul voiniciei.

Toate stăteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cântecul dorul inimii lui, şi cu ochii buzduganul, ce sclipea prin nori şi prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năzdrăvană.

Când era-nspre sara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă, şi făcu un vuiet puternic şi lung. Poarta era sfărâmată şi voinicul intră. Luna răsărise dintre munți şi se oglindea într-un lac mare şi limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand, încunjurat de un crâng de arbori verzi şi stufoşi, se ridica un mândru palat de o marmură ca laptele, lucie şi albă – atât de lucie, încât în ziduri răsfrângea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă şi luncă, lac şi țărmuri. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; şi-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cântece mândre şi senine. Făt-Frumos se sui-n luntre şi, vâslind, ajunse până la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de brațe, şi-n fiecare braț ardea câte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susținută de stâlpi şi de arcuri, toate de aur, iar în

mijlocul ei stătea o mândră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din câte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce şedeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roşie, erau frumoşi ca zilele tinereții şi voioşi ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur, bătut cu diamante, şi cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopți de vară. Dar mai mândru era Făt-Frumos.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos! zise împăratul; am auzit de tine, da' de văzut nu te-am văzut.

— Bine te-am găsit, împărate, deşi mă tem că nu te-oi lăsa cu bine, pentru că am venit să ne luptăm greu, că destul ai viclenit asupra tatălui meu.

— Ba n-am viclenit asupra tatălui tău, ci totdeauna m-am luptat în luptă dreaptă. Dar cu tine nu m-oi bate. Ci mai bine-oi spune lăutarilor să zică şi cuparilor să umple cupele cu vin şi-om lega frăție de cruce pe cât om fi şi-om trăi.

Şi se sărutară feciorii de-mpărați în urările boierilor, şi băură şi se sfătuiră.

Zise împăratul lui Făt-Frumos:
— De cine-n lume te temi tu mai mult?
— De nime-n lumea asta, afară de Dumnezeu. Dar tu?
— Eu iar de nime, afară de Dumnezeu şi de Mama-pădurilor. O babă bătrână şi urâtă, care umblă prin împărăția mea de mână cu furtuna. Pe unde trece ea, fața pământului se usucă, satele se risipesc, târgurile cad năruite. Mers-am eu asupra ei cu bătălie, dar n-am isprăvit nimica. Ca să nu-mi prăpădească toată împărăția, am fost silit să stau la-nvoială cu ea şi să-i dau ca bir tot al zecelea din copiii supuşilor mei. Şi azi vine ca să-şi ieie birul.

Când sună miazănoaptea, fețele mesenilor se posomorâră; căci pe miazănoapte călare, cu aripi vântoase, cu fața zbârcită ca o stâncă buhavă şi scobită de păraie, c-o

pădure-n loc de păr, urla prin aerul cernit Mama-pădurilor cea nebună. Ochii ei – două nopți turburi, gura ei – un hău căscat, dinții ei – şiruri de pietre de mori.

Cum venea vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc şi o trânti cu toată puterea într-o piuă mare de piatră; peste piuă prăvăli o bucată de stâncă, pe care-o legă din toate părțile cu şapte lanțuri de fier. Înăuntru baba şuiera şi se smulgea ca vântul închis, dar nu-i folosea nimica.

Veni iar la ospăț; când prin bolțile ferestelor, la lumina lunii, văzură două dealuri lungi de apă. Ce era? Mama-pădurilor, neputând să iasă, trecea peste ape cu piuă cu tot şi-i brăzda fața în două dealuri. Şi fugea mereu, o stâncă de piatră îndrăcită, rupându-şi cale prin păduri, brăzdând pământul cu dâră lungă, până ce se făcu nevăzută în depărtarea nopții.

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi, luându-şi buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dâra trasă de piuă, până ce ajunse lâng-o casă frumoasă, albă, care sticlea la lumina lunii în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi şi luminau albastre, roşie-închise şi albe, iar printre ele roiau fluturi uşori, ca sclipitoare stele de aur. Miros, lumină şi un cântec nesfârşit, încet, dulce, ieşind din roirea fluturilor şi a albinelor, îmbătau grădina şi casa. Lângă prispă stăteau două butii cu apă, iar pe prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă şi lungă părea un nor de raze şi umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritărele era aşezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunii, ea părea muiată într-un aer de aur. Degetele ei ca din ceară albă torceau dintr-o furcă de aur şi dintr-un fuior de o lână ca argintul torcea un fir de o mătase albă, subțire, strălucită, ce semăna mai mult a o vie rază de lună, ce cutreiera aerul, decât a fir de tort.

La zgomotul uşor al paşilor lui Făt-Frumos, fata-şi ridică ochii albaştri ca undele lacului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea cu ochii limpezi şi pe jumătate închişi, cât e de mult de când te-am visat. Pe când degetele mele torceau un fir, gândurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eu mă iubeam cu tine; Făt-Frumos, din fuior de argint torceam şi eram să-ți țes o haină urzită în descântece, bătută-n fericire; s-o porți... să te iubeşti cu mine. Din tortul meu ți-aş face o haină, din zilele mele, o viață plină de desmierdări.

Astfel, cum privea umilită la el, fusul îi scăpă din mână şi furca căzu alături de ea. Ea se sculă şi, ca ruşinată de cele ce zisese, mâinile ei spânzurau în jos ca la un copil vinovat şi ochii ei cei mari se plecară. El se apropie de ea, c-o mână îi cuprinse mijlocul, iar cu cealaltă îi desmierdă încet fruntea şi părul şi-i şopti:

— Ce frumoasă eşti tu, ce dragă-mi eşti! A cui eşti tu, fata mea?

— A Mamei-pădurilor, răspunse ea suspinând; mă vei iubi tu acu— ma, când ştii a cui sunt? Ea încunjură cu amândouă brațele ei goale grumazul lui şi se uită lung la el, în ochii lui.

— Ce-mi pasă a cui eşti, zise el, destul că te iubesc.

— Dacă mă iubeşti, să fugim atuncea, zise ea lipindu-se mai tare de pieptul lui; dacă te-ar găsi mama, ea te-ar omorî, şi dac-ai muri tu, eu aş nebuni ori aş muri şi eu.

— N-aibi frică, zise el zâmbind şi desfăcându-se din brațele ei. Unde-i mumă-ta?

— De când a venit se zbuciumă în piua în care-ai încuiat-o tu şi roade cu colții la lanțurile ce-o închid.

— Ce-mi pasă! zise el repezindu-se să vadă unde-i.

— Făt-Frumos, zise fata, şi două lacrimi mari străluciră în

ochii ei, nu te duce încă! Să te-nvăț eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buțile aste două? Una-i cu *apă*, alta cu *putere*. Să le mutăm una în locul alteia. Mama, când se luptă cu vrăjmaşii ei, strigă când oboseşte: „Stăi, să mai bem câte-oleacă de apă!" Apoi ea bea putere, în vreme ce duşmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc: ea nu va şti şi va bea numai apă în vremea luptei cu tine.

Precum au zis, aşa au şi făcut. El se repezi după casă.

— Ce faci, babă? strigă el. Baba, de venin, se smulse odată din piuă-n sus şi rupse lanțurile, lungindu-se slabă şi mare până-n nori.

— A, bine că mi-ai venit, Făt-Frumos! zise ea, făcându-se iar scurtă, ia acum hai la luptă, acu om vedea cine-i mai tare!

— Hai! zise Făt-Frumos. Baba-l apucă de mijloc, se lungi repezindu-se cu el până-n nori, apoi îl izbi de pământ şi-l băgă în țărână până-n glezne.

Făt-Frumos o izbi pe ea şi o băgă-n pământ până în genunchi.

— Stăi, să mai bem apă, zise Mama-pădurilor ostenită. Stătură şi se răsuflară. Baba bău apă, Făt-Frumos bău putere, şi-un fel de foc nestins îi cutreieră cu fiori de răcoare toți muşchii şi toate vinele lui cele slăbite.

C-o putere îndoită, cu brațe de fier, o smunci pe babă de mijloc şi-o băgă-n pământ până-n gât. Apoi o izbi cu buzduganul în cap şi-i risipi creierii. Cerul încărunți de nouri, vântul începu a geme rece şi a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Şerpi roşii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc ca un proroc al pierzării. Prin acel întuneric des şi nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mâinile ridicate şi palidă. El se apropie de ea şi-o cuprinse cu brațele lui. Ea căzu ca moartă de groază pe pieptul lui, şi

mâinile ei reci s-ascunseră-n sânul lui. Ca să se trezească, el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăți pe cer, luna roşie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sânul lui, Făt-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi, şi uimite – ochii miresei lui. El o luă pe braţe şi începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-şi culcase capul în sânul lui şi părea că adormise. Ajuns lângă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducând-o ca-ntr-un leagăn peste lac, smulse iarbă, fân cu miros şi flori din grădină şi-i clădi un pat, în care-o aşează ca-ntr-un cuib.

Soarele ieşind din răsărit privea la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipise de membrele dulci şi rotunde, faţa ei de-o paloare umedă ca ceara cea albă, mâinile mici şi unite pe piept, părul despletit şi răsfirat pe fân, ochii mari, închişi şi adânciți în frunte, astfel ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă şi albă, Făt-Frumos presură câteva flori albastre, apoi şezu alături cu ea şi-ncepu a doini încet. Cerul limpede – o mare, soarele – o faţă de foc, ierburile împrospătate, mirosul cel umed al florilor învioşate o făceau să doarmă mult şi lin, însoțită în calea visurilor ei de glasul cel plâns al fluierului. Când era soarele-n amiazi, firea tăcea şi Făt-Frumos asculta fericita ei răsuflare, caldă şi umedă. Încet se plecă la obrazul ei şi-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri, şi-ntinzându-se somnoroasă, zise încet şi zâmbind:

— Tu aici eşti?

— Ba nu sunt aici, nu vezi că nu sunt aici? zise el mai lăcrămând de fericire.

Cum şedea el lângă ea, ea-şi întinse un braţ şi-i cuprinse mijlocul.

— Hai, scoală, zise el desmierdând-o, e ziua-n amiaza-mare.

Ea se sculă, îşi netezi părul de pe frunte şi-l dete pe spate, el îi cuprinse mijlocul, ea-i înconjură grumazul – şi astfel

trecură printre straturile de flori şi intrară în palatul de marmură al împăratului.

El o duse la împăratul şi i-o arătă, spuindu-i că-i mireasa lui. Împăratul zâmbi, apoi îl luă de mână pe Făt-Frumos, ca şi când ar fi vrut să-i spuie ceva în taină, şi-l trase la o fereastră mare, pe care vedea lacul cel întins. Ci el nu-i spuse nimica, ci numai se uită uimit pe luciul lacului şi ochii i se umplură de lacrimi. O lebădă îşi înălţase aripile ca pe nişte pânze de argint şi cu capul cufundat în apă sfâşia faţa senină a lacului.

— Plângi împărate? zise Făt-Frumos. De ce?

— Făt-Frumos, zise împăratul, binele ce mi l-ai făcut mie nu ţi-l pot plăti nici cu lumina ochilor, oricât de scumpă mi-ar fi, şi cu toate astea vin să-ţi cer şi mai mult.

— Ce, împărate?

— Vezi tu lebăda ceea îndrăgită de unde? Tânăr fiind, aş trebui să fiu îndrăgit de viaţă, şi cu toate astea de câte ori am vrut să-mi fac samă. Iubesc o fată frumoasă, cu ochii gânditori, dulce ca visele mării – fata Genarului, om mândru şi sălbatic ce îşi petrece viaţa vânând prin păduri bătrâne. O, cât e de aspru el, cât e de frumoasă fata lui! Orice încercare de a o răpi a fost deşartă. Încearcă-te tu!

Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăţia de cruce, ca oricărui voinic, mai scumpă decât zilele, mai scumpă decât mireasa.

— Împărate prea luminate, din câte noroace-ai avut, unul a fost mai mare decât toate: acela că Făt-Frumos ţi-i frate de cruce. Hai, că mă duc eu să răpesc pe fata Genarului.

Şi-şi luă cai ageri, cai cu suflet de vânt, Făt-Frumos, şi era să plece. Atunci mireasa lui – Ileana o chema – îi zise încet la ureche, sărutându-l cu dulce:

— Nu uita, Făt-Frumos, că pe cât vei fi tu departe, eu oi tot plânge. El se uită cu milă la ea, o mângâie, dar apoi, desfăcându-se de îmbrăţoşările ei, se avântă pe şeaua calului şi plecă în lume.

Trecea prin codri pustii, prin munţi cu fruntea ninsă, şi când răsărea dintre stânci bătrâne luna cam palidă, ca faţa unei fete moarte, atunci vedea din când în când câte-o streanţă uriaşă atârnată de cer, ce încunjura cu poalele ei vârful vreunui munte – o noapte sfârtecată, un trecut în ruină, un castel numai pietre şi ziduri sparte.

Când se lumină de ziuă, Făt-Frumos vede că şirul munţilor dă într-o mare verde şi întinsă, ce trăieşte în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet şi melodios, până unde ochiul se pierde în albastrul cerului şi în verdele mării. În capătul şirului de munţi, drept asupra mării, se oglindea în fundul ei o măreaţă stâncă de granit, din care răsărea ca un cuib alb o cetate frumoasă, care, de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată, oacheş şi visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea, sărind de la fereastră şi deschizând porţile măreţului castel, unde ea locuia singură ca un geniu într-un pustiu, astă-noapte mi se părea că vorbesc c-o stea, şi steaua mi-a spus că vii din partea împăratului ce mă iubeşte.

În sala cea mare a castelului, în cenuşa vetrei, veghea un motan cu şapte capete, care când urla dintr-un cap s-auzea cale de-o zi, iar când urla din câte şapte, s-auzea cale de şapte zile.

Genarul, pierdut în sălbatecele sale vânători, se depărtase cale de-o zi.

Făt-Frumos luă fata în braţe şi punând-o pe cal, zburau amândoi prin pustiul lungului mării ca două abia văzute închegări ale văzduhului.

Dar Genarul, om nalt şi puternic, avea un cal năzdrăvan cu două inimi. Motanul din castel mieună dintr-un cap, iar calul Genarului necheză cu vocea lui de bronz.

— Ce e? îl întrebă Genarul pe calul năzdrăvan. Ţi s-a urât cu binele?

— Nu mi s-a urât mie cu binele, ci de ţine-i rău. Făt-Frumos ţi-a furat fata.

— Trebuie să ne grăbim mult ca să-i ajungem?

— Să ne grăbim şi nu prea, pentru că-i putem ajunge. Genarul încălecă şi zbură ca spaima cea bătrână în urma fugiţilor. În curând îi şi ajunse. Să se bată cu el Făt-Frumos nu putea, pentru că Genarul era creştin şi puterea lui nu era în duhurile întunericului, ci în Dumnezeu.

— Făt-Frumos, zise Genarul, mult eşti frumos şi mi-e milă de tine. De astă dată nu-ţi fac nimica, dar de altă dată... ţine minte!

Şi luându-şi fata alături cu el, pieri în vânt, ca şi când nu mai fusese.

Dar Făt-Frumos era voinic şi ştia drumul înapoi. El se reîntoarse şi găsi pe fată iar singură, însă mai palidă şi mai plânsă ea părea şi mai frumoasă. Genarul era dus iar la vânătoare cale de două zile. FătFrumos luă alţi cai din chiar grajdul Genarului.

Astă dată plecară noaptea. Ei fugeau cum fug razele lunii peste adâncile valuri ale mării, fugeau prin noaptea pustie şi rece ca două visuri dragi; ci prin fuga lor auzeau miautele lungi şi îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemene celor ce vor să fugă în

vis şi cu toate aceste nu pot. Apoi un nor de colb îi cuprinse, căci Genarul venea în fuga calului, de rupea pământul.

Fața lui era înfricoşată, privirea cruntă. Fără de-a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos şi-l azvârli în nourii cei negri şi plini de furtună ai cerului. Apoi dispăru cu fată cu tot.

Făt-Frumos, ars de fulgere, nu căzu din el decât o mână de cenuşă în nisipul cel fierbinte şi sec al pustiului. Dar din cenuşa lui se făcu un izvor limpede ce curgea pe un nisip de diamant, pe lângă el arbori nalți, verzi, stufoşi răspândeau o umbră răcorită şi mirositoare. Dacă cineva ar fi priceput glasul izvorului, ar fi înțeles că jelea într-o lungă doină pe Ileana, împărăteasa cea bălaie a lui Făt-Frumos. Dar cine să înțeleagă glasul izvorului într-un pustiu, unde până-atunci nu călcase picior de om?

Dar pe vremea aceea Domnul umbla încă pe pământ. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele şi fața unuia strălucea ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decât umbra celui luminat. Era Domnul şi sf. Petrea. Picioarele lor înfierbântate de nisipul pustiului călcară atuncea în răcoarele şi limpedele pârău ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu gleznele lor sfâşiau valurile până la umbritul lor izvor. Acolo Domnul bău din apă şi-şi spălă fața sa cea sfântă şi luminată şi mâinile sale făcătoare de minuni. Apoi şezură amândoi în umbră, Domnul cugetând la tatăl său din cer, şi sfântul Petrea ascultând pe cugete doina izvorului plângător. Când se sculară spre a merge mai departe, zise sf. Petrea: „Doamne, fă ca acest izvor să fie ce-a fost mai înainte". „Amin!" zise Domnul ridicând mâna sa cea sfântă, după care apoi se depărtară înspre mare, fără a mai privi înapoi.

Ca prin farmec pieri izvorul şi copacii, şi Făt-Frumos, trezit ca dintr-un somn lung, se uită împrejur. Atunci văzu chipul

cel luminat al Domnului, ce mergea pe valurile mării, care se plecau înaintea lui, întocmai ca pe uscat; şi pe sf. Petrea, care, mergând în urma lui şi învins de firea lui cea omenească, se uita înapoia sa şi-i făcea lui FătFrumos din cap. Făt-Frumos îi urmări cu ochii până ce chipul sf. Petrea se risipi în depărtare, şi nu se vedea decât chipul strălucit al Domnului aruncând o dungă de lumină pe luciul apei, astfel încât dacă soarele n-ar fi fost în amiazi, ai fi crezut că soarele apune! El înțelesese minunea învierii sale şi îngenunche înspre apusul acelui soare dumnezeiesc.

Dar apoi îşi aduse aminte că făgăduise a răpi pe fata Genarului, şi ceea ce făgăduieşte voinicul anevoie o lasă nefăcută.

Deci se porni şi înspre sară ajunse la castelul Genarului, ce strălucea în întunericul serii ca o uriaşă umbră. El intră în casă... fata Genarului plângea. Dar când îl văzu, fața ei se-nsenină cum se-nsenină o undă de o rază. El îi povesti cum înviese; atunci ea-i zise:

— De răpit nu mă poți răpi până ce nu-i avea un cal asemene cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c-acela are două inimi; dar eu am să-l întreb în astă sară de unde-şi are calul, ca să poți şi tu să capeți unul ca acela. Până atunci însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare.

El şezu pe un scaun, iar ea şopti o vrajă dulce, şi, cum îl sărută pe frunte, el se prefăcu într-o floare roşie închisă ca vişina coaptă. Ea-l puse între florile din fereastă şi cânta de veselie, de răsuna castelul tatălui ei.

Atunci intră şi Genarul.
— Veselă fata mea? şi de ce eşti veselă? întrebă el.
— Pentru că nu mai este Făt-Frumos ca să mă răpească, răspunse ea râzând.

Se puseră la cină.
— Tată, întrebă fata, de unde ai calul d-tale, cu care umbli la vânat?
— La ce-ți trebuie s-o ştii? zise el încruntând sprâncenele.
— Ştii prea bine, răspunse fata, că nu vreau ca s-o ştiu decât numai ia-aşa ca s-o ştiu, pentru c-acu nu mai e Făt-Frumos să mă răpească.

— Ştii tu că nu mă împotrivesc ție niciodată, zise Genarul. De— parte de-aicea, lângă mare, şede o babă care are şapte iepe. Ea ține oameni care să i le păzească un an (cu toate că anul ei nu e decât de trei zile), şi dacă cineva i le păzeşte bine, ea-l pune să-şi aleagă drept răsplată un mânz, iar de nu, îl omoară şi-i pune capul într-un par. Chiar însă dacă păzeşte cineva bine iepele, totuşi ea-l vicleneşte pe om, căci scoate inimile din caii toți şi le pune într-unul singur, încât cel ce-a păzit alege mai întotdeauna un cal fără inimă, care-i mai rău decât unul de rând... Eşti mulțumită, fata mea?

— Mulțumită, răspunse ea zâmbind. Totodată însă Genarul îi aruncă în față o batistă roşie, uşoară, mirositoare. Fata se uită mult în ochii tatălui său, ca un om care se deşteaptă dintr-un vis, de care nu-şi poate aduce aminte. Ea uitase tot ce-i spusese tată-său. Însă floarea din fereastă veghea printre frunzele ei, ca o stea roşie prin încrețiturile unui nor.

A doua zi Genarul plecă iarăşi des-dimineață la vânătoare. Fata sărută murmurând floarea roşie şi Făt-Frumos născu ca din nimica înaintea ei.

— Ei, ştii ceva? o întrebă el.
— Nu ştiu nimica, zise ea tristă şi punând dosul mânii pe fruntea ei, am uitat tot.

— Însă eu am auzit tot, zise el. Rămâi cu bine, fata mea; în curând ne vom vedea iar.

El încălecă pe un cal şi dispăru în pustiuri. În arşiţa cea dogoritoare a zilei... văzu aproape de pădure un ţânţar zvârcolindu-se în nisipul cel fierbinte.

— Făt-Frumos, zise ţânţarul, ia-mă de mă du până-n pădure, că ţi-oi prinde şi eu bine. Sunt împăratul ţânţarilor.

Făt-Frumos îl duse până în pădurea prin care era să treacă.

Ieşind din pădure, trecu iar prin pustiu de-a lungul mării şi văzu un rac atât de ars de soare, încât nu mai avea nici putere să se mai întoarcă-napoi...

— Făt-Frumos, zise el, aruncă-mă-n mare, că ţi-oi prinde şi eu bine. Sunt împăratul racilor.

Făt-Frumos îl aruncă în mare şi-şi urmă calea. Când înspre sară ajunse la un bordei urât şi acoperit cu gunoi de cal. Împrejur gard nu era, ci numai nişte lungi ţăruşe ascuţite, din care şase aveau fiecare-n vârf câte un cap, iar al şaptelea fără, se clătina mereu în vânt şi zicea: cap! cap! cap! cap!

Pe prispă o babă bătrână şi zbârcită, culcată pe un cojoc vechi, sta cu capul ei sur ca cenuşa în poalele unei roabe tinere şi frumoase, care-i căuta în cap.

— Bine v-am găsit, zise Făt-Frumos.
— Bine-ai venit, flăcăule, zise baba sculându-se. Ce-ai venit? ce cauţi? Vrei să-mi paşti iepele poate?
— Da.
— Iepele mele pasc numai noaptea... Uite, chiar de-acu poţi să porneşti cu ele la păscut... Fată hăi! ia dă tu flăcăului demâncatul ce i-am făcut eu şi porneşte-l.

Alături cu bordeiul era sub pământ o pivniţă. El intră în ea şi acolo văzu şapte iepe negre strălucite – şapte nopţi, care de când erau nu zărise încă lumina soarelui. Ele nechezau şi băteau din picioare.

Nemâncat toată ziua, el cină ce-i dăduse baba ş-apoi, încălecând pe una din iepe, mână pe celelalte în aerul întunecos şi răcoare al nopții. Dar, încet, încet simți cum se strecoară un somn de plumb prin toate vinele lui, ochii i se painjiniră şi el căzu ca mort în iarba pajiştei. El se trezi pe când mijea de ziuă. Când colo, iepele nicăieri. El îşi credea capul pus în țeapă, când vede ieşind dintr-o pădure-n depărtare cele şapte iepe alungate de un roi nemărginit de țânțari şi un glas subțire-i zise:

— Mi-ai făcut un bine, ți l-am făcut şi eu. Când se întoarse cu caii, baba începu să turbe, să răstoarne casa cu susu-n jos şi să bată fata, care nu era de vină.

— Ce ai, mamă? întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, zise ea, mi-a venit şi mie toane. Asupra ta n-am nimica... sunt foarte mulțumită. Apoi intrând în grajd, începu să bată caii, țipând: Ascundeți-vă mai bine, bată-v-ar mama lui Dumnezeu, ca să nu vă mai găsească, ucigă-l crucea şi mănânce-l moartea!

A doua zi porni cu caii, dar iar căzu jos şi dormi până ce mijea de ziuă. Desperat, era să ieie lumea-n cap, când deodată vede răsărind din fundul mării cei şapte cai, muşcați de-o mulțime de raci.

— Mi-ai făcut un bine, zise un glas, ți l-am făcut şi eu. Era împăratul racilor. El mână caii-nspre casă şi vede iar o privelişte ca-n ziua trecută. Însă în cursul zilei roaba babii s-apropie de el şi-i zise încet strângându-l de mână:

— Eu ştiu că tu eşti Făt-Frumos. Să nu mai mănânci din bucatele ce-ți fierbe baba, pentru că-s făcute cu *somnoroasă*... Ți-oi face eu altfel de bucate.

Fata într-ascuns îi făcu merinde, şi-nspre sară, când era să plece cu caii, îşi simți ca prin minune capul treaz.

Spre miezul nopții se-ntoarse acasă, mână caii în grajd, îi încuie şi intră în odaie. Pe vatra cuptorului, în cenuşă mai licureau câțiva cărbuni. Baba sta întinsă pe laiță şi înțepenită ca moartă. El gândi c-a murit ş-o scutură. Ea era ca trunchiul şi nu se mişca deloc. El trezi fata, ce dormea pe cuptor.

— Uite, zise el, ți-a murit baba.

— Aş! asta să moară!? răspunse ea suspinând. Adevărat că acu e ca şi moartă. Acu-i miazănoaptea... un somn amorțit îi cuprinde trupul... dar sufletul ei cine ştie pe la câte răspinteni stă, cine ştie pe câte căi a vrăjilor umblă. Până ce cântă cucoşul, ea suge inimile celor ce mor, ori pustieşte sufletele celor nenorociți. Da, bădică, mâine ți se-mplineşte anul, ia-mă şi pe mine cu d-ta, că ți-oi fi de mare folos. Eu te voi scăpa din multe primejdii pe care ți le găteşte baba.

Ea scoase din fundul unei lăzi hârbuite şi vechi o cute, o perie şi o năframă.

A doua zi de dimineață i se împlinise lui Făt-Frumos anul. Baba trebuia să-i dea unul din cai ş-apoi să-l lase să plece cu Dumnezeu. Pe când prânzeau, baba ieşi până în grajd, scoase inimile din câteşişapte cai, spre a le pune pe toate într-un tretin slab, căruia-i priveai prin coaste. Făt-Frumos se sculă de la masă şi după îndemnarea babei se duse să-şi aleagă calul ce trebuia să şi-l ieie. Caii cei fără inimi erau de un negru strălucit, tretinul cel cu inimile sta culcat într-un colț pe-o movilă de gunoi.

— Pe acesta-l aleg eu, zise Făt-Frumos, arătând la calul cel slab.

— Da' cum Doamne iartă-mă, să slujeşti tu degeaba!? zise baba cea vicleană. Cum să nu-ți iei tu dreptul tău? Alege-ți unul din caii işti frumoşi... oricare-ar fi, ți-l dau.

— Nu, pe acesta-l voi, zise Făt-Frumos, ținând la vorba lui. Baba scrâşni din dinți ca apucată, dar apoi îşi strânse

moara cea hârbuită de gură, ca să nu iasă prin ea veninul ce-i răscolea inima pestriță.

— Hai, ia-ți-l! zise-n sfârşit. El se urcă pe cal cu buzduganul de-a umere. Părea că fața pustiu— lui se ia după urmele lui, şi zbura ca un gând, ca o vijelie printre volburele de nisip ce se ridicau în urmă-i.

Într-o pădure îl aştepta fata fugită. El o urcă pe cal după dânsul şi fugea mereu.

Noaptea inundase pământul cu aerul ei cel negru şi răcoare.
— Mă arde-n spate! zise fata. Făt-Frumos se uită înapoi. Dintr-o volbură naltă, verde, se vedeau nemişcați doi ochi de jăratic, a căror raze roşii ca focul ars pătrundeau în rărunchii fetei.

— Aruncă peria, zise fata. Făt-Frumos o ascultă. Şi deodată-n urmă-le văzură că se ridică o pădure neagră, deasă, mare, înfiorată de un lung freamăt de frunze şi de un urlet flămând de lupi.

— Înainte! strigă Făt-Frumos calului, care zbura asemenea unui demon urmărit de un blestem prin negura nopții. Luna palidă trecea prin nouri suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi şi seci.

Făt-Frumos zbura... zbura necontenit.
— Mă arde-n spate! zise fata c-un geamăt apăsat, ca şi când s-ar fi silit mult ca să nu spuie încă.

Făt-Frumos se uită şi văzu o bufniță mare şi sură, din care nu străluceau decât ochii roşii, ca două fulgere lănțuite de un nor.

— Aruncă cutea, zise fata. Făt-Frumos o aruncă. Şi deodată se ridică din pământ un colț sur, drept, neclintit, un uriaş împietrit ca spaima, cu capul atingând de nori.

Făt-Frumos vâjâia prin aer aşa de iute, încât i se părea că nu fuge, ci cade din înaltul cerului într-un adânc nevăzut.

— Mă arde, zise fata. Baba găurise stânca într-un loc şi trecea prin ea prefăcută într-o funie de fum, a cărei capăt dinainte ardea ca un cărbune.

— Aruncă năframa, zise fata. Făt-Frumos o ascultă. Şi deodată văzură în urmă-le un luciu întins, limpede, adânc, în a cărui oglindă bălaie se scălda în fund luna de argint şi stelele de foc.

Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer şi se uită prin nori. Cale de două ceasuri – pierdută în naltul cerului – plutea încet, încet prin albastrul tăriei Miazănoaptea bătrână cu aripile de aramă.

Când baba înota smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzduganu-n nori şi lovi Miazănoaptea în aripi. Ea căzu ca plumbul la pământ şi croncăni jalnic de douăsprezece ori.

Luna s-ascunse într-un nor şi baba, cuprinsă de somnul ei de fier, se afundă în adâncul cel vrăjit şi necunoscut al lacului. Iar în mijlocul lui se ridică o iarbă lungă şi neagră. Era sufletul cel osândit al babei.

— Am scăpat, zise fata.
— Am scăpat, zise calul cel cu şapte inimi. Stăpâne, adăogi calul, tu ai izbit Miazănoaptea, de a căzut la pământ cu două ceasuri înainte de vreme, şi eu simt sub picioarele mele răscolindu-se nisipul. Scheletele înmormântate de volburele nisipului arzător al pustiilor au să se scoale spre a se sui în lună la benchetele lor. E primejdios ca să umbli acuma. Aerul cel înveninat şi rece al sufletelor lor moarte v-ar putea omorî. Ci mai bine voi culcați-vă, şi eu pân-atuncea m-oi întoarce la mama, ca să mai sug înc-o dată laptele cel

de văpaie albă a țâțelor ei, pentru ca să mă fac iar frumos şi strălucit.

Făt-Frumos îl ascultă. Se dete jos de pe cal şi-şi aşternu mantaua pe nisipul încă fierbinte.

Dar ciudat... ochii fetei se-nfundase în cap, oasele şi încheieturile feței îi ieşise afară, pielița din oacheşă se făcuse vânătă, mâna grea ca plumbul şi rece ca un sloi de gheață.

— Ce ți-i? o întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, nu mi-i nimica, zise ea cu glasul stins: şi se culcă în nisip, tremurând ca apucată.

Făt-Frumos dădu drumul calului, apoi se culcă pe mantaua ce şi-o aşternuse. El adormi; cu toate acestea-i părea că nu adormise. Peliţele de pe lumina ochiului i se roşise ca focul şi prin el părea că vede cum luna se cobora încet, mărindu-se spre pământ, până ce părea ca o cetate sfântă şi argintie, spânzurată din cer, ce tremura strălucită... cu palate nalte, albe... cu mii de ferestre trandafirii; şi din lună se scobora la pământ un drum împărătesc acoperit cu prund de argint şi bătut cu pulbere de raze.

Iară din întinsele pustii se răscoleau din nisip schelete nalte... cu capete seci de oase... învelite în lungi mantale albe, țesute rar din fire de argint, încât prin mantale se zăreau oasele albite de secăciune. Pe frunțile lor purtau coroane făcute din fire de raze şi din spini auriți şi lungi... şi încălicați pe schelete de cai, mergeau încet-încet... în lungi şiruri... dungi mişcătoare de umbre argintii... şi urcau drumul lunii, şi se pierdeau în palatele înmărmurite ale cetății din lună, prin a cărora fereşti se auzea o muzică lunatecă... o muzică de vis.

Atunci i se păru că şi fata de lângă el se ridica încet... că trupul ei se risipea în aer, de nu rămâneau decât oasele, că,

inundată de o manta argintie, apuca şi ea calea luminoasă ce ducea în lună. Se ducea în turburea împărăție a umbrelor, de unde venise pe pământ, momită de vrăjile babei.

Apoi pelița ochilor lui se înverzi... se înnegri – şi nu mai văzu nimica.

Când deschise ochii, soarele era sus de tot. Fata lipsea şi aievea. Dar în pustiul arid nechezea calul frumos, strălucit, îmbătat de lumina aurită a soarelui, pe care el acu o vedea pentru-ntâia oară.

Făt-Frumos se avântă pe el şi-n răstimpul câtorva gânduri fericite ajunse la castelul încolțit al Genarului.

De astă dată Genarul vâna departe cale de şapte zile. El o luă pe fată pe cal dinaintea lui. Ea-i cuprinse gâtul cu brațele ei şi-şi ascunsese capul în sânul lui, pe când poalele lungi ale hainei ei albe atingeau din zbor nisipul pustiei. Mergeau aşa de iute, încât i se părea că pustiul şi valurile mării fug, iar ei stau pe loc. Şi numai încet se auzea motanul mieunând din câte şapte capetele.

Pierdut în păduri, Genarul îşi aude calul nechezând.
— Ce e? îl întrebă.
— Făt-Frumos îți fură fata, răspunse calul năzdrăvan.
— Putea-l-om ajunge? întrebă Genarul mirat, pentru că ştia că-l omorâse pe Făt-Frumos.

— Nu, zău, răspunse calul, pentru c-a încălecat pe un frate al meu, care are şapte inimi, pe când eu n-am decât două.

Genarul îşi înfipse pintenii adânc în coastele calului, care fugea scuturându-se... ca o vijelie. Când îl văzu pe Făt-Frumos în pustiu, zise calului său:

— Spune frățâne-tău să-şi arunce stăpânul în nori şi să vină la mine, că l-oi hrăni cu miez de nucă şi l-oi adăpa cu lapte dulce.

Calul Genarului îi nechează frățâne-său ceea ce-i spusese, iar frate-său i-o spuse lui Făt-Frumos.

— Zi frățâne-tău, zise Făt-Frumos calului său, să-şi arunce stăpânu-n nori, şi l-oi hrăni cu jăratic şi l-oi adăpa cu pară de foc.

Calul lui Făt-Frumos o nechează asta frățâne-său, şi acesta azvârli pe Genarul până în nori. Norii cerului înmărmuriră şi se făcură palat sur şi frumos, iar din două gene de nouri se vedeau doi ochi albaştri ca cerul, ce repezeau fulgere lungi. Erau ochii Genarului, exilat în împărăția aerului.

Făt-Frumos domoli pasul calului şi aşează pe fată pe acela al tătâne-său. O zi încă, şi ajunseră în mândra cetate a împăratului.

Lumea-l crezuse mort pe Făt-Frumos, şi de aceea, când se împrăştie faima venirii lui, ziua-şi muie aerul în lumină de sărbătoare şi oamenii aşteptau murmurând la faima venirii lui, cum vuieşte un lan de grâu la suflarea unui vânt.

Dar ce făcuse oare în vremea aceea Ileana împărăteasa? Ea, cum plecase Făt-Frumos, s-a închis într-o grădină cu nalte ziduri de fier, şi acolo, culcându-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plânse într-o scaldă de aur, aşezată lângă ea, lacrimi curate ca diamantul.

În grădina cu multe straturi, neudată şi necăutată de nimeni, născură din pietriş sterp, din arşița zilei şi din secăciunea nopții flori cu frunze galbene şi c-o culoare stinsă şi turbure ca turburii ochi ai morților – florile durerii.

Ochii împărătesei Ilenei, orbiți de plâns, nu mai vedeau nimica, decât i se părea numai că-n luciul băii, plină de lacrimile ei, vedea ca-n vis chipul mirelui ei iubit. Ci ochii ei, două izvoare secate, încetase de a mai vărsa lacrimi. Cine-o vedea cu părul ei galben şi lung, despletit şi împrăştiat ca creții unei mantii de aur pe sânul ei rece, cine-ar fi văzut fața ei de-o durere mută, săpată parcă cu dalta în trăsăturile ei, ar fi gândit că-i o înmărmurită zână a undelor, culcată pe un mormânt de prund.

Dar cum auzi vuietul venirii lui, fața ei se-nsenină; ea luă o mână de lacrimi din baie şi stropi grădina. Ca prin farmec, foile galbene ale aleilor de arbori şi ale straturilor se-nverziră ca smarandul. Florile triste şi turburi se-nălbiră ca mărgăritarul cel strălucit, şi din botezul de lacrimi luară numele lăcrămioare.

Împărăteasa cea oarbă şi albă umblă încet prin straturi şi culese în poale o mulțime de lăcrimioare, pe care apoi, aşternându-le lângă baia de aur, făcu un pat de flori.

Atunci intră Făt-Frumos. Ea s-aruncă la gâtul lui, însă, amuțită de bucurie, ea nu putu decât să îndrepte asupră-i ochii săi stinşi şi orbi, cu care ar fi vrut să-l soarbă în sufletul ei. Apoi ea îl luă de mână şi-i arătă baia de lacrimi.

Luna limpede înflorea ca o față de aur pe seninul cel adânc al cerului. În aerul nopții, Făt-Frumos îşi spălă fața în baia de lacrimi, apoi, învălindu-se în mantaua ce i-o țesuse din raze de lună, se culcă să doarmă în patul de flori. Împărăteasa se culcă şi ea lângă el şi visă în vis că Maica Domnului desprinsese din cer două vinete stele ale dimineții şi i le aşezase pe frunte.

A doua zi, deşteptată, ea vedea... A treia zi se cunună împăratul cu fata Genarului. A patra zi era să fie nunta lui Făt-Frumos. Un roi de raze venind din cer a spus lăutarilor

cum horesc îngerii când se sfinţeşte un sfânt, şi roiuri de unde răsărind din inima pământului le-a spus cum cântă ursitorile când urzesc binele oamenilor. Astfel lăutarii măiestriră hore nalte şi urări adânci.

Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrimioarele sure ca mărgăritarul, mironosiţele viorele şi florile toate s-adunară, vorbind fiecare în mirosul ei, şi ţinură sfat lung cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredinţară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur. Acesta se duse şi flutură în cercuri multe asupra feţei miresii când ea dormea şi-o făcu să vadă într-un vis luciu ca oglinda cum trebuia să fie-mbrăcată. Ea zâmbi când se visă atât de frumoasă.

Mirele-şi puse cămaşă de tort de raze de lună, brâu de mărgăritare, manta albă ca ninsoarea.

Şi se făcu nuntă mândră şi frumoasă, cum n-a fost alta pe faţa pământului.

S-au trăit apoi în pace şi în linişte ani mulţi şi fericiţi, iar dac-a fi adevărat ce zice lumea, că pentru feţii-frumoşi vremea nu vremuieşte, apoi poate c-or fi trăind şi astăzi.

Călin-Nebunul (basm)

Mihai Eminescu – *Literatură populară, Ediţie îngrijită şi prefaţată de Perpessicius, Bucureşti, 1965, p.338—348.*

Era odat-un împărat ş-avea trei fete şi erau aşa de frumoase, de la soare te puteai uita, da la dânsele ba. Acu, cele două erau cum erau, da cea mijlocie nici se mai povesteşte frumuseţea ei. Acu câţi feciori de-mpăraţi şi de ghinărari au cerut-o, împăratul n-a vrut să le-o deie. Acu-ntr-o seară au venit trei tineri şi le-au cerut, da el n-a vrut să le dea. Acu ei au ieşit afară şi unul dintr-înşii a prins a fluiera cât s-a făcut un nor mare şi nu s-au mai văzut nici ei, nici fetele. Le-a răpit. Acu-mpăratul a scos veste-n ţară că cine-a găsi fetele le dă de nevastă. Acu-n satu cela-a-mpăratului era un om ş-avea trei flăcăi.

Doi erau cum erau, da unul era prost, şedea-n cenuşă şi-l chema Călin Nebunul. S-au zis acei doi fraţi: „Haidem şi noi să căutăm fetele-mpăratului”. Da’ Călin a zis: “Hai şi eu cu voi“. Ş-acei doi au zis: “Hai“.

Şi-mpăratul a zis că care s-a porni după fete le dă bani de cheltuială şi straie de primeneală. Acu ei au făcut un arc s-au zis că unde l-a zvârli, până unde-a ajunge, acolo să poposească.

A aruncat cel mare s-a mers vo două zile s-a ajuns. A aruncat şi cel mijlociu şi tot aşa degrabă a ajuns. Da când a aruncat Călin Nebunul, a mers trei luni de zile, zi şi noapte, şi de-abia a ajuns. Acu ei, mergând pe drum, au gătit şi cremenea şi amnaru. De-abia au avut cu ce aţâţa oleacă de foc. S-au zis aşa ei înde ei că să păzească focul unul din ei cât or dormi ceilalţi doi, că dacă s-a stinge focul, îi taie capul celui ce-a păzit dintr-înşii. Acu s-au culcat cei doi, şi cel mare a rămas să păzească. Pe la miezul nopţii s-a auzit un vuiet grozav.

Era un zmeu cu trei capete.

— Cum ai putut să-mi calci moşiile de la tată-meu făr’ de voia nimănui? Hai la luptă!

— Hai!

Şi s-au luptat ei, s-au luptat, pân' acu l-a omorât pe zmeu şi a făcut din capetele lui trei căpiți de carne. Acu se trezesc cei doi.

— Uite, voi ați dormit, da' eu uite ce lupt-am avut.

Acu a doua noapte cel mijlociu era să stea de strajă. Iar pe la miezul nopții se aude-un vuiet.

— Cum ai putut să-mi calci moşiile lui tată-meu fără voia nimănui?

Aista era cu patru capete.

— Hai la luptă!

— Hai!

Şi l-a omorât şi pe acesta s-a făcut patru căpiți de carne din capetele lui. Acu, când s-au trezit ei, o-nceput să-i deie de grijă lui Călin Nebunul că să păzească bine focul. Acu el a treia noapte era să fie.

Acu iar pe la miezul nopții s-auzi un huiet mare. Un zmeu era – cu opt capete.

— Hi! zice Călin Nebunul, – că şi zmeul era năzdrăvan, şi ştia de dânsul – hai la luptă!

— Hai!

Cât se luptă, se luptă cât de cât să nu se deie zmeul. I-a tăiat Călin Nebunul o ureche s-a picat o picătură de sânge s-a stins focul. Ş-aşa, pi-ntuneric, s-o-nceput ei a lupta ş-în sfârşit l-a omorât Călin Nebunul s-a făcut opt căpiți de carne. Acu ce să facă el? Foc nu-i. S-a luat el şi mergea aşa supărat prin pădure s-a ajuns la un copac nalt şi s-a suit în vârful lui s-a văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el şi se porneşte s-ajung-acolo şi-ntâlneşte un om pe drum.

— Bună noapte!

— Mulțumesc d-tale!

— Da' cine eşti d-ta?

— Eu-s De-cu-sară.

Călin Nebunul l-apucă şi-l leagă de-un copac cot la cot. Mai merge el o bucată bună, şi mai întâlneşte un om.

— Bună noapte.

— Mulțumesc d-tale.

— Da' cine eşti d-ta?

— Eu îs Miezu-nopții.

Ia şi pe-acela şi-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte şi mai întâlneşte un om.

— Bună noapte.

— Mulțumesc d-tale.

— Da' cine eşti d-ta?

— Eu îs Zori-de-ziuă.

Îl leagă şi pe-acela. El i-a legat, că lui i-era frică să nu se facă ziuă. În sfârşit, ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare şi-un cazan c-o pereche de pirosteie mari, şi-ntr-însul fierbea vo două-trei vaci şimprejurul pirosteilor se cocea o turtă. Şi împrejurul ei dormeau doisprezece zmei şi două zmeoaice, mamele lor. Acu Călin Nebunul ia vo doi tăciuni într-un hârb şi-un cărbune-n lulea şi, plecând, iacă, i-a venit aşa o mirozna de bună din demâncat, şi, luând o bucățică, a curs apă clocotită pe urechea unui zmeu şi el a țipat straşnic, că toți s-au trezit şi l-au prins pe Călin Nebunul.

S-au vrut să-l omoare şi el a zis:

— Mă rog d-lor-voastre, lăsați-mă, că sunt om sărac!

Da' ei au zis aşa:

— Dacă tu ne-i aduce pe fata-mpăratului Roşu, noi te-om lăsa.

Da' el a zis:

— Da' de ce n-o luați d-voastră, că sunteți mai mulți şi mai tari?...

— Da' noi suntem duhuri necurate, şi-mpăratul are un cocoş ş-un cățel. Noi, când ne-apropiem de palatul lui, cocoşul cântă şi cățelul bate, şi noi trebuie să fugim... Da' tu-i putea mai bine, că eşti om pământean.

Da' Călin Nebunul, viclean:

— Haideți şi d-voastră cu mine, că-s eu om pământean şi cățelul n-a bate, nici cocoşul n-a cânta.

Da' Călin Nebunul se uită şi vede-un voinic ca şi dânsul, legat cot la cot de-un copac, şi când a văzut că s-a pornit Călin Nebunul, el s-a smucit straşnic, încât au rămas mâinile la copac şi el a fugit. Şi ei merg, merg pân ce-ajung la poarta-mpăratului. Şi era o poartă mare de fier, că nu era-n stare să treacă nime afară de Călin Nebunul. Şi el s-a suit pe poartă s-a zis zmeilor:

— Hai să vă iau câte pe unul de chică să vă dau în ogradă. Şi lua tot lua câte unul şi cu paloşul le tăia capul, pân ce a tăiat la toți. S-a intrat în ogradă, da-mpăratul, de grozav zid şi poartă ce avea, uşile erau toate deschise. Călin Nebunul s-a suit sus pe scări, şi scările erau de aur bătute cu diamant, s-a intrat în casă unde dormea fata.

Da' era lună ş-o mândreațe afară, şi luna bătea în casă unde dormea fata. Da' fata era aşa de frumoasă de cât de

nepovestit. Călin Nebunul a sărutat-o şi i-a luat inelul de pe mână şi s-a dus. Când a ajuns la zmeii cei tăiaţi, le-a tăiat vârfurile limbilor la toţi doisprezece şi le-a pus în basma s-a trecut poarta şi s-a pornit la drum. A mers pân ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o zmeoaică s-a tăiat-o, da una a scăpat. A luat pe degetu ista mic turta şi pe cellalt cazanu cu carne şi-ntr-un hârb oleacă de foc şi s-a pornit la drum.

S-a ajuns la Zori-de-ziuă şi i-a dat o bucat' de carne ş-o bucat' de turtă, l-a dezlegat s-a zis:

— Hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la Miezu-nopţii şi-i dă ş-aceluia o bucat' de carne ş-o bucat' de turtă şi-i dă drumul ş-aceluia. Când a ajuns la De-cu-sară, era mai mult mort de când era legat. Îi dă ş-aceluia o bucat' de carne ş-o bucat' de turtă şi-i zice:

— Du-te, bre, 'n pace!

Când a ajuns, n-a apucat a aţâţa focul, şi soarele acu era sus. Fraţii lui atâta dormise, c-acu-ntrase mai de-un stânjen în pământ. Când s-au trezit, a zis:

— I, Călin Nebune, lung-a mai fost noaptea asta!

Da' Călin Nebunul nimica nu le-a povestit din ceea ce s-a petrecut cu dânsul noaptea. Au pregătit ei iar să se pornească s-a zvârlit tot Călin Nebunul arcul s-au mers ei aşa pân' la Pădurea de aur. Când au ajuns acolo, le-a zis Călin Nebunul aşa:

— Fraţilor, voi nu-ţi putea trece-n pădurea asta. Faceţi-vă voi o colibă aici şi staţi şi mă duc eu singur.

Aşa, el s-a pornit. Când a ajuns în mijlocul Pădurii cei de aur, fata cea mare a împăratului făcea de mâncat zmeului ei.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulțumesc, d-tale, Călin Nebune. De numele d-tale am auzit, dar a vedea nu te-am văzut. Da' fugi că dac-a veni zmeul te ucide.

— Da cât mănâncă zmeul tău?

Fata zice:

— Patru cuptoare de pâine, patru vaci fripte şi patru antaluri de vin. Zice:

— Ia să văd eu, le-oi putea mânca?

Se pune Călin Nebunul şi mănâncă toate. Iaca, vine şi zmeul.

— Bună vreme, câne de zmeu!

— Mulțumesc, Călin Nebune!

— Am venit să iau pe fată. Na, hai la luptă!

— Stai, să mănânc ceva.

— Da' că, zice, eu ți-am mâncat mâncarea.

— Cu atât mai bine, zice, eu sunt uşor şi tu eşti greu.

Şi se iau la luptă şi se luptă şi-l omoară Călin Nebunul. Pe urmă zice fetei:

— Rămâi aici, că eu mă duc să scot cele două surori ale tale. Şi se porneşte. Ajunge-n mijlocul Pădurii cei de argint. Fata cea mijlocie făcea de mâncat ş-aceea. Da' el, cum a văzut-o, i-a căzut straşnic de dragă.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulțumesc d-tale, Călin Nebune! De numele d-tale am auzit, d-a vedea nu te-am văzut.

Da' şi Călin Nebunul era frumos, şi fetei i-a căzut drag. Da' fata-i zice:

— Fugi, că dac-a veni zmeul te ucide!

— Da cât mănâncă zmeul?

— Opt cuptoare de pâine, opt vaci fripte şi opt antaluri de vin.

— Adă-ncoace, să văd, oi putea mânca?

Şi mănâncă tot. Iaca, vine şi zmeul.

— Bună vreme, câine de zmeu!

— Mulţumesc, Călin Nebune.

— Hai la luptă!

— Stai, să mănânc ceva.

— Că eu ţi-am mâncat mâncarea!

— Mi-o fi mai uşor la luptă.

Şi se iau, se luptă şi se luptă, şi-l omoară Călin Nebunul. Da lui aşa-i era de dragă fata, de a luat-o cu dânsul la Pădurea de aramă. Când a ajuns în mijlocul pădurii, ş-aceea făcea de mâncat. Aceea nu-l ştia, da văzându-l cu soră-sa a-nţeles.

— Unde-ţi este bărbatul tău?

— La vânat, Călin Nebune. Da' fugi, c-aista te omoară!

— Cât mănâncă el?

— Douăsprezece cuptoare de pâine, douăsprezece vaci fripte şi douăsprezece antaluri de vin.

— Ia să văd eu, oi mânca?

Mănâncă Călin Nebunul, mănâncă, când la un antal de vin nu-l poate bea şi zice-aşa:

— Cu atâta-i mai tare zmeul decât mine.

Iaca, vine şi zmeul.

— Bună vreme, câne de zmeu!

— Mulțumesc d-tale, Călin Nebune!

— Am venit să-ți iau pe fată.

— Ba pe fată nu-i lua-o.

— Hai la luptă!

— Numai să mănânc ceva.

— Eu demâncatul ți l-am mâncat!

— Eu oi fi mai uşor, tu mai greu. Hai la luptă!

— Hai!

Se luptă, se luptă, cât de cât să nu să deie zmeul. Zice zmeul:

— Hai, eu m-oi face o pară roşă, tu te fă o pară verde.

Da' el cu asta a greşit, că para roşă-i mai moale, para verde-i mai tare. Iaca, trecu pe-acolo o cioară pe sus. Şi-i zice zmeul:

— Cioară, cioară, moaie-ți aripa ta-n apă şi stinge para ast' verde.

Da' Călin Nebunul zice:

— Împărate prenălțate, moaie-ți aripa ta-n apă şi stinge para ast' roşie.

Cioara, când a auzit – ştii d-ta, a urcat-o – îndată s-a dus. După ce-a udat-o, a-nceput a ciupi dintr-însa, ş-atâta sânge a-nceput a curge, de umblai pân' în genunchi. De acolea el

s-a luat cu fetele şi s-a pornit. A ajuns în Pădurea de aur s-a luat şi pe cea mare şi s-a pornit s-a ajuns la fraţii lui.

S-a zis aşa:

— Fraţilor, pe aste două le-ţi lua voi, dar ast' mijlocie e-a mea; şi s-a culcat să doarmă.

Şi fraţii s-au sfătuit aşa: ca să-l omoare nu se putea, da să-i taie picioarele şi să ieie fetele şi să se ducă la-mpăratul şi să zică că ei le-au scos. Şi i-au tăiat picioarele când dormea s-au luat fetele şi s-au pornit (aşa era de trudit de lupte, încât n-a simţit când i-au tăiat picioarele).

În zori de ziuă se trezeşte el. Se vede făr' de picioare. Ce să facă? Da' picioarele i le-au luat de acolo, că altmintrele el le-ar fi pus, că era năzdrăvan.

S-a luat el încetişor s-a intrat în Pădurea ast' de aur. A mers vo trei zile şi vo trei nopţi s-a ajuns la un palat, aşa de frumosu-i, de nu te-ndurai să te uiţi la dânsul. S-a auzit un cântec aşa de jale, de i-a rupt inima. Se ia el încetişor şi se suie pe scările cele şi vede acolo pe voinicul ce-şi rupsese mâinile la zmei.

— Bună vreme, voinice!

— Mulţumesc d-tale, Călin Nebune, da' ce-ai păţit?

Şi el începe a-i spune toate câte-a păţit.

— Hai să fim fraţi de cruce!

— Hai!

— Da d-ta cine eşti? l-întreabă Călin Nebunul.

— Eu, zice, s-un fecior de-mpărat, şi pădurile astea au fost toate a tătâne-meu şi ni le-a luat zmeii; da' de când ai omorât pe zmei, acu iar suntem noi în stăpânire, şi eu pentru că-s făr' de mâini trăiesc aici. Eu făr' de mâini, tu făr'

de picioare, om trăi bine. Călin Nebunul se prinde cu mâinile de gâtul feciorului de-mpărat şi se primblă prin pădure. Aşa într-o zi, aude un foşnet în frunze. Da' fratele lui cel de cruce zice aşa:

— Eu m-oi apropia încetişor şi ți-oi da drumul, şi tu prinde cu mâinile.

Dându-i drumul, prinde pe zmeoaica cea scăpată şi zice aşa:

— Fă-mi mie picioare şi istuia mâini, ori te omorâm. Şi zmeoaica zice:

— Ia, aicea, ca de un stânjin de departe, este o baltă; vâră-te acolo, că-i ieşi cu picioare şi istlalt cu mâini.

Da' Călin Nebunul, mehenghiu:

— Vâră-te tu întâi.

— Ei... ba vârâți-vă d-voastră!

Da' Călin Nebunul rupe o crenguță verde ş-o moaie-n apa ceea ş-o scoate uscată, ş-o-ncepe a pumni, ca ce-a vrut să-i usuce.

— Mă rog, nu mă bate, căci este la dreapta altă baltă.

Călin Nebunul vâră o crenguță uscată ş-o scoate verde, şi se vâră el acolo şi se scoate cu picioare şi cellalt cu mâini. Şi ia ş-o omoară pe zmeoaică, că ştia că-n orice vreme are să-i facă rău. De acolo ei se iau iar şi zice Călin Nebunul aşa:

— De-acu eu mă duc să-mi caut pe nevasta mea, da-ntâi hai să mă duc într-un loc care ți-am spus eu, la fata-mpăratului Roşu.

Şi se iau şi se pornesc. Mergând ei printr-o pădure, aproape de curtea-mpăratului, o cules Călin Nebunul o basma de alune. Ajungând la poartă, a auzit un vuiet mare. Da'ei erau

îmbrăcați cu iți ari şi cu cojoc şi-ncinşi cu chimiri. Da'baba cea de la poartă era de-a noastră.

— Bună seara, mătuşă!

— Mulțumesc d-tale, voinice!

— Da' ce-i aici, ce s-aude?

— Se mărită fata-mpăratului.

— Da' cine o ia?

— Bucătarul, c-o ucis doisprezece zmei.

Da' Călin Nebunul îi zice-aşa babei:

— Mătuşă, iaca-ți dau un căuş de galbeni, să-mi faci ce ți-oi zice.

— Ți-oi face, voinice.

El a luat basmaua ceea de alune. Era basma de-a noastre – neagră, cu floricele p-împrejur – s-a pus inelu-n mijloc s-a zis aşa:

— Du, mătuşă, şi pune dinaintea împăratului, măcar că te-or ghionti şi te-or da afară, vârâ-te-aşa, cu de-a sila.

Baba s-a dus s-a intrat în ghionturi, ca acolo, s-a pus pe masă, s-a ieşit. Când i-a dat Călin Nebunul căuşul cel de galbeni, ea straşnic s-a bucurat... că ea nu cât să-l fi avut în viața ei, dar nici nu l-a văzut. Împăratul când a pus mâna pe basma, alunele a-nceput a durăi pe masă s-a rămas inelu-n mijloc.

Fata a zis:

— Iaca, tată, inelul meu, pe care nu se ştie cum l-am prăpădit.

Împăratul a-nceput a striga:

— Cine-a adus basmaua cu alunele?

Logofeții au spus că baba cea de la poartă. Degrab-au strigat s+aducă cine-a adus. Se ia Călin Nebunul şi intră. Da' mirele, țiganul, şedea pe trei perini de puf. Când a fost Călin Nebunul în pragul uşei, o perină a căzut de sub țigan. Când a fost în mijlocul casei, a picat s-a doua şi țiganu-a zis: „Încet, să nu mă tăvăleşti". Când a fost lângă-mpăratul, a căzut s-a treia perină, că de! țiganului nu i se cădea să şadă.

Zice-mpăratul:

— Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la d-ta?

— Împărate prenălțate! Iaca cum şi iaca cum.

Da' țiganul:

— Ce spui minciuni, că eu am ucis zmeii...

Da' Călin zice:

— Împărate, s-aducă toți zmeii, să vezi: este vârful limbilor?

A adus, şi cu adevărat nu era. Atunci el le-a scos şi i le-a arătat. Atunci împăratu-a strigat s-aducă calul cel mai bun din grajd şi-a legat pe țigan la coada calului, s-a pus ş-un sac de nuci s-a dat bici calului... Unde pica nuca, pica şi bucățica din țigan.

Acu-mpăratul a zis:

— De-acu, voinice, mi-i fi ginere.

— Da' Călin a zis:

— Ba nu, -mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă, da eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de-mpărat, s-o ieie-acela.

Şi l-a adus, deşi fata ar fi vrut mai degrabă după Călin Nebunul; dar, dă, cu istălalt era potrivită. S-a făcut o nuntă straşnică, de-a ținut vo trei săptămâini; luminații, lăutari, ce nu era.

— De-acu mă duc să-mi găsesc pe-a mea.

Cât plângeau ei şi stăruia, da' n-a putut să-l potrivească să rămâie. S-a pornit. Când a ajuns el la casa tătâni-său, era un palat straşnic ş-un cârd de porci, şi-l păştea un băiețel ca de vro şapte ani. Că de când îi tăiase picioarele, acu era vo opt ani de zile.

— Bună vreme, băiețele!

— Mulțumim d-tale, bade!

— Cine şade-n curțile ieste?

— Ia, nişte voinici care au luat nişte fete de-mpărat, care le luase zmeii.

— Da' cum trăiesc ei, pe care fete au luat?

— Cel mai mare a luat pe fata cea mare, cel mijlociu a luat pe cea mică.

— Da' cea mijlocie?

— Aia au pus-o de păzeşte găinăria.

— Da' tu a cui eşti?

— Mama-mi spune că-s a lui Călin Nebunul, cine-a mai fi acela...

Da el, când a auzit aşa, numai el ştia inima lui, că dă, să ierți mata, cinstita fața matale! era a lui.

— Da' mă rog, bade, ajută-mi a da porcii-n ocol.

Merg porcii, merg, când o scroafă nu vrea să intre.

Călin Nebunul a trântit cu drucu-n scroafă. Ea a-nceput a țipa alergând, porcii – toți după dânsa. Decât a auzit ei s-au ieşit afară s-au început a striga, care-i acolo de bate porcii? Da' Călin Nebunul intră-n ogradă. Ei, cum l-au văzut, l-au cunoscut. Şi s-au sculat îndată şi s-au pus în genunchi înaintea lui:

— Iartă-ne, frate, că ne cunoaştem greşala.

Da' Călin a zis aşa:

— Ba nu, fraților, hai să facem o bombă de fier, şi noi să ne punem tustrei alături, ia-aşa, cum faci cruce. Ş-o aruncați unul din voi în sus, că-i ştiut că pe care-a cădea, acela-i vinovat.

S-au aruncat în sus, s-a căzut pe cei doi şi i-a făcut mii de fărâme.

Şi el a făcut o nuntă straşnică. Da' el nu era aşa tare la inimă ca să ție pe-acelea de rău, ca aceia pe asta a lui, el tot ținea ca la cumnatele lui. S-a făcut un bal straşnic, şi eram şi eu acolo... şi ei au făcut o ulcicuță de papară şi m-au dat pe uş-afară. Da' mie mi-a fost ciudă, şi m-am dus în grajd şi mi-am ales un cal cu şaua de aur, cu trupul de criță, cu picioare de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechi, cu ochii de neghină, ş-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pârâia, ochii pocneau. Ş-am încălecat pe-o prăjină şi ți-am spus o minciună, ş-am încălecat pe-o poartă şi ți-am spus-o toată.

Frumoasa lumii

Mihai Eminescu – *Literatură populară, Ediție îngrijită şi prefațată de Perpessicius, Bucureşti, 1965, p.349-363.*

Apoi poveste, poveste, D-zeu la noi soseşte, că-nainte mult mai este. Era odată un vânător ş-avea trei copii şi era sărac-sărac, cât numai cu-atâta se ținea, că-mpuşca câte-o păsăruică, o vindea ş-atâta era hrana lui, săracul. Acu era o pădure pe-acolo pe-aproape, de-i zicea Pădurea neagră. S-au apucat oamenii din satul cela a zice că nu s-a putea să s-apropie nime de pădurea ceea. Ş-aşa era părăsită, nime nu se ducea, că ziceau că la miezul nopții vin dracii.

Acu bietu omul ist sărac a zis într-o zi către femeia lui:

— Măi femeie, tot o moarte-am să mor, ia să mă duc eu în pădurea ceea, să văd ce-oi găsi acolo.

Aşa, i-a făcut nevasta o turtă-n traistă şi s-a pornit el; a luat puşca-n spate. Ajungând el acolo, lui îi era foarte frică... da' omul sărac sărăcia-l împinge a se duce orunde ca să câştige.

Iaca, mergând el aşa, ajunge la un copac nalt şi tufos straşnic, nu ştiu cum s-o fi chemat, şi vede-o pasăre aşa de frumoasă – era de aur. Acu el ce să facă, ca doar să n-o-mpuşte, s-o poată prinde, că, vânzând-o vie, mai multe parale ar fi luat. Alungând-o el prin copac, ea se vârâ-ntr-o bortă... ş-o prinde. El n-a mai stătut către noapte, că s-a temut de draci, ci a luat pasărea s-a venit acasă s-a făcut o cuşcă bună s-a pus pasărea-n cuşcă.

Acu el în ziua ceea, era sâmbătă, care-o prins-o, şi duminică dimineața s-a ouat un ou. Oul era de aur. Da' el zice:

— Ei, măi femeie, eu n-oi vinde pasărea asta, că ea s-a oua şi eu oi avea câte-un ou şi m-oi hrăni din zi-n zi.

El ia oul şi se duce-n târg şi-l întreabă negustorul:

— Ce ai de vândut şi cât ceri?

— Am un ou şi cer o mie de lei.

Da' un jidan zice (tot ei îs mai mehenghi):

— Ia să văd oul.

Când vede oul cel de aur – făcea mai mult decât o mie de lei – (îi dă mia de lei). Ia el mia de lei, cumpără cele trebuincioase pentru copii şi femeie şi se duce-acasă. Da pe guşa păsării era ceva scris, da' omul nu ştia carte.

Când în a doua duminică iar s-a ouat un ou de aur. Şi el s-a dus şi iar a cerut o mie de lei. Da' să iei samă, d-ta, că tot jidanul cela i-a ieşit înainte!

În a treia duminică, când a dus oul, a pus pe gânduri pe jidan. Şi s-a gândit aşa jidanul: l-a întrebat unde şede, să se ducă să vadă de unde are el ouă de aur. Vine jidanul; da' el ținea cuşca în colțul casei.

Cum a intrat jidanul în casă – el ştia carte – odată şi-aruncă ochii-n fundul casei. Pe guşa păsării aşa scria: „Cine-a mânca inima are să fie-mpărat; cine-a mânca rânza, de câte ori s-a trezi pe noapte, de-atâtea ori are să găsească câte o pungă de bani sub cap; cine-a mânca maiurile are să fie om cu noroc în lume, oriunde va merge el, orice pas a face el, tot cu noroc are să fie". Acu jidanul, tot cu duşmănie asupra creştinului:

— Vinde-mi mie pasărea!

— N-o pot, jupâne. Asta-i câştigul meu, toată viața pentru mine şi pentru copii.

În sfârşit, cât s-a pus jidanul, n-a vrut bietul om s-o vândă. Jidanul a zis că i-i rău şi c-are să mâie la om. Vânătorul a doua zi s-a sculat de dimineață şi s-a dus cu puşca după

vânat. Da' jidanul – şiret, da' femeia, ca de-a noastre, proastă – şi-i zice-aşa femeii:

— Nevastă, ce să trăieşti c-un om aşa de sărac, vin' să te iau eu, că te-oi ține bine şi ți-oi ține şi copiii. Da' femeia zice:

— Dacă te-i boteza! Apoi, zice, cum la noi, nu se poate să se despărțească.

Da' jidanul zice:

— Lasă-l pe mâna mea, că eu îl omor până mâine. Îi dă nu ştiu ce şi omoară omul. De-acolo zice-aşa:

— Femeie, te-oi lua, dar mai întâi taie-mi pasărea şi mi-o frige.

Da' să nu lipsească nimica din pasăre, toată s-o mănânc eu. Şi femeia, dobitoacă, ea s-a potrivit. A tăiat şi a fript pasărea s-a pus-o pe vatră, a strâns-o şi ea iese din casă cu treabă, şi copiii, tustrei, intră-n casă. Zice unul dintr-înşii:

— Mă, tare mi-i foame... Mama a fript pasărea ceea, hai să mâncăm câte-o bucățică.

— D' apoi dac-a fript-o jidanului, ne-a bate!

— Hai să mâncăm dinăuntru, că nu s-a vedea.

Ia cel mare inima, cel mijlociu rânza, cel mic maiurile. Pasărea acu nu mai plătea nimica dacă le mâncase acelea. Da' copiii, după ce-au mâncat:

— Măi, hai să fugim, că ne-a bate.

Şi era o bortă-n dosul casei şi s-au vârât acolo.

Vine jidanul. Da' la pasăre cele nu-s într-însa. Apoi începe-a striga, bate pe biata femeie.

— De bună seamă, au mâncat copiii, căci altul nime n-a fost în casă.

Jidanul îndată strigă după copii, să-i taie, să mănânce el din copii. I-au căutat, i-au căutat, în sfârşit nu i-au găsit. Dac-a văzut jidanul că nu-s şi nu-s, s-a dus dracului – cruce de aur în casă! — a lăsat şi pe femeie şi tot. Că el tot aşa era să facă, d-apoi Dumnezeu a lăsat mai bine să mănânce copiii decât dânsul, că Dumnezeu nu doarme. Acu, acel mare a umblat ce-a umblat şi s-a făcut împărat pe ţara aceea. Acu numai aista era micuşor de tot, tot la mă-sa şedea, ist care mâncase maiurile, şi pesemne unde avea el să aibă aşa noroc, tare era leneş.

Cel ce a mâncat rânza găsea tot pungi de bani şi se făcuse straşnic om de rău. Îi erau dragi numai petrecerile, să ierţi mata, îi erau dragi cucoanele cele frumoase. Acu, acolo, straşnic era de frumoasă una de-i zicea Frumoasa Lumii. La soare te puteai uita, da la dânsa ba.

Acu el tot umbla, că doar i-ar da-o boierul cela, da nici că vrea să i-o dea. Iaca vine el acasă la mă-sa:

— Mamă, ce mi-s buni mie banii dacă nu pot eu lua pe ceea ce mi-a picat dragă!

Da' mă-sa zice:

— Dragul mamei, du-te şi tot te-i putea întâlni cu ea. (Să vorbească cu dânsa, poate i-ar fi fost şi ei drag.) Da' ea era vicleană. Acu aist ce-a mâncat maiurile se juca cu nişte bulgăraşi cu alţi băieţi pe-afară. Vine un moşneag.

— Dragul moşului, ce faci tu aici?

— Ia mă joc, moşule!

— Hai cu moşu, că ţi-a da pere şi mere (ştii, ca la copii) – înşală pe băiat şi-l ia cu dânsul.

Da' acela era un vrăjitor grozav – îngheţa apa. Ş-acu el, tot vrăjind prin Pădurea neagră, a dat de ceva straşnic, care el

nu putea face, numai c-un copil. Se duce-acolo cu băiatu-n mijlocul pădurii şi dă de-o piatră mare. Şi bate de trei ori în piatră şi se deschide pământul. Şi el zice băiatului aşa:

— Măi băiate, du-te pe scările ieste într-acolo sub pământ (erau nişte scări) şi-ai să cobori într-o grădină aşa de mândră, şi-ai să dai de-o căsuță acolo-n grădină. Să intri-n casă ş-ai să vezi un horn făcut acolo şi pe vatră ai să vezi o cheie. Să iei cheia ceea, s-o pui în brâu şi să vii înapoi la mine. Da' na-ți ş-o veriguță de fier, că făr' de veriga asta nu poți intra. (Acolo era pe ceea lume, zice-că.) Băiatul se ia, merge-ncetişor şi intră pân' în grădina ceea.

Da' acolo aşa era o mândreață, grădină cu pomi cu poame de aur... încât băiatul s-a mirat când a intrat acolo şi, ştii, ca copilul, mai degrabă a alergat la pere şi la mere decât la cheia moşneagului. Ştii cum e treaba noastră – era cu câmeşoi şi cu curăluşă bună-ncins, ş-o umplut sânul de mere şi de pere. El pornise să iasă, când şi-aduce aminte de cheie, merge într-acolo ş-o ia – da cheia era straşnic de ruginită... Cine ştie ce-ar fi făcut el cu cheia ceea, şi astăzi am fi fost sub mâna lui poate... Se ia băiatu-ncetişor, se suie iar pe scară să ias-afară – că ştii d-ta că el, bătrânu, deşi avea putere, nu putea intra în rai, dar ista ca copil...

Când a ajuns în gură să iasă, moşneagul a strigat:

— Stai, nu ieşi! Dă-mi cheia!

Băiatul zice (era mic, da tot cu cap):

— Ba lasă-mă să ies întâi afară!

— Ba nu te las.

— Nu-ți dau cheia! (Ştii d-ta, nici mâna nu putea vârî, că era păcătos.)

— Am să te omor.

— Omoară-mă, numai dacă poți!...

El face tranc! cu picioru-n pământ şi se-nchide pământul. Ce s-ă facă bietul băiat? Ia să se-ntoarcă, să se ducă iar prin grădinile cele. Când colo, era-nchis pământul, nu mai era mândreața ceea. Începe băiatul a plânge. Plângând aşa, îşi freca mâinile. Şterge pe veriga ceea ce i-o dat-o moşneagul şi vine-un om. Omul cela era de fier. Era duh necurat; om de-ai noştri de fier, unde se poate?

— Măi băiate, cine te-a adus pe tine-aici?

— Iaca cum şi iaca cum, spune băiatul tot.

— Eu te-oi scoate, băiate, da-întâi să te duci de-aici, să-mi tai vo douăzeci de vaci, să-mi frigi, să am de mâncat pe drum, când te-oi duce (că ştii d-ta, nouă ni s-a părut că era-n gură, da el era tocma-n fundul pământului, când a-nchis el piatra).

Frige el, şi-l pune pe băiat după cap, şi pune pe o mână douăzeci de vaci fripte şi pe altă mână câteva poloboace cu apă, cu vin – cu ce-o fi fost nu ştiu – şi băiatului îi dă un cuțit ş-o ulcică.

— Când mi-a fi foame, să tai cu cuțitul din carne, să-mi dai să mănânc, şi când mi-a fi sete, să-mi dai cu ulcica apă. Şi merge el, merge – zi şi noapte tot mergea, decât aşa era de-ntuneric, de nu zăreai cât un fir de colb, dacă era sub pământ! Acu apropia vacile de gătat demâncatul şi apa de băut. Da' duhul cel necurat i-a zis aşa:

— Dacă tu-i avea noroc să nu gătesc demâncatul şi apa, eu nu te voi mânca, dar dac-oi găta, te mănânc. Ia uită-te tu în sus, vezi soarele?

— Îl văd cât o zare de chibrit.

— Ia! deci mai este! Merge el – că acu rămăsese numai o jumătate de vacă.

— Ia uite-n sus, câtu-i soarele de mare?

— Îl văd pe jumătate.

— E, apoi iaca tot mai am o bucată bună! Când acu era mai aproape de ieşit afară, demâncatul se gătise, apă tot mai era.

— Dă-mi demâncat, că mi-i foame! Băiatul, ce să facă el? Ia cuțitul şi-şi taie o bucat' de pulpă şi-i dă apă şi porneşte iar. Iacă, a ieşit pe iasta lume. Când îl pune jos:

— Să-mi spui tu drept, de unde mi-ai dat tu de-am mâncat la urmă?

— Drept ți-oi spune, pulpa mi-am tăiat-o!

— Drept să-ți spun, să fi ştiut că eşti aşa dulce, nu te mai scoteam.

— Acu nu mă poți mânca?

— Hei, acolo era largul meu şi strâmtul tău – de-acu eşti prea bun la D-zeu şi nu te lasă să te mănânc! (Ştii d-ta, că sub pământ era locul dracilor.) Şi omul se face nevăzut. Da' băiatul era saracul flămând, da el uitase că are merele cele-n sân şi cheia ceea. Se ia el ş-aleargă, ş-ajunge la casa mâne-sa. Da, ştii d-ta, el era leneş, da era de duh, nu aşa (parcă numai la dv. Sunt de duh? Sunt şi dintre noi!). Intră-n casă, da mă-sa era saracă straşnic, că, ştii d-ta, ca la boierul când ajunge la mărire, n-o lua pe biata mă-sa s-o ție, deşi era-mpărat.

— Mamă, n-ai vo bucățică de lumânare s-aprinzi?

— Am, dragul mamei, de la Paşte! (O ține, Doamne fereşte, de tunet, s-aprindă.) Aprinde lumânarea. Da' el zice:

— Doamne, mamă, tare mi-i a mânca! Am nişte pere şi nişte mere, da' m-a durea la inimă să mănânc. Da' el n-a luat seama că ele-s de aur. Le-a zvârlit sub o laiță. Mamă, iaca, am o cheie, decât tare-i ruginită, mamă, şterge-o şi vinde-o şi cumpără-mi o pâine. N-a apucat a o freca oleacă, şi-au intrat vo cinci oameni de fier în casă.

— Ce vreți, stăpânilor? (El era să-nconjure lumea cu cheia aceea; c-atunci avea cheia iadului, putea face cu dracii orice.) Femeia straşnic s-a înfricoşat de dânşii. Da' băiatul, mehenghi, îndată s-a priceput:

— Masă vrem şi vin bun! Îndată au venit nişte sufragii şi-au pus masa, şi ce n-au pus! Şi după ce-au ospătat ei bine, au strâns aceia şi s-a dus.

— Ei, mamă! Cheia asta o strâng eu! Acu se făcuse holtei, bun de-nsurat.

— Mamă, eu am auzit că fata-mpăratului e frumoasă. Mă duc s-o iau eu.

— Dragul mamei, tu, un băiat aşa sărac, să iei pe fata-mpăratului? Ce mai vorbeşti nebunii?

— Dacă eu vreau aşa?! Du-te, mamă, staroste.

— Da'cum, dragul mamei, să intru eu acolo?

— Du-te, mamă!

El o mână.

— Cum să mă duc eu cu mâna goală?

— Mamă, ia vezi merele şi perele cele, n-au putrezit? Du-i-le acelea!

— Bine zici, dragul mamei. Se ia baba şi se-mbracă cu peştiman, pune-un ştergar frumos în cap, ia-n basma acelea şi se porneşte. Ajunge la poarta-mpăratului. Împăratul

şedea-n cerdacul cel nalt. Vede-mpăratul că se luptau ceia cu dânsa, n-o lăsau să intre. Împăratul cela era milostiv, nu ca ista de pe-acu. A gândit că a venit să ceară ceva.

— Lăsați-o, bre! Când au auzit porunca-mpăratului, au lăsat-o.

— Ce vrei, mătuşă?

— Apoi prenălțate-mpărate, am venit după un lucru mare.

— Ca ce fel, mătuşă?

— Poftim întâi colacii. Vede-mpăratul perele şi merele de aur s-a stat în mirare. Să vadă la o babă de-a noastră! Numai la curțile lor sunt de-acelea.

— Feciorul meu vrea să ieie pe fata d-tale, împărate! Da-mpăratul a stat olecuță şi pe urm-a gândit: “Baba asta-i nebună.“ – Dacă feciorul tău, zice, până mâine dimineață, în locul casei tale, va face un palat ca al meu ş-o grădină ca a mea, c-o cărăruşă de pomi pân’ la curtea mea, şi-n fiecare pom să cânte păsările, eu i-oi da fata.

— Rămâi sănătos, împărate! Se porneşte-înapoi femeia.

— Iaca, dragul mamei, ce-a zis.

— Bun, mamă, le fac până mâine. Şterge cheia şi vin iar cinci oameni de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Până mâine dimineață să fie un palat tot de sticlă şi poleit cu aur şi să fie o cărăruşă despărțită prin pomi ş-un pom să-nflorească, unul să-nfrunzească, unul să-i pice frunza, să nu fie doi de-un fel. Şi cărăruşa să fie de catifea, cu iarbă de catifea. Şi la fiecare pom să steie câte-un soldat cu sabia scoasă. Şi păsările să cânte aşa de frumos, să nu poată dormi împăratul şi fata-mpăratului!... Eh! încă era mult

pân-în ziuă şi erau toate gata. Împăratul, dimineața când se trezeşte, zice fetei:

— De când sunt în palatul ista, cum ne-au cântat păsările acum nu ne-au cântat niciodată (că el nu s-a aşteptat la aste, el gândea că păsările din grădina lui cântă). Când iese-afară şi vede, zice:

— Bre! mare putere are omul ista! Băiatul zice:

— Du-te, mamă, şi cere-i fata să mi-o deie! Se duce baba la-mpăratul, da' el tot o purta cu vorba, că nu-i era voia să-şi deie fata după d-aiştia.

— Apoi, mătuşă, de azi într-o săptămână dac-a veni c-o trăsură de aur şi cai care ar mânca jăratic s-ar bea pară, i-oi da fata. Da' fata era să se cunune tocma-n ziua ceea dup-un alt împărat.

— Iaca, dragul mamei, ce-a zis:

— I-oi face, mamă, şi asta. Aude el un vuiet mare straşnic pe afară.

— Oare ce s-aude, mamă? Întreabă mă-sa. Zice:

— Se mărită fata-mpăratului.

— Cine-o ia?

— Cutare fecior de-mpărat. Vezi, dragul mamei, numai m-ai făcut de râs.

— Ia lasă, mamă, că tot are să mi-o deie. Ia el, şterge cheia. Da era iarna. Şi vine omul cel de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Fata-mpăratului s-a cununat astăzi! Când or dormi, să iei pe mirele să-l pui afară şi pe mireasă s-o pui într-o pivniță

şi-n zori de ziuă să-i aduci iar pe amândoi în casă. Dimineața intră-mpăratu-n casă.

— Ei, dragii tatii, cum ați dormit? Zice el:

— Mie, tată, tare mi-a fost frig!

— Ba, zice ea, eu nu ştiu unde eram, că căutam s-aprind lumânarea şi nu găseam, şi nu era nici pat, nici nimica.

— Ați visat!

— Da' cum dracu, tată, că, iacă, buricele mi-o înghețat la degete.

— Eu nu-mi simt spatele.

— Ce n-ați zis sufragiului s-aprindă focul? Nu v-a mai fi nimică. A doua seară, iar şterge cheia. Vine iar:

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreau să te duci să-i pui pe ginerele împăratului într-o movilă de omăt, când a dormi, şi pe mireasă s-o pui în vârful casei! Pe casă, frig-frig, da' nu era omăt. Ista a degerat. Da' tot îi era milă de dânsa.

— Numai jumătate de noapte s-o laşi pe vârful casei. Când a adus pe mire dimineața, era țapăn. A strâns toți doftorii, n-a mai avut ce-i face – a murit, săracul! Iaca, se-mplineşte săptămâna. El iar şterge cheia, vin ceia...

— Mâne dimineață, o trăsură de aur şi cai care or mânca jăratic s-or bea pară, şi mie straiele cele mai frumoase din lume să mi le aduci. Se pune el ca boierii-n trăsură a doua zi şi se porneşte către-mpăratul.

— Cum îi, voinice? zice-mpăratul.

— Am venit să-mi dai fata.

El se face că nu ştie că i-a murit ginerele. I-o dă-mpăratul. Face-o nuntă strălucită, şi i-o dă, ş-o duce la palatul lui – da' lui aşa-i era de dragă, de-o prăpădea din ochi. Iacă, aude vrăjitorul că el a ieşit din pământ. Ce să facă el, să poată pune mâna pe dânsul, că el, cât era de vrăjitor şi straşnic, da' el avea numai vo doi draci, da ista cheia iadului o avea. Da' el punea cheia ceea totdeauna pe-o sobă şi numai sufragiul ştia de dânsa. Da' sufragiul nu prea avea minte destulă-n cap. Iaca, s-a luat el cu fata-mpăratului la primblare. Da' vrăjitorul a luat o mulțime de chei nouă şi frumoase, altele de aur, de aramă, de argint s-a început a striga pe la poarta ginerelui împăratului:

— Cine-mi mai dă chei ruginite, că-i dau de cele de aur? Şi sufragiul, nu prea avea multă minte-n cap, a gândit să dea cheia ceea şi să ieie una de aur, că mai bine a prii stăpânu-său. Ehei! şi când i-a luat (cheia, i-a luat) săracul toată puterea lui. Îi dă. N-a apucat de-a veni el de la plimbare şi palatul n-a mai fost. A rămas el săracul în câmp, nici bordeiul ce-l avea înainte nu era acu. Da-mpăratul i-a trimis aşa răspuns pe un logofăt: că dacă pân' în trei zile n-a face palatul cum a fost, îi ia fata şi nu i-o mai dă. Acu ți-am spus că mai bine i-ar fi luat zilele decât să i-o ieie pe dânsa. Mare lucru-i dragostea! Ce să facă el? Da' şi fata-acu straşnic ținea la dânsul. Nainte mai drag îi era cel degerat, da' acuma! A aşteptat el pân' a treia zi; nu-i de chip, n-are de unde să facă palatul. Îşi ea el ziua bună de la nevastă-sa: cine ştie ce jelanie a fi fost acolo!

— Mă duc de-acu-n lumea mea! Merge el şi ajunge la o baltă (cam un iaz vine).

— De-acu n-am ce face, mă-nec! Dând aşa, frecându-şi mâinile, dă de veriguța ce i-a dat-o vrăjitorul când l-a vârât întâi în groapă. Şi vine un om de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreau cheia cea de la iad.

— Eu cheia iadului nu ți-o pot da.

— Apoi, ce să fac eu, spune-mi măcar unde-i?

— Apoi vrăjitorul, ca să nu-l ajungă nime, s-a făcut un palat pe Prut, ş-acu, dacă-i putea merge pân' acolo, el o ține ascunsă sub perină la capul lui.

— Ce să fac eu, cum oi putea s-ajung la dânsul?

— Na-ți, zice, bucățica asta de fier, dă-te de trei ori de-a curu-n cap pe dânsa şi te-i face o muscă – pe urmă te-i pricepe cum s-o iei. Şi s-a făcut nevăzut omul cela. Se ia el, se dă de trei ori peste cap şi zboară ca musca pân' la Prut. Ajunge acolo, da' vrăjitorul dormea de-amiazăzi. Dă să intre... pe unde să intre? Ferestrele cu obloane, cum se purta mai demult. „Mă vâr pe borta cheii!" Se vâră şi se pune pe sobă. Unde se trezeşte vrăjitorul şi unde-ncepe a bate-n mijlocul casei cu nişte ciocane şi unde-ncepe a ieşi la draci, de te luau fiori. Ş-a-nceput a-i trimite pe unde să facă rele, să puie la cale pe oameni să facă rele; decât, când nu vrea D-zeu, că el era om pământean, i l-a luat din minte! Aşa, după ce-a pus el trebile la cale, a ieşit afară. Musca s-a sculat, a luat cheia de sub perină s-a început cătinel-cătinel, s-a zburat afară. Decât bucuria lui nu se mai povesteşte, c-are să ieie pe fată-napoi. Acu lui nu-i era de dânsul, de dânsa-i era ce-i era. Freacă cheia, vin oamenii cei de fier.

— Să-mi faci palatul iar înapoi cum a fost! Şi acu s-a-nvățat minte: purta cheia tot lângă dânsul. Acu ce să facă vrăjitorul? Era în satul cela o babă sfântă... Pe atunci era lume bună, erau sfinți, nu ca acu. Când te durea capul, când aveai vo boală, numai dacă punea mâna-ți trecea. S-a dus vrăjitorul s-a omorât baba şi s-a îmbrăcat el în straiele

ei. S-a-mbolnăvit femeia lui, fata-mpăratului, decât ce boală, să dea D-zeu să am şi eu cât oi trăi, decât numai când zicea oleacă valeu, el se prăpădea.

— Ia să chemi pe baba cea sfântă.

Vine; acela era vrăjitorul. Începe-a pune mâna pe capul ei, ca şi cum, dragă Doamne, a o descânta. Şi când iese el din casă, îi zice vrăjitorul ei:

— Doamne, măria-ta, câtă frumuseţe şi mândreţe ai în casă şi n-ai şi un ou frumos de marmură!

— Ca ce fel de ou, mătuşă?

— Acela-i numai în fundul pământului!

— Ira! oi zice bărbatu-meu, s-a trimite pe cineva să-l caute.

Şi se duce vrăjitorul.

Intră el în casă.

— Ei, zice, iaca ce mi-a spus baba ast-sfântă.

— Iaca să şterg, dragă, cheia.

Şterge cheia şi vin doi oameni de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreau oul cel de marmură de sub pământ.

— D-apoi, bată-te D-zeu să te bată (fie-i lui acolo!); câte-ţi fac eu, până şi cheia iadului o ai, acum vrei să ne iei şi toată puterea noastră?...

Vezi d-ta, vrăjitorul a vrut înadins, ca doar duhul cel necurat l-a gâtui.

— Da' eu te-aş omorî, da pentru că ştiu că asta nu vine de la tine, pentru asta te iert şi-ţi spun aşa: că baba cea sfântă-

i vrăjitorul şi că azi are să vie c-un cuţit mare şi s-a face că pune mâna pe capul femeii tale ş-are să ţi-o omoare.

Decât, când a auzit el aşa, of! numai tremura! Şi se duce omul cel de fier. Acu el îşi găteşte iataganul, şi când vine-n casă vrăjitorul, pune pe sufragiu şi îl dezbracă-ndată, ş-adevărat găseşte-un cuţit mare, ştii, ca un chip de cosor, şi-l ia cu iataganul şi-l face bucăţele. Acu era cu deplin fericiţi. Acu săracul nu mai ştia ce-i durerea, cum ştia-nainte, şi zice-ntr-o zi:

— Ia hai, soro, să mergem să găsim pe fraţii mei cei doi. (Da' mama lui murise!) Se iau ei şi se pregătesc, şi mergând ei aşa, au ajuns la-mpăratul. Era straşnic în război cu altul. Tot să nu fie omul săracu-n pace. Ş-aşa era el de scârbit, decât straşnic lucru. Văzând pe acesta, s-a bucurat s-a zis aşa:

— Fiindcă eşti ginere de-mpărat, mi-i da ajutor ş-oi putea să bat pe vrăjmaşul meu.

Aşa a gatat armată grozavă şi-n sfârşit a dovedit pe ceala. Acu aişti doi se zice că erau tare fericiţi – numai acela, saracul, era mai necăjit (cel cu rânza). Acela s-a luat şi s-a dus la Frumoasa Lumii. Dă să intre-n palatul boierului celuia, nu-l lasă să intre. Aşa, el a trântit un bal strălucit s-a poftit pe toţi să vie la balul cela, între care era şi Frumoasa Lumii. Decât aşa era ea de frumoasă, cât, când a intrat în bal, a luminat balul de atâta... să ierţi mata. El a început după aceea jocul pân' în zori de ziuă – unde-a-ntins nişte mese şi s-a pus să joace cărţile. El a făcut toate chipurile ca să joace cu dânsa. El avea mare noroc şi se făcea că nu câştiga, tot ei să-i deie, că nu mai putea de dragă ce-i era. Acu ea, văzând atâţia bani, s-a minunat s-a zis aşa tătâni-său:

— Hai, tată, să-l poftim pe ista la noi (ştii, ori de-a noastre, ori de-a d-lor-voastre, care vrea să scurgă tot la parale, trage ori pe cine). Acu el, venind la dânsa-ntr-o seară cu vo zece pungi de galbeni –, a jucat iar în cărți şi i-a dat toți ei, de n-a rămas măcar c-un pitac. Acu ea, văzând că n-a rămas nici c-o para, a-nceput a râde de dânsul. Şi ploua afară. Şi vrute şi nevrute a trebuit să-l îmbie să mâie-acolo. Dormind el, de câte ori s-a trezit, de atâtea ori a găsit o pungă de bani sub cap.

A doua zi dimineața, când a venit sufragiul să-i deie de spălat, după ce-a mântuit de spălat, i-a pus în mâini vo douăzeci de galbeni bacşiş. Aleargă la dânsa sufragiul. Da' ea zice:

— Bre! de unde are omu-aista atâtea parale?

Vine la dânsu-n casă şi zice-aşa:

— Eu te-oi lua de bărbat dacă mi-i spune de unde ai atâția bani. El zăluzise şi i-a spus, prostul. Da' ea i-a făcut o cafea nu ştiu cu ce şi s-a bolnăvit el straşnic s-a început a vărsa, s-a vărsat rânza. S-a luat-o ea, a spălat-o cine ştie cu ce, a parfumat-o s-a înghițit-o ea, ca să găsească ea pungile cu bani. Da' fiecăruia norocul lui.

El mai avea vo zece pungi de bani din noaptea ceea.

Ea l-a dat pe urm-afară. El a-ncălecat pe un cal şi s-a pornit. Mergând cu calul cela, a dat pe-un câmp de flori şi s-a plecat calul să mănânce şi s-a făcut un măgar. El a strâns un mănunchi de flori şi l-a pus în buzunar. Mergând el călare pe măgar mai departe, a dat de un iaz. Se pleacă măgarul să beie apă şi se face iar cal.

— Ei, zice, bună-i asta!

la el într-un şip apă şi se-ntoarce-napoi. Ajunge iar acolo, la Frumoasa Lumii, şi din banii ce-i rămăsese mai toarn-un bal straşnic.

Da ea aleargă, ca să mai vadă de unde are bani.

— De unde bani?

— Din mănunchiul ist de flori. El i-l dă. Ea, mirosind, se face măgăriță. El o lasă măgăriță şi iese din casă. Aşteaptă sufragiul să iasă stăpâna afară. Nu-i! Mare păcat! Când se duce-n casă, o găseşte măgăriță. Se-ntoarce, ş-o ia de-acolo şi porneşte călare pe dânsa. Îi dă fân să mănânce (că măgăriță, da' inimă de om). Ea a zis aşa cu alean:

— Nu te-oi mai înşela de-acu şi ți-oi da rânza-napoi, numai fă-mă cum am fost.

El de multe ce-i făcuse, acu era hapsân şi s-a dus pe dânsa până la-mpăratul, la frate-său. Acu aciia era şi iestlalt, care ținea pe fata-mpăratului. Şi când le-a povestit el lor că măgărița-i Frumoasa Lumii, ei s-au pus pe lângă dânsul ca s-o ierte. Şi iertând-o, a băut apă şi s-a făcut iar la loc. Şi erau acum trei împărați pe o țară. Şi-au fost toți fericiți... Şi-am încălecat pe-o şa şi ți-am spus-o aşa.

Borta-vântului

Mihai Eminescu – *Literatură populară, Ediție îngrijită şi prefațată de Perpessicius, Bucureşti, 1965.*

Era un om sărac – sărac, ş-avea o mulțime de copii. Acu era – în vremea foametii şi el a muncit v-o săptămână pe un căuş de grăunțe. Acu s-a dus la râşniță cu dânsele. După ce le-o râşnit, a eşit afară cu căuşul cu făină şi s-a pornit o furtună mare şi i-a luat toată făina din căuş. Da el straşnic s-o mâniat. „Nu mă las eu aşa cu una cu două”, şi face un şumuiag de paie şi porneşte.

Îl întreabă un om:

— Unde te duci, cumătre?

— Mă duc s’ astup borta vântului, că mi-a luat făina din căuş.

— Da unde-i nimeri-o?

— Unde-a fi acolo mă duc.

Mergând el loc depărtat a ajuns pe Dzeu şi sf. Petrea (erau pe pământ pe-atunci).

— Unde te duci omule?

— Mă duc s’ astup borta vântului, că mi-o luat făina din căuş. Da D-zeu i-o zis aşa:

— Omule, nu te mai duce. Na-ți o nucă... da pân a casă să nu zici: nucă, deschide-te.

Întorcându-se el înapoi, a ’noptat s-a ajuns la un om şi s-a rugat să-l primească să doarmă acolo peste noapte.

— De unde vii bade? l-ntreabă omul cela.

— Mă duceam s’ astup borta vântului ş’ am întâlnit un nebun pe drum şi mi-o dat o nucă şi-a zis să nu zic pân’ a casă nucă, deschide-te. Ce-a mai fi şi asta?

Femeea omului vicleană. Ia o nucă ’n mână şi zice:

— Ia să-ți văd nuca.

Îi schimbă nuca omului. Şi pe urmă se duce ’ntr-un ocol şi zice: nucă deschide-te. Dac-o zis – atâte vite ce-o ieşit, oi, cai, hei, o bogăție ’ntreagă. Ştii mata, putere dumnezeiască!

Se duce – a doua zi a casă «Nucă deschide-te». Nuca de unde să se deschidă.

— Hai bată-mi-l Dumnezeu vânt şi moşneagul lua-l-ar dracu. Mă duc s’astup borta vântului şi să bat pe moşneag de ce m-o viclenit.

Ajunge iar pe Dumnezeu.

Da D-zeu, ştii, putere dumnezeiască, acu era altfel la față... nu l-o cunoscut.

— Unde te duci, bade?

— S’ astup borta vântului şi să ucid moşneagul, la ce m-o viclenit.

— Na-ți, bade, un măgar. Da să nu zici pân’ acasă: măgar baligă-te.

— N-oi zice.

Se-ntoarce el iar pe la omul cela. Da omul cela-l ospătează şi-i dă vin să bee, şi omul s-o chefăluit şi-a adormit pe laiță. Da erau nişte țigani cu şatra acolo ş-avea măgar şi omul s-o dus ş-o cumpărat s-a schimbat măgarul.

Omul a doua zi se scoală, ia măgarul şi se duce – acasă şi-i zice: măgar, fa bani!

Măgarul, de unde? El apuc’ un druc şi ’ncepe a dişăla măgarul.

— Acu nu-l mai iert eu.

Se porneşte să ’ntâlnească pe moşneag şi s’ astupe borta vântului. Întâlneşte pe D-zeu.

— Na-ți bade, o cârjă, da să nu zici pân a casă: cârje ’ncârjeşte-te. Ia cârja, vine pe la omul cela. Acu omul i-a dat şi mai straşnic ospăț şi s-a sfătuit că dac’ or vede ce-a mai da şi cârja, pe urmă să-l omoare, ca să nu prepue că el i-o luat. Acu zice omul femeii:

— Măi, femee, noi hai cu cârja ’n zămnic (beciu) şi să ’nchidem uşa s-a să zicem: cârjă’ncârjeşte-te.

Se vâră. Cârja unde ’ncepe a bate s-a sdrobi. Până omul era cu chef, până s-a trezit, ei erau ucişi ca merele.

— Bade ți-om da şi măgar şi nuca, numa mă rog, scoate-ne. Acu omul i-o lăsat de i-o bătut şi mai bine. A luat măgarul, cârja şi nuca şi s-o pornit a casă.

Aşa s-a făcut de bogat acu, de-a ajuns veste pân la-mpăratul. Atâția bani avea el, de-o semănat ş-o crescut grâu de aur. Acu ’mpăratul a auzit că are un lan de aur ş-o trimis doi sufragii să-i dee sămânță, să semene şi-mpăratul.

— Să spui împăratului că nu vreau să-i dau, să văd ce mi-a face. Împăratul când a auzit aşa, straşnic s-o mâniat ş-o gătit oştire, să se ducă cu răsboi asupra lui. Împăratul era frunte, ştii, mai mare. S-a venit pân la uşa lui ş-o strigat să iasă afară. Da el ave bani, da tot cu straie de-a noastre, nu cu straie leşeşti. El pune cârja sub suman şi ese afară. Acu ’mpăratul cu atâtea mii de oameni i-a fost ruşine singur lui să se ducă el numa cu unul să se lupte. A zis:

— Omule, arată-ți tu întâi puterea.

— Bine, măi împărate. Cârje’ncârjeşte-te, la tot soldatul câte două şi la împăratul nouă. (Cârja era dumnezeiască, tot în cap pâcâia).

O nebunit şi pe soldaţi şi pe-mpăratul. S-o dus împăratul, ş-o rămas pace ş-o trăit bine. Să dea D-zeu să trăiască şi copiii mei aşa.

Finul-lui-Dumnezeu

Mihai Eminescu – *Literatură populară, Ediţie îngrijită şi prefaţată de Perpessicius, Bucureşti, 1965.*

Poveste, poveste – da eu nu-s de pe când poveştile – eu sunt de mai încoace, da m-am dus într-o zi la soacră-mea ş'am găsit un sac de poveşti, şi venind a casă l-am scăpat jos şi s-o despicat sacul şi de-atunci s-o împlut lumea de poveşti ş' am învăţat şi eu una şi ţ-o spun d-tale.

Era odat-un om ş-avea doi feciori. Acu femeea era 'ngreunată ş-o făcut un băiet, da el era sărac, n-avea cine i-l boteza. Iaca pe-acolo era D-zeu şi sf. Petrea. Şi D-zeu i l-o botezat ş-o rămas băietul năzdrăvan.

Da la urma băietului a făcut o fată, ş-aşa era de frumoasă, de la soare te puteai uita, da la dânsa ba. Treaba ei era să ducă demâncat în ţarină. Ducând ea demâncat în ţarină a zărit-o un smău şi s-o pus pe-atâta s-o iee. Da finul lui D-zeu era năzdrăvan ş-o zis aşa fetei: că el a face o brazdă de plug până la demâncat şi ea totdeuna pe brazdă să meargă la fraţii ei. Da finul lui D-zeu era năzdrăvan nu era, da smăul straşnic. El a şi ştiut ce-o urzit Frate-său ş-o tras brazdă cu plugul pân' la casa lui. Fata s-a dus cu demâncat drept la curtea smeului. Aşteaptă ei să vie – nu-i!

— Eh! mamă, mă duc să-mi caut sora că mi-a luat-o smăul – a zis finul lui D-zeu! Ş-o făcut el o boambă de fier la ţigani în loc de călăuz şi-o zvârlea şi el mergea după dânsa.

A ajuns până la o fântână şi la un copac. Acolo puindu-se el să se odihnească, aude zicând aşa: Doamne, Doamne, de-ar veni mama c'acuşi ne mănâncă balaurul!

— Oare cine să s-audă?

Se uită-n vârful copacului, vede doi pui de pajere.

— Copiilor, da unde-i balaurul cel care vă mănâncă?

— E – aici în fântână.

— Mult v-o mâncat pân' acum?

— Ia, v-o douăzeci şi patru.

— Ia las că vă scăp eu.

Se suie 'n vârful copacului lângă pui. Da balaurul întinde – un cap să iee un pui. Da el avea paloş şi taie capul. Întinde şi celălalt şi-i taie ş' acela. Acu puii nu ştia ce să-i facă de bucurie şi zice aşa:

— Câţi fraţi am fost noi, pe toţi ne-a mâncat, numai noi doi am rămas. Dac-a veni mama, măre, de bucurie are să te mănânce; vârâ-te sub aripa mea.

S-o vârât sub aripa lui şi nu s-a văzut. S-aude un vuiet mare; vine pajăra. Pajăra era mama vântului.

— Dragii mamei nu v-a mâncat!

— Finul lui D-zeu ne-a scăpat.

— Unde-i să-l mănânc de bucurie.

— Mă rog, mamă, dacă l-ăi mânca să-l faci înapoi.

— Da unde-i?

— Îi la răsărit.

Da ea a'nceput a vâjâi tare la răsărit. Da puii zic către finul lui D-zeu:

— Mama, are să-i treac' un foc de-a te mânca pân ce va ajunge la răsărit. Vine.

— Nu-i dragul mamei.

— Iacătă-li-i, mamă!

Da ea-l ia şi-l înghite şi când l-o făcut înapoi aşa s-a făcut el de frumos, de s-o luminat locul unde era el.

— Ce să-ți fac pentru binele ce mi-ai făcut, că mi-ai scăpat copiii – a zis pajăra.

— Să-mi spui unde-i smăul cu soră-mea.

— Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

— Altmintrele nu-mi mulțumeşti.

— Să şuier să-mi vie ficiorul, vântul de la răsărit.

Ş-o şuerat ea odată ş-o venit un om – era statul lui de o palmă şi barba lui era de un cot şi călare pe-un iepure şchiop. Şi-i zice pajăra:

Statu-palmă
Barbă cot
Călare pe-un iepure şchiop

Unde-i smăul ce-a luat pe fată, pe sora lui finul lui D-zău?

— Nici n-am auzit, nici n-am văzut. Dacă n-o fi ştiind frate-meu, vântul de la miază-zi. Când o suflat odată, o venit altul. Aista era mare de stat, cu buzele mari şi n-avea ochi. Da când sufla, peste tot locul s-auzea.

— N-ai văzut, n-ai auzit pe smăul care a luat pe fată, pe sora lui finul lui D-zău?

— Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

— Ce-i de făcut? zice Pajăra.

— Da n-o fi ştiind fraţii noştri cei de cruce?

— Da unde-s?

— Aciea-s departe. Trebuie să ne ducem loc mult. Na-ţi un firicel din părul meu, na-ţi şi din barba mea şi te porneşte băiete la drum. Şi să pui perii 'n trei şi când la o vreme de nevoie să şuieri într-înşii, eu, noi ţi-om veni într-ajutor şi fă de-a dreptul pe aici şi-ai să dai de pădure şi tot te du 'nainte.

Se ia el şi se porneşte, merge pân-în pădurea ceea... când în mijlocul pădurii vede – o fumărie straşnic de mare încât se 'nnăduşia, nu mai putea. S-apropie el acolo pin fum binişor şi găseşte pe mama smăului-îşi pârlea părul de pe picioare că era cald straşnic şi nu mai putea.

— Bună ziua mătuşă.

— Multămesc D-tale voinice, da – zice – und-te duci voinice?

— Caut curtea smeului, mătuşă.

— I, flăcăule! Mult trebuie să mergi pân ce-i ajunge şi nu mai rămâi cu zile de te-i apropia.

— Mă rog, mătuşă, să-mi spui unde-i drumul cela, că nu mi-i frică... mă duc.

— Eu nu-l ştiu, dragul mătuşii.

El, ducându-se aşa prin pădure, aude – un glas de om zicând: Valeu, valeu, tare mi-i foame! El s-apropie. Oare ce să fie – acolo? Vede un om şezând, greceşte, jos:

— Da ce te vaiți, bade?

— De pe nouă lanuri grâu am strâns şi tot pâne l-am făcut şi l-am mâncat şi tot mi-i foame.

— Hai cu mine.

— Hai.

Mergând el mai departe a auzit un glas de om zicând aşa: tare mi-i sete.

— Bună vreme, omule. Pentru – ce ți-i sete, nu găseşti apă să te saturi?

— Câte iezăre a fost în pădurea asta toate le-am băut şi tot mi-i sete.

— Hai cu mine.

— Hai.

Mergând ei aşa mai departe a intrat în altă pădure tustrei ş' aude sub tufe un foşnet. Cine era? Vântul de amiază cel cu buzele mari.

— Bună vreme, vântule, ce faci aici?

— Mă stăpânesc să-mi țin suflarea şi să 'mpuşc un țânțariu. Da să-l împuşc să nu-i sparg pielea.

— Da unde-i țânțarul, că eu nu-l văd.

— Îi lângă soare.

— Lasă, hai cu mine.

— Ba nu. Eu mă duc după țânțar, duceți-vă voi înainte.

Merg ei mai departe şi ajunge la palatul smăului. Smăul era la vânat şi fata şedea 'n cerdac.

— Bună vremea, soro.

— Mi-o spus smeul că vii după mine. Da-ntoarce-te că te prăpădeşte.

— Nu mi-i frică.

— El acuş vine, -i la vânat.

Vine smeul.

— Bine-ai venit, finul lui D-zeu.

— Bine te-am găsit, câne de smău.

— Hai la luptă.

— Hai!

Ş-o luptat ei trei zile şi trei nopți şi nu-l putea dovedi şi nu se da nici smăul, nici finul lui D-zeu.

El a aprins perii cei doi ş-o venit vântul de la răsărit şi de la amiazi şi când ş-o pus buzele'n trei drept în jumătate a despicat smăul când a suflat. O jumătate a murit că era c-un cap, da o jumătate nu, că era cu două-că era cu trei de toate. Şi s-a rugat finul lui Dumnezeu straşnic la Statul-Palmă-barbă-cot.

— Nu-ți pot face nimic, că el s-o dus la-mpăratul țării iştia să spue ce i-ai făcut. De-acu Dac-ai pute luptă-te cu – acela.

Acu el s-a pornit cu soră-sa.

Când a ajuns aproape de palatul împăratului celuia nu era de chip să treacă, aşa era de straşnic şi mergând el p'ânprejur a ajuns la o baltă. Pe balta ceea era trei băieți şi se băteau de la o cuşmă, de la un biciu şi de la o sulă.

— Ce vă bateți, măi băieți?

— Aestea ne-o rămas de la tatăl nostru şi nu ne putem împărți.

— Şi la ce vă trebuie vouă aiste?

— Când pui cuşma ’n cap nu te vezi, când dai cu biciul te sui la curtea ’mpăratului, când îi zice: sulă – sulicică – te suie ’n dealul de steclă.

— Da’ ’n dealul de steclă cine şade, ce căutaţi voi acolo?

— În dealul de steclă ţine ’mpăratul pe fată.

— De ce o ţine acolo?

— Ca să n-o iee smeii.

— Până când?

— Până s-a găsi un voinic ca să omoare smăul... Cel ce-a omorî smăul îi da fata ’mpăratul.

— Măi băieţi, eu voi face bună dreptate, vârâţi-va toţi în iaz şi eu v-oi svârli câte una, cine-a prinde mai iute aceluia să fie.

El, viclean, ia toate-n mână, vâră pe băieţi în apă şi pe urmă dă din bici şi-l suie pe dealul unde şedea ’mpăratul, la curtea-mpărătească.

La curtea ’mpăratului era o mândreaţă, că nici nu se poate povesti. Împăratul şedea afară, – era bătrân şi bea lulea.

— Bună vremea ’mpărate!

— Mulţămesc D-tale voinice! Tare om trebui să fii d-ta de vreme ce te-ai suit aici la mine.

— Aşa ’mpărate, am venit să omor smeul, să-ţi scăp fata.

— Smeul n-o venit încă la mine. Da s-aude c’ aicia ’n vale ’ntr-un iaz, este noaptea şi se cearcă de a se sui să iee fata din dealul cel de steclă.

— Rămâi sănătos, Împărate.

— Mergi sănătos, voinice.

— Mă duc după smeu. Dacă l-oi omorî îmi dai fata.

— Ți-oi da-o.

Ajunge el la iazul cel unde o găsit băieții. Pune cuşma 'n cap, se face nevăzut şi se pune sub o tufă de buruiene. Da el era frumos şi puternic, da era sărac. Pe iazul cela era o covată cu fața-n jos. La miezul nopții aude el un vuet straşnic. Aceea era balta drăcească, venea dracii şi da poronci noaptea. Vine dracul cel mai mare, se pune călare pe covată (Scaraoțchi). Ş-o şuerat straşnic ş-o venit draci şchiopi, chiori, ş' o 'nceput să 'ntrebe Scaraoțchi ce trebi au făcut ei?

— Eu am întărtat trei băieți, că doar s-or ucide unul dintr-înşii. Păcatul mare c-o venit finul lu' D-zeu şi le-o luat.

— Da tu?

— Eu am întărtat pe vântul de la amiazi să rupă 'n jumătate pe smăul cu trei capete şi două capete o scăpat, da jumătate-i mort.

— N-ați făcut nicio treabă, să vă 'nvăț eu ce să faceți. Lângă balta asta mai la vale, este o comoară de bani. Comoara unui moşneag şi moşneagul are să moară iest-noapte. Duceți-vă şi puneți mâna pe banii ceia să fie-a noştri.

— Da dacă ni i-a lua cineva cu putere dumnezeiască?

— Nime nu se poate apropia dac-om pune noi mâna pe dânsa.

— Nime, nime-n toată lumea nu se poate?

— Ba se poate, da iaca ce: dac-a veni finul lui D-zeu până ce nu-ți pune voi mâna pe bani şi s-a întâmpla s'aducă apă de ceea care l-o botezat şi ne-a stropi, ne frige, şi el a lua banii.

Cela a auzit. Se scoală dimineața şi se porneşte să se duc' acasă. Lui îi sburda după bani. Ajunge el acasă.

— Mamă unde-i apa ceea ce m-o botezat pe mine?

A găsit mă-sa 'n biserică lângă sf. Pricestanie şi ia el şi se porneşte iar înapoi. Ajungând acolo – dracii era la bani toți. Se duce şi s-apropie, îi stropeşte. Dracii țipă şi-i zic:

— Mă rog, finul lui D-zeu, ce vrei ți-om face, numai nu ne arde.

— Dacă mi-i aduce smeul cel scăpat, eu v-oi da drumul.

— Mă rog, iaca mă duc să-l aduc.

S-a luat un cârd de draci straşnic de mulți.

— Da viu poate nu ți l-om pute aduce.

— Mort nu vreau, viu să mi-l aduceți.

Şi s-o apucat dracii s-o făcut un fedeleş de fier şi s-o dus după smeu să-l puie 'n el. Când l-a adus aşa era fedeleşul de greu, de numai dracii-l putea ridica.

— Pune-l aici.

Dă din bici şi-l sue la – mpăratul cu fedeleş cu tot.

Îi Zice 'mpăratul:

— Ce ai aici?

— Aici-i toată puterea mea 'mpărate... Arată-mi fata ori o destup. Împăratul de-odată s'o'ngrozit, da pe urmă (el, viclean) o aduce s-o vadă el. Da-mpăratul pe unde se suie pe dealul cel de steclă nu se ştie, el avea o putere straşnică, neştiută. După ce-a adus-o, da el după ce-a văzut-o a nebunit, aşa i-o picat de dragă. Da, să ierți d-ta, şi el ei.

— Voinice! te-i cununa cu fata mea, dar dacă mi-i spune cum dai drumul puterii d-tale.

Da el de dragă ce i-a picat fata s-a pierdut mintea.

— Împărate, eu te-am amăgit, da aicea-i smăul. Împăratul strigă degrabă:

— Omoară-l voinice, că el acuşi sparge fedeleşul, că eu l-am prins odată şi l-a spart.

El de bucurie ca să-i dee fata, odată a 'nceput să ucidă smeul. Îi turna reşin' aprinsă pe la cep ş' o 'nceput aşa de straşnic a țipa smeul de se cutremura palatu 'mpăratului. După ce-o murit smeul, a'nceput a eşi un fum, aşa de straşnic mirosea de greu, decât voinicul a picat ca mort. Da-mpăratul, bucuria lui, a luat s-a pus pe voinic în fedeleş şi i-a dat drumu de vale. Şi el a luat fata s-a suit-o 'n dealul cel de steclă. Da bietu voinic când a picat el mort i-a rămas sula 'n cerdacul împăratului. Acu, la ce vreme s-a fi trezit el în fedeleş...

— I doamne!, viclean am fost, da mai viclean împăratul. Ce să fac eu? Începe el a se izbi ca să esă de acolo. Da câtă putere avea el nu putea ca să sparg' acela. Da el mai ave o bucățică din barba lui Statu-palmă-barba-cot. Aprinzând, începe a veni el cu iepurele cel şchiop pe fedeleş.

— Scapă-mă.

O 'nceput a bate iepurele ş-o spart fedeleşul. (Că toată puterea vântului de la răsărit e 'n iepure; iepurele de ce fuge aşa tare?). Scăpând el, îi zice Statu-palmă aşa:

— De-acu înc'o dată dacă mi-i chema, apoi pe urmă nu-ți mai fac, că de trei ori îi dată ca să-ți fac bine.

Acu el bate din bici ş' ajunge la-mpăratul. Da-mpăratul svârlise sula.

— Am venit, împărate, să-mi dai fata.

Se face că nu ştie, că l-a dat cu fedeleşu ’n jos.

— Eu ți-oi da fata, dacă te-i duce la dealul cel cu flori şi mi-i aduce o floare din mijlocul grădinii celeia, eu ți-oi da fata

Se ia el şi se porneşte, ş-o mers el cale de-un an. Cine era ’n grădină acolo? Era Statu-palmă.

— Ei voinice, tocmai ş-aci ai venit după mine?

— Am venit, mi-ai zis că mi-i mai face un bine. Să-mi dai floarea din mijlocul grădinii iştia.

El i-o dă. Aşa era de mândră, aşa amirosa de frumos floarea – acea de te – adormea. Ajungând la-mpăratul, i-o dă.

— Dacă mi-i mai face ceva eu ți-oi da fata. Eu oi frige (câte tamazlâcuri de vite avea – mpăratul) şi dacă le-i mânca într-o noapte, eu ți-oi da fata.

O făcut aşa după porunca ’mpăratului şi el a zis celui ce nu se mai sătura ş-o mâncat tot într-o noapte. El numa atunci s-a săturat, da pân-în ziuă a şi crăpat. Da el a mâncat aşa cu lăcomie, încât şi păreții hambarului i-o ros. Şi s-o minunat Împăratul de-atâta putere.

— Dacă mi-i be câte fântâne (se află la Curte) de apă, eu ți-oi da fata. El chiamă pe istlalt frate de cruce, care nu se mai sătura de apă, ş-o băut, da o fântână n-o putut-o găta s-a şi crăpat ş’ acela.

Lângă curtea ’mpăratului era straşnică pădure.

— Dacă tu-i sufla odată-n codrul meu şi s-or strânge toți țânțarii la uşa palatului, eu ți-oi da fata.

El a aprins părul vântului de la amiază-zi. Când s-o dus vântul de la amiază-zi şi când ş-o pus buzele ’n patru ş-o

suflat, era să ’nghită pe-mpăratul. Aşa era de mulți ş-aşa bâzâia ei de tare, parcă era ’ntre calici la Ismail.

— Mare putere ai. Zi țânțarilor să se ducă de aici.

— Nu zic, pân ce nu mi-i da fata.

Împăratul l-o luat cu blândeță şi l-o amăgit. Ş-o zis vântului ş-o suflat şi s-o dus țânțarii de la uşă.

— Dacă te-i sui s-o iei din dealul de steclă îți dau fata.

— O sul’ am fost uitat eu aici.

— Eu n-am văzut-o.

A stat el trei zile şi trei nopți s-a gândit ce-i de făcut şi i-a venit aşa un gând:

să mai cheme pe vântul de la amiază. Vântul de la amiază i-a zis aşa:

— Înc-un bine am să-ți fac. Am să mă pun în cerdacul împăratului şi să ’ncep a sufla. Puindu-se el, suflă şi se clătină palatul cât de cât să pice.

— Împărate, dacă mi-i da fata vântu-a sta.

— Palatul las’ să pice, da eu fata nu ți-oi da-o.

Da’ el zice vântului:

— Pune-te ’n dreptul uşii şi ’ncepe a sufla în casă cu câtă putere ai.

El ş-o pus buzele ’n cinci şi când a ’nceput a sufla, împăratul săria din părete ’n părete.

— Împărate, dă-mi fata că vântu a sta.

— Sui în dealul de steclă ş-o ia.

— Dă-mi sula ’mpărate.

— Sula am svârlit-o în mijlocul iazului lângă covată... acolo unde era dracii.

El era lipit pământului, că vântul nu era să-i facă nimică – cela gătise de făcut, ceia crăpase.

Aşa mergând el la iazul cela, era straşnic palat făcut de draci, unde țineau banii;

şi pe apă mergea o casă făcută straşnic de mândră şi-n casa ceea s-auzea un bocet. S-o luat ş' a 'nceput cu luntricica a merge s-a ajuns la casa aceea. Casa ceea, când a intrat, era un fecior de-mpărat prins de draci şi-l muncia acolo 'n toate zilele.

— Ce faci aici, bade?

— Iaca m-o prins dracii, c-am luat bani şi eu nu pot scăpa de-aici. Eu am o împărăție straşnic de mândră, hai să fim noi frați de cruce.

— Hai!

— Frați de cruce om fi, dar fugi că vin dracii, s-apropie miezul nopții. El tot mai avea apă de la botez. Aşteaptă la miezul nopții, vin dracii şi el începe a-i stropi.

— Mă rog, finul lui D-zeu, ce-i cere ți-om da, numa lasă-ne.

— Sula din mijlocul iazului. Se duce ş' aduce dracul sula.

— Acu du-ne până pe deal pe – amândoi ş-apoi nu voi stropi. Ei, de frică i-a dus. El a zis:

— Sulă, sulicică, sue-ne 'n dealul de steclă.

Când l-o suit acolo, atâta de multă jelanie ce-a avut ea după dânsul, c' avea o cadă de lacrămi.

Atunci Împăratul n-a mai avut ce face şi i-a dat-o. A făcut o nuntă straşnică şi pe urmă s-a dus, a adus pe soră-sa de la casa smăului s-a luat-o fratele lui ist de cruce...

▲ Începutul paginii.

Ioan Slavici

(1848 – 1925)

Zâna Zorilor

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost: dacă n-ar fi fost nici nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat, un împărat mare şi puternic; împărăția lui era atât de mare, încât nici nu se ştia unde se începe şi unde se sfârşeşte.

Unii ziceau că ar fi fără de margini. Iar alții spuneau că țin minte de a fi auzit din bătrâni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau şi mai mari şi mai puternici, iară alții mai mici şi mai slabi decât dânsul.

Despre împăratul acesta a fost mers vorba cât e lumea şi țara, cum că cu ochiul cel de-a dreapta tot râde, iară cu cel de-a stânga tot lăcrămează neîncetat. În zadar se întreba țara, că oare ce lucru să fie acela, că ochii împăratului nu se pot împăca unul cu altul. Dacă mergeau voinicii la împăratul, ca să-l întrebe, el zâmbea a râde şi nu le zicea

nimic. Aşa rămase vrajba dintre ochii împăratului o taină mare despre care nu ştia nimeni nimic, afară de împăratul.

Crescură feciorii împăratului. Ce feciori! Ce feciori! Trei feciori în țară ca trei luceferi pe cer! Florea, cel mai bătrân era de un stânjen de înalt, cu nişte umeri încât nu l-ai putea măsura cu patru pălmi cruciş.

Cu totul alta era Costan: mic la statură, îndesat la făptură, cu brațul de bărbat, cu pumnul îndesat. Al treilea şi cel mai tânăr fecior al împăratului e Petru: înalt, dar subțire, mai mult fată decât fecior. Petru nu face multă vorbă: el râde şi cântă, cântă şi râde de dimineață până în seară.

Numai câte odată-l vede omul mai întunecat, dă cu mâna pletele în dreapta şi în stânga de pe frunte şi atunci ți se pare că vezi pe un bătrân din sfatul împăratului.

— Măi Floreo, tu eşti acum mare; du-te şi întreabă pe taica, pentru ce-i plânge lui un ochi, iar altul râde pururea.

Aşa zise Petru către frate-său Florea într-o bună dimineață. Dar Florea nu s-a dus: el ştia încă de mic că împăratul se supără, dacă-l întrebă cineva de astă treabă.

Tot aşa o păți Petru şi cu frate-său Costan.

— Nu cutează niciunul; lasă c-oi cuteza eu, zise la urmă Petru. Vorba fu zisă; lucrul fu gata. Petru merse ca să întrebe.

— Oarbă-ți fie mumă-ta! ce treabă ai tu de aceea?! îi zise împăratul mânios, şi-i dete o palmă pe de-a dreapta şi alta pe de-a stânga.

Petru se duse supărat şi spuse fraților săi cum a pățit-o cu tatăl său.

De când a întrebat Petru de treaba ochilor, se părea cum că ochiul cel din stânga plânge mai puțin, iară cel de-a dreapta râde mai mult.

Petru îşi întări inima şi mai merse o dată la împăratul. O palma e o palma şi două-s două! Gândi şi făcu.

O păți din nou, cum a mai pățit-o.

Ochiul cel din stânga lăcrăma acuma numai din când în când, iară cel din dreapta se părea a fi înjunit cu zece ani.

— Dacă e treaba aşa, gândi acum Petru, apoi ştiu eu ce-oi face. Atâta mă duc, atâta întreb, atâta rabd la pălmi, până ce nu vor râde amândoi ochii.

A zis-o, a şi făcut-o! Petru nu zicea nimic de două ori.

— Fătul meu, Petre! zise împăratul, acuma mai blând şi râzând cu amândoi ochii. Eu văd că ție nu-ți iese grija din cap; ți-oi spune dar treaba cu ochii mei. Vezi, ochiul acesta râde de bucurie, când văd că am aşa trei feciori ca voi; iar celălalt plânge pentru că mă tem că voi nu veți fi în stare să împărățiți în pace şi să apărați țara de vecinii cei vicleni. Dacă-mi veți aduce însă apă de la fântâna Zânei Zorilor, ca să mă spăl cu ea pe ochi, îmi vor râde amândoi ochii, căci voi şti că am feciori voinici, pe care mă pot răzema.

Aşa zise împăratul. Petru-şi luă pălăria de pe prispă şi se duse să spună fraților săi ce-a auzit. Feciorii împăratului se puseră la sfat şi gătiră lucrul pe scurt, cum se cade între frații cei buni. Florea, ca cel mai bătrân dintre cei trei, se duse în grajd, alese calul cel mai bun şi mai frumos puse şaua pe el şi apoi luă ziua-bună de la casă şi masă. „Mă duc, zise către frații săi, şi dacă nu voi veni într-un an, o lună, o săptămână şi o zi cu apă de la fântâna Zânei Zorilor să vii tu Costane după mine”. Se duse.

Trei zile şi trei nopţi Florea nu mai stătu; calul zbură ca năluca peste munţi şi peste văi până ce n-ajunse la marginile împărăţiei.

Jur-împrejur pe lângă împărăţie era o prăpastie adâncă şi peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată: să privească înapoi, apoi să ia „ziua-bună" de la ţară.

Ferească Dumnezeu şi pe sufletul păgân de aceea ce văzu Florea acum, când era să plece mai departe. Un balaur! dar balaur cu trei capete, cu nişte feţe grozave, cu o falcă-n cer, cu una în pământ.

Florea nici nu mai aşteptă ca balaurul să-l scalde în văpaie, ci dete pinteni la cal şi se duse ca şi când nici n-ar fi fost aici.

Balaurul suspină o dată şi pieri fără de urmă.

Trecu o săptămână! Florea nu mai veni; trecură două; de Florea nu se mai auzea nimic. Trecu o lună; Costan începu a alege între cai. Când crăpară zorile de un an, o lună, o săptămână şi o zi, Costan se sui pe cal, îşi luă ziua-bună de la frate-său mai mic. „Să vii şi tu, dacă voi pieri şi eu" zise şi se duse cum s-a fost dus frate-său.

Balaurul de la punte era acum mai înfricoşat; capetele lui erau mai îngrozitoare şi fuga voinicului mai repede.

Nu se mai auzi de amândoi fraţii: Petru rămase singur.

— Mă duc şi eu în urma fraţilor mei, zise el într-o zi către tatăl său.

— Apoi mergi cu Dumnezeu, îi zise împăratul, doară vei avea mai mult noroc decât fraţii tăi.

Şi cel mai tânăr fecior al împăratului luă dară „ziua-bună” şi porni către marginea împărăției.

Pe puntea cea mare stătea acum un balaur şi mai mare şi mai grozav, cu fălcile şi mai înfricoşate şi mai deschise. Balaurul avea acum nu trei, ci şapte capete.

Petru stătu în loc când văzu dihania asta înfricoşată. „Feri din cale!” strigă apoi. Balaurul nu feri. Petru mai strigă o dată şi încă de a treia oară; după aceea se repezi la el cu sabia scoasă. Îndată i se întunecă cerul de nu văzu alta decât foc! Foc în dreapta, foc în stânga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Balaurul arunca la foc din toate şapte capetele.

Calul începu a horcăni şi a se arunca în două picioare încât voinicul nu putea să lupte cu sabia. „Stai! c-aşa nu-i bine!” zise el şi se coborî de pe cal. În mâna stânga calul, în mâna dreapta sabia. Nici aşa nu merse: Făt-Frumos nu vedea alta decât foc şi văpaie.

— Acasă după alt cal mai bun! Petru zise, încălecă şi se duse ca iarăşi să vină. Când sosi acasă, îl aşteptă lăptătoarea sa baba Birşa în poarta curții.

— Hei fătul meu Petre! am ştiut cum că iară ai să vii fiind-că n-ai plecat bine.

— Cum să fi plecat dară? întrebă Petru pe jumătate supărat, pe jumătate trist.

— Vezi, dragul meu Petre, începu a-l învăța acuma baba, tu nu vei putea merge la fântâna Zânei Zorilor decât dacă vei călări pe calul pe care a călărit tată-tău împăratul în tinerețea sa; mergi, întreabă unde şi care e calul acela. După aceea încalecă şi te du.

Petru mulțumi de învățătură şi apoi se duse, ca să întrebe de treaba calului.

— Neagra-ți fie lumina! se răsti acum împăratul. Cine te-a învățat ca să mă întrebi tu pe mine aşa? Cu de-a bună samă vrăjitoarea cea de Birşa. Ai tu minte? Au trecut cincizeci de ani de când am fost eu june: cine ştie pe unde au putrezit oasele murgului meu de atuncea?! În podul grajdului îmi pare, cum că mai e o curea din frâu. Atâta am şi mai mult nimic din cal.

Petru icni supărat şi spuse babei „cum şi ce”.

— Aşteaptă numai – strigă baba râzând de bucurie. Dacă stă lucrul aşa, apoi stă bine. Du-te şi adă bucata din frâu. Doară voi şti eu face un lucru cu cale din ea.

Podul era plin de frâie, de şele şi de curele. Petru alese cele mai roase, mai ruginite şi mai neîngrijite şi le duse babei, ca să facă precum a fost zis. Baba luă frâiele, le afumă cu fum de tămâie, zise peste ele o zicală din cuvinte mărunțele şi grăi după aceea către Petru:

— Ia frâiele şi dă cu ele de poarta casei.

Petru făcu precum i se zise ca să facă.

Vraja babei a fost bună. Abia dete Petru cu frâiele de poartă se şi întâmplă... nu ştiu cum... un lucru înaintea căruia Petru stete uimit... Un cal stătea înaintea lui decât care lumea n-a văzut mai frumos! Cu o şa plina de aur şi pietre scumpe cu nişte frâie, la care să nu priveşti că-ți piere lumina ochilor.

Frumos cal frumoasă şa şi frumoase frâie pentru Făt-Frumos.

— Sari voinice în spatele Murgului, strigă baba făcând cruce peste cal şi călăreț: mai zise apoi o zicală de câteva cuvinte şi intră în casă.

După ce Petru sări pe cal simțea cum că de trei ori este mai puternic la braț şi de atâtea ori mai pietros la inimă.

— Să te ții bine stăpâne, c-avem cale lungă şi trebuie să mergem iute. Aşa zise Murgul; dar şi-a aflat voinicul... Se duseră... se duseră, zburară – cum nu s-a dus şi nici n-a zburat cal şi voinic înainte de aceea.

Pe punte stătea acuma un balaur cum n-a mai stat, un balaur cu douăsprezece capete, grozave, mai pline de văpaie!... Hei! dar şi-a aflat voinicul. Petru nu se înspăimântă, ci începu a se sufleca la mâneci şi a scuipa în palme: „Feri din cale!" Balaurul începu a scuipa la foc.

Petru nu mai făcu dară multă vorbă, ci scoase sabia şi se grăbi să se repeadă spre punte.

— Stai! astâmpără-te stăpâne!, grăi acuma Murgul, „fă cum zic: înțepeneşte-te cu pintenii la mine în brâu, scoate sabia şi stai gata, că avem să sărim peste punte şi balaur. Când vei vedea apoi că suntem tocmai pe deasupra balaurului, taie capul cel mai mare, şterge cu mâneca sabia de sânge şi o bagă în teacă, ca să fii gata pe când ajungem la pământ".

Petru strânse din pinteni, scoase sabia, tăie capul, şterse sângele, bagă fierul în teacă şi fu gata pe când simți pământul sub picioarele calului.

Aşa trecură puntea.

— Să mergem mai departe, începu Petru vorba după ce mai privi o dată îndărăt la țara sa.

— Să mergem! îi răspunse Murgul. Numai spune-mi acuma stăpâne cum să mergem? Să mergem ca vântul? Să mergem ca gândul? Să mergem ca dorul? Sau să mergem chiar ca blestemul?...

Petru privi înainte şi nu văzu alta decât cer şi pământ... un pustiu la a cărui vedere i se ridicară perii în vârful capului.

— Să mergem tot una după alta, nici prea tare să nu ne obosim, nici peste măsura să nu ne întârziem. Zise... apoi merseră... o zi ca vântul, una ca gândul, una ca dorul şi una ca blestemul. Până ce n-ajunseră, în crăpatul zorilor zilei a patra la marginile pustiului.

— Stai acum!... Dă în paşi!... Să văd ce n-am mai văzut, strigă Petru ştergându-se la ochi ca omul care se trezeşte din somn, sau ca acela care vede ceva şi-i pare că numai îi pare... 'Naintea lui Petru se întindea o pădure de aramă... cu copaci, pomi şi poame de aramă, cu frunze de aramă, cu tufişuri, iarbă şi flori care de care mai frumoase tot de aramă...

Petru stătu şi privi cum priveşte adică omul, care vede ce n-a mai văzut şi despre ce n-a mai auzit. Intră în pădure.

Florile de pe marginile căii începură a se lăuda şi a îndemna pe Petru ca să le rupă şi să-şi facă cunună din ele...

— Ia-mă pe mine, că eu-s mai frumoasă şi dau putere celui ce mă rupe, zicea una.

— Ba ia-mă pe mine, că cine mă pune în pălărie pe acela-l iubeşte cea mai frumoasă nevastă din lume, zicea alta... şi iarăşi se mişcă alta... şi alta... care de care mai frumoasă şi mai dulce la vorbă, până ce n-ademeniră pe Petru ca să le rupă.

Murgul sări în lături când văzu că stăpânul său pleacă după flori..

— Pentru ce nu rămâi în pace?! zise Petru cam cu răstita.

— Nu rupe, că nu e bine să rupi! zise Murgul sfătos.

— Pentru ce să nu fie bine?

— Pe florile acestea zace blestemul: cine rupe din ele acela are să se lupte cu Vâlva pădurii!

— Ce vâlvă?!

— Acum dă-mi pace! Ascultă de mine: priveşte la flori; nu rupe însă din ele, ci rămâi în pace. Aşa zise calul, şi merseră în paşi mai departe.

Petru o ştia din pățite cum că e bine s-asculte de Murgul; îşi rupse dar gândul de la flori. În zadar însă! Dacă se pune odată necazul pe capul cuiva, nu scăpa de s-ar şi feri din toate puterile...

Florile tot i se îmbiau şi el tot într-una slăbea din inimă:

— Fie ce e dat să fie! zise Petru de la o vreme. Barem voi vedea şi Vâlva pădurilor. Să văd, ce e? Cu cine am de lucru? Dacă-mi va fi ursita să mor de ea, voi muri şi aşa; dacă nu... apoi scap... să fie o sută şi-o mie de iele! Se puse la rupt de flori...

— N-ai făcut bine! zise acum Murgul plin de grijă. Dacă ai făcut-o, însă e făcută! te încinge acuma şi fii gata de luptă, că acuş, vine Vâlva!

Abia rosti Murgul vorba, abia fu Petru gata cu cununa... până ce şi începu un vânt uşor din toate părțile.. Din vânt se făcu vifor... Viforul crescu... crescu până ce nu se văzu alta decât întunerec şi noapte... şi iară numai noapte şi întunerec... Lui Petru îi părea, cum că a luat cineva lumea în spate şi a încărcat-o la fuga cu ea, aşa se cutremura pământul sub el.

— Frică ți-e? întrebă murgul scuturând din coamă.

— Ba! răspunse Petru întărindu-se pe inima, deşi spatele începu a-i furnica. Dacă e acuma aşa, aşa apoi fie cum e!

— Nici nu-ți fie frică! începu a-l îndemna Murgul. Ia frâul de la mine din cap şi umblă ca să înfrâni Vâlva cu el.

Alta nu mai zise, căci Petru nici nu avu timp să desfrâne cum se cade până ce şi ajunse Vâlva la ei...

Petru nu putea privi la ea... Aşa era de grozavă şi de înfricoşată.

Cap n-are... dar nici fără cap nu e...

Prin aer nu zboară... dar nici pe pământ nu umblă... Are coamă ca şi calul, coarne ca cerbul, față ca ursul, ochii ca dihorul şi trupul e de toate... numai de ființă nu... Aşa era Vâlva când se repezi către Petru.

Petru se sprijini în fere, se ridică în picioare şi începu a lucra când cu sabia, când cu brațul, iar sudorile mergeau după el că pârâul.

Trecu o zi şi o noapte; lupta nu mai ajunse la capăt.

— Stai... Să ne mai întărim oleacă! zise Vâlva răsuflând cu greu.

Făt-Frumos lăsă spada în jos.

— Nu sta! strigă murgul cu grăbita.

Petru iarăşi începu a lucra din toate puterile.

Vâlva râncheză acuma o dată ca şi calul... apoi urlă ca lupul... Şi se repezi din nou la Petru.

Lupta mai curse o zi şi o noapte şi mai înfricoşată ca până acuma. Petru simțea abia că se mai poate mişca de obosit ce era.

— Stai acuma, că văd că am cu om de lucru! Stai, zise Vâlva şi de-a două oară. Stai! Să ne împăcăm.

Petru se luptă mai departe deşi abia mai putea răsufla.

— Nu sta! vorbi Murgul.

Dar nici Vâlva nu se mai repezi ca până acuma, ci începu a se purta mai cu cale şi treabă, cum se poartă adică toate când nu mai simt putere în sine.

Aşa curse lupta până-n zorile de-a treia zi. Când începură zorile a crepeți, Petru făcu ce făcu, destul că aruncă frâul în capul Vâlvei obosite... Deodată se făcu din Vâlva un cal, cel mai frumos din lume.

— Dulce-ți fie viața, că mă scăpaşi de la robie! zise acuma Vâlva prefăcută în cal şi începu a se dezmierda cu Murgul.

Mai în urmă înțelese Petru din vorbă şi cuvânt cum că Vâlva nu fusese alta decât un frate al Murgului, pe care l-a blestemat Sfânta Miercure înainte de asta, cu atâtea şi atâtea sute de ani.

Petru legă Vâlva de calul său, se sui pe ea şi se puse din nou pe cale... Cum a mers? Nici nu e nevoie să spun. Repede a mers... până ce n-a ieşit din pădurea cea de aramă.

— Stati pe loc! Dați în paşi să văd ce n-am văzut! zise Petru mai odată când ieşiră din pădurea cea de aramă. Înaintea lui se întindea acuma o pădure încă mai minunată decât cea de aramă, cu tufiş mai strălucitor, cu flori mai frumoase şi mai ademenitoare – el intră în pădurea de argint.

Florile începură a vorbi încă mai dulce, mai îndemnător decât cele din pădurea de aramă.

— Să nu mai rupi din flori zise Vâlva cea legată de Murgul, căci frate-meu e de şapte ori mai puternic decât mine.

Nu se opri însă Făt-Frumos cel fără de frică! Abia trecu una două, până ce Petru şi începu a rupe flori şi a le împleti în cunună.

Se făcu vifor mai turbat, noapte mai neagră, pământul se cutremura mai tare decât în pădurea de aramă; Vâlva pădurii de argint se repezi la Petru c-o grozăvie de şapte ori mai mare decât cum a fost în pădurea de aramă. Nici el nu fu însă leneş! Lupta mai curse o dată trei zile şi trei nopţi; şi-n crepetul zorilor zilei a patra, Petru înfrâna şi pe a doua Vâlva.

— Dulce-ţi fie fericirea, că m-ai scos de la robie! zise şi astă dată Vâlva, apoi se întinseră la cale cum s-au mai întins şi până acum.

— Ho, staţi pe loc!... Daţi în paşi!... Să văd, ce n-am mai văzut încă, strigă călăreţul acuma de a treia oară, puse după aceea palma pe ochi, fiindcă se temea că-i va pieri lumina de razele ce veneau din pădurea cea de aur.

El mai văzuse lucruri minunate, dar despre aşa ceva nici nu a visat până acuma.

— Să stăm pe loc! Că nu e bine, strigară caii deodată.

— Pentru ce să nu fie bine? întrebă Petru.

— Tu iarăşi ai să rupi din flori. Ştiu că nu te va răbda firea! Şi fratele nostru cel mai tânăr e de şaptezeci şi şapte de ori mai puternic şi mai grozav decât noi toţi trei laolaltă. Să înconjurăm dar pădurea! Aşa vorbi Murgul.

— Ba nu! răspunse Petru, să mergem! Să le vedem pe toate dacă am văzut ceva. N-aveţi frică, nici eu n-am!

Nu e nevoie să spun, cum că Petru iarăşi a făcut făcut-o... Doamne! dar cum să nu o facă.

Abia împletită cununa, până ce şi începu să fie ceva cum n-a mai fost... Acuma nu era mai mult vifor, nu mai mult întunecos; pământul nu se cutremura mai mult. Se făcea nu ştiu ce şi nu ştiu cum... destul că lui Petru îi părea c-a intrat cineva în miezul lumii şi a început s-o întoarcă pe dos. Grozav era ce era şi înfricoşat... şi... să ferească Dumnezeu!...

— Vezi aşa! zise Murgul supărat, dacă n-ai putut rămânea în pace.

Petru văzu că nu mai vede nimic, începu a simți că nu mai simte nimic şi dete a pricepe că nu mai are ce să priceapă; tăcu dară şi nu zise nimic, ci se încinse şi se făcu gata de luptă. Vie acuma Vâlva! strigă după aceea. Sau mor sau îi pun frâul în cap!

Abia zise vorba până ce şi văzu apropiindu-se către dânsul... o negură deasă venea către Petru. Aşa era de deasă negura asta, încât Petru nici pe sine însuşi nu se putea vedea în ea.

— Ce e asta?! strigă el cam înspăimântat când începu a simți că-l doare din toate părțile. Se înspăimântă însă şi mai tare, când văzu că nici el singur nu-şi aude vorba în negura cea deasă.

Începu dar a da cu sabia în dreapta şi în stânga pe dinainte şi pe dindărăt a da din toate părțile şi din toate puterile care le mai avea... cum face adică omul, care vede că acuma nu e bine. Aşa lucra el o zi şi o noapte fără să vadă alta decât negru înaintea ochilor săi, fără să audă alta decât cursul sudorilor sale de pe trupurile cailor.. De la o vreme chiar şi începu a crede că nici nu mai trăieşte, ci a murit acuma de mult.

Deodată începu a se desface negura... În zorile zilei a doua, negura se resfiră de tot, şi pe când se ridică soarele pe cer, înaintea ochilor lui Petru era lumină ca lumina.

Lui îi păru acuma că se născuse din nou. Vâlva? peri ca-n palmă.

— Răsuflă acuma o dată, că iară va să înceapă lupta din nou! zise Murgul.

— Ce-a fost asta? întrebă Petru.

— Vâlva, răspunse Murgul, Vâlva a fost prefăcută în negură... Răsuflă numai că iarăşi vine!

Nici n-a zis-o bine Murgul asta, nici n-avu Petru vreme ca să răsufle până ce şi văzu că vede ceva venind deoparte, ceva despre ce nu ştia ce e... o apă, însă nu e ca apă că-ți pare că nu curge pe pământ, ci zboară cumva sau ce face... destul că urme nu are şi pe sus nu zboară... Aşa ceva ce nu e!...

— Vai! strigă Petru.

— Ține-te şi dă, nu sta! zise Murgul... şi nu mai zise după aceea nimica, că-i astupă apa gura.

Lupta se începu din nou... Petru dădu o zi şi o noapte necurmat fără ca să fi ştiut în ce şi se luptă fără să ştie cu cine... Când se apropiară zorile zilei a doua, începu a simți cum că slăbeşte din picioare.

— Acuma pier! strigă cam supărat; însă pentru aceea începu a-şi întări inima şi a da încă mai țapăn... Soarele răsări pe cer, apa pieri fără să se ştie cum şi când.

— Răsuflă! grăi Murgul, răsuflă că n-ai multă vreme, Vâlva vine pe loc! Petru nu mai zise nimic, că nici nu ştia săracul de el ce să mai facă de obosit ce era. Se aşează dară mai bine

în şa, strânse mai bine de sabie şi aşteptă aşa gătit, ca să ajungă ce vedea că vine...

Aşa cum, nu ştiu cum, ca şi când se visează omul, că vedea ceva ce n-are ce are şi are ce n-are, aşa îi părea lui Petru că ar fi Vâlva acum. O! Doamne! O! Doamne! Cum poate fi Vâlva pădurii de aur când s-a dus de două ori cu ruşine?!... Zbura pe picioare şi umbla pe aripi... Era cu capul dinapoi şi cu coada dinainte, cu ochii în piept şi cu pieptul în frunte... şi cum mai era încă – numai Dumnezeu ar şti s-o spună!

Pe Petru îl trecură fiorii o dată din sus în jos, o dată din jos în sus, o dată cruciş, şi o dată curmeziş; după aceea întări inima şi începu a lucra cum a mai lucrat şi... n-a mai lucrat. Trecu ziua. Petru începu a slăbi din puteri. Trecu amurgul serii; lui Petru începură a i se împăienjeni ochii. Când ajunse la miezul nopţii, Petru simţi cum că nu e mai mult călare. Nici el singur nu ştia cum şi când a ajuns la pământ; destul că nu mai era pe cal. Când începu a se dezveli ziua din noapte, Petru nu mai putea sta în picioare, ci se lăsă în genunchi.

— Nu te lăsa; mai ţine-o încă oleacă! strigă Murgul când văzu că slăbesc puterile stăpânului său.

Petru se şterse cu mâneca cămăşii de sudori. Îşi încordă toate puterile şi se ridică încă o dată în picioare.

— Loveşte acuma Vâlva cu frâul peste bot! zise Murgul.

Petru făcu precum îi zise.

Vâlva râncheză o dată ca armăsarul, încât lui Petru îi părea c-o să asurzească, apoi sări la Petru, deşi abia se mişca şi ea de obosită ce era.

Lupta nu mai curse mult. Petru făcu ce făcu şi puse frâul şi la astă Vâlva pe cap...

Pe când se făcea ziua cum se cade, Făt-Frumos călărea pe al patrulea cal.

— Frumoasă-ți fie nevasta, că m-ai scos de la robie! zise Vâlva.

Plecară, se duseră şi pe când se învăluia ziua cu noaptea ajunseră spre marginea pădurii de aur. Cum mergeau aşa pe cale, lui Petru începu a i se urî şi ca să facă şi el ceva, dete a privi la cununile cele frumoase.

— Ce să fac cu trei cununi? începu a vorbi aşa singur. Destul îmi fie una. Țiu pe cea mai frumoasă.

Aruncă dar cea de aramă, apoi cea de argint şi ținu numai pe cea de aur la sine.

— Stai! zise Murgul. Nu arunca cununile. Descalecă şi le ridică că-ți vor prinde încă bine.

Petru făcu precum i se zise şi merse mai departe.

Când era soarele de-o palmă de la pământ aşa de către seară când încep musculițele a se aduna, călărețul nostru ajunse chiar la marginea pădurii. Naintea lui se întindea un pustiu mare... mare... cât vedeai cu ochii nu vedeai nimic pe el.

Caii se opriră în loc.

— Ce e? întrebă Petru.

— Nu e bine! răspunse Murgul.

— Pentru ce să nu fie bine?!

— Intrăm în împărăția Sfintei Miercuri. Cât vom merge prin ea, nu vom da de alta decât de frig şi iarăşi de frig. Pe

marginile căii vor fi focuri din focuri şi eu mă tem că tu vei merge să te încălzeşti.

— Şi pentru ce să nu mă încălzesc?

— Nu e bine să te încălzeşti! răspunse Murgul cu grijă.

— Intră! grăi Petru fără frică, dacă trebuie, voi şti răbda la frig.

Pe cât Petru intra mai adânc în împărăția Sfintei Miercuri, pe atâta simțea mai tare că nu e bine cum e. La tot pasul era mai frig, mai ger... Dar frig şi ger încât îngheța măduva în oase... Dar nici Petru nu era făcut de picioroange! Voinic a fost la luptă, voinic rămase şi la răbdare.

Pe marginea căii tot foc din foc şi lângă focuri tot oameni din oameni care chemau pe Petru la sine, care de care cu vorbe mai frumoase şi mai ademenitoare. Lui Petru începu a i se îngheța răsuflarea din gură, dar el nu se lăsă, ci însă porunci Murgului ca să meargă la pas.

Câtă vreme a răbdat voinicul nostru la ger şi frig, nici nu se poate spune, căci fiecare ştie cum că în împărăția Sfintei Miercuri nu e frig... numai iac-aşa, ci frig, frig... încât îngheață şi vițelul în vacă... Încât crăpă şi stâncile de ger ce e...

Aşa zău e acolo! Dar nici Petru n-a crescut fără necaz... scrâşnea din dinți şi nimic mai mult, deşi a fost înțepenit, încât nici nu mai putea clipi.

Aşa ajunseră la Sfânta Miercuri.

Petru coborî de pe cal, aruncă frâul în capul Murgului şi intră în coliba Sfintei Miercuri.

— Buna ziua, Maică!

— Mulțumim, voinic friguros!

Petru râse o dată dar nu răspunse nimic.

— Voinic ai fost, îi zise acuma Sfânta Miercuri bătându-l pe umeri. Acuma să-ți dau câştigul. Se duse după aceea, deschise un scrin ferecat şi scoase din el o cutie mică: iacă, zise mai departe, cutia e dată din bătrâni ca să nu o poarte decât acela care a trecut prin împărăția frigului. Na-ți-o şi poartă grijă de ea că-ți va prinde încă bine. Când o deschizi, îți vine veste de unde tu numai vrei şi ştire adevărată din țara ta.

Petru multămi de vorbă şi de dar şi se sui pe cal şi porni mai departe.

După ce se depărtă de o azvârlită bună, deschise cutia cea vrăjită.

— Ce e poruncă? întrebă nu ştiu ce din cutie.

— Veste îmi adă de la taica, porunci Petru cam cu frică.

— Şade la sfat cu bătrânii! răspunse cutia.

— Merge-i bine?

— Zău aci cam rău, că-i supărat!

— Cine îl supără? întrebă Petru acum mai aspru.

— Frații tăi Costan şi Florea! răspunse iarăşi din cutie. Pe cum îmi pare mie cer împărăția de la el şi bătrânul zice că n-ar fi vrednici de ea.

— Mergi Murgule, că nu e vreme de pierdut! strigă acuma Petru. Închise după aceea cutia şi o băgă în traistă.

Se duseră cum se ducea năluca, cum umblă vântoasele şi gonesc în miezul nopții pricolicii. Cât au mers aşa nici nu se poate spune... Au mers mult... foarte mult!

— Stai! să-ți mai dau un sfat! zise Murgul într-un târziu.

— S-auzim! grăi Petru.

— Ai avut necaz cu frigul, acuma ai să dai de o căldură cum n-a mai fost. Să rămâi voinic! Să nu te tragi la răcoare că nu e bine.

— Mergi! răspunse Petru. Nu-ți fie frică, dacă n-am înghețat nici nu mă voi topi. Hm! aici era o căldură încât se topeşte şi măduva în oase... Căldură adecă cum nu poate fi decât în împărăția Sfintei Joi.

Pe cât mergeau mai departe, cu atât căldura era mai mare... De la o vreme începură a se topi chiar şi potcoavele de la Murgul de pe copite. Hei! dar nici Petru nu se lăsă! îi curgeau sudorile vale, el se ştergea cu mâneca şi mână în goană mai departe.

De cald ar mai fi fost cum ar fi fost, era însă şi un alt lucru care pe Petru îl supără încă mai tare. Pe lângă cale tot câte la o azvârlitură bună de departe una de alta erau nişte văi răcoroase cu nişte izvoare reci şi astâmpărătoare. Când Petru privea la ele, simțea că i-a secat inima şi i s-a uscat limba în gură de sete ce-i era.

Pe lângă izvoare erau tot crini, viorele şi trandafiri, prin iarba cea molcuță şi pe ele odihneau nişte fete, frumoase, doamne!... încât nici nu pot fi mai frumoase.

Lui Petru îi venea să închidă ochii, ca să nici nu mai vadă aşa lucruri ademenitoare.

— Vino, voinice, la răcoare! Vino! Stai de vorba! îl chemau fetițele.

Petru dădea din cap şi nici nu zicea nimic, că i s-a oprit şi graiul.

Mult au mers aşa, foarte mult!...

Deodată simțiră că începe căldura a se mai stâmpăra. Din departe, pe un deal se vedea o colibă; aici locuia Sfânta Joi.

Petru trase spre ea.

Când erau să ajungă la colibă, Sfânta Joi le ieşi în cale şi-i zise „Ziua bună” lui Petru.

Petru îi mulțumi... precum e acuma datina la oameni cu cinste şi nărăveală, prinseră după aceea vorba... cum prind adică oamenii ce nu s-au mai văzut încă. Petru spuse veste de la Sfânta Miercuri, vorbi despre patimile sale şi despre calea în care a pornit şi luă ziua bună, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Hm! cine ştie cât mai avea să meargă până la Zâna Zorilor!”

— Mai stai oleacă! grăi Sfânta Joie, să-ți mai zic o vorbă. Acum intri în împărăția Sântei Vineri: să treci şi pe la ea şi să-i spui „sănătate şi voie bună” de la mine. Când vei merge apoi către casă, să vii iarăşi pe la mine, că am să-ți dau ceva, care îți va prinde bine.

Petru multămi de vorba şi de toate, plecă după aceea mai departe.

Abia merseră cam aşa cât ține o pipă de tutun până ce şi ajunseră într-o țară nouă.

Aci nu era cald, dar nici nu era frig, ci... aşa cumva între ele... cum e colea primăvara, când încep a se înțărca mieii. Petru începu acum a răsufla mai stâmpărare. Era însă un pustiu... numai nisip şi scai. Oare ce să fie aceea? întrebă Petru dând cu ochii de aşa ceva ca şi o casă însă departe... foarte departe!... tocmai până unde ajung ochii lui peste pustiul cel gol.

— Aceea e casa Sfintei Vineri, răspunse Murgul. Dacă mergem bine poate ajungem încă până ce se întunecă deplin.

Aşa şi fu... Noaptea se făcu noapte. Făt-Frumos se apropie cu încetul de casa cea depărtată.

Peste pustiu se vedeau o mulțime de năluci ce se goneau pe din dreapta, din stânga, pe dinaintea şi pe dindosul lui Petru.

— Să n-ai nicio frică! zise Murgul. Aceste sunt fetele vântoaselor... Se joacă prin aer aşteptând să vină şi vârcolacii. Aşa ajunseră până la casa Sfintei Vineri.

— Cobori acuma şi intră în casă! zise Murgul. Petru voi să facă ce i se zise.

— Stai nu fi aşa grăbit, vorbi Murgul mai departe. Să te învăț mai nainte ce şi cum să faci. La Sfânta Vineri nu poți intra, că e păzită jur-împrejur de Vântoase.

— Ce să fac dară?

— Ia cununa cea de aramă şi te du cu ea vezi colo departe pe colina ceea. Când vei fi acolo începe a striga: Vai, ce fete frumoase! ce îngeri! ce suflete de zâna! După aceea ridică cununa în sus şi zi: Dacă aş şti că ar primi careva cununa asta de la mine!... dacă aş şti! şi aruncă cununa.

— Şi pentru ce să fac aşa?, întrebă Petru... cum întreabă adică omul, care vrea să ştie că pentru ce face.

— Taci, du-te şi fă! zise Murgul pe scurt şi Petru nu mai lungi vorba, ci făcu precum i se zise. Abia aruncă Petru cununa când se şi îngrămădiră Vântoasele peste ea şi începură a se bate, ca să o aibă care de care.

Petru o luă acuma către casă.

— Stai! strigă Murgul încă o dată. Încă nu ți le-am spus pe toate. Ia cununa cea de argint apoi te du şi bate la fereastra Sfintei Vineri... Dacă te întreabă baba, cine e? tu să zici că ai rătăcit prin pustiu. Ea te va mâna îndărăt. Tu să nu te mişti, ci să zici: Ba zău! eu nu voi merge, că de când am fost mic tot am auzit de frumusețea Sfintei Vineri şi nu mi-am făcut opinci de oțel cu curele de vițel, nu am venit de nouă ani şi nouă luni, nu m-am luptat pentru cununa asta de argint, care voiesc să i-o dau ei, nu le-am făcut şi pățit toate astea pentru ca să merg înapoi când voi ajunge la ea... Aşa să faci şi aşa să zici; de aici încolo grija ta să fie.

Petru nu mai făcu vorbă, ci porni spre casă.

Cum era aşa de noapte, Petru nici nu vedea casa Sfintei Vineri, ci merse numai pe razele luminii ce străbăteau din fereastră până la el. Ajungând la casă, nişte câini începură a lătra, când simți ceva străin prin apropiere.

— Cine se mănâncă cu câini? amară i-ar fi viața! strigă Sfânta Vineri mânioasă cum se cade.

— Eu sunt, Sfântă Vineri, eu! zise Petru răsuflând o dată cu greu, ca omul care ar vrea să facă ce face. Am rătăcit prin pustiu şi n-am unde să dorm peste noapte. Aici tăcu, nu cuteză să zică mai mult.

— Unde ți-ai lăsat calul?, întrebă Sfânta Vineri cam aspru. Petru sta în chibzuri, nu ştia să mintă ori să vorbească vorbă dreaptă. Nu răspunse nimic.

— Mergi cu Dumnezeu, fătul meu! Eu n-am loc să-ți dau, zise Sfânta Vineri şi se retrase de la fereastră.

Petru zise acuma ce i-a fost zis Murgul să zică.

Abia-şi sfârşi Petru zicala până ce şi văzu, cum că Sfânta Vineri deschise fereastra vorbind către el cu vorbă dulce şi blânda:

— Să văd cununa fătule! Petru-i întinse cununa.

— Vino în casă! zise Sfânta Vineri, nu te teme de câini, că ei înțeleg voința mea. Aşa şi făcu... Câinii începură a mişca din coadă mergând în urma lui Petru, cum merg după om când vine seara de la țarină.

Petru zise „bună seara", când intră în casă, îşi puse pălăria pe vârful cuptorului şi se aşează pe pomnol după ce i se zise să şadă.

Acuma se vorbi... iaca despre lucruri de toate zilele, despre lume, despre răutatea oamenilor şi despre alte lucruri ca astea... fără nicio treabă şi preț... Precum se vedea, Sfânta Vineri era foarte supărată pe oameni; iar Petru-i dădea în toate dreptate, cum se cade adică omului care şade la masa altuia.

Doamne! dar şi bătrână era baba asta!

Eu nu ştiu de ce privea junele de Petru aşa de-a-deochiul la ea. Doară voia să-i numere crețurile din față?!

Poate!... Ar fi trebuit însă, ca să se nască de şapte ori cât un om într-o viață pentru ca să poată ajunge la capăt cu număratul...

Sfintei Vineri îi râdea inima de bucurie, când vedea cum că Petru se pierde cu totul în privirea ei. Când nu era încă ce este, începu Sfânta Vineri vorba, când lumea încă nu era lume, atunci m-am născut eu, şi eram atât de frumoasă fiind copilă, încât părinții mei au lăsat să fie lume, ca să fie cine să se minuneze de frumusețea mea... Când s-a făcut apoi lumea, eu eram fată mare, şi de minunat ce s-a

minunat de frumusețea mea, lumea m-a deochiat... De atunci se face pe toată suta de ani câte o crestătură pe fruntea mea... şi acuma-s bătrâna. Sfânta Vineri nu mai putu vorbi mai departe despre aceasta de tristă şi de supărată, ci vorbind mai departe, îi spuse apoi lui Petru, cum că tată-său era odată împărat mare şi puternic, şi născându-se vrajba între el şi Zâna Zorilor, care împărăteşte în țara vecină, fusese batjocorit, cum nu se cade, de către vicleana de vecină. Începu apoi a vorbi câte rele toate despre Zâna Zorilor... Petru ce să mai facă şi el? Asculta şi el. Dacă mai zicea şi el câteodată: Aşa e zău aici! Ce alta se poate face?

— Dar să-ți dau un lucru, dacă eşti voinic şi vrei să mi-l faci, grăi Sfânta Vineri cam pe când începură a fi somnoroşi. Este la Zâna Zorilor o fântână. Cine bea din apa ei, acela înfloreşte ca trandafirul şi ca viorelele. Să-mi aduci un ulcior din această apă... Lucrul e greu! Ce e drept e drept! Împărăția Zânei Zorilor e păzită de fel de fel de fiare şi zmei îngrozitori. Să-ți spun însă ceva şi să-ți dau un lucru.

După ce vorbi aşa, Sfânta Vineri se duse la un scrin ferecat din toate părțile şi scoase din el un fluieraş mic micuț. Vezi tu fluieraşul ista? grăi către Petru, mi l-a dat un moş bătrân încă de când eram tânără. Cine aude sunetul acestuia acela adoarme... doarme... până ce nu-l mai aude. Tu să iei fluieraşul şi să tot cânți din el cât vei fi în Împărăția Zânei Zorilor. Nimeni nu te va atinge, căci toată lumea va dormi.

Petru spuse acuma în ce cale a pornit şi ce treabă cearcă. Sfânta Vineri se bucură şi mai tare. N-au mai stat mult de vorbă... Dar cum să şi stea când a fost trecut acuma miezul nopții bine, binişor. Petru luă „noapte bună”, băgă fluieraşul în teacă şi se sui în podul casei, ca să mai doarmă şi el de la o vreme. Pe când se revărsau zorile, Petru era în picioare; luceafărul boului nici nu s-a fost ridicat bine pe cer, până

când el s-a şi fost sculat... Luă un troc mare, îl umplu de jăratec şi se duse ca să hrănească caii. După ce Murgul mâncă câte de trei ori trei, iară ceilalți cai câte trei trocuri pline de jar. Petru trase la fântână, adăpă şi se făcu gata de cale.

— Stai! strigă Sfânta Vineri de la fereastră. Mai am să-ți zic o vorbă! Să-ți mai dau un sfat...

Petru s-apropie de fereastră.

— Lasă un cal aici şi pleacă numai cu trei. Mergi apoi încet până ce vei ajunge la Împărăția Zorilor.

Aici descalecă şi intră pe jos... Când vei veni apoi îndărăt, aşa să vii, ca toți trei caii să-ți rămână în cale, s-ajungi pe jos.

— Aşa am să fac! grăi Petru voind să plece.

— Nu te grăbi, că n-am gătit încă, vorbi Sfânta Vineri mai departe. Să nu priveşti la Zâna Zorilor că ea are ochi care vrăjesc şi priviri care răpesc minții. E urâtă, atâta de urâtă încât nici nu-ți pot spune. Are ochi de buhă, față de vulpe şi gheare de mâța. Auzi?! să nu priveşti la ea... Şi Dumnezeu să te aducă întreg şi sănătos, fătul meu Petre!

Petru mulțămi de vorbă şi învățătură şi nu se opri mai mult... Unde avea el vreme de a sta cu babele la vorbă! Lăsă pe Murgul ca să pască, se întinse apoi la cale.

Departe... departe... unde se lasă cerul pe pământ, unde stau stelele de vorba cu florile, acolo se vedea o roşeață cam aşa cum e cerul colea în zorile de primăvară, dar mai frumos şi mai minunat!... Acolo era cetatea Zânei Zorilor.

De aci până acolo, de acolo până aci, nu era alta decât iarbă şi flori... şi apoi nu era nici cald, nici rece nici luminos, nici întunerec, ci aşa cumva între ele... cum e colea pe la Sfântu

Petru când te scoli ca să mâni vitele la turmă... Petru numai de un drag umbla prin țara asta plăcută...

Cât a mers Făt-Frumosul nostru aşa, aceea nu se poate spune cu vorbă omenească fiindcă într-această țară n-a urmat zilei noaptea şi nopții ziua, erau pururea zori cu vânt moale şi răcoros, cu soarele ascuns şi lumina de jumătate; împărăția nopții şi a zilei se începea numai de la casa Sfintei Vineri. După mult mers şi lungă călătorie. Petru văzu zărindu-se ceva alb printre roşeața cerului... Cu cât se apropia mai mult, cu atâta ceea ce vedea se desfăşura mai tare naintea ochilor lui. Asta era cetatea... Petru privi... privi... Răsuflă apoi o dată cu greu, ca omul care gândeşte „Doamne mulțumescu-ți!

...Dar şi frumoasă era cetatea asta!...

Nişte turnuri nalte... nalte... până dincolo de Împărăția Norilor, nişte păreți albi ca ghioceii şi ridicați mai sus decât cum stă soarele la prânzul cel mare, un acoperiş de argint, dar cum de argint?! Aşa că nici nu strălucea în fața soarelui, şi fereşti... tot din aer tors cu multă măiestrie şi țesut în gherghef de aur întunecos... Peste toate astea se jucau apoi razele vesele ale soarelui cum se joacă vântul cu umbra crengilor colea primăvara când se mişcă de leneş ce este.

Petru stete uimit în loc, ca să se poată minuna de atâta frumuseță îngrămădită.

Mult n-a putut să steie că i-a fost degrabă: descălecă dară, lăsă caii, ca să pască pe iarba cea plină de rouă, îşi luă fluieraşul precum i-a fost zis Sfânta Vineri, zise o dată „Doamne ajută” şi plecă la lucru cel mai mare. Abia merse aşa singur, pe jos o cale cam de trei azvârlite bune, până ce şi dete de un năzdrăvan adormit de dulceața fluieraşului. Acesta era unul dintre pândarii jurului cetății Zânei Zorilor... Oare Doamne cum a putut creşte atât de lung?

Cum s-a putut întrupa atâta de puternic?

Cum stătea aşa culcat pe spate. Petru începu să-l măsoare cu paşii... Nu voiesc să spun minciuna!... a fost lung, foarte lung; atâta de lung a fost încât Petru răsuflă o dată cu greu când ajunse de la picioare la cap... nu ştiu acuma cu de-a bună seamă... de obosit, ori de uimit: nu e lună la răsărit atâta de mare, cât era ochiul năzdrăvanului. Apoi barem dacă ar fi fost şi acesta ca la altă lume, dar era tocmai în mijlocul frunții... Aşa era ochiul!... Cum au putut apoi celelalte să fie!... Petru voinic de voinic, dar zău! el mulțumi lui Dumnezeu fluieraşului şi Sfintei Vineri, cum că n-a dat de rău cu acest om neom şi plecă cu încetul mai departe.

Aşa, cam cât merge omul până ce-i vine să se aşeze la răcoare mai merse Petru până ce dădu de alte lucruri şi mai grozave... Nişte balauri tot cu câte şapte capete erau întinşi la soare şi adormiți adânc, când pe de-a dreapta, când pe de-a stânga... Cum au fost aceşti balauri, aceea n-o mai spun: ştie anume toată lumea că balaurii nu-s treabă de glumă şi de râs... Asta era a două pază a împrejurului de curte... Petru trecu cam cu fuga nu ştiu acuma de grabă ori de groază... Nici n-ar fi fost însă minune dacă s-ar fi îngrozit!

Balaurul e balaur!!

Acum ajunse Făt-Frumos la un râu...

Să nu gândească însă nimeni că acesta ar fi fost râu ca toate râurile... Nu apă, ci lapte curgea aici nu peste nisip de piatră, ci peste pietre scumpe şi mărgăritare... Şi nu curgea lin sau repede, ci lin şi repede deodată cum curg zilele omului fericit... Acesta a fost râul, care curge jur-împrejur pe lângă cetate... tot curge... tot curge... fără a mai sta, fără a mai merge mai departe.

Pe marginea râului dormeau tot cam de o săritură unul de altul nişte lei înghieraţi... Ce lei însă! Cu părul de aur şi pe dinţi şi gheare tot cu ferecătura... Aceştia erau paza râului... Dincolo de cea parte de râu era o grădină frumoasă... foarte frumoasă... cum nu poate fi decât la Zâna Zorilor. Pe mal tot flori din flori, pe flori dormeau dulce şi lin tot zâne din zâne care de care mai frumoase, mai vrăjitoare şi mai dulce la faţă...

Petru nici nu cuteză ca să privească într-acolo.

Făt-Frumos se întrebă acuma cum să treacă peste râu. Râul era lat şi adânc, şi peste râu numai o punte, asta însă cum nu mai sunt puţine în asta lume. Dincoace şi dincolo, pe un mal şi pe altul, tot câte o frunte de punte păzită tot de câte patru lei dormitori. Puntea însă? peste punte nu poate trece suflet de om... O vezi cu ochii dar simţi golitate când calci cu piciorul pe ea... Cine ştie din ce o mai fi fost şi asta făcută! Doar chiar dintr-un pui de nor?

Destul că Petru rămase pe ţărmul râului. Să treacă? nu poate. Să înoate? nu e treabă. Ce să facă dară?!

Hai! Să nu fie grijă de Petru! Cu una cu două el n-o sfârşeşte! se întoarce îndărăt până ce ajunse la năzdrăvanul cel mare. Ce va da târgul şi norocul, gândi în sine, să stam dară şi la vorbă! „Scoală voinice!" strigă apoi pe năzdrăvan trăgându-l de mâneca surtucului. Când năzdrăvanul se deşteptă din somn întinse palma după Petru... aşa ca şi când vrei să prinzi o muscă.

Petru suflă în fluieraş... Năzdrăvanul căzu iarăşi la pământ.

Aşa-l trezi şi adormi Petru de trei ori una după alta, adică de trei ori l-a trezit şi de trei ori l-a adormit... Când fuse ca să fie de a patra oară, Petru îşi dezlegă năframa de la grumazi, luă degetele cele mici ale năzdrăvanului şi le legă cu ea

laolaltă, scoase sabia şi prinzând pe năzdrăvan de piept mai strigă o dată: Scoală voinice! Văzându-se năzdrăvanul atât de rău batjocorit:

— Ei, zise către Petru, nu te lupți în luptă dreaptă! Stai la luptă dacă eşti voinic!

— Mai aşteaptă oleacă! Mai nainte am o vorbă cu tine, grăi Petru... Jură că mă vei trece peste râu, şi atunci te las să vii la luptă. Năzdrăvanul făcu jurământ şi Petru-l lăsă să se scoale.

Când năzdrăvanul se simți deşteptat se repezi la Petru ca să-l turtească c-o lovitură... şi-a aflat însă omul!

Nici Petru nu era de ieri de alaltăieri, şi el se repezi voiniceşte. Trei zile şi trei nopți se luptă.

Năzdrăvanul dete cu Petru de intră până la genunchi în pământ; Petru dete cu năzdrăvanul până în brâu; iară dete năzdrăvanul până la piept. Şi mai în urmă Petre până în grumazi! Când năzdrăvanul se simți aşa strâmtorat:

— Lasă-mă, strigă înspăimântat, lasă-mă că mă dau bătut!

— Treci-mă peste râu? întrebă Petru.

— Trec! răspunse cela din gură.

— Ce să fac cu tine dacă îți calci vorba?

— Ucide-mă, fă ce vrei cu mine, numai acuma mă lasă să trăiesc.

— Aşa să fie dară! zise Petre, luă după aceea mâna cea stângă a năzdrăvanului şi o legă de piciorul cel drept îi băgă năframa în gură ca să nu strige, îl legă la ochi ca să nu vadă şi porni aşa purtându-l de mână către râu.

Când ajunseră la râu năzdrăvanul păşi cu un picior de o parte, cu altul de alta de râu, luă pe Petru în palmă şi-l puse frumos de cealaltă parte.

— Acuma e bine! grăi Petru, suflă după aceea în fluieraş şi năzdrăvanul căzu de-a lungul pe malul râului.

Aşa trecu Petre râul. Când zânele cele ce se scăldau în laptele râului auziră sunetul fluieraşului lui Petru, ele căzură somnoroase, ieşiră din lapte şi adormiră pe florile de pe mal. Aşa dormind le află Petru când se coborî din palma năzdrăvanului...

— Nici nu cuteză să steie multă vreme la ele... Frumoase erau, doamne! Cum putea apoi să fie însăşi Zâna Zorilor? Sau doară ea e cea mai urâtă dintre cele frumoase? Făt-Frumos nu se întrebă mult, ci porni ca să vadă.

Când intră în grădină, începu a se minuna din nou. Cât a umblat şi păţit atâta frumuseţă n-a mai văzut...

Lasă că arborii erau tot cu craci de aur, că izvoarele curgeau mai limpede decât roua, că vânturile se mişcau cântând şi florile vorbeau vorbe dulci şi frumoase; dar Petru mai mult se mira de aceea că în întreagă această grădină nu era nicio floare desfăcută, ci numai boboci... Parcă aici a fost stat lumea locului şi era să fie pururea tot primăvară... Oare când vor înflori florile acestea, dacă n-au avut vreme să înflorească până acuma? şi dacă n-au înflorit pentru ce?...

Aşa se întrebă Petru; aşa şi încă şi într-alt chip, în calea lui către cetate... Nimic nu-i stătea în cale; nimic nu-i oprea gândirea: toată lumea dormea; zânele de pe la izvoare, păsările de pe crengi, căprioarele dintre tufişuri şi fluturii de lângă flori. Toate erau duse de fluieraşul lui Petru.

Chiar nici vântul nu se mai juca cu frunzele, nici razele soarelui nu mai sorbeau roua de pe iarbă şi râurile încetară

de a mai curge... Singur Petru era treaz. Petru cu gândurile sale şi Petru cu mirarea gândurilor sale. Ajunse la curte. Jur-împrejurul curții se întindea un ierbiş frumos şi des, un ierbiş ce fugea ca vântul. Poarta era în frunte: o poartă tot din flori şi alte lucrări frumoase. Pe sub poartă şi pe lângă poartă iarăşi flori, care de care mai frumoase, încât lui Petru i se părea că umblă pe nouri când călcă pe ele. Pe de-a dreapta şi pe de-a stânga dormeau zânele ce au fost să păzească intrarea în curte. Petru privi în toate lăturile, mai zise o dată „Doamne ajută" şi intră în cetate.

Ce a văzut Petru într-aceasta curte, aceea nici n-o mai spun, ştie doară toată lumea că curtea Zânei Zorilor nu poate fi ceva lucru de rând. Jur-împrejur zâne împietrite, pomi cu frunzele de aur şi cu florile de mărgele şi pietre scumpe, stâlpi de raze de soare şi netezi ca şi paltinul, trepte lucii şi moi ca şi culcuşul fetelor de împărat şi un aer plin de miros dulce şi adormitor...

Nici nu voiesc să spun, că numai grajdul în care stau caii Sfântului Soare, era mai frumos decât cetatea celui mai mare împărat din lume... Aşa era asta la Zâna Zorilor şi nici n-ar fi putut fi altfel... Cum să fie doară? Petru se sui pe trepte şi intră în cetate... Cele dintâi douăsprezece odăi erau din pânză, altele douăsprezece din mătase. Urmară apoi douăsprezece de aur. Petru trecu cu iuțeală prin toate patruzeci şi opt; aici află pe Zâna Zorilor într-a patruzeci şi nouălea, care era cea mai frumoasă dintre toate.

Astă casă era lungă, lată, naltă, ca şi o biserică din cele mai frumoase... jur-împrejur păreții erau acoperiți cu fel de fel de mătăsuri şi alte lucruri minunate; pe jos, pe pământ, pe unde umblai cu picioarele, era nu ştiu ce strălucitor ca oglinda şi moale ca perina şi... mai erau acum tot felul de lucruri frumoase, ca la Zâna Zorilor adecă... Unde va fi doară frumos, dacă nu aicea!.. Cum zic, lui Petru i se opri

răsuflarea, când văzu că se vede în mijlocul atâtor lucrări aşa grozav de frumoase... În mijlocul acestei biserici, sau ce era, văzu Petru fântâna cea vestită pentru care a venit el atâta lume de pe pământ... (fântână ca toate fântânile şi nimic mai mult!... Te miri cum a şi răbdat-o Zâna Zorilor în casa ei!... Avea nişte doage din moşi strămoşi. Bag seamă, a fost lăsat ca aşa să rămână!... şi acum ar trebui să spun o vorbă mare!...) Lângă fântână era chiar Zâna Zorilor aievea aşa cum era!

Era doamne un leagăn de aur şi... numai Dumnezeu ştie de ce încă, destul cum că era frumos, aici în leagăn dormea Zâna Zorilor pe perini de mătasă umplute cu suflare de vânt de primăvară... Nici nu era frumoasă... Dar de unde să şi fie!... N-a zis doară Sfânta Vineri că are fel de fel de lucruri urâte şi îngrozitoare? Ce să mai lungim doară vorba? Poate că Sfânta Vineri a avut dreptate. Poate să fie!... Destul când Petru privi la ea aşa cum dormea în leagăn, el stete cu sufletul amorţit şi nu sufla mai mult în fluieraşul cel vrăjit... Era încremenit de minunat ce se minuna... Ba! frumoasă era... frumoasă!... Mai frumoasă decât chiar cum ţi-ar părea că ar fi să fie Zâna Zorilor... Mai mult nu vreau să zic!...

Pe de-a dreapta şi pe de-a stânga leagănului dormeau câte douăsprezece zâne din cele mai alese. Bag samă au adormit legănând pe împărăteasa lor... Petru nici nu le văzu de privit ce privea la Zâna Zorilor, până ce nu tresăriră toate din somn, când nu mai auziră fluieraşul... Petru... tresări dară şi el... şi începu a cânta din nou în fluieraş... Iarăşi adormi lumea, şi Făt-Frumos păşi cu trei paşi mai înainte.

Între leagăn şi fântână era o masă, pe masă un colac alb şi moale, frământat cu lapte de căprioară, şi un bocal de vin roşu şi dulce ca visul de dimineaţă... Acesta era colacul puterii, şi celălalt vinul junеţei...

Petru privi o dată la colac, o dată la vin şi o dată la Zâna Zorilor, se apropie după aceea cu încetul, păşi doi paşi către leagăn, masă şi fântână.

Când Petru ajunse la leagăn, îşi pierdu minţile şi nu se mai putu răbda şi sărută pe Zâna Zorilor... Zâna Zorilor deschise ochii şi privi la Petru cu o privire încât el îşi pierdu minţile încă mai tare...

Sufla după aceea în fluieraş, ca Zâna Zorilor s-adoarmă; luă cununa cea de aur şi o puse pe fruntea Zânei Zorilor; luă o bucătură din colacul de pe masă, bău o înghiţitură din vinul întineritor... şi iarăşi sărută şi iarăşi luă o îmbucătură, iarăşi bău o înghiţitură... Aşa de trei ori una după alta... de trei ori a sărutat pe Zâna Zorilor, de trei ori a îmbucat din colac şi de trei ori a gustat din vin... După aceea şi-a umplut ulcioarele cu apă din fântână şi a pierit cum piere vestea cea bună. Când Petru ajunse în grădină, dete de o lume cu totul nouă...

Florile erau flori; bobocii se desfăcuseră; izvoarele curgeau mai repede; razele soarelui se jucau mai vesel pe păreţii cetăţii, zânele aveau mai multă plăcere în feţele lor. Toate aceste din trei sărutări... Cum a intrat Petru aşa a şi ieşit: printre zâne şi flori, pe palma năzdrăvanului, printre lei, balauri şi năzdrăvani... Când fu apoi în seară privi o dată îndărăt şi văzu că lumea întreagă s-a pornit în urma lui... Hei! dar şi-au dat de om! Nu ca vântul, nu ca gândul, nu ca dorul, nu ca blestemul, ci mai repede, cum trece fericirea s-a fost lăsat Petru pe cale... Goana rămase îndărăt şi Petru sosi pe jos la Sfânta Vineri.

Sfânta Vineri ştia că Petru o s-ajungă, din rânchezatul Murgului, care din cale de trei zile simţi apropierea stăpânului său: îi ieşi dară în cale cu colac moale şi cu vin roşu.

— Bun ajuns, Făt-Frumos!

— Bună ziua, soră sfântă!

Petru-i dete ulciorul cu apă de la fântâna Zânei Zorilor. Sfânta Vineri-i mulțumi frumos. Mai vorbiră apoi câteva cuvinte despre calea lui Petru, despre curtea Zânei Zorilor şi despre frumusețea sorei Soarelui şi Petru puse şaua pe Murgul, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Baba Vineri asculta când cu dulce, când cu amar, când cu drag, când cu necaz; văzând apoi cum că Petru va să meargă îi pofti sănătate şi noroc.

Petru nici nu stete până n-ajunse la Sfânta Joie. Aici se coborî de pe cal şi intră; precum a fost vorbă să fie.

Nici la Sfânta Joie nu se prea opri; zise „bună ziua", mai făcu o vorbă scurtă şi luă „sănătate bună".

— Stai! să-ți mai spun una mai nainte de a porni în cale, zise Sfânta Joie cu grijă.

— Să-ți ai grijă de viață; să nu legi vorbă cu om, să nu mergi iute, grăbit; să nu iei apă de la mână; să nu crezi la vorbă şi să fugi de buze dulci.

Să te duci cum ai venit... Calea e lungă, lumea e rea şi tu ai la tine lucru mare!... Ascultă dar de mine: iaca-ți dau o năframă; nu e de aur, nu-i de argint nici de mătasă, nici de mărgele; e de pânză nesădită, să o porți că e vrăjită... Cine-o poartă, pe acela fulgerul nu-l ajunge, sulița nu-l pătrunde, sabia nu-l taie şi gloanțele sar de pe trupul lui.

Aşa grăi Sfânta Joie. Petru primi şi ascultă; se lăsă apoi cu Murgul în vânt şi se duse... se duse... cum se duc adică Feții-Frumoşi când îi mâna dorul de casă.

La Sfânta Miercure Petru nici nu se mai coborî de pe cal, ci zise „bună ziua" din spatele calului şi mână mai departe.

Într-o bună vreme îi veni cutia cea vrăjită în minte şi vrând să audă veste din lume, o scoase din teacă. Nici nu o scoase bine, nici nu o deschise cum se cade, până ce şi începu a vorbi ce vorbea de acolo din ea.

— S-a supărat Zâna Zorilor pentru că i-ai furat apă... S-a supărat Sfânta Vineri pentru că i s-a spart ulciorul... S-au supărat fraţii tăi Florea şi Costan pentru că le-ai luat împărăţia.

Petru începu a râde când auzi de atâta supărare. Nici nu ştia ce să întrebe mai înainte.

— Cum a spart Sfânta Vineri ulciorul?

— De bucurie ce i-a fost a început a juca şi a căzut cu ulcior cu tot.

— Cum am luat eu împărăţia de la fraţii mei?

Cutia începu acuma a spune că fiind împăratul bătrân şi orb de amândoi ochii, Florea şi Costan s-au dus la el şi au cerut ca să împartă împărăţia între dânşii. Împăratul le-a spus că numai acela va împărţi ţara, care va aduce apă de la fântâna Zânei Zorilor. Înţelegând fraţii lucrul merseră la Baba Birşa şi asta le spuse că ai fost, ai făcut şi ai pornit ca să vii.

Fraţii se sfătuiră şi acuma au pornit în calea lui Petru, ca să-l ucidă, să ia apă de la el şi să împărătească peste ţară.

— Minţi, cutie spurcată! strigă Petru mânios când le auzi toate acestea, şi dete cu cutia de pământ, încât crăpă în şaptezeci şi şapte de bucăţi.

N-a mai mers mult până ce şi văzu nourii din ţara sa, simţi suflarea vânturilor de acasă şi zări din depărtare pe ici colea câte un munte de pe marginile ţării... Petru stete în loc ca să vadă mai bine, că-i părea că nu e adevărat ce-i părea.

Era să treacă peste puntea cea din marginea împărăției când văzu c-aude ceva din depărtare... aşa ceva ca şi când ar striga un om, şi ca şi când l-ar striga chiar pe el după nume

— Măi Petre! Voi să stea în loc.

— Mergi! mâna! strigă Murgul. Nu e bine să stai!

— Ba nu! stai! să vedem ce e cine şi pentru ce? Să dăm faţa cu lumea.

Petru zise şi suci frâul Murgului.

— Ei Petre! Petre! Oare cine te-a învăţat să stai?... Oare n-ar fi mai bine să te pleci la sfatul Murgului?... Aşa e lumea n-ai ce face!

După ce se întoarse văzu, doamne, pe cine văzu! pe frate-său Florea şi pe frate-său Costan... Amândoi erau şi împreună se apropiau către Petru... Petre! mergi! mâna! Sau nu ţi-a zis Sfânta Joie să nu legi vorba cu om? Sau nu ştii ce veste ţi-a dat cutia Sfintei Miercuri? Fraţii veneau cu vorbă bună şi cu buze dulci... Şi Sfânta Joie a fost zis... Petre! Petre!... ai uitat, ce-a zis?!... Când Petru văzu pe fraţii săi cei dulci zbură din spatele Murgului la ei în braţe. Doamne! Dar cum să nu zboare! De când n-a văzut el faţă de om? De când n-a auzit vorbă pământească?

Şi a curs vorba cum curge între fraţi. Petre era vesel şi fericit. Florea şi Costan erau buni la vorbă şi dulci la buze... Singur Murgul era trist, singur el îşi lăsă capul la pământ.

După ce fraţii vorbiră multe de împăratul bătrân, de ţară şi de calea lui Petru, Florea începu a-şi încreţi fruntea.

— Frate Petre! Lumea e vicleană! N-ar fi mai bine ca să ne dai nouă apa ca s-o ducem noi? grăi fratele. Ţie-ţi iese unul

în cale, iară pe noi nimeni nu ne ştie, de unde venim, unde mergem şi ce ducem.

— Da! da! grăi Costan, Florea vorbeşte bine. Petru clatină o dată... de două ori din cap şi spuse fraţilor săi treaba cu năframa. Fraţii cei doi văzură acuma că pentru Petru nu este decât o moarte.

Florea începu dar a bate şaua ca să priceapă iapa.

Cam de vreo trei azvârlite d-acolea era o fântână cu apă limpede şi rece.

— Nu ţi-e ţie sete măi Costane? grăi Florea trăgând o dată cu ochiul către Costan.

— Da! răspunse Costan, pricepând ce şi cum ar trebui să fie. Hai, frate Petre să ne stâmpărăm o dată setea şi apoi să pornim cu Dumnezeu. Noi vom merge în urma ta şi te vom păzi de necaz şi primejdie.

— Nu merge Petre!... Nu merge că nu dai de bine!... Murgul necheza o dată... Hei! Dar Petru nu l-a înţeles.

Ce s-a întâmplat după aceea!? Ce să se întâmple? Nimic nu s-a întâmplat!... Fântâna era lată şi adâncă...

Fraţii porniră cu apa către casă ca şi când ei ar fi adus-o chiar de la Zâna Zorilor. Murgu mai necheză o dată aşa de turbat şi de dureros încât se înfiorară şi pădurile... fugi până la fântână... şi stete împietrit de durere.

Aşa fuse treaba cu Petru cel voinic şi Făt-Frumos viteaz! Bag samă aşa i-a fost ursita, ca s-ajungă în ceas rău!

La curtea împăratului se făcu ospăţ şi veselie mare. Merse vestea în ţară, cum că feciorii împăratului Florea şi Costan au adus apă de la fântâna Zânei Zorilor.

Împăratul se spălă cu apă pe ochi şi văzu, – cum om încă n-a mai văzut... Era în casa împăratului pe după cuptor un vas cu curechi; în doaga acestui vas şedea un vierme: împăratul îl văzu prin lemn, aşa vedea de bine.

După ce împăratul împărți țara între feciorii săi cei voinici, se retrase în curtea sa cea mare, ca să-şi trăiască zilele bătrâneților în pace.

Aşa se sfârşi treaba cu apa de la fântâna Zânei Zorilor: Țara făcu un ospăț de trei zile şi trei nopți şi se puse iarăşi la lucru ca şi când nici nu s-ar fi întâmplat nimic.

După ce Petru se depărtase de la leagăn, ieşi din casă şi curte... după ce sunetul fluieraşului nu se mai auzea, Zâna Zorilor îşi veni în fire, deschise ochii, ridică capul şi privi în toate lăturile căutând nici ea singură nu ştia ce... Ce a fost? întrebă pe de jumătate încă prin vis. Cine? I se părea, cum că a văzut ceva prin vis ba chiar aievea... ceva dulce, plăcut, o ființă... ca şi când ar fi omenească, însă mai puternică în privire, mai altfel decât ceea ce a fost văzut până atunci...

— Nu ştiti voi ce a fost?... Ați văzut şi voi?... Sau ați dormit?... Ați visat? aşa le întrebă Zâna Zorilor pe zâne... şi se întrebă pe sine însăşi... îi părea că de când a văzut ce-a văzut chiar nici sufletul său nu mai e tot acela... şi nimenea nu-i răspundea, toată lumea stătea uimită. Văzu cununa...

— Ce cunună frumoasă!... Cine oare a cules florile din ea? Cine oare le-a împletit în cunună? Şi cine oare a adus aici cununa şi a lăsat-o la mine pe leagăn?! Zâna Zorilor se întristă!

Văzu pâinea pe masă... Lipseau din ea trei bucățele; una de-a dreapta, una de-a stânga şi una din mijloc.

Din vinul juneței lipseau asemenea trei înghițituri: una de deasupra, una din fund şi una din mijloc... A trebuit să fi

fost cineva aicea... Zâna Zorilor se întristă încă mai tare; îi părea că o doare ceva, şi nu ştia ce şi unde...

Apa din fântână era tulbure... Apă! apă a dus cineva de aici!... Zâna Zorilor se supără. Cum a putut intra cineva fără veste?!

Unde e paza cea aspră? Năzdrăvanii? Balaurii? Ce au făcut leii ferecați?! Şi zânele? Şi florile? Şi soarele?... Nimeni n-a păzit? Nimeni n-a fost la locul său?!... Zâna Zorilor se supără pe deplin.

— Lei, zmei, balauri, năzdrăvani, porniți, goniți, ajungeți, prindeți şi aduceți! porunci Zâna Zorilor în supărarea ei cea mare.

Porunca sună şi toată lumea se puse în mişcare.

Petru s-a fost însă întins la fugă încât nici razele soarelui nu-l puteau ajunge.

Toți veniră trişti, toți aduseră veşti triste. Petru a fost trecut peste marginile Împărăției Zorilor unde întreaga pază nu mai avea putere.

Zâna Zorilor îşi uită acuma supărarea de tristă ce se făcu şi trimise pe Sfântul Soare ca să umble în lume să facă din şapte zile una... să cerce să afle şi s-aducă veşti.

O zi din şapte zile Zâna Zorilor n-a făcut alta decât a stat şi privit în calea Soarelui, a privit... privit... până ce au început a-i curge lacrimile din ochişori, nu ştim acuma de privitul cel mult ori de durerea şi dorul ei cel mare!

Iată-ntr-a şaptea zi Sfântul Soare se reîntoarce... roşu, trist şi obosit... Iarăşi veste rea!... Hei! că Petru era unde razele soarelui nu pot pătrunde!

După ce Zâna Zorilor văzu că şi cea din urmă încercare fu în zadar, dete poruncă aspră în ţară: Zânele să nu mai zâmbească, florile să nu mai miroasă, vânturile să nu mai mişte, izvoarele să nu mai curgă limpede şi razele soarelui să nu mai lumineze.

Porunci apoi, ca între lume şi Împărăţia Zorilor să se lase vălul cel mare al întunecimii prin care să nu străbată decât o singură rază de soare, care să ducă vestea-n lume cum că „până ce nu va veni acela care a dus apă de la fântână, soarele să nu se mai mişte pe cer”.

A mers vestea în lumea cea întunecoasă... oamenii înţeleseră că lumina cea grozavă nu e decât pentru lumina ochilor împăratului...

Nimeni nu vedea în lume afară de împăratul; nimeni nu vedea necazurile întunericului decât împăratul. Dete dar fiilor săi Florea şi Costan sfat şi poruncă, ca să pornească, să meargă şi să mântuiască lumea de întunerec. Cine a minţit una, minte şi a doua; Florea se puse în şa şi porni către Împărăţia Zorilor acuma când Petru a fost curăţit calea.

— Vine cineva? întrebă cam aspru.

— Vine, răspunseră zmeii, ce stăteau pază la punte.

— Cum vine, peste punte ori pe sub punte? Puntea era, – acum ştim noi – cum era! Florea trece pe sub punte.

— Voinicul vine pe sub punte! răspunseră zmeii cam în glumă.

— Grijiţi de el, neagră vă fie lumina! zise acuma Zâna şi primi pe Florea să intre.

Pe Florea-l trecură fiorii când văzu atâta frumuseţă.

— Bun ajuns voinice! Tu ai furat apă?

— Să fie de bine! Zău eu am luat-o.

— Tu ai băut vinul? Florea stete mut.

— Tu ai mâncat pâinea? Florea zise „ba”.

— Tu m-ai sărutat? Florea-şi uită vorba.

— Na! Oarba-ți fie lumina! Învață-te să mai minți!

Zise acuma Zâna supărătă şi-i dete lui Florea două pălmi, una pe de-a dreapta, una pe de-a stânga, încât ăstuia i se întunecară ochii.

Doi zmei duseră apoi pe orbitul de Florea acasă şi treaba se găti.

Porni şi Costan în urma frăține-său.

Porni, ajunse, o păți şi reîntornă.

În lume nu mai rămase acuma nicio rază de lumină.

Aşa rămase lumea întreagă oarbă de dragul ochilor unui împărat...

După ce Zâna Zorilor a văzut cum că nu poate afla pe Petru, a chemat la sine pe întreaga țara sa, pe zmei, balauri, năzdrăvani şi lei, pe toate zânele, pe toate florile, pe toți supuşii i-a chemat la sine. Chiar şi Sfântul Soare a trebuit să se coboare de pe cer, să desfrâne caii de la căruță, să-i bage în grajd şi să intre la Zâna Zorilor... Când au fost aşa toți adunați împreună, Zâna Zorilor nu le împărți mai mult la porunci, ci tristă şi mustrată cum era, luă ziua bună de la toți supuşii săi, le multămi pentru iubire şi credință şi-i trimise în lume, ca să meargă să facă fiecare după capul şi priceperea sa. Numai doi lei, doi zmei, doi balauri şi tot atâția năzdrăvani opri la sine, ca să fie cine să-i păzească puntea. Trimise toate zânele în grădină şi lăsă, ca să nu

intre-n curte până ce nu o vor vedea pe ea senină; lăsă ca florile să miroasă d-aici înainte un miros, care îmbată orice ființă omenească, ca vânturile să se mişte cântând atâta de dureros încât orice suflet omenesc să plângă când le aude, ca izvoarele să curgă apă amară, şi lăsă ca soarele pe toată ziua dată de Dumnezeu să arunce câte şapte raze seci în lume.

După ce toate acestea le rândui, se duse la roata cea mare, pe care era învârtit firul traiului omenesc şi opri roata de a se mai întoarce şi viață omenească de a mai curge... Dup-aceea... Zâna Zorilor se ascunse din fața lumii în fundul curții celei mari, în locul cel mai întunecos şi mai neîngrijit...

Zmeii, balaurii şi năzdrăvanii ieşiră-n lume şi de ruşine ce le era, s-ascunseră în cele mai adânci pustiuri, peşteri – ca ochiul omenesc să nu-i mai vadă! Leii-şi lepădară părul de aur şi ferecătura de pe gheare şi dinți, şi de supărați ce erau se făcură sălbatici; Zânele s-ascunseră prin grădini; florile, izvoarele şi vânturile se supuseră voinței Zânei Zorilor, şi razele seci, fără căldură şi lumină, şi astăzi se văd întinse pe cer colea în nopțile de vară...

Viața omenească stete locului, şi timpul înceta de-a mai curge...

Doi lei, doi zmei, doi balauri şi doi năzdrăvani se puseră pază la punte...

Cât a rămas Împărăția Zorilor astfel, aceea nu se ştie şi nici nu se poate spune...

A trecut multă vreme aşa fără să fi curs!

A înțeles şi Sfânta Vineri că Zâna Zorilor s-a supărat; raza cea pustie şi vântoasele ce cutreierau lumea întreagă i-au fost adus ştire de mult... S-a supărat de jumătate, iar de

cealaltă jumătate s-a bucurat: s-a supărat pentru că nu mai putea să mai privească în căutătoare şi s-a bucurat pentru că vedea pe Făt-Frumosul său cel voinic scăpat şi pe vecina sa cea frumoasă trista... A mai fost apoi necăjită pentru că i s-a fost spart ulciorul cu apa cea minunată.

Când Sfânta Vineri văzu însă că întunerecul nu mai încetează, lumina nu mai vine, şi când pieri şi cea din urmă rază de pe pământ, zic când Sfânta Vineri văzu că Zâna Zorilor i-a trecut de glumă, ea porunci vântoaselor ca să pornească toate împreună, să se izbească în vălul cel mare de la marginea împărăției să-l mişte din loc şi să facă ca lumina să curgă în lume.

Vântoasele porniră... care de care mai turbate, care de care mai grozave şi mai înfricoşate... cum merg adică vântoasele... Ți se părea că au să ia lumea cu sine şi să nu se mai oprească în loc cu ea. Ajunseră la văl... se izbiră în el... şi cum se izbiră?... Vălul nu se mişcă!...

Vântoasele se mai izbiră o dată... Apoi încă o dată... adică de trei ori una după alta.

...Şi apoi nu se izbiră mai mult... văzură cum că vălul stă mai țeapăn decât pământul în țâțânele sale... Stătură câteva clipe locului – ruşinate şi obosite se întoarseră după aceea îndărăt şi înconjurară o dată lumea în mânia lor cea turbată... Ce a fost calea lor?... Acuma-şi poate gândi fiecare ce a fost! Bine cu de-a-bună seamă-a putut fi! Vai şi amar!...

Vântoasele sosiră acasă şi spuseră Sfintei Vineri cum şi ce e cu vălul.

Sfânta Vineri se supără acuma şi de cealaltă jumătate: trimise vânturile la curtea împăratului ca să ducă lui Petru vorbă şi sfat: să meargă să stea de vorba cu Zâna Zorilor şi să facă ce va face, ca să aducă lumina în lume.

Vântoasele porniră de-a două oară... acuma ceva şi mai încet... mai nepripit... ca şi când pleci adică în treabă bună şi la om... Ajunseră la curte... Petru nu e!... Vântoasele începură a se mişca mai a străin.

Petru a pierit în cale.

Vântoasele luară curtea din stânga... apoi din dreapta... apoi din mijloc... O întoarseră, suciră, ridicară şi aruncară până ce nu se mai alese nimic din ea... După aceea porniră cu vestea despre moartea lui Petru către coliba Sfintei Vineri.

— Porniți cu toții în lume; mişcați tot ce e de mişcat şi aflați pe Petru. Viu sau mort mi-l aduceți! porunci Sfânta Vineri după ce auzi vestea cea tristă. Trei zile şi trei nopți vântoasele nu mai steteră...

De trei ori scoaseră copacii din rădăcini, de trei ori scoaseră râurile din cursul lor; de trei ori sfărâmară nourii izbindu-i de stânci; de trei ori măturară fundul mării şi de trei ori prăpădiră fața pământului.

Toate fură în zadar!... Ele intrară acasă care de care mai obosite care de care mai mânioase şi mai ruşinate.

Numai una n-a sosit încă; vântul cel de primăvară, leneş, moale şi întârziatic... Unde să fi rămas?... Toți ştiau că multă treaba n-o fi fost să facă... Cine ştie... de obosit ce-o fi fost s-a pus undeva la răcoare... Nimeni nu-şi bătea capul cu el.

Iac-o dată într-un târziu după ce toată lumea s-a mai rupt gândul de a mai afla pe Petru, frunzele începură a se mişca. Sfânta Vineri simți molătatea suflării şi ieşi afară.

— Ce veste aduci? întrebă pe cea mai dragă dintre vântoase.

— Tristă e de tristă dar bună-i de bună, şopti vântul cel tânăr. După ce m-am fost obosit de atâta cercetare, de atâta

spart şi prădare dădui de-o fântână seacă şi cugetai să intru în ea ca scutit de surorile mele să mă mai odihnesc mai nainte de a porni către casă.

— Şi-n fundul fântânei aflaşi pe Petru? strigă Sfânta Vineri plină de bucurie.

— Da! şi pe Murgul de o parte.

— Dulce-ți fie vorba, dragu-ți fie sufletul, şi pururea veste bună s-aduci! zise acuma Sfânta Vineri către vântul cel de primăvară, îi porunci apoi ca să se repeadă până la Sfânta Joie şi să-i spună ca să gătească cu tigaia de aur, că de Petru nu e bine, să sară d-acolea până la Sfânta Miercure, şi să-i spună ca să vină la sfântă cu apa vieții.

— Înțeles-ai? îi mai zice Sfânta Vineri. Să fii cu-n picior aici, cu unul acolo! Şi porniră cu toții... Sosiră cu toții la fântâna cea părăsită...

De Petru nu era decât os şi cenuşă.

Sfânta Miercure luă oasele şi le încheie laolaltă... Nu lipsea niciunul.

Sfânta Vineri porunci vântoaselor ca să desfunde fântâna, s-arunce pulberea în sus şi s-adune cenuşa lui Petru... Toate se făcură...

Sfânta Joie făcu foc, culese roua de pe frunze în tigaia cea de aur... şi puse tigaia pe foc... Când apa începu a fierbe, Sfânta Miercure zise trei vorbe... privi o dată către răsărit, o dată către apus, o dată către miază-zi, o dată către miază-noapte, apoi aruncă iarba vieții în apa cea fiartă. Tot aşa făcu şi Sfânta Vineri cu cenuşa lui Petru. Sfânta Joie numără după aceea, unul, două, trei şi luă tigaia de pe foc.

Din cenuşa lui Petru, din roua şi din iarba vieții s-a fost făcut o unsoare mirositoare. Vântul cel de primăvară suflă o

dată peste ea, şi unsoarea se slei. Acuma unseră oasele lui Petru cu unsoarea de şapte ori în jos, de şapte ori cruciş, tot de atâtea ori curmeziş... şi când fuseră gata, Petru sări în picioare... pe de o sută şi pe de o mie de ori mai frumos decât cum a fost... pe de o sută şi pe de o mie de ori mai voinic şi mai fălos decât cum a fost!

— Săi pe cal, voinice! zise Sfânta Vineri.

Îndată ce Murgul simți pe stăpânul său în spatele sale, începu a necheza şi a scăpăra din picioare... Era mai viu decât cum a fost cândva!

— Unde pornim? întrebă vesel.

— Către casă! răspunse Petru.

— Cum să mergem?

— Ca blestemul!

Petru multămi de vorbă şi treabă, se întinse apoi la cale şi merse... merse... cum merge adică blestemul... Până ce ajunse la curtea împăratului. De curte nu mai era decât locul... Nu vedeai urmă de om, de la care să poți auzi o vorbă sau o veste... iacă într-un târziu Birşa ieşi din fundul unei pivniți mucezite.

Petru înțelese ce e, cum din ce pricină, întoarse frâul Murgului şi merse mai repede decât cum a venit... Nici nu răsuflă până la Împărăția Zorilor. Câtă vreme a trecut, de când a rămas, cum a fost să rămână trebile-n Împărăția Zorilor, aceea cu vorbă şi grai nu se poate spune...

Multa vreme a trebuit să treacă!...

Când Petru sosi la punte, în soare nu mai erau decât trei raze luminoase, şapte calde şi nouă seci... Celelalte toate le-a fost lepădat cu de-amănuntul... Când Petru se opri cu

Murgul, toată lumea se opri cu el ca să vadă ce va fi să fie acuma.

Zâna Zorilor simți, cum că ceva deosebit trebuie să fie în apropiere, că-i părea că tocmai acuma s-a deşteptat din visul cel ce-a făcut-o tristă... Ea dorea... Nu ştia ce... tocmai ca şi atuncea...

— Cine vine? întrebă cam cu jumătate de gură.

— Ține-te bine stăpâne! zise Murgul. Petru strânse din pinteni, trase din frâu şi nici nu se simți până ce fusese de cealaltă parte de punte.

— Voinic vine peste punte! strigară păzitorii ridicându-şi pălăriile din cap.

Zâna Zorilor nu se mai mişcă din loc şi nu mai grăi nicio vorbă... Ca pe nevăzute sări Petru la ea, a cuprins-o în brațe, şi o sărută... cum sărută adică Feții Frumoşi pe zânele drăgăstoase!

Împărăteasa Zorilor simți că simte ce n-a mai simțit... Nu mai vorbi, nu mai întrebă, ci făcu semn ca să bage pe Murgul în grajdul soarelui şi intră cu Petru în casă...

Zânele începură a zâmbi vesel; florile începură a mirosi dulce; izvoarele deteră a curge limpede; vânturile se prefăcură în cântec de bucurie: roata vieții începu a se întoarce mai repede decât prisnelul; valul cel negru căzu la pământ şi soarele strălucitor se ridică în sus către ceruri... sus... mai sus decât cum a fost cândva.. Şi-n lume se făcu lumina ca fața soarelui încât nouă ani, nouă luni şi nouă zile oamenii nu văzură nimic de lumina cea înfricoşată.

Petru merse acasă, aduse pe tatăl său cel bătrân şi pe mama sa cea bătrâna, făcu o nuntă încât îi merse vestea-n

nouăzeci şi nouă de ţări şi se făcu împărat peste amândouă împărăţiile.

Iară fraţilor Florea şi Costan li se dete lumina ochilor ca să vadă şi ei fericirea lui Petru.

Asta a fost, dragii mei cei buni, povestea lui Petru Făt-Frumos cu Zâna Zorilor din Ţara Soarelui.

Petru a trăit şi a împărăţit cu pace şi cu sănătate... şi doară mai împărăteşte şi astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu.

Limir-Împărat

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost... a fost odată o văduvă care avea o fată, Lia, şi văduva era săracă de nu mai ştia cum să-şi înnoade zdrenţele, iar Lia, fata ei, se făcuse harnică de creşteau flori pe unde-i călca piciorul şi da muguri lemnul uscat când ea punea mâna pe el.

Dimineţile, când se deştepta din somn, văduva suspina din greu, căci nopţile o visa totdeauna pe fata ei voioasă şi fericită înconjurată de bogăţii şi gătită ca o împărătească, şi grea mâhnire o coprindea când o vedea săracă şi îmbrăcată în vestminte făcute din căpătate, dar peste puţin faţa mamei iar se înveselea, căci Lia era şi în sărăcia ei tot voioasă şi fericită, parcă ar fi încunjurată de bogăţii şi gătită cum o visase, ca o împărătească.

Sculată în crepetul zorilor de zi, Lia se furişa tiptil din coliba sărăcăcioasă, ca să nu turbure nici măcar prin răsuflarea ei somnul maicii sale, şi începea să mătură preajma casei, să curețe cotețele celor trei găini pe care le aveau, să-şi adune porumbeii şi să facă rânduială puind fiecare lucru la îndemână, după cum cere rostul lui. Şi cum mătura şi făcea rânduială, Lia nu începea de la pragul colibii, ci de la cel mai depărtat colț al curții, şi mâna gunoiul spre uşa de intrare, ca să nu rămâie niciun unghi nesocotit şi necurățit. Când se scula, văduva stetea mai bucuros afară decât în casă, şi Lia ridica gunoiul din prag, îl ducea la locul lui, apoi intra ca să dereticească prin colibă, cântând voioasă, şi oglindă luminoasă se făcea toate sub mâna ei, încât, împărat de-ai fi fost, ți-ai fi părăsit palatele ca să stai în coliba văduvei.

Iar când Lia ieşea din colibă, curtea era plină de flori răsărite pe urmele paşilor ei, care toate se clătinau plecându-se spre dânsa, dar îi ziceau întristate: „Bună eşti, frumoasă eşti, harnică eşti, dulce eşti la fire, şi totuşi, mult mai ai să umbli şi să alergi, căci ursitul tău e dus după lume de 9 ani acum în pământ.”

Aşa azi, aşa mâne, multe zile de-a rândul tot aşa, până ce Lia n-a fost cuprinsă de un nespus dor de ducă.

— Am să plec, mamă, în lume, că nu mă mai rabdă pământul şi mă duce dorul, zise ea. Sunt acuma fată mare şi eu şi mi se cuvine să-mi caut rost în lume.

Văduva suspină, căci atâta copil avea şi ea şi mult îi era dragă fata, dar mamă era, ca orişicare mamă, norocul copilului său îl visa, iar norocul în lumea largă se găseşte.

— Mergi – îi zise dar – copila mea, şi nici spine, nici buruiană în cale să nu-ți găseşti.

Lia frământă aluat din făină neagră şi-şi făcu o azimă de drum, apoi porni în cale lungă, nu cu opinci de oţel şi curele de viţel, ca Făt-Frumos din poveste, ci desculţă, ca o fată săracă, şi se duse zi de vară până în seară, peste văi şi dealuri, cum o ducea potecuţa pe care mai umblaseră şi alţii.

Cum se ducea aşa, iată că dă peste o turmă de oi, care păştea păzită de dulăi, în vreme ce păcurarii dormeau la umbră de mărăcini. Liei i se făcu milă de ea, căci dulăii erau toţi şchiopi de toate patru picioarele, iar oile, sărmanele, toate erau pline de scaieţi, de se făcuse pâslă bătucită lâna de pe ele.

— Oiţelor, dragelor – le zise Lia – ia veniţi la mama, ca să vă cureţe. Oile alergară din toate părţile şi se adunară împrejurul ei ca bobocii plouaţi împrejurul cloştii, iar ea se puse pe muncă grea şi lungă, ca să le scoată scaieţii din lână, unul câte unul, încet şi cu băgare de seamă, cu degetele subţiri şi măiestre, ca nici pielcuţa să nu le doară, nici firele subţiri să nu se rumpă.

Mult a stat aşa şi le-a curăţit, şi iar le-a curăţit, de s-au adunat vrafuri mari de scaieţi şi la dreapta şi ia stângă ei, dar nu s-a lăsat până ce nu le-a văzut toate curate şi cu lâna moale şi creaţă, parc-ar fi trecută prin darac.

— Câţi scaieţi ai scos, atâte zile să ai – îi ziseră oile uşurate – şi orişicât de lung ţi-ar fi drumul, buruiană în cale să nu-ţi găseşti, mai ziseră şi ele, parc-ar fi ştiut vorba mamei.

— Dar voi, cânilor, dragilor, de ce şchiopătaţi fiecare de câte toate patru picioarele? îi întrebă ea acuma pe dulăi.

— Pentru că suntem desculţi ca tine, iar nu încălţaţi ca oile – răspunseră ei – şi sunt mulţi spini şi multe mărăcini prin care avem să alergăm.

Lia iar se puse pe muncă lungă şi grea, ca să le scoată spinii din tălpi, tot unul câte unul, tot încet şi cu băgare de seamă, tot cu degetele subțiri şi măiestre, ca nici să nu simtă când îi scoate.

— Câți spini ai scos, atâți ani să numeri în viața ta – îi ziseră cânii – şi orişicât de lung ți-ar fi drumul, peste spini în cale să nu dai.

Lia plecă mai departe uşurată, căci uşurat se simte omul care li-a făcut altora vreo uşurare, şi-şi urmă drumul pe potecuța cea netedă şi curată, de era mare mulțumire să calci cu piciorul gol pe ea. Nu trecu însă mult şi dânsa iar se opri.

În drumul ei se zbătea în arşița soarelui o biată de râmuliță, subțirică, străvezie şi plăpândă. Ar fi vrut, sărmana de ea, să intre în pământ, dar prea era bătătorit locul pe potecă, s-ar fi târât mai departe, dar i se sleiseră puterile şi rău o ardeau razele fierbinți ale soarelui, care uscă şi seacă viața.

Liei i se făcu milă de ea, o luă frumuşel şi, dând cu ochii de un muşuroi, scurmă puțin pământul din el, o puse în scurmătură şi-o acoperi.

— Scurtă să-ți fie şi netedă calea, căci mare bine mi-ai făcut – grăi râma – şi să-ți aduci aminte de mine când te vei afla în mare strâmtoare.

Plecând înainte, Lia văzu în zarea depărtării o pădure, dar cum mergea, pădurea venea, parcă, şi ea şi se apropia, încât ai fi crezut că aleargă – curat ca în poveste! Nu făcu, însă, Lia decât puțin drum, când dete peste o cârtiță, care, orbită, sărmana, de lumina zilei, umbla buimacă şi deznădăjduită că nu mai poate să-şi găsească muşuroiul în care o aşteptau puişorii flămânzi.

I se făcu Liei milă şi de ea, o luă în poală şi o duse la muşuroiul în care pusese râma.

— Bine cu bine să ți se răsplătească – îi zise cârtița – căci mare bine mi-ai făcut şi în greu drum ai plecat. Să ştii, însă, că din drum n-ai să te abați şi unde ți se va sfârşi poteca, acolo să te opreşti.

Lia îşi urmă drumul, încă mai uşurată, şi haide! pe potecă înainte, tot mai aproape de pădurea deasă şi plină de buruiană mare şi de mărăcini înțesați.

Fiindcă în lumea aceasta drumurile toate se înfundă, pe înserate, când Lia a ajuns la pădure, s-a înfundat şi poteca cea netedă şi curată. Lia s-a oprit dar şi, nemaiştiind încotro să apuce, s-a aşezat pe iarba verde şi moale, s-a lăsat în paza duhurilor curate şi, obosită cum era, de drum, a adormit deodată cu asfințirea soarelui.

Dimineața, în revărsatul zorilor, când s-a pomenit din somn, ochii ei s-au oprit asupra unei poteci netede şi curate, care şerpuia prin pădure, printre buruieni şi mărăcini.

Cârtița luase înțelegere cu râma şi peste noapte se adunaseră toate cârtițele ca să taie rădăcinile mărăcinilor, toate râmele, ca să taie rădăcinile buruienilor şi să afâneze pământul în calea Liei, iar oile l-au bătucit cu unghiile lor cele tari şi cânii l-au netezit cu tălpile lor cele moi, încât era o mare mulțumire să calci pe el.

Lia îşi urmă dar drumul sprintenă şi voioasă până în prânzul cel mic, până în cel mare şi până în amurgul serii, când iar i se sfârşi poteca, şi dânsa iar se opri, iar se aşează pe iarba verde şi moale şi iar adormi sub paza duhurilor curate. Când se pomeni a doua zi, ochii ei se opriră asupra florilor care crescuseră pe urma ei şi se plecau, ca de obicei, spre ea şi-i ziceau mai înviorate:

— Bună eşti, frumoasă eşti, harnică eşti, dulce la fire şi miloasă eşti, dar tot mai ai să umbli şi să alergi, ca să ajungi unde nimeni nu te aşteaptă.

Iar în partea cealaltă se urma poteca netedă şi curată printre spini şi mărăcini, parcă ar fi voit să zică: „Vino, fată şi mă calcă”.

A doua zi ca cea dintâi, iar a treia zi pe înserate poteca s-a sfârşit la o dărăpănătură de colibă pustie şi părăsită în mijlocul pădurii, s-o vezi şi să nu te mai uiți la ea.

Lia, cu toate aceste, intră, căci acolo avea să se oprească, unde i se înfunda drumul.

Să vezi cu ochii şi să nu crezi cu gândul ceea ce era în colibă!

Era parcă Vântoasele au stat în ea şi şi-au făcut toate toanele: toate colțurile pline de păiengeniş îngreunat de praf şi de gunoaie, adunate din şapte țări, iară pe jos şi pe pereți, să ştii şi să nu mai spui nimănui ce era şi cum! Lia se puse pe muncă lungă şi grea, ca să dereticească şi să curețe, să adune gunoiul şi să-l care şi să-şi facă cuibul atât de curat ca pe iarba verde şi moale şi, în vreme ce ea lucra, poteca, pe cane venise se umpluse de flori care cântau voioase în adierea vântului de seară.

După ce s-a înnoptat bine, deodată s-a pornit afară un viscol parcă veneau Vântoasele, şi nu alta, şi răsunau prin văzduh zbierete şi țipete de te treceau fiorii.

Cuprinsă de spaimă, Lia nu mai ştia ce să facă şi unde să se ascundă, unde să-şi găsească adăpost. Ea sări iute pe vatră şi se furişă-n cuptorul pe care-l curățise de cenuşă, când deodată lelele, nebunele, deteră năvală val-vârtej unele peste altele, care pe uşă, care pe fereastră, care prin crăpăturile din pereți, căci se strecoară ele şi prin urechea acului.

Şi erau, neică, frumoase toate, care de care mai subțirică, şi mai uşoară, şi mai sprintenă, şi mai zburdalnică, şi gătite toate în haine țesute ca păiengenişul, încât ochii Liei se deschiseră mari şi rămaseră înțepeniți în țâțânile lor, că nu se mai săturau să vadă şi să se uite cu jind de femeie jignită.

— Ce e aici!? ce a fost? ce are să fie!? grăi cea mai mare dintre ele, înspăimântată de curățenia pe care o vedea împrejurul ei.

Aici a fost ori e cineva... Simt, parcă, miros de ființă străină... Inima Liei ticăia pitiş, căci vai era şi de sufletul, şi de trupşorul ei dacă lelele, nebunele, care o zăpsiseră, îi şi dedeau de urmă.

— Nu-i! nu-i! nu-i! strigară însă toate din toate părțile. Nu poate să fie! am dat roată împrejur, şi nicăiri iarba nu-i călcată şi nici fir de păr, nici zdreanță de haină, nici urme de sânge țâşnit n-am găsit pe spini şi pe mărăcini, iar prin văzduh numai noi putem să străbatem.

Văzuseră ele pârtia de flori pe unde călcase piciorul Liei, dar nu putea chiar nici în basm să le treacă prin minte gândul că florile vii sunt urmă de fată cu inima curată; se potoliră dar, se prinseră în horă şi începură să joace lin, bătând cu piciorul în pământ şi cântând cu glas adimenitor: „Ieşi, Limir, ieşi, Limir-împărat, ieşi să bem şi să mâncăm!

— Ieşi, Limir, să ne veselim! Ieşi, ieşi, ieşi, Limir-împărat.”

Şi atât de lin jucau şi atât de ademenitor cântau, încât Liei îi venea să iasă din cuptor şi să se prindă în horă cu ele. N-a mai făcut-o însă şi asta, căci deodată pământul se deschise şi în deschizătură se ivi, ridicându-se încetul cu încetul un tânăr, şi trupeş, şi chipeş, să-l vezi şi să ştii că l-ai văzut, Limir el însuşi.

Limir acesta era nu un făt-frumos ca toți feții-frumoşi de prin poveşti, vreun fecior de împărat, care umblă razna prin lume şi încurcă mințile zânelor şi ale fetelor de împărat, ci el însuşi împărat, care avea şi împărăție întinsă, şi oştiri nenumărate, şi palaturi strălucite, şi slujitori credincioşi, toate câte se cer pentru o stăpânire mare şi puternică. Toate le avea, ba mai era şi blând, şi drept, şi milos, şi darnic, cum unui împărat i se cuvine să fie, dar avea şi un păcat: prea se credea, prea se socotea mai şi mai decât toți, prea era doritor de a ieşi din lume şi prea nemulțumit că nu poate să iasă şi, văzându-i slăbiciunea aceasta, lelele s-au făcut stăpâne pe el şi-l ademeneau, şi-l furau cu momeli, ca să-şi petreacă nopțile veselindu-se în felul lor cu dânsul.

Şi cum ieşea Limir-împărat din pământ, ieşea dimpreună cu el şi palatul lui cel strălucit, încât lelele, nebunele, se pomeniră într-o sală întinsă şi împodobită tot cu aur şi cu pietre scumpe, în mătăsuri şi catifele, iar acolo unde sta Lia pitită era un dulap de cristal, din care vezi fără ca să fii văzut, iar la o parte era întinsă şi încărcată de toate bunătățile masa cea mare, pe care ardeau lumânări de-ți luau vederea.

— Care va să zică, de asta vă era vouă!? grăi Lia înciudată. De asta vă ardea! Aici vă ducea gândul!

Aşa zicea şi iar îi venea să iasă, dar nu ca să se prindă în horă, ci ca să răstoarne şi masa cu toate bunătățile încărcate pe ea şi tot ceea ce îi mai cădea în cale şi să le alunge pe lele, nebunele, căci multă era întristarea în fața lui Limir, pe care nu-l lăsau în pace, şi rău îi şedea să fie trist.

Deodată însă răsună de undeva din văzduhuri o muzică – să stai, s-asculți şi să-ți ieşi din minți, nu alta! — şi Lia rămase încremenită şi cu ochii duşi la Limir, care, prins în horă,

sălta îndelete şi mândru, fără ca să se uite fie la dreapta, fie la stânga, şi fără ca să zâmbească, parcă nu-i în lume nimeni alături ea cu dânsul şi nu vede, sărman de sufletul lui, pe zânele ce-l sorbeau cu ochii.

Aştepta fata să-l mai vadă şi aşezându-se la masă cu ele, căci nu ştia că zânele se veselesc numai gândindu-se cu gândul, beau şi mănâncă numai mângâindu-şi vederile la masa încărcată şi simt plăcerile numai închipuindu-şi-le. Când era colo, spre miez de noapte, luminile începură să se stingă una câte una şi, când nu mai rămase decât una singură arzând, iar se porni vântul, palatul cel frumos se prăbuşi şi se cufundă dimpreună cu Limir-împărat în pământ, iară lelele, nebunele, se deteră valvârtej unele peste altele şi se depărtară ca volbura în timpul verii.

Lia rămase câtva timp frecându-şi ochii. Nu mai ştia nici ea: i s-a părut, a visat, a aiurit ori le-a văzut toate în aievea?

Într-un târziu, a ieşit din cuptor.

Coliba luminată de un muc de opaiet iar era cum o găsise, plină în toate colţurile de păiengeniş îngreunat de praf şi de gunoaie adunate din şapte ţări, iar pe jos şi pe pereţi – nici să te uiţi!

Acum însă Lia nu se mai apucă de muncă grea şi lungă, ci începu să bată cu piciorul în pământ şi să cânte cu glas adimenitor:

„Ieşi, Limir, să ne vedem faţă în faţă. Ieşi, Limir-împărat, să grăim şi să ne bucurăm! Ieşi! ieşi! ieşi!” Nimic nu se mişcă.

„Ieşi, Limir, stărui dânsa din nou, ieşi, Limir-împărat, ca să te ating cu mâna, ieşi, ca să văd dacă eşti om în toată firea, să-ţi aud glasul şi să simt bătăile inimii tale.”

Tot nu se mişcă nimic.

Când bătu însă de-a treia oară cu piciorul şi zise: „leşi, Limir, că vreau şi vreau să mă uit în ochii tăi!”, pământul s-a deschis şi iară a ieşit la iveală Limir în mijlocul altei săli încă mai frumos împodobite, tot în roşu şi verde, şi i-a întins mâna ca să se prindă în horă cu ea.

Ei se cutremurară amândoi: el pentru că mâna ei era caldă de se înfierbânta sângele în vinele lui, iară ea pentru că mâna lui era rece de îngheța sângele în vinele ei.

Şi se uitară uimiți unul la altul: el o vedea cu obrajii rumeni, cu ochii plini de văpaie şi cu zâmbetul pe buze, desculță şi îmbrăcată în cămăşuța ei curată, iară ea îl vedea pe el în podoabe împărăteşti, dar cu fața albă ca varul, cu ochii stinşi şi cu buzele supte.

— Dar tu, sărman de sufletul tău, cum ai răzbit până aici? grăi dânsul pe şoptite.

— Întreagă, sănătoasă şi curată, răspunse ea.

— Nici buruiana n-ai călcat-o, nici hainele nu ți s-au zdrențuit, nici trupul nu ți s-a sângerat, nici tălpile nu ți s-au umplut de spini? întrebă el.

— Nu! răspunse ea.

Limir simți cum i se dezmorțeşte trupul şi i se înviorează sufletul.

— Lucru nemaipomenit – grăi dânsul – dar tot vai de sufletele noastre, căci mari chinuri ne aşteaptă pe amândoi. N-ai întâlnit în calea ta o turmă de oi păzită de nişte câni?

— Ba da, răspunse ea.

Oile acelea sunt tot fete care au îndrăznit să vie, iar câniitot voinici cari au încercat să mă scape de aici – răspunse el – şi amare o să-ți fie zilele dacă lelele dau peste tine. Eu, muncit

mereu de dorințe ce nu se pot împlini, am să te iau într-una la goană şi să muşc în carnea ta, iar tu, ca să scapi, ai să alergi prin bălării şi prin mărăcini cuprinsă de spaimă. O singură scăpare ar fi: să nu stai aici, nici să nu te întorci, ci să răzbeşti înainte şi mereu înainte prin desişul pădurii, până ce nu vei da de altă colibă ca aceasta, în care stă Mama Ielelor, şi să dezlegi întrebările pe care ți le va pune ea. Pierduți suntem amândoi dacă nu răzbeşti şi nu eşti în stare să dezlegi, căci numai aşa se pierde puterea vrajei.

— Duce-mă-voi şi mă voi tot duce – grăi Lia – şi voi răzbi şi-mi voi aduna toate puterile dacă e vorba să scap un suflet. Şi nici c-ar fi fost adevărată povestea dacă n-ar fi grăit aşa şi nu i-ar fi fost fapta ca vorba.

Îndată dar ce Limir-împărat s-a cufundat iar dimpreună cu palatul lui, Lia a prins inimă şi a pornit-o înainte.

N-au mai venit însă acum nici râmele, nici aricii, nici oile, nici dulăii ca să-i netezească drumul, ci trebuia să răzbească, vai de trupşorul ei, prin bălării, printre spini şi mărăcini, încât făşii-făşii i s-a făcut cămăşuța, fire-fire i s-a smuls părul din cap prin scaieți, trupul i s-a sângerat şi tălpile picioarelor i s-au umplut de spini. Nu poate însă nimic în lume să moaie voința tare, şi Lia a mers şi tot a mers, cum se zice, zi de vară până în seară şi azi, şi mâine, şi poimâine, trei zile de-a rândul.

A treia zi pe înserate a zărit, în sfârşit, din depărtare, coliba cea încă mai dărăpănată, în care şedea, precum îi spusese Limir-împărat, Mama Ielelor.

Asta, o hârcă bătrână şi colțată, cu nasul cârlig şi cu ochi de şarpe călcat pe coadă, o simțise de mult şi o aştepta în pragul colibii răzămată de bățul ei noduros.

Lia simți că-i trece prin inimă fier roşu şi prin vine sloi de gheață când se uită în fața ei: s-o facă scrum cu ochii, şi nu alta.

— Bună seara, maică, şi bine te-am găsit! grăi Lia cu glasul ei de turturică speriată.

Bătrâna mişcă puțin din cap, dar nu-i răspunse nimic, ci-şi ridică numai bățul şi bătu cu el în pământ, parc-ar fi voit să vestească pe cineva că a sosit cine avea să sosească.

Nu mai văzuse ea în viața ei, – şi tânără nu mai era, – picior de om pământean pe acolo, şi sta şi se uita şi nu se putea dumeri cum a putut o fată plăplândă să răzbească printre lele, nebunele, şi să ajungă aşa de departe.

A răzbit însă, şi parcă nu se simțea destul de tare ca să se prindă cu dânsa.

— De! îi zise ea într-un târziu cu glas piţigăiat. Vei fi venit tu de ce vei fi venit, te va fi ispitit cine te va fi ispitit, te va fi ajutat cine te va fi ajutat, dar degeaba ți-ai sângerat trupul, că nu sunt eu aceea pe care o cauți, ci soacră-mea, bunica lor, care sade peste nouă țări şi nouă mări, şi mult ai mai avea să umbli şi să-ți sângerezi trupul ca să ajungi la ea, bătrână, colea, ca mine, ai fi când te-ai întoarce, dacă te vei mai întoarce de acolo. Fă-ți mai bine calea întoarsă – adause ea cu glas dulceag şi momitor – şi bucură-te c-ai scăpat până aci cu obrazul curat.

— Nu nouă – îi răspunse Lia – ci nouăzeci şi nouă dac-ar fi țările şi tot atâtea mările, eu tot înainte aş merge. Baba se încruntă o dată, îşi încreți sprâncenele stufoase şi bătu iar cu bățul ei noduros în pământ.

— Ia să-ți văd virtutea! zise apoi, şi deodată se iviră ca ieşiți din pământ o mulțime de dulăi îndârjiți şi se repeziră cu

toții lătrând şi cu dinții rânjiți asupra Liei, ca s-o sfâşie în bucăți.

Lia-şi urmă însă inimoasă drumul, deşi dulăii i se ațineau în cale. Degeaba-i asmuța baba, căci niciunul nu sărea la fată, ci făceau potecă, sărind peste buruieni şi călcându-le, culcând mărăcinile la pământ şi curățindu-le de spini, care toți intrau în tălpile lor.

Erau cânii cărora Lia le făcuse un mare bine şi cu cât mai mult turba în mânia ei baba, şi cu cât mai rău îi asmuță, cu atât mai mulți erau şi spinii intrați în tălpile lor; în cele din urmă, ei nici nu mai lătrau, ci chelălăiau schiopătând ca vai de ei din toate patru picioarele. I se făcu Liei şi astă dată milă de dânşii, dar, vorba aia, „milă mi-e de tine, însă mă arde pe mine"; ea nu se mai opri ca să le scoată spinii, ci-şi urmă drumul în vreme ce baba îi bătea pe dulăi cu bățul ei noduros.

N-a mers însă Lia mult, şi se auzeau încă din depărtare chelălăiturile cânilor, când se iviră în calea ei o mulțime de şerpi mărunți, care se uitau cu gurile căscate şi cu limbile scoase la ea şi-i sâsăiau în urechi de te treceau fiorii. Ea mergea înainte, printre ei şi peste ei, băgând de seamă ca nu cumva să calce pe vreunul pe coadă. Cu cât însă ea înainta, cu atât şerpii ieşiți în calea ei erau mai mari şi mai furioşi, cu atât sâsăiturile lor erau mai ascuțite şi cu atât spinii de prin mărăcini, erau mai lungi, mai groşi şi mai ascuțiți. Nu e însă în lume nimic ce poate să țină în loc pe cel ce vrea cu tot dinadinsul să meargă înainte.

— Balauri cu şapte capete dac-ați fi, eu tot calc peste voi! grăi Lia, şi-şi urmă drumul. Deodată se ivi în calea ei un şarpe mare, mare, de tot mare, cu gura ca şura şi cu limbile late de-o palmă şi lungi de trei coți, s-o înghită într-o îmbucătură şi să-i cauți degeaba urma.

Lia îşi făcu de trei ori cruce, gata în gândul ei de orişice. Când însă şarpele se repezi cu gura căscată printre mărăcini la ea, un spin lung, şi gros, şi ascuţit apucă între falca de jos şi se înţepeni în cerul gurii lui negre şi i se făcu căluş înfipt.

Cuprins de dureri sfâşietoare, şerpoiul începu să se încolăcească, să se zbată şi să se salte.

Liei i se făcu milă de el şi, luându-şi inima în dinţi, ea se apropie şi-i scoase spinul din gură.

— Puţin ai ostenit, dar mult bine mi-ai făcut şi mare o să-ţi fie răsplata! grăi şarpele uşurat, şi începu s-o mângâie cu limbile lui, şi, cum o mângăia, rana i se vindeca, fiindcă nu e în lume leac ca limba de şarpe, şi cât ai bate în palme, ea se făcu de o sută şi de o mie de ori mai zdravănă, mai gingaşă şi mai frumoasă de cum fusese.

— Încalecă acum pe mine – îi zise dup-aceea – şi ţine-te bine, că am să te duc nu ca armăsarii hrăniţi cu jăratiic, nici ca pajurile-n zbor, ci ca zmeii ce se iau la întrecere.

Lia încalecă şi şarpele cel mare se aruncă în săltate, de-o ridică deasupra mărăcinilor, apoi se repezi înainte, încât ochii ei se împăiengeniră de nu mai vedeau nici la dreapta, nici la stânga, ci numai zare nesfârşită înainte.

Cât dai în palme, ajunseră la mare şi şarpele se avântă în valuri, şi-o duse lunecând printre ele înainte până la celălalt ţărm.

Aşa au trecut trei ţări şi tot atâtea mări, alte câte trei şi iar câte trei, de s-au făcut câte nouă în cap, cum zisese Mama lelelor, dar le-au trecut pe toate parc-ar fi aţipit aici şi s-ar fi pomenit acolo.

Zgripțoroaica cea împetrită de bătrână simțea după miros că vine şi se apropie ceva ce n-a mai fost prin partea locului, dar nu putea să deie cu socotelă ce şi cum şi de ce, şi sta în pragul colibii dărăpănate, gârbovă, răzămată în două bețe noduroase şi clănțănind din cei doi dinți ce-i mai rămăseseră în gură. Când fură aproape, şarpele se opri şi se întinse, ca Lia să descalece.

— Acum urmează-ți drumul în pace – grăi dânsul scuturându-şi solzii – şi când vei mai avea nevoie de mine, bate de trei ori din palme, că eu, orişiunde aş fi, te aud, şi, vară fie, iarna fie, viu într-o clipă la tine. Lia-i mulțumi, cum se cuvine şi-şi urmă drumul.

Bunica lelelor începu, când dete cu ochii de ea, să tremure mai de mânie, mai de îngrijare, căci simțea că şi-a găsit naşul.

Cum o vedea – aşa de tânără, şi frumoasă, şi dulce la fire, şi întreagă şi nevătămată – înțelegea că mare trebuia să-i fie puterea şi multe farmecele ca să fi putut răzbi cale atât de lungă fără ca să îmbătrânească şi drum atât de greu fără ca puterile să i se sleiască.

„Acum e acum!” îşi zise dar, întețindu-se.

— Bună seara, mamă! grăi Lia şi astă dată.

Bunica lelelor nu îi răspunse nici ea, ci o măsură eu ochii ei țepoşi de sus până jos şi de jos până sus.

— Nu sunt mamă, ci babă, îi răspunse apoi într-un târziu morocănoasă, şi mult era fioroasă când îşi dădea astfel răspunsul.

— Nu-ți ştiu anii şi n-am să-i număr, întâmpină Lia cu glas de pisică linguşitoare, dar îți văd fața şi bunătatea din ea, şi, orişicum te vei fi socotind, mie îmi eşti cum îmi pari.

Baba se mai muia puțin. Orișicât de bătrână ar fi baba, i se-nveselește inima când o crezi încă tânără, și cel mai rău om se moaie și el nițel când alții îl cred bun.

— O fi, n-o fi cum zici – grăi dânsa – de mare lucru te-ai apucat, și mult mi-e milă de tine, că de venit ai venit cum ai venit, dar nu știu cum o să te întorci.

Mult ar fi dorit ea să știe cum a potrivit Lia lucrurile ca să răzbească întreagă și nevătămată și să vie cale atât de lungă fără ca să îmbătrânească.

— Ce te-a adus? adăugă ea, și asta era întâia din cele trei întrebări.

— Ajută, ca să te ajuți! îi răspunse Lia. Cum am venit, așa o să mă și întorc, și valvârtej dacă s-ar răsturna toate, drumul degeaba n-o să-mi fie.

Când auzi asemenea vorbe, Bunica lelelor iar începu să tremure, însă mai puțin de mânie și mai mult de frică.

— Cum mă vezi? întreba iar dânsa.

— Cu ochii, răspunse Lia fără ca să știe că răspunde la a doua întrebare.

— Și ce cauți? fu a treia întrebare.

— Omul, răspunse Lia, cât umblă pe pământ, tot moartea o caută.

Acum baba se cutremură.

— Ia să mă uit mai bine-n ochii tăi, îi zise, și se apropie de dânsa rezemându-se în cele două bețe, i se uită în ochi și-i puse mâna pe umărul gol.

Ochii Liei erau stinși, iar trupul ei era rece ca sloiul de gheață.

Nu ştia Lia, săraca, că-i vindecase şarpele, mângâind-o cu limbile lui, toate rănile şi-o făcuse nevătămată, ca nici sabia să n-o taie, nici focul să n-o ardă, dar îi făcuse şi sângele rece ca al lui, strânsese tot focul vieţii din ea şi-i oprise viaţa în loc, ea, orişicât ar mai sta pe pământ, tot aşa cum e să rămâie.

N-o ştia Lia aceasta, dar o ştia baba cea înrăită, care vedea acum că nu mai are nicio putere asupra ei – câtă vreme nu e om în toată firea.

— Vai de sufletul tău – îi zise dar luându-i mâna – nu vezi tu, nu simţi, nu-ţi dai seamă că nu mai ai nicio viaţă în trupul tău, că sângele nu mai curge în vinele tale, că eşti rece ca sloiul de gheaţă? Uite! Fiindcă eşti fată bună şi mi-ai vorbit frumos, mi s-a făcut milă de tine şi am să-ţi gătesc o alifie ca să te freci cu ea şi să te faci iar cum ai fost. Orişicine, bărbat fie ori femeie, scapă chiar şi de cea mai spurcată vrajă dacă se freacă cu alifia aceea.

Lia se simţi chiar mai rece de cum era; îşi aducea aminte de vorbele pe care i le grăise Limir-împărat şi ştia acum că după alifia aceasta a venit ea aici.

— Bună eşti şi miloasă – îi zise dar – şi cât o fi lumea n-o să te uit.

Orişicât de îndrăcită ar fi fost însă, Bunica Ielelor nu putea să facă alifia aceea ea singură, ci numai ajutată de o fată nevinovată, care trebuia să adune şapte flori de la şapte buruieni, de şapte ori câte şapte frunze de la tot atâţia copaci şi şaptezeci de rădăcini de la şaptezeci de alte buruieni şi să le pună toate în cazan, ca baba să le fiarbă toate în bale de la şaptezeci şi şapte de şerpi.

S-a apucat dar Lia şi astă dată de muncă lungă şi grea: a adunat de prin pădure cele şapte flori, cele de şapte ori câte

şapte frunze şi cele şaptezeci de rădăcini, a frecat cazanul cel mare, pirostriile de fier şi linguroiul de aramă de le-a făcut lucioase, a strâns şaptezeci şi şapte de braţe de vreascuri uscate şvarog, ca să aprindă focul, a pus flori, frunze şi rădăcini în cazan, a ridicat cazanul pe pirostrii şi se bucura, sărmana, că a scăpat şi de aceste, căci nu se gândea că pierirea şi-o pregăteşte.

Baba a bătut apoi din palme şi au venit din şaptezeci şi şapte de părţi cei şaptezeci şi şapte de şerpi, toţi cu limbile scoase şi gata de a umplea cazanul.

Între aceştia se afla însă şi cel scăpat prin Lia de grele suferinţe: el se furişă lunecând pe lângă dânsa şi-i zise pe sâsâite la ureche:

— Să nu te pună păcatele să te freci cu alifia, că-ţi pierzi toate puterile, ci scuipă în palme şi fă ca şi când te-ai fi frecat cu alifie.

El ştia că nu are alifia putere decât frecată fiind cu mâna unei fete nevinovate.

— Aşa o să fac! Zise Lia şi, după ce şerpii îşi făcură şi ei rândul, voi să aprindă focul.

— Oho! mai va, fată, mai va! grăi bătrâna. Pentru ca fiertura să se prindă, trebuie să mai dereticeşti prin colibă şi să cureţi curtea din dosul colibii, ca toate să fie ca la casa unei fete mari.

— S-o mai fac – zise Lia – şi pe asta.

S-o facă – vai de capul ei!

Ea rămase încremenită când deschise uşa colibii: de când Bunica lelelor a fost fată mare, n-a mai dereticat nimeni prin colibă, gunoiul se adunase mormane, iar prin colţuri păiengenişul încărcat de praf sta perdele groase şi

pretutindeni mişunau păiangeni mari cât pumnul, muscoi înțepători şi fel de fel de alte bâzdâgănii, care, simțind mirosul de sânge curat, deteră năvală asupra Liei, ca s-o sleiască într-o clipă.

Ştiau, afurisitele, că ea, care lasă locul curat pretutindeni pe unde trece, e duşmanca lor cea mare. În curând simțiră, însă, că n-au ce să-i facă şi i se deteră ruşinate din cale. O ştiuse şi baba aceasta, şi-o pusese pe Lia să dereticească numai pentru ca să le îndârjească.

— Puişorilor, drăguților – le zise dar – mai aveți puțintică răbdare, că în curând vi-o dau gata.

A curățit dar Lia şi păiengenişul, şi pereții, a cărat gunoiul, a măturat şi a şters praful, a făcut coliba curată de-ar fi putut să steie chiar şi Limir-împărat în ea. Ea rămase şi mai încremenită când ieşi în curte.

Aici îşi ținea baba hoarele, găini moțate, rațe deşelate, broaşte-țestoase, şopârle râioase şi fel de fel de alte jigănii spurcate, cu ale căror ouă trăia şi care umpluseră curtea de găinaț şi de fel de fel de alte murdării, încât te cuprindea leşinul chiar şi când te gândeai numai că ai să simți mirosul. Iară prin murdăriile acelea colcăia gadul de viermi, prin văzduh roiau fel de fel de muşte, pretutindeni mişunau jigănii care se hrănesc cu viermi şi cu muşte, şi şoareci, şi guzgani, şi conopiştirițe, şi lilieci, bufnițe cu capul cât banița şi şerpi fel de fel, să vezi cu ochii şi să nu crezi, ci să te miri şi să nu mai ştii ce să zici.

— Las', că vă viu eu de hac! grăi Lia, şi intră cu bărbăție în curte. Într-o clipă deteră cu toate năvală asupra ei, unele târâş, altele pitiş, iar altele alergând ori zburând, Degeaba însă, că nu puteau să-i facă nimic: ea se scutură o dată, şi toate căzură la pământ.

— Puişorilor, dragilor – grăi baba şi de astă dată – aveţi puţintică răbdare, că vi-o dau deodată gata.

Poate orişicine să dea cu socoteală cât şi cum a trebuit să muncească Lia ca să cureţe şi curtea Bunichii Ielelor, – muncă, nu şagă! Las' că de aici căra şi colo se aduna, dar afurisitele acelea de lighioane se îngrămădeau în urma ei, şi unde ea curăţa, acolo se spârcăiau ca să le umple toate de alte murdării, şi iar trebuia să cureţe, şi iară, şi iarăşi – şi până ce n-a ajuns să cureţe şi maţele din ele.

„Uf!" grăi dânsa când o mântui şi asta şi se duse să aprindă focul la cazan. Au fiert florile, şi frunzele, şi rădăcinile, şi tot au fiert în clocote, în vreme ce baba mesteca mereu cu linguroiul şi boscorodea cum ştia, şi tocmai pe la miezul nopţii văzduhul se umplu de un miros plăcut şi începu să se prindă pe deasupra un fel de pojghiţă ca smântâna. Asta era alifia care dezgheaţă sângele, dezmorţeşte vinele şi pune în mişcare viaţa, ca omul om să fie.

— Ia, fată – grăi baba cu glas momitor – şi freacă-te şi la ochi, şi la tâmple, şi la crucea pieptului, şi în palmă, c-o să te simţi ca înviată din morţi!

Asta era dar taina.

— La ochi, la tâmple, la crucea pieptului şi în pălmi, grăi Lia, atât voiam să ştiu! Ea se duse apoi, luă un ţest de broască, îl curaţi bine şi începu să adune în el alifia până ce nu-l umplu. Când veni însă rândul să se frece, ea făcu precum îi zisese şerpoiul: dădea pe deasupra alifiei ca şi când ar fi luând din ea, dar făcea parcă-i era greu mirosul şi se ţinea de nas cu mâna stângă, iar pe subt ea scuipa pe deget, apoi se freca.

Aşa s-a frecat şi la ochi, şi la tâmple, şi la crucea pieptului, şi în pălmi, iar Bunica lelelor nu se îndoia că cu alifie s-a frecat.

— Ţo pe ea, puişorilor, dragilor! strigă dar cu toată răutatea ei, şi bâzdâgăniile toate şi toate jigăniile deteră năvală asupra Liei, ca într-o clipă s-o facă miş-fărămiş, încât numai oase albe să se aleagă de ea. Lia însă se scuturâ o dată, răsturnă cazanul de pe pirostrii, şi pe aci îi fu drumul – cu ţestul plin de alifie.

— În ceas bun să fie! strigă şerpoiul, care îi ieşi peste puţin în cale. Cum ai pornit-o, aşa s-o şi scoţi la capăt. Acum scuipă încă o dată pe deget, ia cu el alifie şi freacă-mă în frunte, la ochi şi la crucea pieptului. Lia făcu precum i se zise, şi şarpele se zbătu puţin, se dete o dată peste cap şi se făcu armăsar cu nări umflate şi cu ochi focoşi.

— Eu sunt armăsarul lui Limir-împărat, îi zise, pe care nimeni afară de dânsul nu l-a încălecat. Încalecă-mă şi ţine-te bine, că am să te duc cum nici pe el nu l-am mai dus. Lia a încălecat ş-apoi a pierdut vederile în repeziciunea goanei în care a fost dusă şi dusă mereu, într-o răsuflare, până la turma păzită de câinii cu picioarele pline de spini.

Aci armăsarul se opri.

— Uite! vezi oile acelea!? grăi armăsarul. Sunt tot fete care au făcut ca tine încercarea de a-l scăpa pe Limir-împărat şi-au fost vrăjite de lele, iar câinii sunt tot feţi-frumoşi, care, duşi de dorul lor, au răzbit până la Mama lelelor, ca să le scape pe fete, şi-au căzut în urgie. Descăleca şi du-te de le freacă, şi-i freacă, cum ştii, cu alifie, dar bagă de samă ca să nu ţi se prindă alifia de deget.

Lia făcu precum i s-a zis şi, una câte una, oile se scuturară, se deteră peste cap şi se făcură fete care de care mai frumoase, încât tot să stai şi să te uiți la ele.

Armăsarul necheză o dată şi din lărgimile câmpiei veniră în goană mare cai frumoşi, pentru fiecare fată câte unul, iar după ce încălecară, fetele se pomeniră gătite în haine scumpe şi frumoase, cum li se cuvine călărind pe asemenea cai.

Lia, văzându-le atât de frumoase şi atât de frumos gătite, era cuprinsă de ciudă şi-i părea rău că le-a făcut bine, dar tot îi frecă şi pe câini, care se scuturară şi ei, se deteră peste cap şi se făcură feți-frumoşi, care de care mai voinic. Armăsarul iar necheză şi iar veniră cai frumoşi, pentru fiecare câte unul, şi voinicii, încălecând, se pomeniră şi ei îmbrăcați în haine scumpe şi frumoase.

— Dar aceia cine sunt şi de ce dorm când ar trebui să steie treji şi să poarte grijă de turmă? întrebă Lia arătând asupra păcurarilor.

— Aşa li-e rostul, grăi armăsarul. Sunt sfetnicii lui Limir-împărat, care prin momelile lor, şi-au amețit stăpânul şi i-au umplut capul de fumuri. Haid' să mergem mai de parte.

Lia încălecă şi abia acum îşi dete seama că ea însăşi e gătită în haine încă mai frumoase şi mai scumpe decât ale celorlalte fete şi împodobită tot cu aur şi cu pietre scumpe. Pe când însă ceilalți vorbeau şi râdeau în voie bună, ea se ținea țeapănă, rece şi mândră în scări, era posomorâtă şi înfumurată parcă n-ar fi nimeni vrednic să stea alături cu dânsa, nici să simtă mirosul alifiei ce mai rămăsese în țestul pe care îl ducea cu multă grijă în mâna ei stângă. Mult ar fi voit, Doamne, să se vadă în oglindă şi rău era mâhnită că era pustiu împrejurul ei şi nu se adună de nicăieri lume ca s-o vadă şi să stea uimită.

Mare-i fu dar bucuria când, aşa cum mergeau în josul câmpiilor, li se ivi în preajma vederii un sat. Peste puțin, însă, ea zări mai la o margine şi coliba în care crescuse şi din care plecase în lume, şi-i veni să-şi schimbe drumul. Îi era greu afară din cale să-şi vadă sărăcia şi să deie ochi cu mama ei cea îmbrăcată în zdrențe înnodate.

— Ei! grăi însă, prinzând inimă, ce-mi pasă!? Ei tot nu ştiu nimic, nimeni n-o să mă cunoască, iar eu fac ca şi când n-aş fi ştiind nimic.

Aşa a şi fost.

A mers iute vestea că vine o împărătească cu curtenii ei, ca să-i ducă lui Limir-împărat daruri neprețuite, şi multă lume li s-a adunat în cale ca să-i vadă.

Era şi văduva cea săracă, mama Liei, acolo, şi cum văzu din depărtare alaiul, îşi aduse aminte că aşa-şi visa dânsa fata.

— Lio, fata mea, Lio! strigă ea după ce alaiul se apropie. Lia însă se ținea țapănă, rece şi mândră în scări şi trecu posomorâtă şi înfumurată înainte, parc-ar fi fost din altă lume.

— Nu-i Lia, fata mea, grăi văduva întristată. Şi totuşi, parc-ar fi aidoma ea. Ce s-o fi ales de Lia mea?

Aşa au trecut prin sate şi prin oraşe multe, mereu prin mijlocul mulțimii uimite, şi Lia se simțea din ce în ce mai nemângâiată că toți o vedeau, dar ea însăşi nu putea să se vadă pe sine.

A mers în cele din urmă vestea până la Limir-împărat, care-şi petrecea zilele în marele lui palat, înconjurat de sfetnici şi de slugi fără de număr, dar singur în mijlocul lor, tot tânăr şi frumos, dar mereu posomorât. „Doar o da Dumnezeu!”, ziceau supuşii lui când o vedeau pe Lia atât de frumoasă şi

cu alai atât de strălucit. Mult ar fi dorit să-l ştie şi pe el om cu rost la casa lui şi pereche mai potrivită nu puteau să-şi închipuiască.

Limir-împărat mai zâmbea parcă şi el din când în când şi o aştepta cu oarecare nerăbdare. Când a aflat, însă, că ea e mândră şi se ține țapănă în scări, el a început să-şi încrețească sprâncenele şi să dea porunci ca să i se adune oastea.

„Nu cumva!? îşi zicea. N-ar voi cumva să se sămuiască cu mine!?" Asta ar fi voit s-o vadă.

Când curtenii l-au vestit, în sfârşit, că Lia a sosit cu alaiul ei, Limir s-a gătit în cele mai strălucite podoabe şi a poruncit să i se adune curtenii în sala cea mare, unde-şi avea tronul făcut din aur şi aşezat la înălțimea de şaptezeci şi şapte de trepte. După ce el urcă cele şaptezeci şi şapte de trepte, se aşează în tron şi luă scheptrul în mână, sfetnicii şi curtenii – îşi plecară capetele şi îngenunchează pe trepte, fiecare după rangul lui, cei mai umiliți şi mai vrednici mai sus şi mai aproape de stăpân, iar cei mai îndoielnici, ceva mai jos şi mai departe de el.

Aşa-l găsi Lia când intră cu alaiul ei în sală şi, cât dete cu ochii de el, îl şi cunoscu şi fu gata să-i aducă aminte cele petrecute în coliba lelelor.

La dreapta tronului era însă o oglindă mare şi la stânga alta şi Lia rămase, când se văzu în oglindă, într-un fel de aiurire; nu mai vedea acum nici sală, nici curteni, nici tronul cu cele şaptezeci de trepte ci, uimită de frumusețea ei, se simțea cu trei palme mai înaltă şi-şi ridica cu atâta mândrie capul, încât toți începură să tremure în fața ei. Limir-împărat îşi aduse aminte de ea şi nu-şi mai putu stăpâni firea.

„M-a întrecut, m-a răpus, m-a dat gata!?” îşi zise el, şi coborî printre curtenii săi umiliţi cele şaptezeci şi şapte de trepte, ca să meargă la ea şi să i se închine ca orişicare muritor.

— Lia – îi zise – parcă ne-am mai văzut şi, plecându-se, îi întinse mâna. Lia înghiţi un nod: îi era peste putinţă să facă mărturisirea că dânsa e ceea ce umbla odată desculţă şi în cămăşuţă curată.

— Ţi se va fi părând – îi răspunse – dar îi întinse şi ea mâna, aşa, mai din depărtare. El îi ţinu câtva timp mâna, dar nu mai simţea fiorii pe care îi simţise, nu se dezmorţea, nu i se încălzea sângele în vine.

— Da, mi s-a părut numai! Alta era şi altfel în toată firea ei aceea pe care o ştiu, grăi posomorât, şi se întoarse ca să urce cele şaptezeci şi şapte de trepte, să şadă în tron şi să ia scheptrul în mână. Lia însă nu-l lăsă, ci-l ţinu în loc. Acum i se înfundă însă şi Liei.

În zadar îi spuse c-a umblat şi a ostenit, a trecut prin multe şi s-a canonit ca să caute alifia ce dezmorţeşte vinele, în zadar îl încredinţa că a găsit-o şi vine cu ea de peste nouă mări şi nouă ţări, în zadar stărui să-l frece fie măcar şi numai la ochi şi la tâmple, căci el ţinea una şi bună, că alta e aceea pe care o ştie dânsul şi o aşteaptă, o lua drept o vrăjitoare care vrea să-l piardă cu farmecele ei, ba în cele din urmă se îndârji şi voi s-o dea afară din palat şi s-o alunge din împărăţia lui.

Toate ca toate, dar asta n-o mai putea suferi Lia.

Atinsă în mândria ei, ea-şi pierdu sărita şi cu ea toată ruşinea. Băgă dar mâna în ţestul cu alifie şi se frecă la ochi, la tâmple, la crucea pieptului şi în pălmi, apoi se scutură ca

trezită din somn şi rămase în faţa lui aşa cum o ştia el, desculţă şi în cămăşuţă curată.

— Asta e! strigă Limir-împărat, şi sări să o cuprindă în braţe, dar nu-i simţi bine trupul cald, când Lia îi dete brânci atingându-l la obraji şi la crucea pieptului cu mânile ei pline de alifie şi se desfăcu din braţele lui ca şarpele lunecos.

— O să alergi tu după mine cum am alergat eu după tine! grăi dânsa, apoi se depărta iute, dimpreună cu alaiul ei, încălecă şi plecă în goană mare.

A şi alergat Limir, bietul de el.

Atins şi ici şi colo de alifie, el nu mai era nici viu, nici mort, ci numai aşa – leşinat şi lihnit. Porunci dar ca iute-iute să încalece cu toţii şi s-o urmărească pe Lia. A trecut însă vreme multă până ce slugile au scos caii din grajdurile împărăteşti, li-au pus şelele şi frânele şi până ce sfetnicii şi curtenii au încălecat, căci de! erau boieri, nu oameni de rând. Era departe Lia când ei au plecat în urmărirea ei şi nici vorbă nu putea fi ca s-o ajungă în drumul ei spre coliba văduvei. Mare a fost, Doamne, bucuria mamei când şi-a văzut fata întorcându-se tot cum a fost, dar cu alai frumos şi mare de nu-l mai încăpea nici coliba, nici curtea, nici preajma curţii.

Răsăreau florile şi acum pe urmele paşilor ei şi se clătinau plecându-se spre ea, dar nu mai erau triste, ci-i cântau voioase: „Bună eşti, harnică eşti, frumoasă şi la fire dulce eşti şi puţin ai să mai stai cu noi, că vine într-o răsuflare ursitul tău.”

A şi sosit în curând, şi văduva cea săracă nu mai ştia ce să înceapă când s-a pomenit la coliba ei cu Limir-împărat el însuşi, venit ca să cerşească alifie şi să-i peţească fata.

Că i-o dă ori nu i-o dă, despre asta nu mai putea să fie vorba: s-a făcut, neică, o nuntă împărătească de se vesteşte şi astăzi despre ea, şi şapte zile şi şapte nopți împărăția întreagă a tot mâncat, băut şi s-a veselit, a tot jucat şi jucat, de-a schimbat fiecare flăcău de dai-Doamne câte trei perechi de opinci!

Numai sfetnicii şi curtenii lui Limir-împărat erau cam puşi pe gânduri, căci, de! multe s-au întors cu susul în jos şi mulți dintre cei de pe treptele de sus s-au coborât ceva mai în rând cu talpa scării. Iar lelele, nebunele, au rămas cum fuseseră, dar de atunci încoace, când se întâlnesc pe la răscruci, se mai prind şi numai singure în horă.

Doi feți cu stea în frunte

de Ioan Slavici

187
2

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti. A fost odată un împărat. Împăratul acesta stăpânea o lume întreagă, şi în lumea asta era un păcurar bătrân şi o păcurăriță, care aveau trei fete: Ana, Stana şi Lăptița.

Ana, cea mai în vârstă dintre surori, era frumoasă, încât oile încetau a paşte când o zăreau în mijlocul lor; Stana, cea mijlocie, era frumoasă, încât lupii păzeau turma când o vedeau pe dânsa stăpână; iară Lăptița, cea mai tânără soră, albă ca spuma laptelui şi cu păr moale ca lâna mieluşeilor,

era frumoasă – mai frumoasă decât surorile sale împreună – frumoasă cum numai dânsa era.

Într-o zi de vară, când razele soarelui erau mai stâmpărate, cele trei surori se duseră ca să culeagă căpşune în marginea codrilor.

Pe când ele culegeau căpşunele, îndată se aude un şir de tropote, ca şi când ar veni şi s-ar apropia o ceată de călăreți. Era cine era: era tocmai feciorul împăratului, venind ca să meargă cu prietenii şi cu curtenii săi la vânat.

Tot voinici frumoşi, crescuți în şeile cailor, dar cel mai frumos şi pe cel mai înfocat armăsar era... cine altul putea să fie?... Făt-Voinic, feciorul de împărat. Focul cailor se stâmpără în zărirea celor trei surori şi călăreții deteră în pas mai încetişor, până ce, veniți şi sosiți, se simțiră duşi.

— Auzi tu, soră, grăi Ana către sora mijlocie, dacă m-ar lua pe mine, i-aş frământa o pâine din care mâncând s-ar simți s-ar fi tot june şi voinic, mai voinic decât toți voinicii din lume.

— Eu, zise Stana, dacă pe mine m-ar lua, i-aş toarce, țese şi coase o cămaşă pe care, îmbrăcând-o, s-ar putea lupta cu zmeii, trecând prin apă fără ca să se ude, trecând prin foc fără ca să se ardă.

— Iară eu, grăi Lăptița, cea mai tânără soră, dacă i-aş fi soție, i-aş face doi feți-frumoşi, gemeni cu părul de aur şi cu stea în frunte, stea ca luceafărul din zori.

Când trec pe lângă fete, voinicii, chiar şi cei împărăteşti, văd cu ochii şi ascultă cu urechile. Ascultând, ei auziră, auzind, înțeleseră, iar înțelegând, ei suciră frânele şi săriră la fete.

— Sfântă-ți fie vorba şi a mea să fii, soție de împărat! grăi feciorul de împărat ridicând la sine în şa pe Lăptița cu căpşune cu tot.

— Şi tu a mea! grăi cel dintâi voinic către Stana, făcând şi el precum a văzut pe stăpânul său.

— Şi tu a mea! grăi al doilea în voinicie către Ana, ridicând-o şi pe ea în şa.

Făcând aşa, voinicii porniră spre curtea împărătească. În ziua următoare se făcură nunțile şi apoi trei zile şi trei nopți întreaga împărăție răsuna de veselia oaspeților...

Peste alte trei zile şi trei nopți merse vestea în țară că Ana şi-a făcut pâinea: a cules bobi, a măcinat, cernut, frământat şi a copt pâinea precum a fost zis la culesul de căpşune.

Încă de trei ori câte trei zile şi de trei ori câte trei nopți trecură şi o nouă veste merse în țară, că Stana şi-a făcut cămaşa: a cules fire de în, le-a copt şi melițat, a periat fuiorul, a tors firele, a țesut pânza şi a cusut cămaşa pe trupul soțului ei, precum a fost zis la culesul de căpşune.

Numai a Lăptiței vorbă nu s-a împilinit încă. Dar toate se fac numai cu vremea.

Când se împlini de-a şaptea oară a şaptea zi, numărată de la cea de întâi zi de cununie, feciorul de împărat se arătă înaintea voinicilor şi celorlalți curteni ai săi cu fața veselă şi cu vorba pe de sute şi mii de ori mai blândă şi mai îndurătoare decât până acuma, dând de ştire că de aici înainte multă vreme n-are să mai iasă din curte, fiindcă-l poartă inima să stea zi şi noapte lângă soția sa. Era adică să se întâmple – din îndurarea lui Dumnezeu – precum a grăit Lăptița la cules de căpşune... Şi lumea, şi țara, şi întreaga împărăție se bucurau aşteptând să se vadă ce nu s-a mai văzut încă.

Hei! dar multe se petrec în lume, şi dintre multe, multe bune şi rele multe!

S-a întâmplat adică, ca feciorul de împărat să aibă şi o mamă vitregă, iară asta, o fată mare în păr, pe care a fost adus-o cu sine, având-o de la cel dintâi bărbat. Şi apoi, vai şi amar de acela ce cade în asemenea cuscrii!

După gândul vitregei era să fie ca fiica sa s-ajungă soție de împărat şi stăpână peste împărăție, iară nu Lăptița, fata cea de păcurar.

Şi acuma sărmana Lăptița avea să sufere pentru că n-a fost pe gândul vitrigei, ci după voința lui Dumnezeu. Vezi! aşa e lumea: chiar şi acolo e rea unde o poartă gândul cel bun.

Era acuma în gândul vitrigei ca întâmplându-se după cum a fost zis Lăptița, să facă pe lume să creadă şi să creadă feciorul de împărat că nu e precum este şi precum s-a zis.

Nu putea însă face nimic, fiindcă feciorul de împărat stătea de-a pururea, zi şi noapte, lângă soția lui. Îşi puse dar de gând ca, cu una, cu două, cu vorbe şi iscusințe, să-l urnească pe acesta, iară după aceea, rămânând Lăptița în grija ei, a ei să fie grija. Ştia că nu-i va fi greu să afle cale şi chip.

Cu una, cu două, feciorul de împărat nu se urnea însă din loc. Vorbele zburară în vânt şi iscusințele rămaseră lucru fără treabă. Vremea trecea, ziua se apropia, era mâine-poimâne, şi feciorul de împărat nu se depărta de lângă soția sa.

Când vitrega văzu că acuma nu e încotro, îşi puse piatră pe inimă şi trimise carte, ştire şi veste la frate-său, a cărui împărăție era vecină, spuse cum şi ce, şi grăi două-trei vorbe, ca să vină cu oaste şi voinici şi să cheme pe feciorul de împărat la război.

Asta era una, bună şi cea din urmă. Nici nu rămase în zadar.

Feciorul de împărat sări cuc de mânie când îi veni vestea că acum nu e bine, că iaca cum şi ce, şi cum că oştile vrăjmaşilor sunt pe cale să vină, să intre şi să fie precum de mult n-a mai fost... Bătaie adică, bătaie grozavă, bătaie între doi împărați!

Văzu şi el că acuma nu e încotro, că n-are decât să facă ce e de făcut.

Aşa sunt feciorii de împărat! Oricât de în drag şi-ar păzi nevestele şi oricât de-a dor ar aştepta să-şi vadă feții, când aud de bătaie, li se zvârcoleşte inima în trup, li se frământă creierii în cap, li se împăienjenesc ochii... lasă nevastă şi feți în grija Domnului şi pornesc ca vântul la război.

Feciorul de împărat a pornit ca primejdia, s-a dus ca pedeapsa lui Dumnezeu, s-a bătut cum se bate, cum numai el se bate şi, când în a treia zi au crăpat zorile, iarăşi a fost la curtea împărătească, sosind cu inima stâmpărată prin luptă şi cu ea plină de dor neastâmpărat să ştie ce şi cum, de când s-a dus!

Hei! dar ce-auzi? ce văzu? îmi vine nici să nu mai povestesc când văd atâta răutate, atâta suflet fără milă, şi urâtă, şi supărăcioasă, şi grozavă treabă, încât nici nu se poate spune fără ca să răsufli o dată cu greu!

Adică a fost aşa: în clipita când stelele se strâng pe cer, când feciorul de împărat era numai trei paşi de la poarta curții, s-a întâmplat întocmai precum a fost zis Lăptița: doi feți-frumoşi, feciori de împărat, unul ca altul, cu păr de aur şi cu luceferi în frunte.

Dar era ca lumea să nu-i vadă. Vitrega, rea precum era în gândul ei, în pripă puse doi căței în locul copiilor, feți-

frumoşi, iar pe copiii cu părul de aur şi cu steaua în frunte îi îngropă în colțul casei, tocmai la fereastra împăratului.

Când feciorul de împărat intră în casă şi cercă s-audă şi să vadă, n-auzi nimic, ci văzu numai pe cei doi căţeluşi, pe care vitrega i-a fost pus în patul Lăptiței.

Multă vorbă nu se mai făcu. Feciorul de împărat văzu cu ochii, şi asta era destul. Lăptița nu şi-a ținut vorba, şi acuma nu rămase decât să-şi ajungă pedeapsa.

Feciorul de împărat n-avu încotro, îşi călcă pe inimă şi porunci să o îngroape în pământ până la sânişori, rămânând aşa în ochii lumii, pentru ca să se ştie ce e aceea când cineva cutează să înşele pe un fecior de împărat.

Într-altă zi, apoi, se făcu pe gândul vitregei. Feciorul de împărat se cunună a doua oară şi iarăşi răsunară veseliile de nuntă trei zile şi trei nopți.

Hei! dar nu e darul lui Dumnezeu pe faptă nedreaptă! Cei doi feți-frumoşi nu aflau odihnă în pământ. În locul în care erau îngropați crescură doi paltini frumoşi. Când vitrega îi văzu crescând, porunci ca să-i stârpească din rădăcină.

— Lăsați-i să crească! porunci împăratul. Îmi plac aici la fereastră! Aşa paltini n-am văzut încă.

Şi apoi crescură paltinii, crescură cum alți paltini nu cresc: în fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iară în crepetul zorilor, când se strâng stelele pe cer, trei ani într-o clipită. Când se împliniră trei zile şi trei nopți, cei doi paltini erau mândri şi nalți, ridicându-se cu crengile lor până la fereastra împăratului. Şi apoi, când adia vântul şi se mişcau frunzele, împăratul asculta, asculta zile întregi la şoptirea lor. Îi părea că aude un suspin neîncetat, ca o plângere pusă în vorbe neînțelese, pe care numai sufletul lui o simțea ca o simțire ascunsă şi nepricepută, care ziua nu-i lăsa odihnă şi

care noaptea îl ținea treaz. Îl cuprindeau fiorii în auzul acestei şoptiri şi totuşi îi părea că n-ar putea să fie fără de ea.

Vitrega simți, însă, ce e şi cum. Îşi puse de gând ca, cu orice preț, să stârpească paltinii. Era greu, dar mințile muiereşti storc din piatră zăr. Vicleşugul muierilor dezbracă voinicii: ce puterea nu poate, poate dulceața vorbelor, şi ce nici asta nu poate, pot lacrimile mincinoase.

Într-o dimineață împărăteasa se puse pe de marginea patului soțului ei şi începu să-l ademenească cu dezmierdări şi vorbe de dragoste. Mult a ținut până la ruptul firului, dar în sfârşit... şi împărații sunt tot oameni.

— Bine! grăi feciorul de împărat cam cu jumătate de gură. Să fie pe voia ta; să stârpim paltinii: dar din unul să facem un pat pentru mine, din altul un pat pentru tine.

Împărăteasa se mulțumi cu atâta. Paltinii fură tăiați, şi nici nu se înnoptă bine până ce paturile erau făcute şi puse în casa împăratului.

Când feciorul de împărat se culcă în patul nou, îi părea că se simte de o sută de ori mai greu decât până acuma şi totuşi află odihnă cum n-a mai aflat; iară împărăteasa i se părea că zace culcată pe spini şi mărăcini, încât toată noaptea nu putu dormi.

După ce împăratul adormi, paturile începură să scârțâie. Şi de aceste scârțâituri împărăteasa scotea un înțeles cunoscut; i se părea că aude vorbe pe care nimeni nu le pricepea decât numai dânsa.

— Ți-e greu, frățioare? întrebă unul dintre paturi.
— Ba! mie nu mi-e greu, răspunse patul pe care dormea împăratul, mi-e bine, căci pe mine zace iubitul meu tată!

— Mie mi-e greu, zise cellalt pat, căci pe mine zace un suflet rău! Şi tot aşa vorbiră paturile în auzul împărătesei până la crepetul zorilor.

Când se făcu ziuă, împărăteasa îşi puse de gând să prăpădească paturile. Porunci dar să facă alte două paturi tocmai ca şi acelea şi, când împăratul merse la vânat, le puse pe aceste pe neştiute în casă, iară paturile de paltini le aruncă în foc până la cea mai mică scândură.

Focul ardea, iară în pocniturile focului împărăteasa părea că aude tot acele vorbe de înțeles nepriceput.

După ce paturile arseră, încât nu rămase nici măcar o bucățică de cărbune, împărăteasa adună cenuşa şi o aruncă în vânt, pentru ca să fie dusă peste nouă țări şi peste nouă mări, ca parte cu parte în veci să nu se mai afle.

Ea n-a văzut însă că tocmai atunci când focul ardea mai frumos se ridicaseră în sus două scântei şi, ieşind la lumină, căzură tocmai unde au fost crescuți cei doi paltini, iară căzute aici, cele două scântei se prefăcură în doi mieluşei gemeni, din care unul era tocmai atât de frumos ca şi cellalt, tocmai atât de blând, cu lâna tocmai atât de strălucită. Doi miei, fiecare preț de-o împărăție!

Când împărăteasa văzu mieluşeii păscând pe sub ferestrele împăratului, sări plină de bucurie la dânşii, îi luă în brațe pe amândoi şi-i duse la soțul său.

Din clipita asta, feciorul de împărat zi şi noapte nu se gândea decât la mieluşei: îi părea că în fiecare mişcare a mieluşeilor, în fiecare zbieret ieşit din gura lor, în fiecare privire află ceva, care îi cădea greu şi totuşi îi ustura inima.

Văzând că soțul său a îndrăgit mieluşeii, împărăteasa iarăşi prinse gând rău şi nu se împăcă până ce, când cu bine, când cu rău, când cu vorbe dulci şi când cu plâns, nu făcu

pe feciorul de împărat ca să se învoiască cu pierzarea mieluşeilor.

Mieluşeii fură tăiaţi. Ce nu se putu mânca, împărăteasa puse să se arunce în foc... în foc şi piele, şi lână, şi oase, şi tot ce a mai fost.

Nu mai rămase nimic. Nimeni n-a băgat de seamă că tocmai pe fundul vasului în care s-a spălat carnea, între crăpătura doagelor, au rămas două bucăţele din creierii mieluşeilor. Când apoi slujnica împăratului s-a dus la vale după apă, bucăţelele de creieri s-au spălat şi au mers cu pârâul până în apa cea mare, care curgea prin mijlocul împărăţiei. Aici din cele două bucăţele s-au făcut doi peştişori cu solzii de aur, unul tocmai ca şi cellalt, deopotrivă, ca să se ştie că sunt fraţi gemeni.

Într-o zi pescarii împărăteşti se sculară dis-de-dimineaţă şi-şi aruncară mrejele în apă. Tocmai în clipa când cele din urmă două stele se stinseră pe cer, unul dintre pescari ridică mreaja şi văzu ce n-a mai văzut: doi peştişori cu solzii de aur.

Pescarii s-adunară să vadă minunea, iar după ce văzură şi se minunară, hotărâră ca, aşa vii precum sunt, să ducă peştişorii la împărat şi să-i facă cinste.

— Nu ne duce acolo, că de acolo venim, de-acolo suntem şi acolo e pieirea noastră, grăi unul dintre peştişori.

— Ce să fac dar cu voi? întrebă pescarul.
— Pune-te şi adună rouă de pe frunze, lasă-ne să înotăm în rouă, pune-ne la soare şi apoi nu veni până ce razele soarelui nu vor fi sorbit roua de pe noi, grăi al doilea peştişor.

Pescarul făcu precum i s-a zis: adună rouă de pe frunze, lăsă peştişorii să înoate în rouă, îi puse la soare şi nu veni până ce razele soarelui nu sorbiră roua de pe ei.

Ce-a aflat? Ce-a văzut? Doi copilaşi, feţi-frumoşi cu părul de aur şi cu stea în frunte, unul ca cellalt, încât cine îi vedea trebuia să ştie că sunt gemeni.

Copiii crescură repede... În fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iar în crepetul zorilor, când stelele se stingeau pe cer, trei ani într-o clipită. Şi apoi creşteau precum alţii nu cresc: de trei ori în vârstă, de trei ori în putere şi tot de trei ori în înţelepciunea minţii. Când se împliniră trei zile şi trei nopţi, copiii erau de doisprezece ani în vârstă, de douăzeci şi patru în putere şi treizeci şi şase în înţelepciunea minţii.

— Acuma lasă-ne să mergem la tatăl nostru, grăi unul dintre copii către pescar.

Pescarul îi îmbrăcă frumos pe amândoi, le făcu câte o căciulă de miel, pe care o traseră pe cap ca nimeni să nu vadă părul de aur şi steaua în frunte, apoi feţii porniră către curtea împăratului.

Era ziua mare când ajunseră la curte.

— Vrem să vorbim cu împăratul! grăi unul dintre feţi către străjerul ce sta încărcat de arme la poarta curţii.

— Nu se poate, fiindcă tocmai acuma şade la masă, îi răspunse străjerul.

— Tocmai pentru că şade la masă! vorbi al doilea făt intrând îndărătnic pe poartă.

Străjerii se adunară, voind să scoată pe feţi din curte, dar aceştia trecură printre dânşii precum trece argintul-viu printre degete. Cu trei paşi înainte şi alţi trei în sus se

pomeniră tocmai înaintea casei celei mari, unde împăratul ospăta cu curtenii săi.

— Vrem să intrăm! grăi unul dintre feți aspru către slujitorii ce stau la uşă.

— Nu se poate, răspunse un slujitor.
— Ei! vom vedea noi dacă se poate ori nu se poate! strigă cellalt făt, cotind îndărătnic pe slujitori în dreapta şi în stânga.

Dar mulți erau slujitorii şi feții numai doi. Se făcu o îmbulzeală şi o larmă înaintea uşii, încât răsuna curtea.

— Ce e acolo, afară? întrebă împăratul mânios. Feții se deteră paşnici când auziră vorbele tatălui lor.
— Doi băieți voiesc să intre cu puterea! zise un slujitor intrând la împăratul.

— Cu puterea? Cine să intre cu puterea în curte la mine? Cine sunt băieții aceia? strigă împăratul într-o răsuflare.

— Nu ştiu, înălțate împărate, răspunse slujitorul, dar curat nu-i lucru, căci băieții sunt tari ca puii de leu, încât au străbătut prin străjuirea de la poartă, şi acuma ne dau nouă de lucru! Ş-apoi, de îndărătnici ce sunt, nici căciulile nu şi le iau din cap.

Împăratul se roşi de mânie.
— Scoateți-i afară, strigă el, înhățați-i cu câinii!
— Lasă, că mergem noi şi aşa, grăiră feții plângând de asprimea vorbelor ce auziră, şi porniră în jos pe trepte.

Când erau să iasă pe poartă, îi opri un slujitor ce venea în ruptul sufletului.

— A zis împăratul să veniți, că împărăteasa vrea să vă vadă! Băieții se gândiră puțin, apoi se întoarseră, suiră treptele şi intrară la împăratul cu căciulile în cap.

Era o masă plină, lungă şi lată, iar pe lângă masă toţi oaspeţii împărăteşti, în capul mesei împăratul şi lângă dânsul împărăteasa, şezând pe douăsprezece perini de mătase.

Când băieţii intrară, căzu una dintre perinele pe care şedea împărăteasa. Ea rămase pe unsprezece perini.

— Luaţi căciulile din cap! strigă un curtean către băieţi.
— Acoperământul capului este cinstea omului. Noi avem poruncă să fim precum suntem.

— Ei bine! grăi împăratul îmblânzit de auzul vorbelor ce ieşiră din gura băiatului. Rămâneţi precum sunteţi! Dar cine sunteţi? de unde veniţi? şi ce voiţi?

— Suntem doi feţi gemeni, doi lăstari dintr-o tulpină ruptă în două, jumătate în pământ şi jumătate în cap de masă; venim de unde-am pornit şi suntem sosiţi de unde venim; fost-am cale îndelungată şi am grăit cu suflarea vânturilor şi am vorbit în limba fiarelor şi am cântat cu valurile de apă, iar acuma, în grai de om, voim să-ţi cântăm un cântec pe care-l cunoşti fără ca să ştii!

De sub împărătească a sărit a doua perină.
— Lasă-i să meargă cu prostiile lor! grăi ea către soţul său.
— Ba nu, lasă-i să cânte! răspunse împăratul. Tu ai dorit să-i vezi, iar eu doresc să-i ascult. Cântaţi, băieţi!

Împărăteasa tăcu, iar feţii începură să cânte povestea vieţii lor. „A fost un împărat...” începură feţii; de sub împărătească căzu a treia perină.

Când feţii povestiră despre pornirea feciorului de împărat la bătaie, de sub împărătească căzură trei perini deodată.

Când feţii sfârşiră cântecul, sub împărătească nu mai era nicio perină, iar când ei luară căciulile din cap şi-şi arătară părul de aur şi stelele în frunte, oaspeţii, curtenii şi

împăratul îşi acoperiră ochii, ca nu cumva să piardă lumina de atâta strălucire.

Şi s-a făcut apoi precum de la început a fost să fie. Lăptiţa fu pusă în cap de masă lângă soţul ei; fata vitregei rămase cea mai rea slujnică la curtea Lăptiţei, iar pe vitrega cea cu gând rău o legară de coada unei iepe nebune şi înconjurară ţara de şapte ori cu ea, încât lumea să ştie şi să nu mai uite că cine începe cu rău, cu rău sfârşeşte.

Spaima zmeilor

de Ioan Slavici

A fost odată ce-au fost; a fost un om şi-o femeie, bărbat şi muiere, oameni de treabă, el bun şi ea cuminte, încât li se dusese vestea că trăiesc bine şi toţi se bucurau când treceau pe la casa lor. Niciodată el nu zicea ba când ea zicea da, dar nici ea nu ieşea din voile lui, şi de aceea era linişte la casa lor şi toate le ieşeau bine şi cu spor.

Aveau însă şi oamenii aceştia o mare şi nesecată mâhnire-n sufletele lor: nu le făcuse Dumnezeu parte de copii, şi fără de copii viaţa, mai ales cea bună, n-are niciun rost. Să fi avut fie măcar numai unul, ca să aibă de cine să poarte grijă şi cu ce-şi bate capul, căci aşa numai ei amândoi îşi nădeau zilele în sec şi nu se alegeau cu nimic din ele.

Dădeau dar slujbe pe la toate bisericile, miluiau toţi săracii şi toate văduvele şi se rugau în toate zilele lui Dumnezeu:

„Dă-ne, Doamne, şi nouă un copil, unul singur, cât de mic, numai copil să fie!”

Dumnezeu însă nu se opreşte la vorbele omului, ci-i vede şi gândurile ascunse.

— Măi Petre, îi zise dar într-una din zile lui Sf. Petre. Oamenii aceştia sunt adevărată pacoste pe capul meu. Mi s-a înăcrit cu ei!

— De ce, sfinte Doamne? întrebă portarul raiului.

— Nu vezi, răspunse Tatăl Ceresc, că sunt nesăţioşi?! Tot le-am dat, şi nu se mai mulţumesc. Sănătate au, rânduială, pace şi bună înţelegere la casa lor au, cu toată lumea se nărăvesc, iar acum le mai trebuie şi copii.

— Dă-le, Doamne, ca să scapi de ei, grăi Sf. Petre, care pune totdeauna câte o vorbă bună pentru muritorii ce vin cu vreo rugăciune la tronul ceresc, căci, de! tot muritor a fost şi el odată şi ştia ce sunt nevoile omeneşti.

— Păcat că stai de-atât timp la poarta raiului! întâmpină Dumnezeu. Tocmai dacă le dau nu mai scap, căci gândul lor cu unul se începe, iar după el urmează ceilalţi. Când are apoi omul copii, puţine mai cere pentru sine, dar nu mai sfârşeşte cerând câte de toate pentru ei.

— Miluieşte-i, Doamne, stărui iar Petrea, că din plin dai, şi orişicât vei fi dând, nu ţi se istovesc comorile.

Aşa vorbă i-a plăcut lui Dumnezeu. S-a revărsat dar îndurarea Domnului asupra celor doi oameni şi a-nceput muierea să aibă copii, – curat ca-n poveste, – pasul şi copilul, încât li s-a umplut deodată casa de copii.

Şi toţi erau mărunţi, care de care mai mic decât cellalt, mai sfredeluş, mai guraliv, mai drăcos şi – asta să nu uităm – mai mâncăcios şi mai hapsân.

— Aoleo! zise femeia, care se bălăbănea cu ei. Ăştia-mi scot sufletul şi-mi mănâncă şi urechile. Cine m-a pus să mă tot milogesc?! Se vede că Dumnezeu m-a înțeles anapoda şi mi-a dat pentru fiecare milogeală câte unul.

Omul însă stătea şi nu se mai sătura să se uite la ei, c-aşa-i plăceau lui, neastâmpărați, hârjoneți şi mâncăcioşi – adevărați prichindei.

— Sari, omule, îi zise-n cele din urmă femeia. Nu sta gură căscată! Nu vezi că azi-mâine n-o să-ți mai rămâie nici cenuşă-n vatră?!

— Lasă, că dă Dumnezeu! răspunse el. Că doară nu ai tăi sunt, ci ai lui, că făptură omenească sunt, şi dacă-ți dă dregătoria de părinte, te şi ajută s-o porți.

— Ți-o fi dând, dacă mişti şi tu! răspunse ea, şi de aici înainte nu mai era pace-n casa lor. El una, ea alta, el da, ea ba, mereu se ciondăneau ca nişte deşucheați, până ce el, nemaiputând să rabde gura nevestei, şi-a luat lumea-n cap şi-a plecat să strângă cumva, de undeva, ceva pentru spuza lui de copii.

A tot umblat el aşa din om în om fără de nicio cărare, dar degeaba vorbea despre copiii lui.

„Mare lucru! zicea unul. Parcă copii nu mai au şi alții?!” „De ce ți i-ai făcut, dacă nu eşti volnic să-i ții?” zicea altul.

Degeaba spunea că nu el i-a făcut, ci Dumnezeu i-a rânduit, că oamenii aşa ceva nu vor să înțeleagă.

„În lumea asta n-o să fac eu nicio treabă”, zise dar, şi trecu pe cellalt tărâm.

Aici a intrat într-un codru des şi tot s-a dus – aşa ducându-se – până ce a dat de o casă cu multe marafeturi.

Aici era cuibul zmeilor. N-a găsit acasă decât pe Mama Zmeilor. Cine n-o ştie cum e? Ruşine-ar fi să zici că n-ai umblat prin lumea aceea şi n-o cunoşti.
— Bună ziua, mamă, îi zise el. Ea dete ursuză din cap.
— Dar tu cine eşti şi ce cauți p-aici? îl întrebă zgripțuroaica.
— Eu? răspunse el ca un om cu socoteală. Eu sunt tata lor şi caut vreo slujbă.

— Tata lor?! îşi zise Mama Zmeilor. Ştia, biata de ea, că e-n lume Mama Pădurii, e Mama lelelor, sunt fel de fel de mame, dar tată nu mai pomenise, şi se simți rău smerită când se văzu, aşa deodată, în fața tatălui lor – cine or fi ei, aceia.

Mai de voie bună, mai de frică, îl luă dar pe om slugă pe un an, anul, cum se ştie, de trei zile, iar simbria – ziua şi găleata cu galbeni, dac-o fi să-şi poată împlini anul.

Om să fii, însă, ca să împlineşti un an în slujba zmeilor.
— Uite, îi zise zmeoaica cea bătrână celui mai de dai-Doamne dintre feciorii ei, să vă strângeți toate puterile, că ne-a venit tata lor, şi mare urgie o să ne-ajungă dacă n-o scoatem la capăt cu unu ca el.

— Las' pe mine, mamă, răspunse zmeul, că-i vin eu de hac. Nu degeaba m-ai făcut zmeu!

Iară el? Ce nu face omul de dragul copiilor săi?! Ziua întâi zmeoaica l-a trimis să aducă apă într-un burduf de bivol, dar bivol, colea, cum sunt cei din lumea zmeilor.

El, biet, abia putea să ducă burduful gol în spinare: de unde ar fi fost în stare să-l aducă plin?!

„De! îşi zise. Văd eu că nici în lumea asta nu poți s-o duci cu adevărul. Ia s-o mai pornim şi spre minciună."

Sosit la puțul care era departe-n vale, el îşi scoase costorul de la brâu şi începu să râcâie cu el împrejurul puțului, şi-a râcâit mereu şia-ndelete până ce i s-a făcut zgripțuroaicei

lehamite de atâta aşteptare şi a trimis pe cel mai cu forfoi dintre feciorii ei ca să vadă ce face sluga de nu mai vine cu apa.

— Dar tu, măi, ce faci aici? întrebă zmeul.

— Uite, răspunse omul râcâind înainte. Ce să mai pierd vremea scoţând apă din puţ, ca s-o bag în burduf şi apoi iar s-o scot după ce voi fi sosit cu ea acasă? Am să iau puţul aşa cum e în spinare şi-l duc în deal.

— Ba să nu te pună păcatele să faci aşa, răspunse zmeul speriat, că puţul ăsta e făcut de bunicul bunicului, şi-aici e rostul lui să fie.

— Ferit-a Sfântul! grăi omul. Am să-l iau şi să-l duc şi să-l urc în podul casei. Când ai nevoie de apă, îi tragi o gaură la fund, şi curge de te saturi.

— Vai de mine! strigă zmeul, dar ne-neacă pe toţi!

— Nu, stărui omul, aşa se face la noi! Cu fleculeţe de aceste cum e burduful vostru noi nu ne-ncurcăm.

Ba că da, că nu, în cele din urmă s-au învoit ca zmeul să mai dea o găleată de galbeni pe deasupra şi să aibă voia de a scăpa puţul ducând el burduful plin în spinare.

— Auzi, mamă, îi zise apoi zgripţuroaicei, seara, după ce omul adormise, era să ne ia puţul şi să-l aducă-n podul casei!

Pe zgripţuroaică o trecură fiorii. Ziua a doua l-au trimis la pădure ca să aducă lemne, aşa, copaci întregi, smulşi din rădăcină şi duşi în spinare cu craci cu tot – cum se face-n lumea zmeilor.

Ieşit în pădure, omul începu să se scarpine-n creştetul capului. Neam din neamul lui nu mai scosese copaci din rădăcină. El începu s-adune curpăn de prin pădure şi să lege cu el copacii unul de altul.

— Dar tu ce ai de gând să faci? întrebă zmeul, care după cele petrecute în ziua trecută numai la bine nu se mai aştepta!

— Să vezi, îi răspunse omul, m-am gândit să nu-mi mai pierd timpul smulgând copacii unul câte unul, că nu sunt buruieni ori d-alde cânepă: îi leg unii de alţii şi iau pădurea întreagă şi-o duc acasă.

Zmeul se sperie acum şi mai rău, şi iar unul una, altul alta, până ce se învoiră ca să mai dea zmeul o găleată de galbeni, iar în schimb să poată duce el copacii în spinare şi pădurea să rămâie la locul ei, cum o lăsaseră tatul şi bunicul lui.

Seara o trecură pe zgripţuroaică şi mai reci fiori. A sosit, în sfârşit, şi ziua a treia, care e totdeauna cea mai grea, şi-acum omul nostru încă prin crepetul zorilor a-nceput să se scarpine în creştetul capului şi să mai suspine din când în când.

— Acum, grăi cel mai ţanţoş dintre zmei, să ne măsurăm puterile în buzdugane.

— Să le măsurăm, răspunse omul cu o îndrăzneală de-ai fi crezut că viaţa lui toată şi-a petrecut-o aruncând buzdugane.

Erau afară pe prispă douăsprezece buzdugane, care de care mai mare şi mai greu.

El le luă pe rând, de la cel mai mic, pe care numai gâfâind putea să-l ridice, până la cel mai mare.

— Jucărele de copii, zise el. Mai mare n-aveţi?

— Nu! răspunse zmeul pus rău de tot pe gânduri. Ăsta a rămas de la un strămoş al meu, şi numai puţini dintre noi pot să arunce cu el.

— Ei, dacă n-aveți altul, haid' şi cu ăsta! grăi omul. Ia-l şi să ieşim în câmp.

După ce ieşiră la câmp, zmeul aruncă buzduganul de se duse până-n al treilea cer şi aşteptară peste jumătate de ceas până ce căzu şi intră în pământ de-un stat de om.

— Carevasăzică, atâta e treaba pe care eşti în stare s-o faci? îi zise omul. Adă buzduganul! adăugă apoi scuipând în palme şi suflecându-se.

El n-aruncă însă buzduganul, ba nici nu-l ridică măcar de la pământ, ci rămase cu picioarele înțepenite-n pământ şi cu ochii țintă la cer.

— Ce stai? îl întrebă zmeul. Aruncă!
— Stai, bre, să-mi treacă luna din cale, îi răspunse omul. Vrei s-o pat cu buzduganul strămoşului tău cum am pățit cu barda bunicului, pe care am aruncat-o în lună şi-acolo a şi rămas?... Uită-te bine, c-o vezi, dar n-o să mai pui mâna pe ea!

Zmeul se uită în lună şi, văzând în adevăr ceva ce seamănă a bardă, începu să tremure ca frunza de plop.

— Nu cumva să-mi prăpădeşti buzduganul, că atâta moştenire mai avem şi noi din vremile cele bune, grăi dânsul.

— Să n-ai teamă, îl molcomi omul, că bag de seamă. De ce adică zic eu că nu-l arunc până ce nu-mi trece luna din cale?! De! s-ar putea, ce-i drept, să cadă-n lună când se întoarce. De asta nu răspund!

— Ştii ce? Haid' să ne-nțelegem, se milogi zmeul. Nu mai arunca şi-ți mai dau o găleată de galbeni.

— Ce păcate?! se răsti omul. Puțul nu m-ai lăsat să-l duc; pădurea a rămas la locul ei; vrei acuma ca nici buzduganul

să nu-l mai arunc pe plac?! Nu se poate! Haid'! dă-te la o parte! adăugă, şi se plecă spre buzdugan, ca să-l ridice.

— Îți dau două găleți! strigă zmeul, şi sări la el ca să-l oprească.

— Ei! de mila mă-tii, care e femeie de treabă, o să te iert! îi zise omul şi nu mai stărui.

Putea el să se mulțumească şi cu şapte găleți de galbeni, care tot erau ceva pentru un pârlit ca dânsul.

Zmeoaica cea bătrână, aflând că el şi-a aruncat barda-n lună şi era să arunce şi buzduganul, s-a ascuns în fundul pivniței şi-a stat acolo bocindu-se ca vai de ea. Acum vedea dânsa ce stârpituri a născut şi ce pocitanii a crescut la sânul ei.

Iar leaota de zmei s-a adunat şi s-a sfătuit, ca să vadă ce-i de făcut ca să scape pe mama lor de spaima în care a băgat-o tata lor.

Mai erau apoi şi cele şapte găleți de galbeni, pe care erau legați să le dea, şi zmeii nu sunt doar oameni, ca să nu se țină de vorbă şi să lingă unde au scuipat, ci trebuiau să le dea.

Orişicât bănet vor fi având însă zmeii în vistieria lor, şapte găleți de galbeni nu sunt nici pentru ei numai iac-aşa, o pişcătură, ca să zici că nu-ți pasă.

După multă cioroboreală s-au înțeles dar între dânşii ca peste noapte, când doarme, să meargă unul dintre dânşii şi să-i toace cu buzduganul în cap ca nici „hâc!" să nu mai zică.

Omul însă, trecut acum prin multe, a tras cu urechea, şi cuminte, cum se făcuse, a luat troaca de la porci şi-a pus-o în locul lui în pat, iară el s-a pitit frumuşel sub pat şi-a-nceput să sforăie din greu.

Când zmeii au auzit sforăitura, s-a dus cel mai cu nădejde dintre dânşii şi-a dat o dată cu buzduganul, iar omul a gemut, a mai dat zmeul o dată, şi omul a suspinat din greu. Iar când zmeul a dat de a treia oară, omul a tăcut chitic, ca morții.

Mare le-a fost dar spaima dimineața viitoare, când l-au văzut întreg şi sănătos.

— Dar tu? îi ziseră ei. Cum ai dormit astă-noapte?
— Bine, răspunse el. Aşa-ntr-o vreme mi-e parc-am visat că m-a pişcat un purice-n frunte!

— Auzi, mamă! strigară zmeii. L-a lovit cu buzduganul strămoşului, şi el zice că-i ca şi când ar fi visat numai că l-a pişcat un purice.

Să nu dai şapte găleți ca să scapi? Ba să dai şi mai mult. El a-nceput însă să facă nazuri, mai că se simte bine aici, mai că-i este ruşine să se-ntoarcă acasă cu numai şapte găleți, şi-o să râdă şi copiii de el, mai că vrea să mai slujească un an şi încă unul, ca să se facă trei.

— Plătiți-l pe neslujite! strigă zmeoaica cea bătrână, ca să se cotorosească de el.

— De, zise el, o să vă fac dar pe plac, însă mie nu prea-mi şade bine să umblu cu sacii în spinare. O să plec dacă mi-i aduceți voi.

I-au mai făcut-o zmeii şi asta.

Mergea dar omul nostru cu paşi mărunței înainte, cu căciula pe-o ureche şi jucându-şi beţigaşul între degete, iar zmeii duceau sacii de galbeni gâfâind în urma lui.

Toate ca toate însă, dar treaba s-a-ngroşat când au ajuns acasă. Copiii aceia, aşa cum i-a lăsat Dumnezeu, văzându-se fără de tată, numai cu biata lor de mamă, îşi făceau de

cap: unul se târa pe jos, altul se dădea peste cap, iar altul se cobora-n puț ca să caute cuiburi de vrabie, se urca-n copaci ori pe vârful casei, ca să adune miere de prin trestii. Diavolii de ei se hârjoneau prin garduri cu câinii vecinilor, trăgeau pisicile de coadă, ca să le miorlăie, furau ouăle de prin cuibarele găinilor, sfâşiau cămăşi şi cearşafuri, ca să-şi facă coadă de zmeu, câte şi câte nu mai făceau, încât băgaseră spaima-n sat, – să le vie bieților de oameni să-şi ia lumea-n cap, şi nu alta!

Iară Dumnezeu şedea-n scaunul lui şi râdea de-i tremura barba, că-i plac şi lui răutățile nevinovate.

— Ei, ce zici acum, Petre? îi zise portarului său. Îți place? Vezi în ce-ncurcătură m-ai băgat cu stăruințele tale?!

— O să te descurci, Doamne, răspunse Sf. Petre, că eşti mare şi înțelept.

Nu ştia sfântul că vine tata copiilor cu ce vine, căci numai Dumnezeu el singur le ştie toate.

Când a simțit spuza de copii că se apropie tata lor, au dat iuruş prin sat, au adunat toate cuțitele şi toate furculițele şi, luându-şi fiecare câte un cuțit şi câte o furculiță, le-au ieşit în cale şi, frecând cuțitul şi furculița, au început să strige:

— Aş mânca carne de zmeu! aş mânca carne de zmeu!... Zmeii, când au văzut aşa ceva, au aruncat sacii şi-au tulit-o la fugă, de nici cu ogarii nu i-ai fi putut prinde.

De aceea nu mai sunt azi zmei pe lume, ba li s-a pierdut şi urma, încât numai prin poveşti mai dăm de ei.

Rodul tainic

de Ioan Slavici

A fost odată un împărat, şi-n curtea acelui împărat se afla un pom atât de înalt, încât nimeni nu era în stare să-i vadă vârful. Pomul acesta înflorea şi dădea rod în fiecare an, dar nici împăratul, nici curtenii lui, nici vreun alt om pământean n-a apucat să vadă poamă din rodul acela.

Era, se vede, pe acolo, prin înălțimile nestrăbătute de ochiul omenesc, cineva care nu lăsa să cadă nicio poamă pe pământ, ci le culegea toate la timpul potrivit. Împăratul ținea doar să afle cum sunt poamele rodite de pomul acela, şi a dat de ştire în toată împărăția lui că aceluia care se va fi urcat în pomul acela şi va putea spune cum anume îi sunt poamele îi va da în căsătorie pe aceea dintre fetele sale pe care el însuşi şi-o va alege.

Au venit dar boieri de toate spițele, feciori de împărat, până chiar şi feți-frumoşi, dar niciunul n-a fost în stare să se urce în pom.

Era însă la curtea împărătească un flăcău țanțoş, şi acesta s-a lăudat mumei sale că el are să se urce, şi-a rugat-o pe aceasta să se ducă la împărat să-i spună că el se urcă.

Împăratul nu credea aşa ceva şi l-a chemat pe Danciu la sine.

— N-o să fii nici tu în stare să te urci, i-a zis, şi să ştii că, dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ți taie capul.

Danciu s-a învoit să-i taie capul, dacă nu va fi în stare să se urce, şi a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să

se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meşter faur să-i facă cățărătoare de fier, apoi s-a pus pe urcate.

S-a urcat omul şi iar s-a urcat timp de trei zile şi trei nopți, şi deodată a dat în scoarța copacului de o gaură prin care a intrat în o colibă în care a găsit o babă bătrână, de tot bătrână. El îi dete binețele cuvenite.

— Bună seara, bunică dragă! îi zise apoi.
— Bine că mi-ai zis bunică, îi răspunse baba, căci altfel te-aş fi omorât într-o clipă. Dar ce te aduce pe la noi, puişorul mamei?

— Bunică dragă, răspunse el, n-ai putea să-mi spui ce fel de rod are pomul acesta?

— Mai aşteaptă puțintel până ce se va fi întors fiul meu, răspunse ea, el va fi ştiut-o şi aceasta, căci suflă şi în cele mai mici găuri.

Iară dânsa era Mama Vânturilor. Seara, după ce s-a întors, fiul ei a simțit miros de om pământean.
— Simt boare de om, zise el mumei sale. Cine a venit şi în ce treburi umblă?

Ea îi spuse ce şi cum, toate din fir a păr, precum le aflase de la Danciu.

— De, zise fiul ei, Vântul cel fără de astâmpăr, eu suflu, ce-i drept, în toate găurile, dar până acum tot n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

A rămas cu buzele umflate şi-a plecat mai departe. Urcându-se până acolo, el a tocit o pereche de cățărătoare. El luă acuma altă pereche.

După ce s-a urcat încă trei zile, a dat de o altă colibă şi-a intrat şi-n aceasta dând cuvenitele binețe.

— Bună seara, bunică dragă! Şi baba aceasta îi dete acelaşi răspuns ca cea de mai nainte, apoi îl întrebă:

— De unde şi până unde? El îi spuse că umblă să afle care e rodul pomului.

— De! îi răspunse ea. Îmi pare rău că nu te pot dumeri. Mai aşteaptă însă să vie fiul meu; el o să ți-o poată spune.

Baba i-a dat apoi să mănânce, căci era lihnit de foame, şi după aceea i-a făcut culcuş să doarmă.

Viind acasă fiul ei, care e Omul-din-lună, a făcut şi el întrebările pe care le făcuse vântul. Ea îi spuse că e om bun şi umblă să afle ce fel e rodul pomului.

— Îmi pare foarte rău, răspunse el. Eu mă uit, ce-i drept, prin toate crăpăturile, dar n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

Dimineața, după ce Danciu se deşteptă din somn, baba i-a spus-o aceasta. Nu-i rămâne dar lui Danciu decât să-şi ieie a treia pereche de cățărătoare şi să arunce jos pe cele tocite.

Găsindu-le pe acestea prin curte, slugile i le duseră împăratului, care prin aceasta se încredință că a ajuns tot departe.

„Te pomeneşti că acela găseşte în cele din urmă rodul pomului, zise el în gândul lui, eu însă tot n-am să-i dau fata mea."

Iară Danciu se urcă tot mai departe, o zi, două zile şi după a treia zi iar dete de o colibă. Găsi şi în coliba aceasta o babă încă mai bătrână, Mama Soarelui; o păți însă şi cu aceasta tot ca şi cu celelalte două şi plecă mai departe.

A urcat acum, a urcat şi iar a urcat timp de trei zile – da, încă trei – fără ca să i se fi tocit cățărătoarele, şi tocmai în seara zilei a şaptea s-a pomenit la poarta raiului.

Nu mai era acum tot ca mai nainte: la poarta aceea n-a găsit adică o babă, ci un moşneag bătrân, de tot bătrân.

— Ai obosit, nu-i aşa? îl întrebă moşneagul.
— De! am cam obosit! îi răspunse.
— Ei bine! grăi moşneagul, dacă eşti obosit, sari ici în locul meu şi mai odihneşte până ce mă voi fi întors eu.

Danciu se aşază şi aşteaptă un ceas, două ceasuri, mult a aşteptat, dar moşneagul nu s-a mai întors. El a încercat să se ridice, dar n-a fost în stare; îi era parcă-l bătuseră cu cuie în scaun.

Deodată se pomeni faţă-n faţă cu o fată de tot frumoasă, care, nici una, nici alta, îl întrebă dacă nu vrea să intre vizitiu la Lia, Zâna Zânelor.

— Voi fi vrând eu, îi răspunse Danciu, dar nu pot să mă scol de aici.
— Aş! întâmpină fata cea frumoasă. Am să te scol eu numaidecât. O să-l aduc înapoi pe moşneagul care a fost aici.

Ea s-a dus apoi fuga la Lia şi i-a spus că moşneagul nu mai e la slujba lui şi a lăsat în locul său pe unul care ar fi gata să intre vizitiu la ea, dar nu poate să se ridice de acolo.

Lia se încruntă şi-i porunci olacului său să se ducă iute şi să-l aducă pe moşneag la locul lui.

Olacul se puse pe drum şi alergă o zi întreagă, de dimineaţă până seara, dar nu ajunse la el. Mai alergă însă încă o zi, şi pe înserate îl ajunse, puse mâna pe el, îi trase o trânteală bună, apoi îl luă în spinare şi-l duse la Danciu, care se şi sculă îndată ce ei sosiră acolo.

Olacul îi mai trase moşneagului o trânteală bună, îl aşeză la locul lui, iar pe ţigan îl duse la zâna Lia, ca să-i fie vizitiu.

Lia avea doi cai de călărie, amândoi cu părul de aur.
— Dacă vrei să intri în slujba mea, îi zise lui Danciu, scaldă-te în putina aceasta.

Țiganul nu mai stete pe gânduri, ci se dezbrăcă şi sări în putină. El s-a scăldat timp de jumătate de ceas, apoi Lia i-a poruncit să iasă din putină. După ce a ieşit, ce să-ți vadă ochii? Să stai şi să te miri! El era frumos de nu-i mai puteai găsi pe fața pământului pereche.

Să vezi dar ruşine ce era să pățească împăratul acela care şi-a pus de gând să nu-şi dea țiganului fata!

După ce el s-a îmbrăcat, iar a venit fata cea frumoasă şi l-a dus la grajdul celor doi cai cu părul de aur.

— Iată, îi zise ea, aici în cămăruța de alături e ovăz de aur; dă-le din el cailor în fiecare zi o dată câte o baniță.

Iar s-a făcut apoi nevăzută, şi prin cele cu desăvârşire minunate abia de aici înainte trece Danciu.

După ce şi-a făcut slujba trei zile de-a rândul, a venit din nou fata cea frumoasă şi i-a spus că Lia, Zâna Zânelor din Împărăția Sorilor, are să-l aleagă bărbat pe acela care e în stare s-o îngâne făcându-le toate întocmai ca dânsa.

— Du-mă la ea! strigă Danciu săltând de bucurie. Am s-o îngân ca şi când aş fi întru toate ea însăşi.

El a fost dus la stăpâna lui. Pe-nserate, Lia a poruncit să fie pus în iatacul ei un al doilea pat la o potrivită depărtare de al ei. Ea a început apoi să se dezbrace, şi, dezbrăcându-se, ea avea şasesprezece rochii, pe când Danciu n-avea decât o pereche de ițari. El şi-a sfâşiat însă ițarii în şasesprezece fâşii şi, când Lia punea pe scaunul ei o rochie, punea şi el pe al său o fâşie. După aceea a pus fâşie lângă fâşie, ca să le coase la loc, dar să vedeți minune! fâşiile se țineau una de

alta, încât Lia, Zâna Zânelor, stătea cuprinsă de uimire când l-a văzut dimineața îmbrăcându-se tot ca ea.

Lia s-a dus apoi să se pieptene. Țiganul, de asemenea. Li se puseră două oglinzi, fiecare cu toate cele de nevoie pentru pieptănat, şi au început amândoi să se pieptene. Când Lia îşi trăgea o dată cu pieptenul prin păr, Danciu trăgea şi el prin al său. Ea a tras de şasesprezece ori, el de asemenea. Țiganul avea şi el păr lung, şi după ce s-au pieptănat, altă minune: fața lui era tot atât de frumoasă ca a Liei.

Când se uită deci la el, Lia nu mai ştia ce să facă de bucurie, l-a chemat la ea şi l-a sărutat – cum mireasa îşi sărută mirele.

S-a făcut apoi o nuntă mare, şi după nuntă Lia l-a trimis la vânătoare pe Danciu, care nu mai era acum țigan ca toți țiganii, ci Făt-Frumos deopotrivă cu orişicare fecior de împărat.

Mai nainte de plecare ea îi dete o oglindă şi-i zise:
— Când vrei să ştii ce fac, uită-te în oglinda aceasta, că mă vezi în ea.

Luându-şi apoi „ziua bună” unul de la altul, el plecă la vânătoare. N-a făcut însă decât vreo câteva sute de paşi, şi s-a pomenit cu olacul care alerga spre el ca să-i spună că Lia îi trimite vorbă să cruțe vânatul şi să nu împuşte decât doi iepuri.

Mergând mai departe, şi tot mai departe, a zărit o pădure cu copaci de aur, iar în pădure alergau o turmă de animale cu păr de aur în care nu era însă niciun iepure. După ce a mai trecut prin pădurea aceea, i-a trecut prin față altă turmă, dar nici în aceasta nu era niciun iepure. Iar a mers apoi, până ce a dat de a treia turmă; în aceasta era însă un singur iepure. Şi-a încordat întâi arcul şi una, două, trei! l-a şi culcat la pământ.

El însă doi iepuri avea să-i ducă Liei. A mers dar înainte, ca să mai culce la pământ încă unul.

Mergând aşa, la început de drum, apoi pe potecă şi în cele din urmă pe potecuțe, el s-a rătăcit de nu mai ştia încotro să apuce.

El scoase deci oglinda şi se uită în ea. A şi văzut pe Lia, care îi făcu semn să apuce la dreapta.

S-a dus dar, şi mereu s-a dus – un ceas, două, trei ceasuri, timp de patru ceasuri s-a tot dus fără ca să poposească, şi iată că a zărit o întreagă turmă de iepuri.

El rămase nedumerit. Un iepure mai avea să culce la pământ, unul singur. Iepurii erau însă grămadă, tot unul lângă altul, şi el, nefiind vânător bun, se temea că, trăgând în el, va omorî deodată mai mulți.

A aşteptat dar şi iar a aşteptat, până ce şi-a pierdut răbdarea, şi a tras, încât a culcat la pământ trei iepuri.

Îi părea rău că n-a putut să se țină de vorba scumpei sale soții, dar nu i-a rămas decât să se întoarcă acasă. Peste puțin i se ivi în cale o matahală de om, un adevărat uriaş.

— Nu ți-e ruşine obrazului că ai împuşcat doi dintre iepurii mei?! îi zise omul acela, care era stăpânul moşiei pe care rătăcise Danciu.

Nu era adică al Liei decât unul dintre cei trei iepuri.

— Haid' să ne măsurăm puterile! urmă dar stăpânul celorlalți doi, care mai era necăjit şi pentru că ar fi voit ca Lia pe el să şi-l aleagă de soț.

Danciu începu să tremure de frică. De! nu se simțea el destul om pentru ca să se-ncumete a-şi măsura puterile cu asemenea matahală. El puse deci mâna pe arc şi-l încordă.

Cellalt fu şi el gata să tragă, dar era prea târziu, căci Danciu îl şi culcă la pământ.

El se întoarse apoi acasă. Lia rămase cuprinsă de spaimă când îl văzu aducând patru iepuri.
— Vai de mine! strigă dânsa. De ce ai omorât şi pe ceilalți doi iepuri?! Dacă află stăpânul lor, te omoară-ntr-o clipă.

— Grija aceasta să n-o mai ai! răspunse țiganul, treaba aceasta am regulat-o eu cu dânsul. Aş avea însă să te-ntreb ceva, dacă vrei să-mi dai răspuns.

— S-ar putea oare să nu-ți dau? grăi dânsa. Nu avem, aşa credem, noi doi nicio taină unul pentru altul.

— Spune-mi, te rog, ce fel de rod are pomul acesta, îi zise dar Danciu.

— Atâta e tot ceea ce vrei să mă-ntrebi? răspunse Lia. De ce oare n-aş fi având să ți-o spun aceasta?! Am să-ți dau, dacă e vorba, chiar să mănânci din poamele acelea câte pofteşti.

Ea chemă apoi degrabă pe una din slugile ei şi-i porunci să aducă zece poame de ale acelui pom.

Sluga s-a urcat în pom. Pomul însă avea trei feluri de poame: mere de aur, pere de aur şi prune de aur. Servitorul nu ştia din care să ieie patru, căci luând din fiecare câte trei, erau numai nouă. El chibzui în cele din urmă să ieie patru prune, căci prunele erau mai mici decât merele. Aşa a şi făcut, şi le-a adus Liei, care i le-a dat soțului său.
— Am o mică daraveră pe pământ, grăi acesta.
— Dacă e aşa, răspunse Lia, poți să te cobori numaidecât. Ea porunci apoi să i se facă iute un leagăn care se lasă până la pământ, şi-l aşează pe soțul său în leagănul acela. Cât gândeşti cu gândul, Danciu şi ajunse la pământ cu poamele pe care le avea în buzunar şi i le duse împăratului.

Nu voise împăratul să-i deie fata sa, dar i-o dete acum, când îl văzu atât de frumos. Nu voia însă fata de împărat să şi-l ieie de bărbat, căci se temea ca nu cumva el iar să se facă cum fusese mai nainte.

Danciu o-nşfăcă însă, o luă pe sus şi-o duse la muma sa, pe care o pofti apoi să vie cu el şi-o duse la pomul cel înalt.

Sosit aici, el strigă „una", şi fu jos leagănul în care se aşezară toți trei: el, mama sa şi fata de împărat. Iar numără apoi „una" şi el fu sus.

— N-ai vrut să mă iubeşti, nu te iubesc nici eu! îi zise acum fetei de împărat, şi-i dete brânci ca să cadă pe pământ.

Ea a tot căzut trei zile şi trei nopți de-a rândul, iar după ce a ajuns la pământ, s-a făcut miş-fărămiş, de n-a mai rămas de ea întreg decât capul, pe care una dintre slugi l-a dus la împăratul.

— Doamne sfinte! se tângui împăratul, cine m-a pus să nu i-o dau de bunăvoie pe fata mea?

Când împăratul se tânguia în felul acesta, se ivi deodată-n fața lui țiganul, care se căia şi el de fapta ce săvârşise într-o clipă de supărare.

— Ai fi acum gata să mi-o dai de bunăvoie pe fiică-ta?
— Nu numai că ți-aş da-o de bunăvoie, răspunse împăratul, dar ți-aş mai da pe deasupra şi jumătate din împărăția mea dacă ar fi în viață fiică-mea.
Danciu se duse la mumă-sa şi-i spuse ce-a zis împăratul.
— Să vezi un lucru, grăi aceasta, eu am să-ți dau o cutioară în care e un praf fermecat. Dacă vei presăra praful acela pe fața moartei, aceasta va învia şi trupul se va întrema chiar mai şi mai de cum a fost.

Danciu a alergat fuga la împărat, a cerut capul moartei şi a presărat pe el praful, cum zisese mumă-sa. Cât dai în

palme, trupul fetei s-a întremat, crescând bucată lângă bucată, şi ea începu să vorbească. Împăratul i-ar fi dat-o acum bucuros, dar acesta nu voia s-o primească.

— Să trăieşti în bună fericire cu fiică-ta, îi zise el împăratului, căci eu am găsit altă soție.

El chemă apoi pe mumă-sa, cu care se duse la pom, se urcă-n leagăn şi se-nălțară într-o clipă la Lia, Zâna Zânelor din Țara Sorilor, care i-a primit cu multă bucurie. El a zidit apoi pentru mumă-sa un palat frumos şi i-a zis:

— Dacă ți se va fi făcut dor de mine, trimite-mi vorbă prin o slugă, şi-ntr-o clipă vom fi eu şi soția mea la tine.

El s-a dus apoi acasă, unde s-a făcut nuntă mare. Lia voia să-l poftească şi pe împăratul, dar țiganul nu s-a învoit să stea la masă cu cel ce umblase cu gândul de a-l înşela. Au poftit deci la nuntă şoarecele, care s-a-ndopat.

Am fost şi eu la ospăț şi-am pus mâna pe un ciolan, apoi am plecat lăsându-i în fericire, care n-a mai încetat nici până astăzi, dacă nu vor fi murit cumva.

Ileana cea şireată

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost nici nu s-ar povesti.

A fost odinioară un împărat care avea trei fete, dintre care cea mai mare era frumoasă, cea mijlocie şi mai frumoasă, iar cea mai tânără Ileana atâta de frumoasă încât şi Sfântul

Soare se oprea în cale, ca s-o vadă şi să se desfăteze de frumusețea ei.

Într-o zi împăratul primi carte şi veste de la vecinul său împărat mare şi puternic, cum că, iaca, nu e bine, şi are să se bată cu dânsul pentru o mare pricină împărătească. Împăratul se puse la sfat cu bătrânii țării şi, când văzură cum că nu e încotro, porunci voinicilor să încalece pe armăsari, să-şi apuce armele şi să se pregătească de bătaia cea grozavă ce-avea să se facă şi să fie.

Mai înainte de a încăleca şi el însuşi, împăratul chemă pe fiicele sale la sine, le grăi vorbe blânde şi părinteşti şi dete apoi la fiecare câte o floare frumoasă, câte o păsărică veselă şi câte un măr fraged.

— A cărei floare se va vesteji, a cărei păsărică se va întrista şi al cărei măr va putrezi, despre aceea voi şti că nu şi-a păzit credința, grăi împăratul cel înțelept.

Încălecă apoi pe cal, zise „sănătate bună" şi porni cu voinicii săi în calea cea mare.

Când cei trei feciori ai împăratului vecin primiră vestea că împăratul a pornit în cale şi că s-a depărtat de acasă, ei se înțeleseră între sine şi încălecară, ca să meargă la cetatea cea cu trei fete de împărat să răpească credința fetelor şi să-i facă împăratului supărare. Cel mai bătrân dintre feciori, voinic şi viteaz şi frumos merse înainte, ca să vadă ce e şi cum, şi apoi să aducă veste şi să spuie.

Trei zile şi trei nopți a stat voinicul pe sub ziduri fără ca vreuna din fete să se fi arătat la fereastră. În crepetul zorilor celei de-a patra zi el pierdu răbdarea, îşi întări inima şi bătu la fereastra celei mai mari dintre fetele de împărat.

— Ce e? cine e? şi ce vrea? întrebă fata trezită din somnul cel mai dulce.

— Eu sunt, surioară! grăi feciorul de împărat. Voinic împărătesc, ce stau de trei zile cu dragoste la tine la fereastră.

Fata cea de împărat nici nu se apropie de fereastra, ci grăi cu glas înțelept:

— Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ți crească în cale şi spini să-ți rămână pe urmă.

Peste trei zile şi trei nopți, feciorul de împărat iarăşi bătu la fereastră. Acuma fata de împărat se apropie de fereastră şi grăi cu glas blând:

— Ți-am zis să mergi pe calea pe care ai venit: spini să-ți crească-n cale şi flori să-ți rămână pe urmă.

Încă trei zile şi trei nopți stete feciorul de împărat la fereastra fetei. În crepetul zorilor celei de-a zecea zi, adică după ce au trecut de trei ori câte trei zile şi de trei ori câte trei nopți el îşi netezi părul şi bătu, acum de-a treia oară la fereastră.

— Ce e? cine e? şi ce voieşte? întrebă fata de împărat, acuma mai răstit decât în celelalte rânduri.

— Eu sunt, surioară! grăi feciorul de împărat. De trei ori câte trei zile stau cu dor la tine la fereastră; vreau să-ți văd fața, să-ți privesc ochii şi să aud cum curg vorbele de pe buzele tale.

Fata de împărat deschise fereastra, privi cu supărare la voinicul cel frumos, apoi grăi cu glas neauzit:

— Eu ți-aş privi în față şi ți-aş grăi o vorbă: mergi mai-nainte la sora mea cea mijlocie, şi numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mijlociu, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai însă o sărutare pentru ca să-mi fie calea mai uşoară.

Şi nici n-a zis bine până ce şi fură un sărutat de la fata cea frumoasă.

— Să n-ai parte de altul! zise fata de împărat ştergându-se pe buze cu mâneca cea ţesută cu altiţe. Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul de împărat merse la fraţii săi, le spuse cum şi ce, şi cel mijlociu porni în cale.

După ce feciorul cel mijlociu stete de nouă ori câte nouă zile şi de nouă ori câte nouă nopţi la fereastra fetei celei mijlocii şi bătu de a treia oară la fereastra ei – ea deschise fereastra şi îi grăi cu glas drăgăstos:

— Eu ţi-aş privi în faţă şi ţi-aş grăi o vorbă: să mergi însă la sora mea cea mai tânără şi numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mai tânăr grăi feciorul de împărat. Să-mi dai o sărutare ca să pot merge mai iute. Şi nici nu zise până ce şi fură un sărut.

— Să nu ai parte de altul! grăi şi această fată. Mergi în calea pe care-ai venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul cel de împărat merse la fraţii săi, le spuse cum şi ce şi, acum de-a treia oară porni cel mai tânăr fecior de împărat. Când el sosi la cetatea cea cu trei fete, Ileana sta la fereastră şi, cum sta ea îl văzu şi-i grăi cu glas vesel:

— Cel voinic frumos cu faţă de împărat, ce cale ţi-ai ales de mâni aşa de înfocat?

Când feciorul de împărat văzu fața Ilenei şi auzi vorba ei, el stete locului, privi la ea şi grăi cu glas voinicesc:

— Am pornit către soare, ca să-i fur o rază, să-i încredințez sora şi s-o duc acasă să mi-o fac mireasă. Acum, surioară, mă opresc în cale să privesc la tine, în raza feței tale, şi să-ți zic o vorbă şi să-ți fur o vorbă.

Ileana îi răspunse cu înțelepciune:

— De ți-ar fi năravul cum îți este vorba, de ți-ar fi sufletul cum îți este fața, mândre şi frumoase, blânde şi drăgăstoase, te-aş chema în casă, te-aş pune la masă şi te-aş ospăta şi te-aş săruta.

Feciorul de împărat sări de pe cal când auzi aceste vorbe, apoi grăi cu glas voinicesc:

— Că-mi este năravul cum îmi auzi vorba, că-mi este sufletul precum îmi vezi fața: lasă-mă în casă, pune-mă la masă şi din zori în seară rău să nu-ți pară; şi nici nu-şi grăi vorba, până ce şi sări pe fereastră şi peste fereastră în casă şi în casă la masă, şi la masă tocmai în frunte, unde şedea împăratul când era mire.

— Ei! Stai! grăi Ileana. Să vad mai înainte: eşti ce-ar fi să fii? Şi numai dup-aceea să grăim vorba şi să gustăm pomana şi să începem dragostea. Poți tu face să-nflorească din brusture trandafir?

— Ba! grăi feciorul de împărat.

— Atunci floarea ta este scaiul! zise Ileana cea înțeleaptă. Poți tu face ca să cânte liliacul în glas frumos?

— Ba! grăi feciorul cel de împărat.

— Atunci ziua ta e noaptea! zise Ileana cea înțeleaptă. Poți tu face să rodească măr pe iarba lupului?

— Pot! grăi feciorul de împărat.

— El să fie pomana ta! zise Ileana cea frumoasă şi şireată. Asază-te la masă.

Feciorul de împărat se aşează la masa. Ei, dar Ileana e Ileana cea şireată! El nu se aşează încă bine, şi iată că şi căzu, cu scaun cu tot în pivnița cea adâncă în care era ascunsă comoara împăratului.

Acuma Ileana începu să strige: „primejdie”, şi când se adunară toți argații ca să vadă ce e şi pentru ce, ea le spuse că a auzit troncote prin pivniță şi se teme cum că a intrat cineva în pivniță ca să fure comoara împăratului. Multe vorbe n-au făcut argații, ci pe loc deschiseră uşa cea de fier şi intrară în pivniță şi aflară pe feciorul cel de împărat şi cu ruşine Îl scoaseră la judecată.

Ileana spuse judecata:

— Douăsprezece fete pedepsite să-l scoată afară din țară şi când vor ajunge cu el la marginea țării fiecare să-i dea câte un sărutat.

Aşa s-a poruncit, aşa s-a întâmplat.

Când feciorul cel de împărat a sosit acasă la frații săi, le-a spus toată întâmplarea şi, după ce le-a spus-o, mare supărare a intrat în sufletele lor. Ei au trimis dară vorbă la cele două mai mari fete de împărat, ca ele să facă ce vor face ca să trimită cumva pe Ileana la curtea împăratului celui cu trei feciori, pentru ca ei să se poată răzbuna asupra ei pentru batjocura ce a pus pe capul lor. Când cea mai mare fată de împărat primi cuvântul feciorilor de împărat, ea se făcu bolnavă, chema pe Ileana la sine la pat şi îi spuse că ea, numai aşa se va putea însănătoşi, dacă Ileana îi va aduce mâncare de pe vatra feciorilor de împărat.

Ileana, de dragul surori sale, le făcea toate; ea lua aşadar cofiţa şi porni către curtea celor trei feciori de împărat, ca să meargă să ceară sau să ieie şi să aducă.

Sosind la curte, Ileana intră în ruptul sufletului în curtea împărătească şi grăi către bucătarul cel mare:

— Pentru numele lui Dumnezeu! n-auzi tu cum te strigă împăratul? Mergi iute, ca să vezi ce şi pentru ce şi care pricină!

Bucătarul îşi luă picioarele pe umeri şi se depărtă – ca şi la porunca împărătească adică. Ileana rămase singură în cuhne, îşi umplu vasele de bucate, vărsă apoi pe jos toate bucatele cele scumpe ce stau la foc şi după aceea se feri din cale.

După ce feciorii de împărat înţeleseră şi despre asta batjocură, ei se supărară încă mai tare decât ce-au fost până acuma, trimiseră din nou vorbă la cele doua surori şi se pregătiră din nou de răzbunare. Abia primi sora cea mijlocie cuvântul voinicilor, ea se făcu bolnavă, chema pe Ileana la sine la pat şi îi spuse că numai aşa se va însănătoşi, dacă va gusta din vinul ce se afla în pivniţele feciorilor de împărat. Ileana pentru sora sa le făcea pe toate; lua dar cofiţa şi porni ca să meargă – şi să vină. Sosind la curte, ea intră în ruptul sufletului în pivniţă şi grăi către pivnicerul cel mare:

— Pentru numele lui Dumnezeu! n-auzi cum te strigă împărăteasa? Fugi şi vezi cum, ce şi pentru ce pricină!

Pivnicerul îşi luă picioarele pe umeri şi se depărtă ca la porunca împărătesei adică. Ileana îşi umplu vasele cu vin, vărsă ce-a mai rămas prin pivniţă, şi apoi porni către casă.

Feciorii de împărat trimiseră acuma d-a treia oară veste la cele două fete de împărat ca ele să trimită pe Ileana cum n-

au trimis-o încă. Fetele de împărat se făcură acuma amândouă bolnave, chemară pe sora lor la sine şi îi spuseră că ele numai atunci se vor însănătoşi, dacă Ileana le va aduce doua mere de la feciorii cei de împărat.

— Dragi surorile mele – grăi Ileana către ele – pentru voi mă duc şi în foc, şi în apă; cu atâta mai bucuroasă la voinicii cei împărăteşti! Şi luă după aceea cofița şi porni, ca să meargă, să afle, să ia, să aducă şi să scape pe dragele surorile sale de la moarte.

După ce-a înțeles feciorul de împărat cel mai tânăr cum că Ileana are să vină la el în gradină ca să fure merele cele de aur, el porunci ca, dacă va auzi cineva vaiete în gradină, nimeni să nu cuteze să intre, ci să lase pe cel ce s-ar văita ca să se vaiete în pace. Luă după aceea cuțite mari, şi săbii, şi sulițe şi fel de fel de lucruri şi le ascunse în pământ, pe sub mărul cel cu poame de aur; le ascunse aşa, ca numai vârful ascuțit să iasă din pământ. După ce a gătit tot, el se ascunse într-un tufiş, aşteptând sosirea Ilenei.

Ileana sosi la poarta grădinii şi când ea văzu leii cei mari ce stau pază la intrare, le aruncă câte o bucățică de carne; leii începură a se bate, iar Ileana merse la măr, păşi încet printre cuțite, săbii, sulițe şi alte lucruri şi se sui în pom.

— Să-ți fie de bine, surioară! grăi feciorul de împărat acuma. Îmi pare bine că te vad la casa mea.

— A mea să fie bucuria! răspunse Ileana, că am voinic împărătesc, şi frumos şi viteaz, de tovarăş. Aide, sui-te în pom şi-mi ajută să culeg mere pentru dragele surorile mele, că le-au cerut cu limbă de moarte.

Feciorul de împărat nici nu dorea mai mult, el avea de gând ca să tragă pe Ileana din pom între cuțite.

— Eşti bună, tu, Ileano, grăi el, fii dar încă mai bună şi-mi dă mâna de mă ajută să urc în pom!

„Rău e gândul tău – îşi gândi Ileana – dar parte să ai de el!” îi dete apoi mâna, îl ridică pe trupină până la cracuri, îl lăsă apoi ca să cadă între cuțite, şi săbii, şi sulițe şi fel de fel de alte lucruri ce erau gătite spre pierzarea ei.

— Na-ți, grăi după aceea, să ştii şi tu ce ai avut de gând.

Voinicul cel rău la suflet începu să strige şi să se vaiete: hei! dar nimeni nu venea să-i ajute, ci-l lăsau ca, după porunca lui, să se vaiete în pace şi să sufere şi să rabde usturăturile cele grozave.

Ileana îşi luă merele, le duse acasă, le dete la surorile ei, se întoarse după aceea la curtea împăratului şi le spuse argaților ca să meargă să scape pe domnul lor din primejdia cea mare.

Feciorul cel de împărat, batjocorit ca vai de el, trimise după cea mai vestită vrăjitoare din țară, ca să vină să-i facă de leac şi să-i vindece rănile. Ileana s-a dus însă mai înainte la vrăjitoare şi i-a dat bani mulți ca s-o lase pe ea, pe Ileana, să meargă în locul vrăjitoarei. Aşa ajunse Ileana ca vrăjitoare la curtea împăratului; ea porunci apoi ca să se ia pielea unui bivol şi să se pună trei zile şi trei nopți în murătură sărată, şi după aceea s-o scoată şi să învelească în ea pe feciorul cel rănit. Usturăturile feciorului de împărat se făcură încă mai straşnice, durerile lui încă mai nesuferite. Când el văzu dar cum c-acuma nu e bine, trimise după un popă, ca, mai înainte de-a muri, să-şi uşureze sufletul şi să se împărtăşească. Dar Ileana nici acuma nu dormea; ea merse la popă, îi dete mulți bani şi făcu ca el să o trimită pe ea în locul lui. Aşa ajunse Ileana ca popa la curtea împăratului.

Când Ileana ajunse la patul feciorului de împărat, el era pe pragul morții; nu mai erau în el decât trei răsuflări.

— Fătul meu, grăi Ileana popită, m-ai chemat la tine ca să-ți mărturiseşti păcatele, Gândeşte dar la ceasul morții şi spune-mi ce-ți zace la inimă. Eşti supărat pe cineva ori ba?

— Ba! pe nimeni! grăi feciorul de împărat, pe nimeni, afară de Ileana, fata cea tânără a împăratului vecin şi o urăsc cu dor şi dragoste, vorbi mai departe feciorul de împărat. Dacă ar fi să nu mor şi să mă însănătoşesc, mă duc s-o pețesc la împăratul, şi dacă n-o pieri în noaptea cea dintâi, atunci ea să-mi fie soție credincioasă şi după lege!

Ileana ascultă aceste vorbe, zise încă şi ea puține şi apoi merse acasă. Aici înțelese că surorile ei plâng şi se vaietă pentru că au simțit că împăratul are să sosească acasă de la lupta cea mare.

— Bucurie s-aveți, le zise Ileana când auzi că tatăl nostru cel bun are să vină acasă întreg şi sănătos.

— Hei! că noi ne-am bucura, răspunseră, dacă nu ne-ar fi vestejit floarea, nu ne-ar fi putrezit mărul şi nu ni s-ar fi supărat păsărica; dar acum e vai şi amar de capul nostru.

Când Ileana auzi astfel de vorbe, ea merse la sine în casă şi află că floarea e încă aburită de rouă, că pasărea e flămândă şi că mărul numai nu zice „mănâncă-mă, surioară”. Ca să le ajute dar dragilor surorilor ei, ea dete la una dintre ele floarea, la alta dete păsărica, iar sie-şi ținu numai mărul cel fraged. Aşa aşteptă sosirea împăratului celui aspru la poruncă.

Împăratul, îndată ce sosi acasă, intră la fata cea mai mare şi o întrebă de floare, de păsărică şi de măr. Ea îi arată numai floarea; şi asta era însă pe jumătate vestejită. Împăratul nu zise nimic, ci merse la fiica-sa cea mijlocie. Asta-i arată

numai păsărica; şi asta era însă pe jumătate întristată, împăratul iarăşi nu zise nimic, ci merse fără vorbă la fiică-sa cea mai mică, la Ileana cea înţeleaptă.

Când împăratul văzu mărul pe dulapul Ilenei, el era să-l mănânce cu ochii de frumos ce era.

— Unde ai pus floarea şi ce ai făcut cu păsărica? întrebă el pe Ileana.

Ileana nici nu răspunse, ci fugi la surorile sale şi aduse o floare proaspătă şi o pasăre veselă.

— Mare să creşti, fata mea! grăi împăratul, acum vad că ţi-ai păzit credinţa.

De la Ileana împăratul iarăşi merse la fiica-sa cea mijlocie şi apoi la cea mare. După ce el le întrebă de cele trei lucruri ce le-a încredinţat, ele îşi aduseră cu grabă pasărea, floarea şi mărul de la Ileana. Hei! dar bunul Dumnezeu nu răbda minciuna: la ele floarea era veştedă; pasărea era tristă şi numai mărul era proaspăt, fraged, rumen şi îmbietor la faţă.

Când împăratul o văzu aceasta, el înţelese toată treaba; porunci dar ca pe cele două fete mai mari să le îngroape pân' la sânişori în pământ şi aşa să le lase ca să vestească asprimea pedepsei împărătesei, iar pe Ileana o lăudă şi o sărută şi multă vorbă bună şi împărătească făcu cu ea, zicându-i:

— Mult noroc să ai, fata mea, căci tu ţi-ai păzit credinţa.

După ce feciorul cel mai tânăr al împăratului vecin s-a însănătoşit, el încălecă şi porni ca să vină şi să peţească pe Ileana, Împăratul cel bătrân, tata Ilenei, îi zise cu vorbă părintească, când el îşi spuse gândul care l-a făcut să pornească în cale:

— Fătul meu, voinice, mergi şi întreabă pe Ileana; cum că doreşte, cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa are să fie.

Iar Ileana nu zise nicio vorbă, ci lăsă ca voinicul cel păţit să o sărute. Atunci împăratul pricepu toată treaba şi grăi:

— Dragi copiii mei, bag seama aşa a fost dat, ca voi să vă fiţi soţ şi soţie; să vă fie dară de bine!

Multă vreme n-a trecut până ce Ileana se cunună cu feciorul cel voinic, încât i-a mers vestea în şepte tari... Hei! dar Ileana n-a uitat vorba şi gândul cel rău al feciorului de împărat: ea ştia că în cea dintâi noapte după cununie are să o primejduiască. Porunci dară ca să se facă o păpuşă de zahar tocmai atât de mare cum era ea însăşi, cu faţă, cu ochi, cu buze, cu toată făptura Ilenei... şi când păpuşa fu gătită, ea o ascunse în patul în care ea avea să se culce în acea noapte.

Sara, când cuscrii şi corinteii s-au fost aşezat la odihnă şi Ileana s-a fost culcat în pat, feciorul de împărat grăi către mireasa lui:

— Dragă Ileana, să mai aştepţi puţintel, că eu vin îndată.

Ieşi după aceea din casă.

Ileana nu se gândi mult, ci sări din pat, lăsă păpuşa cea de zahăr în locul său şi se ascunse sub o perdea ce sta la capul patului.

Ileana nici nu se ascunsese bine, până ce feciorul cel de împărat şi intră în casa cu o sabie ascuţită în mână.

— Să-mi spui acuma, Ileana draga mea, grăi el, tu m-ai aruncat pe mine în pivniţă?

— Eu! grăi Ileana de sub perdea.

Feciorul de împărat dete o dată cu sabia peste sânişorii păpuşii.

— Tu m-ai scos cu batjocura din țară? întrebă el de-a doua oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete peste față.

— Tu mi-ai vărsat mâncările? întrebă feciorul de împărat de-a treia oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada de sus în jos.

— Tu mi-ai vărsat vinul? întrebă feciorul de împărat de-a patra oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada o dată cruciş şi o dată curmeziş. Iar Ileana începu a răsufla aburi de moarte.

— Tu m-ai aruncat în cuțite? întrebă feciorul de împărat de-a cincea oară, şi mai în urmă.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat împunse acuma cu sabia în inima Ilenei, începu apoi să dea în toate părțile, şi cruciş, şi curmeziş, şi în lung, şi în lat, să dea din toate puterile ce avea, încât îi curgeau lacrămile pârău. Când se apropiară zorile de ziuă, el începu să plângă din toată inima. O dată îi sări o bucățică de zahăr în gură.

— Hei! Ileana! dulce ai fost vie, dar dulce eşti şi moartă! zise el plângând încă mai tare.

— Dulce, zău! grăi Ileana, ieşind de sub perdea, dar pe de-o sută şi de o mie de ori mai dulce am să fiu de aci înainte.

Feciorul de împărat stete împietrit de bucurie când văzu pe Ileana întreagă şi sănătoasă. El o cuprinse în braţe, şi de aci înainte trăiră mulţi ani fericiţi şi împărăţiră peste ţară cu pace şi cu noroc.

Floriţa din codru

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

În mijlocul codrilor; lângă drumul cel mare, lângă drumul cel de ţară, pe unde umblă şi trece împăratul cu voinicii săi, era odinioară o crâşmă, la crâşma aceea era o crâşmăriţă; crâşmăriţa avea o fată, şi pe fată o chema Floriţa. Fata asta nu era însă fiica crâşmăriţei, şi crâşmăriţă nu era mama fetei: fata era fată fără părinţi, şi crâşmăriţă maică de suflet a fetei... Cine să fi fost părinţii fetei chiar nici cei mai bătrâni şi mai cu sfat oameni nu pot s-o spună; asta nimeni n-a putut s-o înţeleagă... într-o bună dimineaţă, crâşmarul s-a dus după lemne la pădure... şi... iacă ce să vezi: pe o poiană limpede şi plină de flori a aflat o fetiţă ce se juca cu nişte pui de căprioară. Cum, când şi de unde să fi ajuns copiliţa asta prin codru, aceea minte pământească nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca şi florile din pământ; doar a căzut ca şi stelele din cer; sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat. Destul cum c-atâta era de frumoasă fetiţa asta, încât, de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie – cel puţin – fată de împărat. Cine ştie?... vreun împărat ce domneşte în ascuns prin adâncul codrilor... Crâşmarul s-a

lăsat de lemne, a luat fata în braţe, a dus-o acasă... şi de aici înainte a fost fata de suflet a lui şi a crâşmăriţei.

Aşa a crescut apoi fata la crâşmă. În toată ziua se făcea mai mare, şi cu cât se făcea mai mare, cu atâta mai frumoasă la faţă, mai plăcută la făptură şi mai dulce şi mai înţeleaptă la vorbă. Pentru aceea oamenii o numeau Floare, – Floarea cea frumoasă de la crâşma din codru.

Nu numai Floriţa, ci şi maică-sa, crâşmăriţă, era însă frumoasă. Crâşmăriţă nu era însă aşa de frumoasă ca şi Floriţa, şi Floriţa altfel iară, nu ca şi crâşmăriţă. Crâşmăriţă era frumoasă ca şi o pană de păun; Floriţa era frumoasă ca şi o floare ce creşte ascunsă în umbra tufelor. Crâşmăriţă era frumoasă încât nimeni nu se putea răbda ca să nu vorbească cu ea şi nimeni nu cuteza să privească la ea; Floriţa era frumoasă încât nimeni nu se putea răbda ca să nu privească la ea şi nimeni nu cuteza să vorbească cu ea. Crâşmăriţa atâta era de frumoasă încât, dacă-i vedeai faţa oglindită în faţa vinului, ţi se părea cum că vinul e mai tare şi mai înfocat; Floriţa atâta era de frumoasă încât, dacă-i vedeai faţa oglindită în faţa vinului, ţi se părea cum că vinul e mai dulce şi mai moale.

A mers dară vestea în lume şi în ţară cum că la crâşma din codru se bea vinul cel mai bun, crâşmăriţa din codru e cea mai frumoasă crâşmăriţă din ţară, şi cum că Floarea Codrilor e cea mai frumoasă fată din lume. Câţi drumeţi treceau prin ţară, toţi se opreau la crâşma din codru, gustau un strop de vin, vorbeau o vorbă cu crâşmăriţa şi aruncau o privire la Floriţa, şi apoi, cât trăiau pe lume, vinul cel bun, vorba cea dulce şi fata cea frumoasă nu le ieşea din minte.

Într-o zi de dimineaţă trece vestea din gură în gură până ce ajunge la crâşma din codru cum că peste ziuă are să treacă împăratul pe aici pe lângă crâşma, cu voinici, cu curte şi cu

mare lucru şi treabă... precum trec adecă împărăţii. Crâşmăriţa... acuma ştim noi cum sunt muierile! Dă în dreapta, dă în stânga, sparge, şterge, curăţeşte, s-a chitit, s-a pieptănat... cum fac adecă muierile când nu e ca totdeauna. Din zori de zi până în prânzul cel mare nu s-a mai mişcat de la căutătoare: tot s-a sucit şi dessucit, până când nici ea singură nu ştia ce are să mai facă. Când se simţi gătită cum se cade, ea se puse înaintea căutătoarei, privi îndelungat şi cu drag la faţa sa, apoi grăi:

— Frumoasă sunt, oglindă?

— Frumoasă, zău, răspunse căutătoarea; pe de o sută şi pe de o mie de ori e însă mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţă ca zorile dimineţii, ochi ca şi câmpul cerului şi trup ca raza soarelui.

Crâşmăriţa nu mai asculta nicio vorbă, ci ieşi afară, izbi uşa, intră în crâşma şi se puse cu vorbă aspră şi neîmpăcată la Floriţa: că nu e bună, că e proastă, că e leneşă – că e toate, numai aşa nu, precum ar trebui să fie. După ce i s-a făcut apoi destul de vorbe, a dat poruncă aspră ca Floriţa de aici înainte în toată ziua să se scoale dis-de-dimineaţă, să măture casa, crâşma, curtea, să fiarbă mâncare... şi iarăşi să măture, să spele, să taie lemne, să facă foc şi mâncare – până ce s-o face noapte; iar dacă s-a făcut noapte, să se suie în podul casei, să-şi coboare un sac de grâu necernut şi s-aleagă gunoiul din el, ca numai seminţele curate să rămână; numai după ce va sfârşi toate aceste lucruri îi era iertat să se culce şi să doarmă pe trei scânduri de goron.

Împăratul veni, gustă o picătură de vin, grăi o vorbă cu crâşmăriţa cea frumoasă şi-şi merse mai departe în cale.

Floriţa – sărmana de Floriţa! — ea trei luni, trei săptămâni şi trei zile trase-n jugul cel aspru fără să grăiască o vorbă fără

să plângă o lacrimă, fără să-nceteze a-şi cânta cântecele vesele... Şi pe cât muncea mai mult, pe atâta ţi se părea mai rumenă la faţă, mai vie la privire şi mai harnică, şi mai sprintenă, şi mai drăgăstoasă.

Peste trei luni, trei săptămâni şi trei zile iarăşi sosi vestea cum că împăratul era să treacă cu voinicii pe lângă crâşmă, Crâşmăriţa se găti încă mai cu ţorţoi decât în cel dintâi rând şi, când se simţi gătită, iarăşi întrebă pe căutătoare:

— Frumoasă sunt, oglindă?

— Frumoasă, zău! răspunse căutătoarea, dar pe de o sută şi pe de o mie de ori e mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţa ca mărul, ochi ca şi căprioara şi trup ca şi crinişorii.

Ce vorbe a zis, ce vorbe n-a zis crâşmăriţa către Floriţa, aceea nici n-o mai spun: ştie acuma fiecare cum că, zău! muierile n-aleg la vorbe când li-a trecut de glumă... Vai şi amar d-acela care în lume n-a avut parte de bine, care n-are maică, n-are taică, n-are fraţi, n-are surori, ci stă aşa singură, ca şi frunza agăţată d-un păianjen... Bag sama, aşa e dată, ca unul să strângă şi altul să frângă.

Crâşmăriţa în supărarea ei cea mare, porunci ca Floriţa de aci înainte să nu mai iasă la faţa soarelui, ci tot în pivniţa cea mare din fundul grădinii să muncească. Lăsă apoi să se facă un război cum nici înainte de aceea, nici după aceea n-a fost altul: numai suveica[1] era atâta de mare, încât voinic trebuie să fie acela care să ţi-o ridice de la pământ. Cum au trebuit apoi să fie celelalte! Pe acest război a trebuit apoi să ţese Floriţa pe toată ziua nouă coţi în lung, o pânză în care urzeala era din fire încât nu le vedeai cu ochii, iar năsădeala din funii, pe care nici cele mai sălbatice fiare nu le-ar fi putut rupe, şi apoi să ţească, încât nici năsădeala să nu se vadă prin urzeală, nici în urzeală să nu se facă crâmpiţă[2]. Dacă Floriţa şi-a făcut lucrul, ea are să capete o bucăţică de

pâne, făcută jumătate din pazme, jumătate din cenuşă, şi un ulcior de apă clocită la soare.

Împăratul a venit, şi-a gustat picătura de vin, şi-a grăit vorba către crâşmărița cea frumoasă şi şi-a făcut calea mai departe.

Floriţa nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile a muncit, sărmana de Floriţa, în întuneric, ascunsă sub pământ şi chinuită, şi flămânzită, şi batjocorită ca vai şi amar de ea!...

Peste nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile, acuma de-a treia oară, iarăşi sosi vestea cum că împăratul vrea să treacă pe lângă crâşmă cum înainte de asta n-a trecut încă, adecă cu mare lucru şi treabă cu multă socoteală... Era ca astă dată nu numai copitele, ci şi cozile şi coamele cailor să fie aurite... şi fel de fel de lucruri, de care înainte de asta nici nu s-a vorbit... Era adecă să fie lucru mare şi împărătesc!... Se zicea cum c-acuma vine şi feciorul împăratului, un voinic... voinic ca şi un fecior de împărat...

Crâşmărița?... trei zile şi trei nopţi ea n-a stat în loc... în zorile de-a treia ziuă crâşma era mai curată decât ghiocelul şi crâşmărița mai chitită şi mai hoscocorată decât ce-a fost ea însăşi cândva. Şi apoi, aşa cum era, se puse, acuma de-a treia oară, înaintea căutătoarei.

— Frumoasă sunt, oglindă?

— Frumoasă, zău! grăi căutătoarea, dar pe de-o sută şi de-o mie de ori mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţă ca şi fagurele topit, ochi ca şi nevasta unui împărat şi trup ca şi rouşoara de pe flori. Crâşmărița nu mai zise nicio vorbă, îşi înghiţi mânia, şi, plină de gânduri amare şi de necaz nestâmpărat, se aşează pe prispa de dinaintea casei pentru ca s-aştepte şi să vadă sosirea împăratului... Iacă într-un târziu, cam pe când stă soarele la prânzul cel mic, se văzu

din depărtare că vine, că s-apropie, c-acuşi s-ajungă ceva ca şi un nor strălucit.

Venea împăratul cu voinicii şi cu feciorul său, venea, însă, încât copitele cailor nici nu făceau colb şi pulbere, ci numai aşa... din strălucitul aurului celui mult simțeai cum că acuşi va să fie aici... Când crâşmărita şi oamenii ce stăteau de vorbă înaintea casei văzură cum că de aici înainte nu e glumă şi râs, ci chiar va să fie ceva, ei cu toții se sculară în picioare şi făcură adecă cum fac oamenii de treabă când are să fie lucru cu cinste şi mare... Poți şti acuma ce e aceea când vine chiar împăratul cu oamenii şi cu feciorul său!... Crâşmărița îşi tocmi cătrința, se scutură de colb şi se supse la buze; oamenii îşi luară pălăriile din cap şi se neteziră la păr... Iară Florița toca din război.

Abia fură gătiți, până ce sosi şi împăratul şi năvăli cu ceata cea strălucită asupra crâşmei. Împăratul, feciorul cel de împărat şi voinicii cei mândri se coborâră toți cu toții de pe cai, ziseră „bună ziua" şi băură vin de cela bun... După ce şi-au băut vinul şi şi-au zis vorbele, încălecară apoi şi se duseră încă mai repede decât cum au fost venit... De Florița... nimeni n-a întrebat, nimeni nu s-a îngrijit... Numai feciorului de împărat i se părea cum că nu e precum ar trebui să fie: cum că vinul nu e ca lauda, cum că, crâşmărita nu e ca vestea... Ce să faci însă? Şi el îşi dete pinteni la cal şi se repezi mai departe cu ceata cea strălucită...

După ce împăratul, voinicii şi feciorul de împărat s-au fost depărtat, crâşmărita chemă la sine pe Baba Boanța, o vrăjitoare vestită, care era atâta de bătrână, încât ținea minte când codrii erau ca iarba, munții ca muşunoiul şi văile ca şi creșturile la ea pe față... atât de bătrână era Boanța... şi de când trăieşte n-a făcut alta decât vrăji şi alte

lucruri ascunse şi nepricepute... Acuma era vorba ca să facă ce va face cu sărmana de Floriţa.

După multă vorbă şi îndelungată sfătuire, crâşmărita se înţelese cu Boanţa ca asta să lege pe Floriţa la ochi, s-o ducă în codru, să-i scoată ochii şi s-o lase acolo, ca s-o mănânce fiarele şi alte grozăvenii de acelea din pădure şi de prin guduroaiele întunecoase.

Mult sfat nu s-a făcut după aceea. Boanţa merse în pivniţă, legă pe Floriţa la ochi... şi făcu precum i s-a fost zis.

Când ele ajunseră în adâncul codrului, pe unde fiinţă omenească n-a călcat de când e lumea, Boanţa scoase cuţitul cel mare, dezlegă legătoarea cea neagră de pe ochii Floriţei şi făcu, ca să-şi facă treaba... Abia privi însă la Floriţa în faţă şi în ochi, ea scăpă cuţitul din mână şi stete uimită şi încremenită – cum stă omul când mare lucru i se pune în cale... Mulţi ani a trăit şi multă lume a umblat Baba Boanţa: pe Floriţa n-a văzut-o decât odată... De frumoasă ce-o vedea, îi părea cum că nici n-o vede, ci numai şi-o gândeşte... Floriţa... Sta şi ea uimită de ce vedea: ea – sărmana! — nu ştia ce are să i se facă, ce are să păţească.

Cum Floriţa şi Boanţa stăteau aşa uimite, deodată, ca din puşcă, sări o căprioară dintr-un tufar, şi cum sări, cum trecu pe lângă Floriţa, cum privi la ea, aşa privi, încât ochii amândoi, şi cel de-a dreapta, şi cel de-a stânga, îi săriră din cap şi căzură la Floriţa în poală.

Baba Boanţa mulţumi lui Dumnezeu cum că nu e silită să facă un păcat mare, luă ochii cei de căprioară şi-i duse, ca să spuie cârciumăriţei cum că i-a scos de la Floriţa din cap.

Floriţa rămase singură şi părăsită... Ce să facă? Porni încotro o duseră ochii şi norocul.

Multe zile şi multe nopți a pribegit Floriţa aşa singură prin codru, fără s-audă grai pământesc, fără să vadă ființă omenească.

Numai din când în când i se ivea câte o fiară sălbatică în cale şi asta rămânea însă privind din depărtare, o urmă o bucățică de cale şi apoi se ascundea în tufele dese. Floriţa mergea cântând mai departe... Unde – nici ea singură nu ştia... Mergea... mergea...

Într-atâtea şi atâtea zi, tocmai în revărsatul zorilor, pe când se dezvelea ziua din noapte, văzu cum că vede ceva, aşa ca şo casă, zărindu-se printre frunzele copacilor. Înaintea casei lucra un om ghebos ceva – nu ştiu ce – aplecat la pământ, dar lucra, încât nici cu trăsnetul n-ai fi putut să-l trezeşti de la lucru... Dar cum lucra? — nu ca altă lume. Toate le făcea întoarse şi sucite, ca şi omul adecă care nu pricepe lucrul de care s-a prins. El lucra la un pui... Mai înainte îl ciupeli şi numai după aceea îl opări cu apă fiartă – mai înainte îl drese şi numai după aceea îl ciupeli şi opări...

Când Floriţa văzu cât de necioplit mi se mişca ghebosul, ea nu se putu răbda ca să nu meargă să-l învețe şi să-i ajute...

— Bun lucru, bădiță! grăi Floriţa blând ca totdeauna...

Ghebosul privi îndărăt când auzi, aşa ca prin vis, vorba cea dulce a Floriței, şi când privi şi văzu ce vede... poate acuma fiecare să ştie ce trebuie să fie atunci când un ghebos priveşte în fața Floriței, Ghebosul scăpă şi cuțitul, şi puiul, şi toate le scăpă din mână, şi sta înaintea Floriței, încât i se părea c-acuma nici nu e ghebos mai mult... Dar nici Floriţa nu sta la flori şi frunze! Ghebosul era atât de hâd, cât Floriţa de frumoasă: cu gura ca grapa, cu ochii ca ceapa, cu nasul cârlig, cu părul pârlit...

— Ce ai de gând cu puiul? întrebă Florița după ce-i mai trecu amețeala.

— Am să-l frig pentru tovarăşi, răspunse ghebosul cam cu jumătate de gură, ca omul din care scoți vorba cu frică.

— Ce tovarăşi? îl întrebă Florița.

Ghebosul privi lung la Florița, ca un om care ar vrea să zică ceva şi nu ştie cum s-o scoată mai nimerit.

— Vezi casa asta? zise el de la o vreme, mai cu inimă. Asta e casa celor doisprezece hoți de codru. Ei s-au dus la hoțit, şi eu am rămas ca să le fac de mâncare.

Aşa e, doisprezece hoți – hoți de codru şi grozavi, cu căpitanul lor cel înfricoşat – au locuit în astă casă... Şi ştie toată lumea cum că hoții de codru se spală în toată dimineața cu sânge de copil nebotezat şi sânge de fete mari, iar în față de om nu pot să privească pentru că simțesc junghi în spete, şi-n cap, şi pe toate laturile... Nu e minune, dar, dacă Florița a cam tresărit când a auzit vorbe atât de mari... Hei! dar Florița nu s-a înfricoşat – zău nu s-a înfricoşat, ci, cu vorbă veselă şi râs pe buze, a zis către ghebos:

— Un pui pentru doisprezece hoți? Nici pe-o măsea n-are să le ajungă.

— Vezi bine că doară nu am eu atâta pricepere, răspunse ghebosul făcându-se şi el înțelept. Ieri le-am fript un juncan, şi ei m-au bătut c-a fost prea mult: astăzi ştiu că nu m-or bate.

— Iar azi te-or bate pentru că le-ai fript prea puțin... Aide ca să te învăț eu ce, cum şi cât să faci, zise Florița sărind sprintenă, cum era ea, peste pragul casei.

Acuma tăie patru pui şi-i fierse, tăie doi purcei şi-i fripse, făcu o zămuță bună şi caldă şi arătă ghebosului cum are să facă de aici înainte.

— Iacă aşa, dragul meu, şi aşa... şi aşa, – îl învăța adecă precum învață o maică bună şi îngrijitoare.

Ca nu cumva să se întâmple ceva cu hoții, ghebosul spuse Floriței cum că să-i spuie lui pe când are să fie gata cu mâncările, să fugă cât o duc picioarele ca să nu cadă în mâinile hoților, căci el numai atunci va cânta din fluieraşul cel mic, care cheamă pre hoți la prânz.

Floriţa găti mâncarea, puse vasele pe masă, mai curăți, mai netezi, făcu casa, încât numai de-un drag să şezi în ea, apoi se puse la vorbă cu ghebosul şi vorbiră... vorbiră până ce uitară de hoți, de fluieriță, de toate.

În adâncul codrului hoții începură să flămânzească, să se supere şi, care de care mai cu greu gând la inimă, să pornească către casă... Hei! ghebosule, ghebosule, mare necaz ți-ai făcut!

— Ce se simte aici? întrebă Floriţa simțind ceva, ca şi când ar fi sânge sau aşa ceva...

— Vai! sărmanul de mine! strigă ghebosul înspăimântat. Vin hoții! Fugi! Ba nu fugi, căci n-ai vreme de fugă... Ascunde-te sub pat.

Floriţa – de frică, ce să facă? — se ascunse sub pat. Lar cei doisprezece hoți de codru veneau tot unul după altul, şi încă din depărtare s-auzea cum ziceau că au să-l ucidă, să-l turtească, să-l taie bucățele pre ghebosul... Cum nu? când ei răbdau de foame... ei... hoți ca dânşii!

Ghebosul le ieşi în cale, ca să-i roage de iertare şi să le spună cum că le-a făcut mâncări bune.

— Să taci deloc! grăi căpitanul. Nu-mi prieşte mâncarea până ce nu mă spăl cu sângele tău.

După aceea intră în casă pentru ca s-aducă cuțitul cel mare; iară ceilalți prinseră pe ghebos şi-l făcură nod. Când căpitanul intră pe prag, el rămase stând uimit în loc; i se părea că astă casă netedă şi curată nu e a lui.

— Măi oameni! grăi către cei de afară, veniți încoace!

— Ce e? întrebară cei de-afară.

— Veniți când zic!

Când hoții păşiră pe prag, ei priviră încă mai uimiți decât căpitanul la casa lor... Aşa privind, le trecu de mânie şi iarăşi le veni foamea; se aşezară unul după altul la masă. Ghebosul, ca şi omul care era s-o pățească, se făcu sprinten, fugi la vatră şi intră cu mâncărurile în casă.

Când căpitanul sâmți mirosul aburilor din zeamă:

— Măi! grăi către ghebos, pentru că mi-ai curățit casa, te lăsăm până după prânz.

După aceea luă lingura, gustă din zeamă şi o purtă prin gură.

— Ce mâncare e asta? întrebă după aceea.

— Zeamă, cu cinste să fie zis, zeamă călduță, răspunse ghebosul.

— Bună mâncare! grăi căpitanul. Luă după aceea lingura, dete la fiecare hoț câte trei linguri, şi ce rămase îşi ținu sie.

Hoții îşi mâncară părticica şi după aceea priviră, lingându-se pe buze, la părticica căpitanului. Ghebosul intră cu carnea cea de pui.

— Ce e aceasta? întrebă căpitanul.

— Pui, pui fript, răspunse ghebosul.

Căpitanul. Îşi tăie o bucăţică, gustă şi apoi grăi către ghebos:

— Măi! asta s-o fi adus tu mai înainte! Pentru că ne-ai făcut atât de bune mâncări, noi cu toţii te iertăm!

După aceea luă cuţitul, tăie la fiecare hoţ câte o bucăţică şi ce rămase îşi ţinu sie.

Hoţii îşi mâncară bucăţelele, după aceea începură să privească la bucăţile căpitanului, lingându-se pe degete... Iară căpitanul de la o vreme începu să răsufle cu greu şi să mănânce cu ţârâita, numai de ici, de colea câte o bucăţică, câte un fir, ca şi omul care ar mânca şi nu mai poate mânca de sătul ce e, săracul...

— Frate căpitane, grăi unul dintre hoţii cei flămânzi, tu te-ai săturat: dă-ne nouă ce a rămas!

— Ce? îi zise căpitanul, sau n-aţi avut şi voi: asta o ţin pentru mine – pentru ca s-o mănânc deseară.

— Să nu fie supărare, grăi ghebosul, mai sunt încă şi alte mâncări.

— Auziţi voi? zise căpitanul, celelalte sunt ale voastre.

— Ba nu! grăiră hoţii, noi vrem să mâncăm din asta, căci asta e bună!...

Vorbă din vorbă: hoţii începură a se certa... Unii că asta, alţii, că ceea; treaba sta rău, şi dacă ghebosul n-ar fi intrat cu purceii cei fripţi în casă, zău nu cred că nu s-ar fi întâmplat un lucru nesfârşit. Când însă mirosul fripturii le intră în nas, îndată se stâmpărară.

— Ce e aceea? întrebă căpitanul.

— Purcel, purceluş fript! răspunse ghebosul.

Căpitanul gustă... Aşa ceva până acuma nici în vis n-a gustat.

— Măi prostule! grăi către ghebos, acuma trebuie să aduci tu pe acesta? Să mi-l pui mie pe sară, şi dete puii la ceilalți hoți.

— Să ne dai purcel! grăiră hoții, ai zis că ce vine e al nostru.

— Ce? sau n-ați zis voi că puii să vi-i dau? zise căpitanul mâniindu-se urât.

.....

O vorbă nu zic mai mult!... Hm! aceea nu e glumă când căpitanul zice aşa vorbe către tovarăşii săi flămânzi... Poate acuma fiecare să ştie ce e aceea când unsprezece hoți se bat cu căpitanul lor... Sărmana de Florița! dacă ar fi ştiut ea cum că asta are să fie din mâncările cele bune... Zburau, Doamne, săbiile, cuțitele şi fel de fel de lucruri, şi se băteau hoții precum se bat nourii în capete şi se prăpădesc... Aşa lucru n-a fost încă de când e lumea!

Şi Florița?... Bun e sufletul bun! Doamne, bun e!... bun ca şi darul şi mâna lui Dumnezeu! Când hoții se băteau, sfărâmau şi prăpădeau mai a pieire, Florița nu se mai putut răbda, ci ieşi de sub pat şi se puse tocmai în mijlocul lor, şi cum s-a pus, a stat acolo între ei, între hoții cei înfricoşați, bătăuşi şi hoți de codru.

Ce-a fost după aceea, cum s-a făcut, cum s-a sfârşit, aceea e acuma treaba lor... Oare, Doamne... când vede cineva pe Florița, s-ar mai putea bate şi supăra, i-ar mai putea veni gând rău şi neîmpăcat?... Hoții steteră toți încremeniți, şi amuțiră, şi scăpară săbiile, cuțitele şi fel de fel de lucruri ce aveau în mână: li se părea cum că a venit pedeapsa lui Dumnezeu asupra capetelor lor, ca să-i tragă la socoteală pentru păcatele lor cele multe în răutatea lor cea mare şi

înfricoşată şi hoţească... Iară Floriţa le grăi în graiul ei cel blând:

— Nu vă supăraţi, bădişorilor, că, dacă doriţi, iarăşi vă fac mâncările încă mai bune şi mai călduţe decât cum au fost cele de astăzi.

Hoţilor li se părea că cerul s-a dărâmat asupra lor, şi munţii, şi codrii, când auziră vorba Floriţei... De aici înainte Floriţa rămase la casa hoţilor; îi îngriji, îi curăţi, le făcu mâncări bune, îi ţinu la poveşti frumoase şi la vorbe blânde; iar hoţii nu se mai mişcară de-acasă. Le părea că de aici înainte nici n-au ce să cerce în lume... Aşa merse asta până ce li se sfârşiră mâncările: ajunseră că abia mai aveau bucate pentru trei zile şi trei nopţi. Apoi niciunul nu voia să se urnească de acasă pentru ca să câştige; fiecare voia să taie lemne, să facă foc, să spele, să mături, să văruiască, să îngrijească grădina cea cu flori, să facă adecă după placul şi dorinţa Floriţei.

Într-o zi, Floriţa merse în grădina cea cu flori, ca să vadă cum şi ce, şi află că un porc sălbatec a făcut mare zguduire printre straturi şi, aflând, tare şi mult s-a întristat. Hoţii, cum auziră, toţi cu toţii săriră la puştile cele ruginite şi merseră şi goniră şi nu se opriră până ce nu-l împuşcară pe porcul cei sălbatec. Când căpitanul, care era cel mai sprinten dintre toţi, venea cu el în spate, aşa păşea de fălos, aşa privea de mândru, încât erai să crezi c-a stat de vorbă cu Sf. Petru... De aici înainte fiecare hoţ voia să fie cel mai harnic, mai de treabă şi mai voinic. Ghebosul, cel mai înţelept dintre dânşii, îi împărţi în două: şase inşi trebuiau să meargă în toată ziua la, câştig, iar alţii şase aveau să rămână acasă pentru ca să lucreze după porunca ghebosului şi dorinţa Floriţei.

Cei mai isteți dintre hoți se duseră în cetatea împăratului şi cumpărară cu mulți bani fel de fel de lucruri frumoase şi le aduseră, ca să le pună la căpătâiul Floriței, aşa ca nimeni să nu ştie cine le-a pus... Şi apoi li se înnebuneau mințile când vedeau cum că Floriței îi sare inima de bucurie când dimineața îşi afla cârpele cele frumoase la căpătâiul patului. Aşa curgea traiul hoților de când ei au dat de Floriţa şi aşa traiul Floriței de când ea a dat de hoți. Îți râde inima când îți aduci aminte!

Hei! dar lumea e rea! Bag samă, nici Dumnezeu nu vrea ca în lume să fie numai bine!... Crâşmărița după multă vreme iarăşi privi în căutătoare, iarăşi întrebă, căutătoarea iarăşi îi răspunse şi iarăşi făcu vorbă cu Baba Boanța... Ce-ți e muierea vicleană! nici în fundul lumii nu-ți lasă pace şi trai bun...

Baba Boanța îşi făcu trebile, află cum şi ce e cu Floriţa şi unde se află ea, porni apoi în cale către codrul cel vestit... Când ea era s-ajungă la casa hoților, află că vede nişte oameni vorbind: erau cei şase hoți ce stau cu ghebosul la sfat. Ea luă şapte frunze verzi de pe creanga unui stejar, grăi asupra lor câteva cuvinte ce sunau a vrajă, suflă de trei ori asupra lor. Baba n-a suflat bine, până ce frunzele se veştejiră şi hoții adormiră toți şapte, unul după altul.

Acuma Baba Boanța intră la Floriţa în casă, spuse cum că-i aduce „sănătate şi voie bună" de la maica sa cea bună; îi dete apoi un inel de aur, frumos şi rotund. Floriţa – dar de unde să poată gândi rău prin capul ei! — ea trase inelul pe degetul cel mijlociu şi nici nu-l trase cum se trage, până ce şi căzu la pământ.

După ce Boanța îşi făcu treaba, ea îşi luă cârja de după cuptor şi o şterse din cale. Nu-i venea la socoteală ca să stea încă mult, fiindcă ştia cum că multă vreme n-are să treacă

până ce hoții se vor trezi din somn. Şi hoții cei din codru, zău! nici pentru o Boanță nu sunt lucru de glumă.

Când hoții intrară în casă şi când ceilalți sosiră, ştie acuma fiecare ce e acea când doisprezece hoți de codru plâng din ruptul sufletului, încât pietrele se mişcă... numai Floriția nu se mişca, căci ea era moartă; moartă... ca şi moartă. În durerea lor cea mare, n-avură încotro: hotărâră s-o îmbrace frumos pe Floriția, să-i facă un mormânt, şi... vai ş-amar când vine până într-atâta! Cum steteau ei însă aşa lângă mort, văzură ceva ce încă n-au văzut: inelul Boanței... Cât ce traseră inelul de pe deget, Floriția îşi deschise ochii şi se făcu mai vie decât ce a fost cândva. În bucuria lor cea mare, hoții merseră în cealaltă zi în satul împăratului şi cumpărară toate inelele şi tot aurul ce se afla în târg şi-l deteră Floriței, pentru ca să nu mai primească de la alții. Şi apoi grijeau Doamne! cum pot numai hoții să grijească pe Floriția, când se tem că o vor pierde.

Peste şapte luni, şapte săptămâni şi şapte zile, crâşmărița iarăşi privi în căutătoare, iarăşi auzi vorbele supărătoare, iarăşi chemă la sine pe Baba Boanța şi iarăşi trimise primejdia asupra Floriței. Boanța făcu ca şi celălalt rând, şi după ce adormiră hoții iarăşi intră la Floriția, îi zise „sănătate şi voie bună” şi îi dete o rochie de mătase, grăind:

— Iacă, ți-a trimis-o maica ta cea bună ca să te împodobeşti cu ea.

Floriția, de bucurie că a primit veste de-acasă, îmbracă rochia ca să vadă cum îi şade. Nici nu trebuie să spun că astă dată Floriția căzu mai moartă. Boanța fugi mai iute, durerea hoților fu mai mare şi învierea mai puternică şi mai îmbucurătoare decât înainte de asta cu atâte săptămâni.

Acum hoții cumpărară toate mătăsurile şi frumusețile ce se aflau la neguțătorii cei mari şi împărăteşti; iar îngrijirea lor

se făcu pe de şapte ori câte şapte mai mare decât ce a fost cândva.

Peste nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile crâşmărița, acuma de a treia oară, adecă de a doua oară de a treia oră, iarăşi se făli către căutătore cu frumusețea sa.

— Eşti frumoasă, îi răspunse căutătoarea, dar Florița e mai frumoasă, de o sută şi o mie de ori mai frumoasă decât ce-a fost ea însăşi cândva, şi trăieşte ca o împărătească.

După aceste vorbe, crâşmărița n-a mai chemat pe Boanța la sine, ci şi-a legat catrința şi ea însăşi s-a dus la coliba babei. Ce-au vorbit, ce n-au vorbit, ce sfaturi au făcut, aceea nu se poate spune... Bune gânduri cu de-a bună seamă nu le-a trecut prin minte... Vai şi amar de acela ce dă de rău cu muierile!

Boanța se suflecă, acuma chiar de a treia oară, şi aceea nu e glumă când o vrăjitoare ca şi Boanța se suflecă, cum înainte de asta nu s-a mai suflecat încă... De astă dată nici nu porni pe picioare, ci în miez de noapte, călărind pe o prăjină strâmbă... Mare primejdie trebuie să fi fost în gândul ei că s-a opintit atât de băbeşte!

De când Florița murise în două rânduri, hoții nu mai dormeau nici ziua, nici noaptea, ci stau la pază, cum stai când de mare necaz şi primejdie te temi. Pentru ca nu cumva să-i cuprindă somnul, unul dintre ei totdeauna trebuia să se culce pe un pat de spini, iară subt pat era jăratec viu şi înfocat... Boanța văzu că acuma cu una, cu două n-are s-o isprăvească; ea făcu dar lucruri, vrăjitorii şi fel de fel de taine, încât mintea curată nici nu le putea gândi... Pentru ca să adoarmă pe hoți, ea acuma nu făcu vraja cea mai mică, cu frunzele de stejar, ci vraja cea mai mare şi nemaipomenită, încât ți se ridică perii în vârful capului când gândeşti la ea. Luă un ac subțirel şi mic, dar

mic şi subțirel, încât nici cu vârful limbii nu puteai să-l simțeşti, dar încă să-l vezi cu ochii, împunse doisprezece stejari cu acest ac, grăi o mulțime de zicăli încâlcite, sentoarse de trei ori peste cap, şi hoții, toți doisprezece, împreună cu ghebosul, chiar şi acela de pe spini şi jăratec, adormiră ca morți.

Când Boanța intră, acuma de a treia oară, în casă la Florița, ea nu zise numai „sănătate şi voie bună", ci alte vorbe care de care mai frumoase şi mai dulci, cum vorbesc adecă babele când voiesc să-ți strice firea... iară Floriței îi sărea inima de bucurie când auzea atâta veste bună şi frumoasă de la „ai săi".

— Să te împodobesc ca pe o împărătească, mi-a poruncit maică-ta cea bună, grăi Boanța într-un târziu. Să-ți pieptăn eu părul şi să ți-l...

De unde ar putea Florița să nu facă precum a dorit maică-sa cea dulce?... Ea lăsă ca Boanța să o pieptene, şi Boanța o pieptănă, atâta de frumos o pieptănă, atât de frumos îi împleti părul, încât i se încurcau ochii când privea la ea şi nu ştia pe unde o vede mai frumoasă. Dar Boanța nici nu fuse gata cu pieptănatul, până ce Florița şi căzu moartă, mai moartă decât ce a fost cândva în viața ei... Boanța i-a fost împletit firul morții în păr.

După ce Boanța îşi făcu păcatul, ea se sui pe prăjina cea strâmbă şi se depărta mai răpede decât Vântoasele.

Când hoții aflară cum că iarăşi nu e bine, ei deteră a fugi care încotro, a se opinti din ruptul sufletului, ca doară cumva să învie pe Florița şi de a treia oară. Îi traseră inelele de pe degete, îi dezbrăcară rochia, îi luară salba de pe piept: dar Florița rămase moartă, şi hoții cei doisprezece – hoți grozavi din fundul codrului – încet-încet, unul după altul, începură să plângă, nu cum plâng copiii, ci cum plânge

omul când vede că acuma toate s-au sfârşit, că de aci înainte nu mai are ce să facă. Când Floriţa fu cu totul dezbrăcată, hoţii încetară a plânge şi rămaseră cu toţii încremeniţi: li se opri suflarea şi-i părăsi sufletul.

— S-o despletim! grăi ghebosul.

— Să ferească Dumnezeu! răspunse căpitanul; aşa de frumos numai ea ştie împleti cu degetele ei cele mărunţele!

— Da, da! ziseră ceilalţi hoţi! Dacă a venit acuma până într-atâta, să fie măcar şi moartă precum a fost mai frumoasă-n viaţă.

De aci înainte hoţii multă vorbă nu făcură; nici n-aveau ce să-şi mai zică: îmbrăcară pe Floriţa în cele mai frumoase giulgiuri, îi puse fiecare câte un crinişor pe frunte, aleseră cel mai frumos copac din codru, făcură un coşciug, cum ei îl ştiau a face mai frumos, aşezară pe Floriţa în coşciug şi-i aprinseră la cap o lumină de ceară curată, topită tocmai din fagurele în care a fost să fie matca albinilor... După ce le gătiră astea, căutară cea mai înaltă poiană din codru şi unde erau cele mai multe flori, făcură un mormânt de trei ori mai adânc decât ce era de lat şi de trei ori mai lat decât era de lung... şi apoi... sărută fiecare pe Floriţa în mijlocul frunţii şi o luară, şi o duseră...

— Ho! staţi! grăi ghebosul când văzu că hoţii voiesc să arunce pământ asupra Floriţei. Pământ pe trupul ei? Nu vă temeţi de maica lui Dumnezeu?

Hoţii toţi, unul după altul, lăsară pământul din mână; le venea să intre în pământ de ruşinea păcatului ce era să facă.

Când erau să pornească către casă, niciunul nu putea să facă începutul: erau legaţi de pământ şi simţeau că acasă nu au ce să mai caute... Se aşezară dar jur-împrejur pe

lângă mormântul Floriței şi priviră... priviră, până ce, privind, muriră toți doisprezece, unul după altul. Doisprezece hoți au murit şi ghebosul împreună cu dânşii... Sărmanii de ei! mai c-au fost oameni de treabă. Bag sama aşa a fost să fie...

.....

Multă, foarte multă vreme a stat Floriţa aşezată în mormânt; pe lângă mormânt, peste pământul ce sta în jurul gropii, au fost crescut tot flori din flori, care de care mai frumoase şi nemaipomenite, şi florile nu cresc ca şi bureții peste noapte... După multă vreme dară, feciorul împăratului a venit cu mulți oameni şi cu mare treabă ca să vâneze prin codru... Deodată auziră cum fac câinii mare larmă şi multă lătrătură. Feciorul împăratului trimise pe câțiva argați dintre cei mai tari la inimă, ca să vadă ce e, cum şi pentru ce.

Argații veniră şi spuseră că s-au adunat câinii într-o poiană înaltă şi luminoasă şi, suindu-se pe un dâmb cu flori, toți cu toții, cu mic cu mare, au început nu să latre, ci să urle, cum urlă câinele când vede bufnița strigând pe hornul casei, ori când arde casa stăpânului său, să urle adecă a primejdie.

Feciorul cel de împărat – fecior de împărat adecă, care nu se mulțumeşte cu una, cu două – porunci argaților să-l aştepte şi se duse ca să vadă el cu ochii şi s-audă cu urechile lui de treaba cânilor. Când simțiră cânii apropierea stăpânului lor, ei încetară a da semn de primejdie şi deteră a-şi mişca cozile. Hei! dar din loc nu se mişcară până ce nu păşi feciorul cel de împărat în florile cele frumoase... Fecior de împărat, fecior de împărat... doisprezece oameni împietriți nu sunt glumă! zău, şi chiar un fecior de împărat trebuie să tresară când îi vede printre flori – şi apoi când privi în

mormânt?... Feciorului de împărat îi păru cum că chiar şi al lui suflet a împietrit când văzu pe Floarea Codrilor... El a văzut multe fete de împărat: Floriţa e însă Floriţa... Când văzu dar că Floriţa e moartă, el se întristă, după aceea se supără şi, mai la urmă, atâta de grozav se amărî, încât îi venea ca să ia lumea în gheare şi aşa să deie cu ea de pământ, încât toată să se sfarme, ca nici sămânţa să nu rămână de ea!...

Ei! dar feciorii cei de împărat sunt scurţi la vorbă. „Dacă n-am văzut-o vie, s-o văd cel puţin moartă", îşi zise el, şi apoi merse la argaţi, le porunci ca să pornească către casă. Numai doi oameni credincioşi ţinu la sine, şi când se făcu noapte, cu aceşti doi împreună scoaseră pe Floriţa din mormânt şi o duseră prin ascuns la curtea împăratului... După ce Floriţa fu bine pusă, ca nimeni să nu afle de ea, feciorul împăratului porunci argaţilor să tacă despre cele ce au făcut şi văzut şi n-au mai văzut, şi-şi făcu treaba mai departe. El alese cele mai frumoase douăsprezece case ce se aflau în curtea împăratului, aşeză pe Floarea Codrilor în cea mai frumoasă dintre ele, porunci ca douăspreze fete, cele mai sprintene, să grijească pe Floriţa zi şi noapte, să o aşeze într-un leagăn de aur şi să o legene ca şi când ar fi vie. Faţa Floriţei şi acuma era rumenă; crinişorii de pe fruntea ei nici acuma n-au veştejit şi părul ei şi acuma tot atât de frumos era pieptănat şi împletit; feciorul cel de împărat dete poruncă aspră ca nimeni să nu atingă faţa, crinişorii şi părul... De aici înainte, Făt-Frumosul împărătesc, de dimineaţă până seara şi de seara până dimineaţa, nu se mişcă de la leagănul Floriţei: privea, privea în faţa cea frumoasă, până ce adormea privind şi cu ochii deschişi.

Cele douăsprezece fete ce aveau să grijească pe Floriţa nu mai încetau a-şi sparge capul asupra poruncii aspre ce li s-a dat. „Oare pentru ce să nu atingem crinişorii şi pentru ce să

nu-i despletim părul? şi dacă am face, ce s-ar face? cum ar fi?" se întrebau ele în gândul lor. Aşa e muierea! n-are odihnă până ce nu află ce ar dori să ştie.

— Ştiți voi ce? grăi cea mai şireată dintre ele. Feciorul împăratului doarme: aide s-atingem şi să despletim; până când el se trezeşte, noi iarăşi facem precum a fost.

La astfel de lucruri multă vorbă nu fac muierile: ele începură să despletească pe Florița, şi cum o despletiră, îi scoaseră firul morții din păr; iară Florița, Floarea Codrilor, se făcu mai vie, mai frumoasă şi mai sprintenă decât ce a fost cândva în viața ei. Când fetele văzură morții râzând, ele, înspăimântate şi învrăjbite, fugiră care încotro. Din larma ce făcură se trezi şi feciorul cel de împărat. Acuma poate fiecare să ştie ce e aceea când feciorul cel de împărat vede pe Floarea Codrilor chiar vie, priveşte în ochii ei cei blânzi şi aude vorba ei cea dulce. Înfricoşat, şi grozav, şi nemaipomenit de frumos lucru trebuie să fie aşa ceva.

Feciorul împăratului nici trei vorbe n-a grăit până ce a şi mers vestea în curte cum că „iacă aşa şi aşa", că s-a întâmplat adecă ce s-a întâmplat cu minune şi cu taină nepricepută; şi când a venit împăratul cel bătrân ca să vadă ce e, cum şi pentru ce, el atât de tare s-a speriat, încât îi înnegriră perii capului şi înjuni cu şaptezeci şi şapte de ani! După ce oamenii se dezmeticiră, Florița stete de vorbă cu ei şi le spuse cum şi ce, de unde şi până unde, iacă încoace şi încolo, adecă toată întâmplarea şi patimele ei. Împăratul cel bătrân asculta, precum asculți la copilaşi când încep să vorbească, asculta adecă încât îi sta răsuflarea în loc, şi precum asculta, el tare şi foarte mult se supăra când auzea câte toate despre suferințele sărmanei de Florița; iară când asta încetă cu vorba, el grăi către ea cu vorba lui cea blândă şi împărătească:

— Fătul meu, draga mea! bunul Dumnezeu a voit ca să vii tu la casa mea, să îmi fii mie noră şi nevastă feciorului meu.

Floriţa nu zise nimic, ci privi numai aşa cu coada ochiului la cel voinic frumos fecior de împărat... iară feciorului i se făcură vorbele nod şi crâmpiţă tocmai pe vârful limbii.

Până ce zici „una, două, trei", vestea despre cununia feciorului de împărat ajunse până în cele patru colţuri ale lumii. Până şi orbii şi şchiopii porniră în cale, ca să vină, să vadă şi să nu mai uite cât vor trăi. Crâşmăriţa cea frumoasă nici ea nu se putea să rămână acasă: se găti dar, cum numai ea ştia, şi când fuse gătită, iarăşi întrebă pe căutătoare, acuma de a şaptea oară, – de-a şaptea oară, asta nu e glumă!

— Frumoasă, zău! răspunse căutătoarea, dar Floriţa e mireasă de împărat!

Când crâşmăriţa auzi aceste vorbe, ea porunci ca să lase tot vinul să curgă, să spargă toate vasele, şi porni către fiica sa cea dragă şi ginere-său împărătesc.

Se făcu apoi o nuntă, o cununie şi un ospăţ decât care mai vestit şi mai minunat de când e lumea n-a fost: chiar şi copiii cei de ţigan mâncau cu linguri de aur, iar după ce-au mâncat şi le duceau cu sine acasă, ca să le aibă şi să ţină minte. După nuntă, împăratul porunci ca să se facă o casă cu pereţii de oglindă, să se adune cele mai frumoase neveste din ţară şi să închidă pe crâşmăriţa cea vicleană cu ele, pentru ca să vadă şi, văzând, să se surpe în gândul ei, cum că nu-i ea cea mai frumoasă în ţară.

Iar Floriţa şi feciorul cel de împărat trăiră fericiţi şi fără supărare, cum trăiesc oamenii buni la suflet şi înţelepţi la minte, încât vestea despre ei ajunse chiar şi până la noi...

Note

1. „Suveica” se numeşte instrumentul cu ajutorul căruia „năsădeala”, adică firul ţesut, se trage prin „urzeală”, adică firele lungi în care se ţese (n.a.)

2. „Crâmpiţă” este termenul pentru încurcarea firelor. Acea femeie ţese bine care nu „roade”, adică rupe şi leagă „nod” în pânză care „bate des”, încât firele crucişe nu se deosebesc, ci sunt dese unul lângă altul (n.a.)

Stan Bolovan

de Ioan Slavici

Au fost odată, într-o margine de sat, un om, pe nume Stan, şi muierea lui. Ea era tristă mereu şi degeaba încerca soţul ei să afle de ce, că ea nu voia să-i spună, căci, zicea ea, avea să fie şi el trist dacă află. Dar Stan nu se lăsă şi până la urmă ea îi spuse că e suparată că nu au copii şi, într-adevăr, omul se întristă şi el. Într-o bună zi, sosiră la ei în casă Domnul Iisus Cristos şi Sfântul Petru.

I-au primit bine, i-au hrănit şi le-au spus vorbe bune, iar când să plece, Cristos l-a întrebat pe Stan ce îşi doreşte, pentru că el are să-i îndeplinească trei dorinţe. De trei ori l-a întrebat, de trei ori a spus că vrea copii, de trei ori i-a dat copii, aşa că Stan a rămas cu o sută de copii.

În câteva zile copiii au început să strige de foame, iar cei doi părinți hotărâră ca tatăl să plece în lume, să caute un dar de la Dumnezeu, hrană pentru copii. A umblat cât a umblat Stan, dar nu a găsit ce îi trebuia. A ajuns până la marginea lumii, unde se amestecă ce este cu ce nu este, şi acolo a dat peste o stână cu şapte păcurari. Acolo află că un zmeu vine în fiecare noapte şi le ia câte trei oi, dar şi laptele de la şaptezeci şi şapte de oi, pe care îl ducea zmeoaicei bătrâne, să se scalde în el ca să întinerească. Atunci Stan întrebă ce i-ar da ei dacă i-ar scăpa de zmeu, iar ciobanii îi spuseră că îi dau a treia parte din oi.

Pe la miezul nopții auzi Stan un zgomot grozav, apoi îl zări pe zmeu apropiindu-se de stână. Îi strigă să stea şi îi spuse că el e Stan Bolovan, care ziua mănâncă stânci, iar noaptea paşte copaci. Zmeul spuse că nu se va atinge de turmă dacă se va întrece cu el, iar Stan scoase din traistă o bucată de caş spunând că e o piatră, îi zise zmeului să ia şi el o piatră de pe malul râului şi să scoată zer din ea. Zmeul strânse piatra în pumn de o făcu praf, dar zer nu curse din ea. Atunci Stan strânse şi el caşul, zerul începu să curgă, iar zmeul începu a se uita pe unde să fugă ca să scape de un aşa voinic.

Gândindu-se el că nu va putea să scape, îi zise lui Stan să vină acasă la el, că mamă-sa are nevoie de o slugă pentru un an. Aflând Stan că anul e de trei zile, iar simbria de şapte saci de galbeni pe zi, se învoi şi plecă cu zmeul. Ajunseră nu departe de casă, iar Stan o zări pe mama zmeului, bătrână şi groaznică la vedere. Zmeul îl lăsă să aştepte afară şi se duse să-i spună maică-si că l-a adus pe omul ăla, care mănâncă bolovani şi stoarce zer din piatră, pentru ca ea să îl scape de el.

A doua zi zmeoaica le zise să dea semn în lumea zmeilor cu buzduganul cel ferecat de şapte ori. Zmeul trebuia să-l

arunce cale de trei poşte, apoi Stan, tot cale de trei poşte, apoi iar zmeul şi tot aşa. Când îi veni rândul lui Stan, acesta privi îngrijorat la el, socotind că el şi cei o sută de copii ai săi nu ar izbuti nici să îl ridice de la pământ. Atunci îi spuse zmeului că e păcat de buzdugan, fiindcă el îl va arunca aşa de tare că va rămâne pe lună. Atunci zmeul zise că îl aruncă el, Stan se făcu a nu vrea şi nu se lăsă până când zmeul nu îi făgădui să îi dea şapte saci de galbeni ca să îl lase pe el să arunce buzduganul. Se duseră acasă, iar zmeoaica se cam îngrijoră şi ea când află că vrusese să arunce buzduganul tocmai în lună.

Dimineaţă îi trimise la fântână, să umple fiecare cu apă câte douăsprezece burdufuri, făcute fiecare din pielea unui bivol, şi să aducă apa acasă. Zmeul umplu cât ai clipi burdufurile, dar Stan abia târâse până la fântână burdufurile goale. Scoase el o custură de la brâu şi începu să zgârie pământul de jur-împrejurul fântânii. Când îl întrebă zmeul ce face, spuse că are de gând să aducă fântâna acasă, ce să se mai încurce cu pieile de bivol. Zmeul rămase cu gura căscată şi, ca să stea pe loc fântâna rămasă de la moşu-său, zise că îi duce el şi burdufurile lui. Stan se făcu a nu vrea şi nu se învoi decât după ce zmeul îi făgădui alți saci de galbeni.

În ultima zi a anului de muncă, zmeoaica îi trimise la pădure, după lemne. Până ai număra la trei, zmeul scoase din rădăcină o sumedenie de copaci şi îi aşeză la un loc. Stan începu el să privească la copaci, apoi să-i lege unul de altul, zicându-i zmeului că el nu stă să ia copacii unul câte unul, ci duce toată pădurea acasă. Atunci zmeul îi spuse că duce el şi lemnele lui Stan, numai să lase pădurea la locul ei. Stan nu se învoi până când zmeul nu-i făgădui că va primi simbria de şapte ori câte şapte saci cu galbeni.

Acasă, zmeoaica nu prea se îndura să îi da atâția bani şi îi zise zmeului să îl omoare pe Stan la noapte, să-i dea cu

buzduganul în frunte când va dormi. Numai că Stan auzise şi puse în pat în locul lui troaca porcilor, iar el se culcă sub pat. Zmeul veni şi sfărâmă troaca cu buzduganul, apoi plecă mulţumit că a scăpat de Stan. Dimineaţă şi el şi zmeoaica rămaseră încremeniţi când îl văzură pe Stan viu şi frumos ca un măr. Îl întrebară cum a dormit şi el spuse că a dormit bine, dar l-a pişcat un purice de frunte.

Speriaţi de aşa voinic, îi dădură banii, numai să plece, dar el, îngrozit că nu va putea căra atâţia saci cu galbeni, se făcu că vrea să-i mai slujească un an. Atunci zmeul îi mai dădu încă de şapte ori câte şapte saci cu galbeni şi-i spuse că îi duce el toată comoara asta acasă. Stan se învoi bucuros şi plecară, dar, când se apropiară de casa lui, începu să se teamă că zmeul, ştiind unde stă, va veni să îşi ia banii înapoi. Îl scăpară de grijă copiii lui, care, de cum zăriră zmeul, năvăliră flămânzi, cu câte un cuţit şi o furculiţă în mâini, strigând că ar mânca toţi carne de zmeu. Zmeul aruncă sacii şi fugi înspăimântat şi de atunci nu a mai cutezat să se arate în lume.

Iar Stan, tocmai când număra galbenii cu nevasta şi copiii, se trezi că vin şi ciobanii cu oile pe care le promiseseră dacă îi scapă de zmeu, că de, când dă, Dumnezeu dă cu amândouă mâinile!

Păcală în satul lui

de Ioan Slavici

I se urâse şi lui Păcală să tot umble răzleț prin lume, aşa fără de nicio treabă, numai ca să încurce trebile altora şi să râdă de prostia oamenilor. Se hotărî dar să se facă şi el om aşezat, ca toți oamenii de treabă, să-şi întemeieze casa lui, să-şi agonisească o moşioară, – vorbă scurtă, – să se astâmpere odată.

Şi fiindcă românul zice că nu e nicăieri mai bine ca în satul lui, Păcală se întoarse şi el în satul lui şi începu cum încep toți oamenii care n-au nimic, adică făcu ce făcu de-şi agonisi o viţeluşă şi o trimise la păşune în izlazul satului.

Căci aşa se făcea averea. Păscând, viţeluşa se face viţea, viţeaua se face juncă, junca se face vacă, vaca fată, iar vaca cu viţelul o vinzi ca din preţul ei să cumperi şapte viţeluşe şi să le trimiți şi pe ele la păşune în izlazul satului.

De ce e oare izlazul izlaz, dacă nu pentru ca să-l pască viţeluşele oamenilor?

Păştea dar viţeluşa lui Păcală, păştea, şi cu cât mai mult păştea, cu atâta mai vârtos creştea, încât nu era în tot satul viţea care s-o întreacă, iar când ajunse şi ea viţea, nici juncile nu se puteau potrivi cu ea.

— Măi! ziceau vecinele lui Păcală, ce lucru să mai fie şi ăsta? viţeaua asta le întrece pe toate! Ce-i va fi dând oare să mănânce? Ce soi o fi de creşte aşa de frumos?

Nu era nici soiul vreun soi deosebit, nici hrana mai de-a cătarea; viţeaua era însă viţeaua lui Păcală, iar Păcală îşi căuta de treabă, n-avea vreme s-o mai păzească şi să nu rupă câteodată şi din holdele oamenilor.

Ajungând junincă, viţeaua lui Păcală se făcu stăpână pe întregul hotar. Umbla şi ea cum umblase şi stăpânul ei mai nainte de a se fi astâmpărat, şi unde n-o căutai, acolo

dădeai de ea, mai prin lanul de grâu, mai prin porumbişte, mai ştie bunul Dumnezeu pe unde.

Iară Păcală li se plângea oamenilor că prea i s-a făcut răzleaţă juninca şi că are treabă şi nu poate umbla după ea.

Nu-i vorbă, oamenii s-ar fi plâns şi ei, dar nu mai aveau cui să i se plângă când Păcală îi lua pe dinainte şi li se plângea de te prindea mila de el.

Când văzură dar că juninca lui Păcală în curând are să fie vacă, oamenii se puseră pe gânduri. Ştiau ei cum au să urmeze lucrurile mai departe. Vedeau parcă cele şapte viţeluşe cum se fac viţele, juninci, cum ajung în cele din urmă vaci şi ele, şi cum le vinde Păcală şi pe ele şi se întoarce de la târg cu o spuză de viţeluşe, toate flămânde, toate pornite din fire să se facă viţele, juninci şi vaci în cele din urmă.

— Măi! strigară ei, ăsta ne mănâncă şi urechile din cap cu viţeluşa lui, ne seacă, ne face întregul hotar bătătură.

Dar ce puteau să-i facă lui Păcală? El nu era de vină şi avea treabă, nu putea să-şi piardă vara umblând după coada junincei.

Se sfătuiră dar între dânşii şi iar se sfătuiră, se tot sfătuiră, până ce n-ajunseră a se dumeri că toată carnea pe care a pus-o viţeluşa ca să se facă viţea şi din viţea junincă e carne adunată din nutreţul de pe hotarul lor, adică după toată dreptatea carne din care ar fi fost să fie a lor şi numai pielea e a lui Păcală, fiindcă piele avuse juninca şi când venise ca viţeluşă în sat.

Dumeriţi odată astfel, tăiară juninca, îi luară carnea şi o mâncară, iară pielea o aruncară peste gard în curtea lui Păcală.

Nu-i vorbă, a fost cam scurtă socoteala aceasta, dar în satul lui Păcală multe se întâmplă.

Păcală, de! ce să facă!... Dacă ar fi voit, ar fi găsit el ac pentru cojocul sătenilor; el însă nu voia. Avea tragere de inimă penru oamenii din satul lui. Nu! pe oamenii din satul lui nu putea el să-i încurce, cum ar fi încurcat bunăoară pe oamenii din satul lui Tândală.

Întinse dar pielea să se usuce, iar după ce se uscă, o luă în vârf de băț şi plecă cu ea la târg, ca s-o vândă.

Aşa ajunse Păcală iar pe drumuri. Se duse şi tot se duse mereu, de dimineață până la prânz şi de la prânz până seara. Când era pe înserate, el se opri într-un sat de la marginea drumului şi se uită împrejurul său, ca să-şi găsească vreo casă la care să mâie, vreo văduvă ori vreo femeie al cărei bărbat nu-i acasă.

Nu poate, că – Doamne fereşte! — ce, dar Păcală, ca om umblat prin lume, ştia că sunt fricoase femeile, li se urăşte aşa singure, şi sunt bucuroase de oaspeți, numai ca să ştie că e peste noapte picior de om la casa lor.

Şi găsi Păcală chiar mai la marginea satului o femeie, al căreia bărbat se dusese la pădure să aducă lemne. Nu-i vorbă, muierea îi spunea mereu că teacă, că pungă, că nu-i este bărbatul acasă, că ce va zice lumea; Păcală ținea şi el să rămână aşa într-un unghi al casei, într-un şopron, în pridvor, unde o fi, numai ca să nu fie casa pustie. N-avea biata muiere încotro, trebuia să-l primească, dar îi şi spuse să se culce şi să doarmă, c-o fi ostenit de drum, sărmanul de el!

„Ce-o să mai fie şi asta?!" grăi Păcală. El ştia că muierile sunt şi vorbărețe, şi doritoare de a le şti toate câte sunt în cer şi pe pământ, iar muierea aceasta nici nu-i povestea

nimic, nici nu-l întreba de unde vine, cum a umblat, ce-a mai făcut, ce mai ştie... Aici trebuia dar să fie ceva la mijloc, şi Păcală, în loc de a adormi, trăgea când cu ochiul drept, când cu cel stâng, ca să vadă cele ce se petrec în casă şi împrejurul casei.

Nici nu se înseră bine, şi muierea începu să fiarbă, să frigă, să coacă, să gătească fel de fel de mâncări, şi plăcinte, şi un purcel fript, şi o coastă opărită cu varză călită. Şi apoi rachiuri, şi apoi vinuri. Ospăţ, nu alta!

N-ar fi fost Păcală om păţit dacă n-ar fi ştiut că toate aceste nu pentru bărbatul ei le făcea muierea cea harnică, fiindcă mai era şi ea gătită ca de nuntă.

Nici nu le făcea pentru bărbatul ei, ci pentru vornicul satului, pe care-l aştepta nevasta cum îşi aşteaptă fetele mari peţitorii, ieşind mereu în uşă şi în portiţă, ca să vadă dacă vine, dacă nu mai vine, dacă întârzie, dacă soseşte.

Nu care cumva să creadă cineva că Doamne fereşte ce!... Nu! ci fiindcă vornicul era cel mai de frunte om din sat şi nu putea să-l primească la casa ei ca pe orişicine, iar peste zi vornicul, om cu multe treburi, nu putuse să vie, ci le făcea cinstea acum, mai pe seară.

Alt nimic nu era la mijloc, Doamne fereşte! Era gata nevasta cu toate: purcelul era frumos şi rumen de-ţi pocnea şoricul în dinţi, costiţele erau opărite, varza era călită, plăcintele abureau, rachiul era aşezat pe masă, vinul stătea în apă rece, nu mai lipsea decât dumnealui vornicul. Numai vornicul lipsea, când deodată – să te miri, nu alta! — se întoarse bărbatul. I se frânsese, sărmanul de el, o osie în drum, şi nu-i rămăsese decât să se întoarcă, să pună altă osie la car şi să plece mâine din nou la pădure.

Muierea bună şi credincioasă îşi cunoaşte bărbatul după mers, din tuşite şi strănuturi, ba chiar şi din pocnetul biciului, iar nevasta la care îşi luase Păcală conac era şi ea muiere bună şi credincioasă. Ea îşi cunoscu bărbatul din scârțâitul roatelor de la car, iar scârțâitul roatelor se auzea de departe, destul de departe pentru ca o muiere harnică precum era dânsa să-şi rânduiască treburile.

Ea luă purcelul cel frumos şi rumen şi-l ascunse iute după cuptor, luă plăcinta şi o puse iute-iute pe cuptor, luă costițele cu varză călită şi le vârî în cuptor, mai vârî tot iute-iute şi rachiul sub perina de la căpătâiul patului, iar vinul sub pat, şi pe când carul cu boii intrară în curte, toate erau în cea mai bună rânduială.

Nu poate că Doamne fereşte ce!... dar de! tot era mai bine să nu afle bărbatul.

Văzându-se acasă, bărbatul, ca tot omul păgubaş, începu să se plângă, nevasta, ca toată muierea bună şi credincioasă, îl mângâia cu vorbe bune, iar Păcală, ca tot omul cumsecade, ieşi şi el din unghiul lui, ca să-i spună stăpânului de casă că e şi el aici, să-i ceară iertare că a îndrăznit şi să-l mai roage şi pe el de conac.

— Fă muiere, grăi bărbatul după ce se mai încălzi în cuibul lui, mie mi-e foame; n-ai tu ceva de mâncare?

De! ce să-i faci? omul flămânzeşte la drum. Nu-i vorbă, mai era în traistă merindea pe care o luase la drum; dar acasă la el omul nu mănâncă bucuros merindea cu care se întoarce din drum.

— Vai, săraca de mine! răspunse nevasta, dar de unde să am? Eram să te aştept mâine. O să-ți fac însă o mămăliguță bună, ca s-o mănânci cu o zămuță de usturoi.

— Mămăliguță să fie! grăi bărbatul. Când e flămând, omul se bucură şi de mămăliguță. Om umblat prin lume, Păcală ştia că o să-l poftească şi pe el la cină, ca să mai steie de vorbă, şi nici că-i părea rău lui Păcală, fiindcă tot drumeț era şi el, tot flămând – ca orişice om sosit din drum.

Şi cum stăteau de vorbă în vreme ce nevasta gătea mămăliguța, Păcală, care nu era cap sec, se gândea mereu cum să facă el ca să nu mănânce mămăligă, ci purcel fript, frumos şi rumen de-ți pocneşte şoricul în dinți, costițe cu varză călită şi plăcinte de cele bune; cum ar face ca să bea o gură de rachiu şi să guste măcar o dată din vinul cel vechi.

El se încruntă o dată şi trase cam pe furiş cu bățul în piele. Şi lasă pe Păcală, că nu e nici el de ieri, de alaltăieri! Simțise o dată mirosul, şi grija lui mai departe...

Ca om drumeț, îşi ținea bățul la îndemână, iar pielea cea de junincă, marfa lui, toată averea lui, îi era la picioare.

Bărbatul se cam mira că ce va fi având cu pielea, dar nu zise nimic. Al lui era bățul, a lui era pielea; treaba lui era ce făcea cu ele.

Peste câtva timp Păcală iar trase una cu bățul, ba mai se şi răsti la piele:

— Ține-ți gura, sluto! Bărbatul iar tăcu. Păcală dete de a treia oară, şi acum se răsti şi mai rău.

— Ce ai cu pielea aceea? întrebă omul nostru. Păcală mai dete din umăr, mai se codi, mai se rugă de iertare că nu poate să spună.

— Apoi, grăi el cam cu anevoie în cele din urmă, piele-ar fi de piele, dar, aşa cum o vezi, nu e piele, ci proroc, care ştie toate cele neştiute şi vrea mereu să spună lucruri de nespus.

— Şi ce vrea să spună? întrebă mirat bărbatul.
— Uite! grăi Păcală, şi puse urechea la piele. Mare minune! Zice să cauți la căpătâiul patului, c-o să găseşti rachiu.
Bărbatul căută şi găsi.
— Mare minune! Cine l-o fi pus oare?
— E tainã!... răspunse Păcală, asta nu se poate şti.
— Şi ce mai zice prorocul?
— Să cauți după cuptor, că vei găsi un purcel fript, zise Păcală, după ce puse iar urechea la piele.
— Auzi dumneata lucru ciudat! Ce mai zice prorocul?
— Caută sub pat, că găseşti vinul. Astfel înainte – până ce nu ieşiră la iveală costițele şi plăcintele, încât numai de-un drag să te uiți la masa încărcată şi să te aşezi la ea.

Se mira bărbatul, se mira mai vârtos nevasta, s-ar fi mirat satul întreg, dacă ar fi fost de față; numai Păcală nu se mira, fiindcă el îşi cunoştea marfa şi ştia de ce e bună.

— Apoi de! zicea el mereu, ăsta-i proroc, nu fleac, şi-ți scoate şi cârtița din fundul pământului!

Va fi fost ori nu aşa, destul că Păcală s-a săturat ca un paşă turcesc, încât abia-l mai țineau curelele.

— Bună treabă prorocul ăsta! grăi bărbatul nevestei după ce se sătură şi el. Nu cumva ți-e de vânzare?

— Doamne fereşte! îi răspunse Păcală. Cum aş putea eu să vând un lucru ca acesta? Se poate?!

— Dar dacă ți-aş da un preț bun?
— Auzi vorbă! preț bun? Un proroc ca ăsta e lucru neprețuit.

Doritor cum era de a se hrăni bine şi de a şti totdeauna cele ce se petrec în casa lui, omul nostru îl apucă pe Păcală la târg. Îi dete la început o pungă de galbeni, apoi două, apoi trei, şi aşa mereu înainte, până la şapte pungi, bani frumoşi chiar şi pentru un om mai bogat decât Păcală.

— Fiindcă văd şi văd că ţii cu orice preţ să cumperi prorocul, grăi Păcală muiat, o să-ţi fac după dorinţă, dar nu pentru bani, ci fiindcă m-ai primit la casă, m-ai poftit la masă şi mi-ai zis o vorbă bună. Noroc să ai de ea!

Aşa grăi Păcală, şi-i dete pielea cea de junincă, pentru ca să ieie cele şapte pungi de galbeni – mulţi bani chiar şi pentru un om mai bogat decât Păcală.

Şi nu era pe lumea aceasta om mai fericit decât bărbatul nevestei, fiindcă putea de aici înainte să ştie toate cele ce se petrec în casa lui şi să se mai şi hrănească bine.

Iar Păcală, după ce-şi vându pielea şi puse bine banii, se culcă să doarmă, că avea drum lung până acasă în satul lui.

Ziua următoare îşi luă Păcală rămas bun şi plecă iar acasă. Şi cum mergea pe drum şi cum se simţea aşa încărcat de bani, cum nu mai fusese niciodată în viaţa lui, îşi puse tare şi cu adevărat de gând că de aici înainte nu mai vâşcă nici la dreapta, nici la stânga, ci merge drept înainte, nu mai umblă cu minciuna, nu mai caută să tragă folos din partea altora – nu! nu! nu! — ci se face om ca toţi oamenii care vor să aibă obrazul curat, se astâmpără, se pune în rând cu fruntea satului.

Numai dacă n-ar fi fost la mijloc muierea cea harnică! Ea, sărmana, nu mai avea astâmpăr, şi parcă i se surpa casa în cap când se gândea că prorocul a rămas în paza ei. Nu poate că Doamne fereşte ce! dar muierile sunt fricoase şi nu prea se simt bine când se află aproape de nişte lucruri cum era pielea lui Păcală.

Ea făcu dar ce făcu, şi-şi trimise bărbatul iar la pădure, apoi, după ce rămase ea singură, puse, ca muiere harnică ce era, furca în brâu şi porni în urma lui Păcală şi grăbi şi alergă ca să-l ajungă şi să-l întrebe ce are să facă şi cum să

dreagă, ca să facă din piele piele ca toate pieile şi să-i ieie darul prorociei?

Păcală, de! ce să facă şi el?! De pagubă se fereşte omul, dar de câştig niciodată; mai luă şi de la femeie şapte pungi şi îi spuse că n-are decât să opărească pielea cu apă de izvor strecurată prin o sită deasă, şi-şi urmă calea ca şi când nimic nu i s-ar fi întâmplat.

— Acum zău că mă fac om aşezat, încât o să ajung chiar vornic în satul meu! grăi el după ce sosi acasă.

Se şi făcu. Îşi zidi, Doamne, o casă frumoasă de nu mai era în tot satul casă ca a lui, – colea, cu pridvor aşezat pe stâlpi şi cu cerdac mare, – îşi cumpără pământuri, car cu patru boi, cal de călărit, vacă cu lapte, oi de prăsilă; în sfârşit, toate câte se cuvin la casa unui om cu dare de mână, toate erau la casa lui Păcală.

Şi nu era în sat om mai aşezat decât Păcală. Numai oamenii din satul lui dacă n-ar fi fost tocmai aşa de proşti cum erau!

Văzând cum zideşte Păcală, cum cumpără, iar cumpără şi tot cumpără, cum dă mereu fără să ieie, vecinele începură să şoptească între dânsele şi sătenii deteră cu socoteală că va fi având mulți bani Păcală şi că banii aceştia îi va fi găsit undeva, îi va fi căpătat ori îi va fi luat de la cineva. Destul că voiau să ştie de unde are Păcală banii.

— Măi Păcală, îl întrebă dar unul dintre oameni, dar tu de unde ai atâta spurcăciune de ban, de tot dai şi nu mai sfârşeşti?

Păcală şedea în cerdacul casei cu pipa în gură şi privea la carul cel cu patru boi care intra în curtea cea largă şi plină.

— De unde am atâta ban? răspunse el. De unde, păcatele mele, aş putea să am dacă nu din preţul moşiei pe care am vândut-o?

— Ce moşie, măi Păcală, că tu n-ai avut moşie?!

— Apoi vorbă?! Dar pielea jinincei a cui a fost, măi?! N-a fost a mea? Asta mi-a fost toată averea: am vândut-o şi am luat bani ca să-mi fac altă avere în locul ei.

— Atâţia bani pentru o piele de junincă?

— Măi, dar greu mai eşti la cap! grăi acum Păcală, care ţinea să nu mai umble cu minciuna. Nu înţelegi tu că juninca aceea era junincă de prăsilă? Dacă o mai ţineam, făta, şi viţelul creştea, şi el se făcea vacă, şi aveam două vaci, şi două vaci fătau doi viţei, şi se făceau patru vaci, iar din patru vaci se fac opt, din opt şasesprezece şi cu timpul o întreagă cireadă de vite. Aşa se face socoteala când mergi la târg şi ştii cum să-ţi vinzi marfa. O avere întreagă nu se vinde numai iac-aşa!

Omul dete din cap şi deteră din cap şi se puseră pe gânduri toţi oamenii din satul lui Păcală.

Aveau şi ei viţele de prăsilă. De ce adică numai Păcală să-şi vândă pielea cu preţ? de ce să fie ei mai proşti decât dânsul? de ce să deie ei o avere întreagă pentru un preţ de nimic?

Se puseră dar degrab', îşi tăiară cu toţii junincile de prăsilă, mâncară cât putură din carnea lor, iar pieile le duseră la târg, să le vândă şi ei cum a vândut Păcală pe a lui.

Numai că nu se nimereşte totdeauna şi nu ştiu toţi oamenii să-şi vândă marfa ca Păcală.

Degeaba spuneau ei că pielea e piele de junincă de prăsilă, căci nimeni nu voia să le deie preţul la care râvneau, şi s-au întors ca vai de ei acasă.

Vai de ei! dar vai şi de Păcală! Când se văzură şi cu pagubă, şi cu batjocură, oamenii se adunară iarăşi, se sfătuiră şi tot se sfătuiră între dânşii, că ce să facă şi ce să dreagă ca să scape de Păcală, fiindcă nu mai rămânea nicio îndoială că-i va prăpădi pe toți dacă va mai rămânea cu zile.

— O să-şi deie foc la casă, ca să ne dăm şi noi la ale noastre, grăi unul dintre cei mai prevăzători.

— O să-şi frângă vreun picior, ca să ne frângem şi noi pe ale noastre, grăi altul.

— O să sară în fântână, ca să sărim cu toții după el! strigară cu toții.

Nu mai rămânea nicio îndoială că trebuiau să scape de el, dacă nu voiau să piară cu toții ca vai de ei.

Dar cum să scape? Asta era vorba. Să-i taie boii, şi vaca, şi oile, şi calul de călărit, să-i deie foc la casă şi să-l gonească din sat. Asta s-at fi putut. Dar cine putea să ştie dacă nu se va mai întoarce?

Trebuia să-i stingă lumina vieții: numai aşa erau scăpați, cu adevărat scăpați de el.

Luară dar hotărârea să-l omoare pe Păcală; fiind, însă, că nu voiau să facă nici vărsare de sânge, nici moarte de om chiar cu mâna lor, se sfătuiră din nou între dânşii şi după mult sfat au chibzuit să-l arunce în Dunăre, unde va fi apa mai adâncă, pentru ca nici neam de neamul lui să nu mai poată ieşi la lumina zilei.

Şi dacă tot ar scăpa Păcală chiar şi din fundul Dunării? Asta era! Şi dacă tot ar scăpa?! Ce era atunci?! Nu mai rămânea nicio îndoială că trebuia să facă ce vor face ca Păcală să nu poată scăpa, dar deloc să nu poată scăpa.

Se puseră dar din nou şi se sfătuiră, şi după multă sfătuire mai chibzuiră să-l bage pe Păcală într-un sac, să strângă bine gura sacului şi să lege sacul cu Păcală cu tot de o piatră de moară, pentru ca piatra de moară, rotundă cum este, să meargă de-a dura până la fundul Dunării şi să ducă şi sacul cu Păcală.

Înțelegându-se astfel ei, toți oamenii din satul lui Păcală, cu mic, cu mare, cum erau, luară sacul, luară sfoara pentru gura sacului, luară funia, ca să lege sacul de piatră, luară cea mai mare din pietrele de moară pe care le putură găsi cale de trei zile de jur-împrejur şi porniră cu mic, cu mare, cum erau, asupra casei lui Păcală, ca să-l ia, să-l ridice, să-l ducă şi să nu se oprească cu el decât în fundul Dunării.

Păcală şedea cu pipa în gură în cerdacul casei şi se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă şi plină, – şedea Păcală cu pipa în gură şi se uita, – când se pomeni cu satul întreg, mic şi mare, de nu-i mai încăpea curtea cea largă a lui.

Ce să facă, sărmanul de el, ce să facă?! Nu-i rămânea decât să se dea prins şi legat, dacă n-a putut să rămână pe unde fusese mai înainte, ci l-a pus păcatul să se întoarcă în satul lui, să se facă om aşezat şi să nu mai umble cu minciuna. Dar o viață are omul şi o moarte.

— Mi-a fost, se vede, rânduit, grăi Păcală, să mor în satul meu ca om de treabă.

Căci mai de treabă de cum era nu se putea face Păcală; asta o simțea.

Îi părea cu toate aceste cam rău că trebuia să moară tocmai acum, când avea şi el casa lui, masa lui, carul lui cu patru boi, curtea lui largă, şi ar fi voit Păcală să scape dacă se poate fără minciună, căci era hotărât odată să nu umble cu

minciuni, dar nu se putea, fiindcă oamenii erau neînduraţi şi vicleni.

Se lăsa dar Păcală, se lăsa, fiindcă n-avea încotro, să-l vâre ca pe un motan în sac, să-l ia pe sus şi să-l ducă la pierzare.

El în frunte, piatra de moară după el, fruntea satului în urmă şi satul întreg, cu mic, cu mare, mai în coadă, ieşiră din curtea cea largă, trecură prin sat şi o luară peste câmpul nisipos drept spre Dunărea cea mare şi adâncă.

— Staţi, măi, strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală.

Se opriră în loc cu toţii, cu mic, cu mare, cum erau.
— Am uitat un lucru, grăi omul cel cu socoteală.
— Ce-am uitat? întrebară ceilalţi.
— Prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.
— Aşa-i, ziseră oamenii din satul lui Păcală, am uitat prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

Îl aveau acum pe Păcală: cum puteau ei să-l arunce fără ca să ştie unde-l aruncă?

Se întoarseră dar iar în sat, căutară cea mai lungă dintre toate prăjinile şi numai apoi îl duseră pe Păcală la Dunăre, – prăjina în frunte, sacul cu Păcală, piatra de moară, fruntea satului şi apoi satul întreg, cu mic, cu mare, cum erau.

— Staţi, măi! strigă iar omul cel cu socoteală. Iar se opriră cu toţii.

— Să-l legăm de piatra de moară, ca să nu fugă, în vreme ce noi căutăm cu prăjina fundul Dunării!

— Să-l legăm, strigară cu toţii, ca să nu fugă! Îl legară dar pe Păcală de piatra cea mare, apoi plecară ca să caute cu prăjina, unde e mai afundă Dunărea, ca acolo să-l arunce.

Cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală luă el însuşi prăjina, dete o dată cu ea în valuri, o izbi cât nu mai putu în jos, dar nu atinse cu ea fundul.

— Aici, zise el, Dunărea nu are fund, trebuie să căutăm alt loc.

— Aşa e, strigară cu toţii, trebuie să căutăm alt loc, unde are Dunărea fund.

Nici că se putea altfel. Vorba era ca piatra de moară să meargă de-a dura şi să se oprească tocmai în fundul Dunării: unde se oprea piatra dacă Dunărea nu avea fund?

Porniră dar cu toţii ca să caute fundul Dunării, pentru ca nu cumva să-l arunce la loc nepotrivit şi să-l scape acum, după ce îl aveau prins şi legat.

Ei trebuiau să ştie unde are să se oprească piatra cu sacul şi cu Păcală cel din sac.

Iar Păcală, vai de capul lui, rămase în sac, legat de piatra cea de moară, cea mai mare pe care oamenii din satul lui o putuseră găsi cale de trei zile de jur-împrejur.

— Staţi! strigă omul cel cu socoteală. Iar se opriră cu toţii. Ce era la mijloc? Ca oameni chibzuiţi, trebuiau să fie cu mare băgare de seamă şi să cerceteze bine mai nainte de a-l arunca pe Păcală în Dunăre.

Unde să-l arunce? Mai la deal, de unde vine apa, ori mai la vale, unde se duce?

Unii dădeau cu socoteală că mai la deal e mai multă apă, fiindcă de acolo vine apa şi n-ar veni dacă n-ar fi destulă.

Alţii însă erau de părere că la vale e mai multă, fiindcă acolo se strânge apa, care vine de la deal, şi dacă l-ar arunca la deal, cum vine apa şi tot vine, se scurge şi tot se scurge, s-

ar pomeni că Păcală rămâne pe uscat, iese din sac şi vai de capul lor!

Se adunară dar cu toţii de se sfătuiră ca nu cumva să facă vreo prostie, şi după multă sfătuire se înţeleseră să caute locul cât mai devale, pentru ca toată apa să se strângă în capul lui Păcală.

Pe când oamenii din satul lui Păcală umblau să caute fundul Dunării cu prăjina cea lungă, iată că vine un jelepar de vite, care ducea o cireadă de o mie de boi la târg, şi cum mergea jeleparul de-a lungul malului, dă de sacul cu Păcală şi se miră, cum s-ar mira tot omul când ar vedea în calea lui asemenea lucru.

— Dar tu, măi, întrebă jeleparul, cum ai intrat în sac şi ce cauţi în el?

— N-am intrat, răspunse Păcală, ci m-au vârât alţii în el.
— Şi de ce te-au vârât?
— Ca să mă arunce în Dunăre.
— Şi de ce să te arunce?
— Iacă – păcatele mele! — răspunse Păcală, fiindcă vor să mă facă vornic şi eu nu vreau să primesc...
— Şi de ce nu vrei, măi?
— Apoi de! zise Păcală. Fiindcă nu e satul de a-i fi vornic.
— Şi de ce nu e?
— Fiindcă are neveste multe, şi bărbaţii pleacă cu toţii la lucru, de nu se mai întorc cu săptămânile, şi vornicul rămâne el singur cu nevestele.
— Şi de ce nu vrei să rămâi cu nevestele?
— Fiindcă sunt multe şi toate tinere şi sprintene ca furnicile şi nu pot să le stăpânesc.

Când auzi asemenea vorbe, jeleparul se miră prea mult, fiindcă el bucuros ar fi fost vornic într-un sat ca satul lui Păcală.

— Măi, dar prost mai eşti tu, măi! grăi el. Un om mai cu minte ar primi cu amândouă mâinile.

— Un om mai cu minte e mai cuminte şi poate când nu poate prostul, îi răspunse Păcală. Haid'! dacă te simți destoinic, intră în sac şi, când vei vedea că voiesc să te arunce în Dunăre, spune-le că primeşti să le fii vornic.

— Şi ei mă vor primi oare pe mine?
— Mai ales! îi răspunse Păcală. Cu amândouă mâinile! Atât îi trebui jeleparului, care nu se temea de nevestele din satul lui Păcală.

El dezlegă dar sacul, ca să iasă Păcală, apoi se vârî el însuşi în sac. Păcală răsuflă o dată uşor de tot, strânse gura sacului, o legă bine, apoi p-aci îi fu drumul, nici că se mai opri decât la cireada cea de boi, pe care o mână acasă la el, în curtea cea largă, care putea să-i încapă pe toți.

Iară jeleparul din sac râdea în el când se gândea cum are să-i înşele pe proştii din satul lui Păcală, care nu ştiau, bieții de ei, că nu mai e tot un prost ca dânşii în sac.

Râdea însă mai ales când simțea că ei îl ridică pe sus, ca să-l ducă să-l arunce în Dunăre la locul pe care-l găsiseră mai bine înfundat. Numai atunci când simți că-i dau avânt ca să-l arunce, abia atunci el strigă tare cât putu:

— Stați, măi! Toți se opriră, cuprinşi de spaimă şi de mirare, fiindcă înțelegeau şi ei că glasul care răsuna din sac nu era glasul lui Păcală.

— Lăsați-mă, grăi jeleparul, că primesc să vă fiu vornic.
— Auzi vorbă! strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală, care era chiar el vornic în sat, îşi preface glasul ca să nu-l mai cunoaştem, voieşte să ne mai fie şi vornic, ba te pomeneşti c-o să ne spună că el nu mai e Păcală!

— Apoi că nici nu sunt! răspunse jeleparul. Când auziră vorba aceasta, oamenii se supărară, mare minune cum se supărară, fiindcă îl văzuseră ei înşişi cu ochii lor când îl vârâseră în sac şi ei înşişi cu mâinile lor legaseră gura sacului şi, supăraţi cum erau, năvăliră cu toţii asupra lui, îl ridicară cu piatră cu tot şi – una! două! trei! bâldâbâc! — îl aruncară în Dunăre, ca nici neam din neamul lui să nu mai poată ieşi la lumină.

Şi, Doamne! cât se simţeau de uşuraţi când văzură că merge drept spre fundul Dunării, că nu mai iese la iveală şi că apa curge mereu de la deal la vale şi se îngrămădeşte asupra lui.

Iară Păcală şedea în cerdacul casei şi se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă şi plină de vite frumoase.

— Staţi, măi! strigă omul cel cu socoteală. Staţi! strigă încă o dată.
— Ho, staţi! strigară toţi oamenii din satul lui Păcală când le văzură ochii ceea ce mintea nu putea să le înţeleagă, şi se opriră cu toţii şi rămaseră încremeniţi în loc.
— Dar tu, măi, cum ai ajuns aici? întrebă vornicul satului.
— Aşa-i, ziseră cu toţii, cum ai ajuns tu aici?
— Mare lucru?! răspunse Păcală. Cum să fi ajuns, dacă nu tot cum aţi ajuns şi voi, venind de acolo până aici?!...
— Dar tu eşti mort, măi? te-am aruncat în Dunăre!
— Aş! grăi Păcală. Apa Dunării e rece şi te face mai sprinten de cum ai fost.

— Mare minune! strigară oamenii. Cu ăsta nu e chip s-o scoţi la capăt! Îl arunci legat de o piatră de moară în Dunăre, şi se întoarce mai degrabă decât tine acasă!...

— Dar vitele cele multe şi frumoase de unde le ai? întrebară ei.

— De unde să le am, răspunse Păcală, dacă nu de acolo unde m-ați lăsat voi?
— Dar cine ți le-a dat?
— Cine să mi le dea? Le-am luat eu; ia omul cât poate şi ce nu poate lua mai lasă şi pentru alții.

Atât le trebui oamenilor din satul lui Păcală! Aşa cum erau adunați la casa lui Păcală, plecară cu toții înapoi la Dunăre şi nu mai steteră la sfat, ci se aruncară ca broaştele – bâldâbâc! bâldâbâc! — care mai de care mai iute în valuri, ca să ia fiecare cât poate, iar nevestele lor rămaseră pe țărmure, aşteptându-şi fiecare bărbatul cu turma de vite.

Era, se înțelege, şi popa între dânşii, şi fiindcă popii sunt mai lacomi decât alți oameni, el se repezi mai tare decât ceilalți şi sări unde era mai afundă apa, dar potcapul tot îi rămase pe deasupra.

Preoteasa, care stătea pe țărmure, lacomă şi ea, văzând potcapul, credea că n-are popa destulă vârtute ca să se cufunde, şi că vor lua alții toate vitele mai înainte de a fi ajuns şi el la fund.

— Mai la fund, părinte! striga dar, mai la fund! că acolo sunt cele coarneşe!

A şi intrat popa cât de afund, dar nici nu s-a mai întors nici el, cum nu s-au mai întors nici ceilalți.

Aşa a rămas Păcală cel mai harnic, cel mai de treabă, cel mai vrednic om în satul lui, fiindcă, de! era numai el singur cu nevestele.

Cine o ştie mai departe, mai departe are s-o spună.

Barbu Ştefănescu-Delavrancea

(1858 – 1918)

Neghiniță

de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

A fost odată o babă, bătrână, bătrână. Abia zărea de bătrână ce era. Şi mâinile îi umblau la ciorap, iar în gândul ei se ruga la Dumnezeu s-o dăruiască cu un copil, că n-avea decât pe unchiaşul ei. Şi unchiaşul, ba la pădure, ba la arie, ba la târg, iar baba sta singură cuc, că toată ziulica i-ar fi țiuit tăcerea în fundul urechilor dacă n-ar fi strănunat şi n-ar fi tuşit câteodată. Ba uneori, ca să-şi mai ție de urât, tot ea vorbea şi tot ea răspundea. Şi râdea ea de ea, ca şi cum ar fi râs ea de altcineva, înşirând ochiurile pe cârlige.

— Ei, ei, ce n-ar plăti un flăcău la bătrânțile noastre!

— Cât, de? cât?

— Ihi, ihi, mult de tot!

— Adică ce, nu te-ai mulțumi şi c-o fată mare?

— Ba, ce să zic, bine ar fi ş-o fată...

— Da, dar la fată vrea zestre.

— S-ar găsi, că eu şi unchiaşul avem ce ne trebuie şi nu ne trebuie mult, trei coți de pânză albă şi câte un coşciug; iar boii moşului, iar plugul moşului, iar casa moşului şi a babei, toate ar fi ale fetei.

— Bine, mătuşă, bine, da' de unde şi fată? Tu nu ştii că copacii uscați nu mai dau de la rădăcină?

Şi bătrâna începu să râdă şi să ofteze: „hi, hi, hi, ooof, of!”
— Ei, toate se întorc, şi apele se întorc de la Dumnezeu, numai tinerețile ba. Ce nu e la timp nu mai e niciodată. M-aş mulțumi eu şi pe un prichindel de băiat.

— Ba te-ai mulțumi şi pe-o codană. Tu să-nşiri, şi ea să deşire, tu să cerni, şi ea să risipească, tu să pui de mămăligă, şi ea să răstoarne căldarea pe foc.

— Dacă e pe-aşa, m-aş mulțumi şi pe-un copil cât ghemul, numai s-aud în casă „mamă”, că mult e pustiu când uşa se închide peste doi bătrâni.

— Da’ dacă ar fi mai mic?

— Fie şi mai mic. Şi bătrâna începu să râdă.
— Ce neroadă!
— Ba neroadă, nu glumă!
— Dar dacă ar fi cât un bob de mazăre? Şi tocmai când da bătrâna capul peste cap de râs, odată tresări că, de după uşă, se-auzi un glas ascuțit şi înțepat:
— Dar dacă ar fi cât o neghiniță? Bătrâna se uită, se uită şi începu să se închine.
— Bine, bine, zise acelaşi glas, văd eu că nu-ți trebuie copii... Baba îşi luă inima în dinți şi zise:
— Ba-mi trebuie... da’ unde eşti... cine eşti?
— Cine sunt? *Neghiniță*, gândul lumii. De mic ce sunt, pătrund în urechile oamenilor şi-i ascult cum gândesc. Adineauri eram în urechea ta a dreaptă, apoi am trecut în a stângă, ş-am râs de m-am prăpădit când am văzut ce-ți trec prin minte...
— Ei, aş! Ce mi-a trecut? Nimic!
— Nu e adevărat, răspunse Neghiniță râzând, omul spune mai puțin decât gândeşte. Dacă nu-ți şopteam eu că copacul uscat nu mai dă de la rădăcină, cine ştie ce-ai mai fi spus...
Baba se făcu ca para focului.
— Zău aşa... nu te ruşina, mamă, nu zău... Aşa e omul.

Când e mic face nebunii fiindcă e mic; când e la tinerețe face nebunii fiindcă e tânăr, iar la bătrânețe se gândeşte la nebunii fiindcă nu le poate face...
Bătrâna pierdu sfiala şi răbdarea şi se răsti cât putu:
— Neghiniță, ci tacă-ți gura şi vin să te văd! Şi pe loc se-auzi un țâşt ca de lăcustă şi un bâzâit ca de albină. Bătrâna simți pe mână o picătura caldă.

— Iacătă-mă şi pe mine!... Biata femeie făcu nişte ochi mari cât toate zilele şi se miră toată de ce văzu pe mână, că cerul de i s-ar fi deschis nu s-ar fi minunat mai mult.

Neghiniță era frumos ca o piatră scumpă; şi era mic cât o neghină; şi avea nişte ochişori ca două scântei albastre, şi nişte mâini şi picioruşe ca nişte firişoare de păiajen.

Bătrâna dădu să-l sărute. Neghiniță, țâşti pe nas, țâşti iar pe mână!

— Încet, mamă, încet, că mă striveşti, zise Neghiniță.
— Să te sărut, că-mi umpluşi casa cu dragoste când îmi ziseşi *mamă*.
— Încet, să nu mă sorbi. Îl sărută.
— Cum mănânci tu, Neghiniță al maicăi?
— Eu? Eu mă satur din fum. Până acum am mâncat la mese împărăteşti fără să ştie nimeni. Şi ce-am mai râs când ceilalți tremurau înaintea împăraților, iar eu mă plimbam prin urechile lor şi le aflam gândul.
— Bine o fi de ei, Neghiniță mamă...
— Aş, binele focului! Săracii mor de foame, iar ei mor de mâncare. De săraci e rău că n-au cui să poruncească, şi de ei e rău că trebuie să poruncească la mulți. Pe ceilalți oameni când îi minți te iau de guler şi te judecă judecată dreaptă; pe ei îi minți şi dau din cap; ba şi mai şi: ei ştiu că-i minți, şi tac, şi înghit, şi n-au ce face, ca să nu se strice trebile împărăției.

— Da' bine, Neghiniță, ție-ți trebuie un an ca să umbli cât altul umblă într-o zi.

— Da? Ei, nu e aşa deloc. Eu mă las pe-o adiere şi plutesc ca pe apă, şi mă mlădii pe apa vântului ca pe valurile mării. Ba uneori întrec rândunelele ca o săgeată de argint.

— Ce bucurie pe unchiaşul meu, zise bătrâna, când o afla că are şi el un copil. Deseară o să se îmbete de bucurie.

— Ba e vorbă, răspunse Neghinită, eu vreau să văd pe tata acuşi-acuşic!

Şi bătrâna, când auzi cuvântul *tată*, se bucură de bucuria moşului şi îi zise:

— Aria moşului este cât vezi cu ochiul de departe, pusă pe-un deal mare şi întins. Unde-i vedea şase cai murgi treierând grâu, acolo să te opreşti, că dai peste unchiaşul babei.

— Iată, plec. Cum îi deschise uşa, Neghiniță se aruncă, cu mâinile întinse şi cu picioruşele deschise, într-o undă de adiere. Şi se făcu nevăzut, ca un strop de lumină.

Pe drum întâlni o cireadă de vaci. De minunici ce era, se dete afund într-o urmă de vacă şi începu să strige:

— Măi văcari, măi, veniți de mă scoateți din inima pământului, că vă fac pe voia gândului!

Văcarii se luară după glas, până deteră peste Neghiniță. Unul, mai rău şi mai prost dintre ei, vru să-l strivească şi-şi repezi călcâiul din băierile inimii. Neghiniță țâşti, şi sări alături ea, iar văcarul, lovind cu sete pământul, îşi scrinti piciorul şi începu să se vaiete. Ceilalți începură cu măciuca şi, cum izbeau, rămâneau cu jumătatea în mână, iar ailaltă se ducea zbârnâind.

— Să nu vă păziți vacile, cum vă păziți mințile. Cruce latã, minte întunecată, urechi de văcar, urechi de măgar! le zise Neghiniță, şi se dădu vântului.

Ajunse la unchiaş. I se sui pe nas, ca să-l vadă mai bine. Unchiaşul se bucură, dar nu ca baba, iar Neghiniță se întristă. Dar ca să se-arate grozav, zise unchiaşului:

— Nu căta că-s mititel. Calul nu e mai mare ca copilul? şi-l încalecă copilul. Bivolul nu e mai mare ca omul? şi-l înjugă omul. Munții nu-s mai mari ca oile? şi-i pasc turmele. Pământul nu e mai mare ca fierul plugului? şi-l despică fierul plugului. Codrul nu e mai mare ca un topor? şi-l culcă toporul la pământ. Tu nu eşti mai mare ca mine? şi te-au ostenit murgii în arie. Ia să vezi cum îi dau eu la arie, fără bici, fără nimic.

Unchiaşul, minunat, îl duse la arie. Cum ajunse, Neghiniță sări pe-un cal şi începu să strige: „Hi, hăi, hi, hăi!" Ciupeşte pe unul, ciupeşte pe altul, caii începură să fugă, dar ce fugă, parc-ar fi avut douăzeci de bice pe şalele lor. Şi cum se crucea moşul, iată şi un negustor care trecea la scaunul împărăției.

— Moşule, îi zise negustorul, cine mână caii aşa de grozav, că eu aud „hi-hăi, hi-hăi" şi nu văd pe nimeni!"

— Ei, tată, răspunse bătrânul, m-a dăruit Dumnezeu cu un copil ca o neghină, da' cu mintea cât zece ca mine şi ca d-ta.

Neghiniță opri caii şi sări în palma unchiaşului. Cum îl văzu negustorul, se gândi să ducă împăratului aşa minune.

— Moşule, zise negustorul, îți dau o pungă de bani pe el. Neghiniță, sfâr, în urechea moşului şi îi şopti ce să vorbească. Şi moşul zise, crezând că de la el zice:

— Tu, care vinzi şi cumperi, ai cumpărat vreun suflet pe-o pungă de bani?

— Îți dau... două. Şi iar moşul, după Neghiniță:
— Două pungi... pentru un suflet?
— Îți dau... zece. Moşul îngălbeni şi zise, iar după şoapta lui Neghiniță:
— Sufletele se dăruiesc Domnului şi se vând Necuratului.
— Îți dau... douăzeci! Şi moşul, călcând în gura lăcomiei, tăcu, cu toate şoaptele bietului Neghiniță.

Neghiniță văzu lăcomia, da' tot el şopti moşului:: „Fie!" Şi moşul zise:

— Fie! Bătu palmă în palmă cu negustorul. Tocmeala se făcuse. Negustorul plăti şi luă pe Neghiniță, vândut de bunăvoie. Negustorul plecă. Neghiniță strigă moşului:

— Moşule, moşule, ai fost să n-ai copii, iar biată babă, da!

Împăratul era la mare şi la greu sfat cu toți cărturarii, că bântuia seceta şi molima. Şi dacă negustorul îi spuse că are un copil ca o neghiniță, împăratul rămase înmărmurit, învățații împărăției căscară ochii mari şi se traseră de bărbile lungi.

— Nu se poate, măria-ta, aşa ceva nu scrie la carte.
— Ba se poate, zise Neghiniță, sărind pe masa sfatului, că multe se pot şi nu stau în cărți; şi mult mai multe sunt altfel de cum sunt ticluite din condei. Şi după ce se minunară cât se minunară, începu sfatul. Neghiniță se sui pe mâna împăratului, pe umăr, apoi în creştetul capului, şi de-acolo zise râzând:
— Învață, măria-ta, că cei mai mici sunt cei mai mari. Împăratul, cam de voie, cam de nevoie, răspunse:
— Aşa e, Neghiniță, aşa e. Iar cărturarii îşi deteră ghies pe sub masă şi plecară ochii în jos. Împăratul porunci să-i

toarne lui Neghiniță o casă cu zece caturi, cât o nucă de mare, toată din aur-lamur şi împodobită cu pietre scumpe.

Neghiniță rămase la sfat şi se pierdu din ochii tuturora, numai ca să se ție de năzdrăvănii. Şi, încet-încet, pâşi-pâşi, până intră în urechea învățatului care căuta în stele cu ocheanele. Acolo ascultă ce ascultă, şi înțelese că acest vestit cărturar, în loc să se gândească la sfat, se gândea că împăratul are nasul cam mare. Se duse binişor şi intră în urechea cărturarului care zicea că ştie mărtuntaiele omului şi leacurile bolilor. Ăsta se gândea nu la sfat, ci că-i plăcea inelul împăratului. Aşa află, pe rând, că unul se gândea la o cucoană frumoasă, că altul se gândea cam ce linguşeală să cârpească împăratului, altul că ce n-ar da el pentru o sticlă de vin, altul că bine e să fii împărat, altul că împăratul e om ca toți oamenii, numai unul, cu fruntea cât toate zilele, asculta cuvintele şi întrebările împăratului.

Neghiniță, cum află gândul tuturora, zbughi în urechea împăratului şi îi şopti tot, din fir până în ață. Împăratul, crezând că singur, el de la el, a citit în mintea lor, se mânie foc şi le zise:

— Ei, tu, care cați în stele, ți-ai făcut ochii ochean şi-mi vezi nasul cât un buştean. Astfel ți-e gândul la sfatul domnesc?

Cărturarul se cutremură şi dădu în genunchi, cerând iertare.

— Tu, se răsti împăratul către doctor, dacă ai avea inelul meu, ai omorî mai puțini oameni?

Doctorul se cutremură şi dădu şi el în genunchi.

— Tu, zise împăratul necăjit ălorlalți, te gândeşti la secături şi nu vezi că eşti cu un picior în groapă; tu îți pregăteşti limba ca să mă minți; tu crezi că într-o sticlă cu vin este mai mult duh decât în capul meu; tu nu ştii că un învățat pe scaunul domniei ar face mai multe boroboațe ca un neghiob; tu te pricepi că împăratul e om ca toți oamenii, da'

nu te gândeşti că învăţaţii sunt ca neoamenii; iar tu abia te ţii să nu caşti o gură cât să înghiţi împărăţia toată; numai ţie ţi-e mintea la sfatul domnesc.
Cu toţii căzură în genunchi.
— Acum ce să le fac, zise împăratul mânios, să le tai capul? Cărturarii muriră şi înviară, iar Neghiniţă, care se suise în creştetul împăratului:
— Ferit-a Dumnezeu, măria-ta, fără învăţaţi cine să mintă lumea?
— Să nu fie decât adevărul pe lume!
— Ferit-a Dumnezeu! Ce-ai face chiar măria-ta fără minciună? Apoi măria-ta ţi-ai făcut socoteala vieţii? Mai multe ceasuri ai mâncat, ai dormit, ai vânat, ţi-ai socotit cazanele cu bani, ai petrecut, ba cu luminăţia-sa împărăteasa, ba şi fără ea, decât te-ai necăjit cu trebile şi cu nevoile împărăţiei. Cum ai sta măria-ta pe scaunul lumii când lumea ar afla adevărul?

Împăratul zâmbi, cu ciudă, nu e vorbă, dar zâmbi ca să dreagă treaba şi îi iertă pe toţi. Văzând însă că cel din urmă cărturar, care se gândise la sfat, tremura mereu, îi zise:

— Ei, dar tu, cel mai cuminte, de ce tremuri?
— Măria-ta, zise bietul bătrân, mai bine să spun şi eu decât să afli măria-ta. Iată, socotesc că nu ştiu nimic şi tot mă gândesc că mi-e leafa prea mică.

Împăratul râse cu poftă şi-i făgădui o leafă mai mare, apoi sparse sfatul cărturarilor şi plecă cu Neghiniţă în creştetul capului, nedomirit de cum ghicise gândurile tuturora.

Împărăteasa şi cuconii ei, văzând pe Neghiniţă, se minunară, dar, când aflară că împăratul, la vreme de bătrâneţe, ghiceşte gândurile oamenilor, se cruciră şi tot nu le venea să creadă.

— Împărate, zise împărăteasa, zău aşa, ghiceşte-mi şi mie un gând.

— Să vedem, răspunse împăratul. Împărăteasa se gândi şi începu să râdă... Neghiniță o zbughise în urechea împărătesei şi-i aflase gândul: „Că ce bine-ar fi să mai fie o dată împăratul tânăr!” Şi într-o clipă intră în urechea dreaptă a împăratului, şi şopa-şopa-şopa. Împăratul – pace! Împărăteasa râdea şi zicea:

— Vezi că nu ghiceşti? vezi? Pasămite, împăratul era cam tare de urechea dreaptă. Neghiniță înțelese, şi țâşti în urechea stângă, şi iar şopa-şopa.

Împăratul se lumină la față, dădu din cap, râse cu hohote şi zise:

— Ei... împărătească, împărătească... da’ tot muiere! De, bine te gândişi tu, da’ nu se poate...

Împărăteasa se ruşină, plecă ochii în jos şi se gândi: „Dar dacă o ghici şi la ce m-oi fi gândit înainte, intru în pământ! De câte ori n-am dat dracului sfaturile împărăției când nu se mai isprăveau până după miezul nopții.”

În sfârşit, ce-i veni lui Neghiniță, vru să râdă şi de împărat; şi îşi zise într-o bună dimineață: „Vezi ce e omul! Spune-i orice, spune-i mereu acelaşi lucru... omul crede, că omul e prost. Ce nu crede întâi crede mai pe urmă. Am să-i fac una şi bună împăratului, să-l las fără sfetnicii cei credincioşi şi să-l încurc cu nebunii.”

Împăratul, de umbla în fruntea oştilor, de sta la sfat mare, de se culca, de se scula, de mânca, de-şi mângâia cuconii, un gând nu-l mai slăbea: „Nu vezi, omule de Dumnezeu, că ți-au îmbătrânit sfetnicii şi împărăția merge rău?”

Pasămite, Neghiniță îi intrase într-o ureche. Azi aşa, mâine aşa, până nu mai avu încotro. Sparse sfatul cel vechi şi chemă altul nou.

Tot unu şi unu!

Cum veniră, cum aruncară pe bietul împărat din scaunul neamului lui...

— Acu să-l vedem! zise împielițatul de Neghiniță. Împăratul ieşi plângând din cetate. Neghiniță, sus pe umărul lui.

— De ce plângi, măria-ta? ține-ți firea, nu fi muiere.
— Ei, ei, Neghiniță, cum să nu plâng?! Unde mi-e toiagul împărătesc?

— Ci taci, măria-ta! Ia taie un corn şi fă-ți, colea, o cârjă. Buzduganul e greu la bătrânețe, te doboară. Cârja te sprijină.

— Ei, ei, Neghiniță, unde mi-e scaunul împărătesc pe care au stat atâția moşi-strămoşi ai mei?

— Ci taci, măria-ta! Întinde-te colea, pe fânul înflorit şi moale, şi să-mi spui drept care e mai dulce la oase? Scaunul cu scumpetea, sau fânul cu frumusețea?

— I, i, Neghiniță, unde mi-e coroana cu stemele şi cu luminile?
— Ci taci, măria-ta! Pune foaie lată de lipan pe deasupra pletelor albe şi spune-mi drept, care e mai uşoară, coroana cu grijile sau lipanul cu umbrele?

— Aşa o fi, Neghiniță, mai zise împăratul, oftând tocmai din băierile inimii, aşa o fi, se potriveşte ş-aşa, fiindcă ştii tu să le potriveşti, dar când mă gândesc în ce slavă eram ieri... îmi vine să scald tot pământul cu lacrimile mele!

— Ci taci, măria-ta! Adică ce slăvire? Toată viața, ba războaie, ba sfaturi, ba taie capul unuia, ba întinde la bice pe altul, ba citeşte jalbele, ba ascultă păsurile, ba câte şi mai câte, şi mai multe fără să vrei de câte pe vrute. Mărire să fi fost asta? Dar ia gândeşte-te măria-ta că un supus era supusul măriei-tale ş-avea un stăpân, iar măria-ta, purtând grija tuturora, erai sluga tuturora. Vezi, de-aia măria-ta ai

fost cel mai slugă, cel mai nevolnic din toată împărăția. Curată socoteală: erai împărat, nu om; acum eşti om, nu împărat. Şi eşti mai mare, că unde-ți spune gândul, acolo te duc picioarele. Ş-apoi, cine ştie? Socoteşti măria-ta că boierii pot ceva fără prostime? Să ceară prostimea pe vechiul lor împărat... şi să vezi măria-ta...

Se mai îmbună împăratul la cuvântul lui Neghiniță şi se duse, în cruciş şi în curmeziş, în toată împărăția, c-o foaie de lipan pe cap şi sprijinit pe-o cârjă de corn. Şi de ce vedea se minuna şi întreba pe Neghiniță:

— Neghiniță, de ce-l bat pe ăla, de răcneşte ca din gură de şarpe?
— Fiindcă împăratul e surd şi n-aude, răspunse Neghiniță.
— Neghiniță, de ce-or fi atâția oameni goi şi desculți?
— Fiindcă împăratul e orb şi nu vede.
— Neghiniță, de ce bătrânul ăla s-o fi muncind să roadă în gingii o cojiță uscată?
— Fiindcă împăratul mănâncă prea mult.
— Neghiniță, de ce-o munci unii şi noaptea, de dau pe brânci?
— Ca să doarmă împăratul şi ziua, de i-o veni poftă.
— Neghiniță, atunci de ce să vie pe scaunul meu un împărat şi surd, şi orb, şi lacom, şi somnoros?

— Ei, poi, înainte de-a fi împărat, vedea, auzea, muncea, cumpătat la mâncare şi la băutură.

Bietul pribeag stătu pe gânduri, în mijlocul unui oraş mare, mare şi zise:

— I, i, Neghiniță, mult cuvânt ai! Acum s-ajung împărat, şi aş şti eu să fac cum e bine.

Şi, ca din senin, abia sfârşise vorba de pe urmă, ş-auzi o gălăgie, un vaiet, o duduitură, că parcă se cutremura pământul. Când colo, ce să fie? Ştafetă mare. Nişte voinici,

cu suliți lungi, aduceau vestea că norodul a băgat la dubă pe împăratul ăl nou, cu sfetnici cu tot, şi că cheamă iarăşi pe adevăratul împărat. Cum auzi bătrânul, zise voinicilor:

— Staţi, că eu sunt! Şi-l cunoscură toţi, şi îi deteră în genunchi. Iar Neghiniță, de colo, de pe umăr:

— Măria-ta, mai vezi, mai auzi, ori ți s-a făcut foame şi-ți vine să dormi?

La toate vine rândul, după cum se întoarce roata, că de-aia e roată, să se întoarcă, iar nu să stea locului. Şi-i veni rândul şi lui Neghiniță, gândul lumii.

Într-o zi vru să glumească cu împăratul, să mai facă vreo drăcie. Îi intră în urechea *dreaptă*, crezând că e în a *stângă*. Cu stânga n-auzea de loc. „Nu face nimic. Mi-e lene să mă mut, se gândi Neghiniță. În loc să şoptesc, voi striga.” Şi începu să strige din toate puterile în urechea cu care împăratul auzea de minune.

— Un împărat dacă n-a şti el de la el adevărul, nu-l mai află de la nimeni!

Împăratul, auzind acest glas tare în fundul urechii, îi zvâcni inima şi-şi trase o palma cât putu peste ureche, zicând:

— Iiiii, să ştii că ce credeam eu că-mi trece prin minte era numai în ureche!

Şi când îşi scutură urechea în podul palmei... Neghiniță cazu leşinat...

— Tu mi-ai fost? Tu m-ai făcut să cad din scaunul împărăției? Bine! Am eu ac de cojocul tău!

Împăratul, înfuriat, porunci să-l lege de gât cu un fir lung de mătase şi-l coborî de-l înecă în puțul din curtea domnească.

Aşa sfârşi bietul Neghiniță.

Departe, departe

de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

..... Sub castanii din via părăsită. Mai mulţi copilaşi, în cămăşi albe, mă înconjuraseră. Stam pe pământul cald, cu mâinile sub cap, privind adâncul cerului albastru, şi povesteam.

O fetiţă îmi sorbea cuvintele, dând într-o parte şi alta, pletele negre ce-i acopereau ochii ei mari şi verzi...

Departe, departe, era odată un palat de marmură lângă un lac adânc, limpede şi liniştit; şi în lac tremura răsturnat palatul şi grădina lui cu naramzi şi portocali.

Şi nicio lebădă nu se lăsa pe lac, nicio privighetoare nu cânta în portocali. Nimic nu se auzea în curte, nimic în palat. Uşile nu se deschideau. Porţile curţii, totdeauna încuiate. Vântul nu bătea pe-aici, oprit de cine ştie cine, departe de aceste locuri în veşnică odihnă.

Numai, hei, uneori, la miez de noapte, s-auzea pocnind în porţile de ştejar. Porţile se deschideau ţipând, ca şi cum ar fi fost vii şi le-ar fi bătut cineva.

Cine bătea în porţi la miezul nopţii? Cine deschidea porţile la miezul nopţii? Adormisem la umbra zidului. Pe la miezul nopţii, speriat de nişte lovituri înfricoşate, sării în picioare.

O umbră intră pe porţile înalte; şi porţile se închiseră în urma ei. Apoi auzii o uşă trântindu-se, şi alta, şi alta, încet,

mai încet, mai încet, până nu ştiu bine dacă mai auzeam sau mi se părea.

A cui să fie umbra?

Vreo stafie? Înăuntru plânge cineva... se roagă, a leşinat... nu se mai aude. E întuneric. Mi se bate inima. De n-ar fi stafie! Şi ameţii pe marginea lacului.

A doua zi mă deşteptai. Soarele ardea. În lac tremura răsturnat palatul de marmură cu grădinile sale. Începui să mă închin, fericit că era cald şi lumină... Mă gândeam acasă şi mi-era dor, mi-era dor de mama de nu mai puteam... Săraca, o fi crezând că m-am înecat... şi m-o fi plâns... cât m-o fi plâns, săraca...

O rupsei la fugă.

Mă uitai îndărăt; văzui palatul mic şi fumuriu; apoi începui să-mi caut drumul cu ochii.

Eu ştiam nişte plopi înalţi... aşa venisem, din plop în plop... Unde să fie? Mă uit în toate părţile... nimic, nicăieri... Suisem nişte dealuri... unde să fie? Mă uit în toate părţile... nimic, nicăieri.

M-am dus, m-am tot dus, până când palatul de marmură nu se mai vedea decât ca o jucărie de copii. Şi am căutat, am căutat, doar de-oi găsi o cărare umblată de picior omenesc, şi nicio fâşie de drum n-am întâlnit.

Şi când mi se păru că palatul se şterge de pe faţa pământului, o rupsei la fugă îndărăt, căci ce m-aş fi făcut în aşa pustietate? Şi de ce goneam, de ce palatul se ridica uşor din grădinile fumurii.

Lacul e roşu ca sângele. Apune soarele. Mă rezemai de-o salcie scorburoasă şi începui să mă gândesc. Mi-e foame. Ce

să mănânc? Mă uitai în apă. Văzui până în fund. În aer, nicio pasăre, în apă, niciun peşte.

Să sar zidurile grădinii ca să fur portocale? Dacă m-oi întâlni cu *ea*, cu umbra pe care o văzusem intrând, la miezul nopții, în curtea palatului? Şi zidurile sunt aşa de înalte... M-am încercat, dar mi-am întors unghiile pe dos şi mi-am sângerat degeaba buricele deştelor.

Stele nu răsar. Nici luna. Şi nu e pic de nor. Ce fel de cer se întinde pe deasupra acestui palat adormit? Unde sunt? De frică, mă hotărâi să mă duc pân' la porțile mari şi să bat în ele. Dibuind zidul, ocolii grădina şi ajunsei în dreptul porților.

Să bat sau nu? Dar dacă îmi va deschide *ea*, umbra pe care o văzusem intrând la miezul nopții?

Întorsei capul. Din întuneric se desfăcură o mulțime de idoli uşurei, care goneau în văzduhul de cerneală. Atunci izbii cu pumnul în porți. Porțile sunară. Sunetul se duse departe, departe, şi în toate uşile palatului mi se păru că aud lovitura mea...

— Cine e?
Ah! ce glas!
— Cine e?
— Eu.
— Cine, tu?
— Nu ştiu.
— Cine te-a trimis?
— Nimeni.
— Ce cauți?
— Nimic.
— Ce vrei?
— Mi-e frig, mi-e frică, mi-e foame!

Porțile se desfăcură în două. O bătrână cu părul alb, galbenă ca ceara, c-o văpaiță în mână... încolo, nimic.

Închisei ochii şi căzui mototol, ca o cârpă.

Când mă deşteptai, era ziuă. Ce bine e într-un pat moale şi cald! Pe un scaun, lângă mine, bătrâna răsucea un fir de borangic. Cum mă simți că deschisesem ochii, începu să mă mângâie. Mână uscată, uşoară, blândă.

— Eram cu părul ca păcura de când n-am mai văzut om ca toți oamenii, şi azi sunt albă ca zăpada, zise bătrâna, şi mă sărută pe frunte.

Parcă-mi luase frica cu mâna. Mă întorsei spre ea şi o întrebai:
— Cât e de-atunci?
— Nu ştiu, bunico, nu ştiu, că pomii nu s-au mai scuturat de frunze şi de rod; păsările au adormit şi nu s-au mai mişcat în frunzişul lor. În palat, de atunci şi până acum, nimeni nu s-a schimbat. Afară de mine, care am albit, tot ce vezi aici e ca o cadră pe hârtie: toate stau cum le-a prins ceasul somnului din urmă. Nimeni nu a intrat şi nimeni nu a ieşit pe porțile pe care ai intrat tu, dragul mamei.
— Nimeni nu a intrat?
— Nimeni.
— Nimeni nu a ieşit?
— Nimeni.
— Dar cine a bătut alaltăieri, la miezul nopții, în porțile palatului?
— Nimeni, răspunse bătrâna, uitându-se în jos.
— Cine a deschis porțile palatului alaltăieri, la miezul nopții?
— Nimeni, răspunse bătrâna, şi rupse firul de borangic şi aruncă fusul în fundul odăii.
Fusul se învârti în jurul măciuliei.
— Dar eu am auzit...
— Ți s-a părut! zise bătrâna, sculându-se în picioare.

— Şi am văzut o umbră...
— Ti s-a părut! răspunse bătrâna, plimbându-se prin odaie.
— Pe urmă, cineva plângea şi se ruga, se ruga...
— Taci! zise bătrâna, taci! Ah! ce minut fericit îmi risipişi, dragul mamei...

Începui să tremur. Închisei ochii. Mi-era frig. Mi se păru că plutesc în aer. Mama o fi crezând că m-am înecat şi m-o fi plâns... cât m-o fi plâns, săraca?

Aş fi crezut că văd nişte ochi roşii de stafie... şi ochii ei erau buni şi mângâietori, ca ai mamei. Se aşeză lângă mine, îmi luă mâinile în mâinile ei şi-mi zise:

— Tu, dragul mamei, n-ai să te mai întorci de unde ai plecat, e atât de departe de-aici până acolo, că drumul e mai lung ca viața ta...

Începui să plâng.
— Plângi, dragul mamei, plângi.

Până mă făcui bine, bătrâna dormi la capul meu pe un jeț vechi, negru de vechi ce era.

Mă dădui jos din pat. Ea mă luă de mână şi-mi zise:
— Să-ți arăt palatul.
Ce coridoare lungi şi triste! Prin umbrele lor, săgeți de lumină.
— Ştii, îmi zise bătrâna, că aici nimic nu se mişcă, ci stă aşa cum au apucat să stea.

În fața noastră, o perdea. Vrusei s-o dau la o parte; perdeaua era împietrită; vrusei s-o turtesc de perete; cutele ei, ca nişte drugi de fier. Pusei mâna pe un scaun nalt şi subțirel, degeaba; nu putui să-l mişc. La o scară de marmură mă oprii speriat: un câine mare sta cu ochii țintă la mine şi cu gura căscată.

— Ce, ți-e frică? zise bătrâna zâmbind. Aşa a rămas, tocmai cum lătra.

Bătrâna băgă mâna printre dinții lui ascuțiți şi lucioşi. Câinele nu se clinti, uitându-se înainte, lăsat pe picioarele dinapoi.

În vârful scării, o pisică neagră, cu laba aruncată după un fluture alb cu bobițe albastre. Fluturele plutea nemişcat în aer, cu aripile întinse. Pisica se uita cu nişte ochi vii şi lacomi.

— Câți, zise bătrâna, nu se asemănă cu pisica asta!
— Cum?...
— Între ei şi ceea ce vor, încă nițel, încă nițel, şi ăst nițel nu se mai isprăveşte...

Bătrâna vorbea şi eu râdeam de pisică: „Prinde-l, motane, ah! ce bun ar fi... ce frumos e... încă nițel, încă nițel, şi aripioarele lui vor curge ca nişte flori mărunte”...

— Vrei să vezi masa împăratului?
— Masa împăratului?
— Da.
— Vreau, dar mi-e frică.
— De ce ți-e frică?
— Să nu fie oameni...
— A, nu! răspunse bătrâna dând din cap. Oamenii au pierit ca fumul, au rămas numai tacâmurile...
— Tacâmurile?
— Da. Tot este gata. Când s-or umplea locurile goale, cuțitele au să sune şi paharele or să se ciocnească, vinul are să curgă...
— Dar cine a întins masa?
— Cei care s-au dus.
— Şi n-au mâncat tot?
— Aşa cred oamenii, c-or mânca tot...
Şi, neînțelegând nimic, ajunserăm la nişte uşi poleite. Deasupra lor, o scorpie de aur, cu aripile gata să izbească.

Cum intrarăm pe uşă, mă minunai de ce-mi văzură ochii. O masă mare. În mijlocul ei, un cerb fript. Fusese cald, căci aburii închegaseră împrejurul lui. O mulțime de furculițe cu bucăți de carne şi de pahare cu vin stăteau aplecate în aer, ca şi cum cineva le-ar fi adus la gură. De la un pahar în jos, un şir de picături de vin ca nişte boabe de rubin.

— Acolo era locul împăratului. A fost cel din urmă pahar pe care l-a băut, zise bătrâna, făcând cu deştul, capul, mâinile şi trupul împăratului.

Şi deştul ei parcă lăsa dungi în aer. Închisei ochii, o apucai de mijloc şi-i zisei tremurând:

— L-am văzut! Ea se uită drept în ochii mei şi-mi zise:
— Peste zece zile, la miezul nopții, o să-l vezi şi mai bine. Mă înfiorai. O rugai să ne coborâm în odaia noastră. Se întunecase. În dreptul unor uşi cu lanțuri groase şi cu lacăte cât plosca auzii un oftat lung şi năbuşit.
— Cine-a oftat?
— Nimeni, răspunse bătrâna, iuțindu-şi paşii, nimeni, ți s-a părut. Nici vorbă că sărisem înaintea ei. Să mă fi tăiat, nu m-aş fi uitat îndărăt.

Mă întinsei în pat. Ea aprinse o feştilă într-o scoică de argint. Flacăra galbenă juca în vârful feştilei. În fundul urechilor mi se oprise acel oftat năbuşit. Bătrâna trase jețul şi se aşează la capul meu. Încet-încet, mă liniştii. Îi sărutai mâna. Era rece. Vroiam să ştiu unde mă aflam. Ce s-a petrecut în acest palat de marmură? Cine oftase în odaia pecetluită cu lanțuri?

— Cine e închis acolo?
— Unde? răspunse bătrâna tresărind.
— Acolo...
— Ți s-a părut, n-ai auzit nimic.
— Atunci, spune-mi unde sunt.

Bătrâna se plecă pe capul meu, mă sărută pe frunte şi-mi zise:
— Văd eu că nu adormi pân' nu ți-oi spune o poveste.

Ridicai capul din pernă şi bătrâna începu.

A fost odată, când şi pe-aici bătea vântul şi se mişca apa, a fost un împărat mare şi viteaz, dar rău, că moartea de om la el era jucărie. Şi bătrâni, şi femei, şi copii despicase în două. Când ieşea la plimbare, toți căzeau cu frunțile la pământ îndată ce-l zăreau. Şi mergea cu capul în piept şi c-o mână pe mânerul paloşului. Privirea lui era cruntă şi zalele se scuturau pe el, lucind ca soarele la soare. În palatul de marmură era răcoare, dar când intra el pe toți îi apucau fiorii. Şi avea o împărătească frumoasă, frumoasă, şi blândă, blândă, ca un miel plăpând. Doar de-o vedea pe ea se descrețea fruntea împăratului şi i se oprea în mustăți un surâs de care ți-era frică. Şi trecu un an, trecură doi de la cununie, şi n-avură copil.

Împăratul se posomorî. Chemă pe toți doctorii şi le zise:
— Iacă o pungă cu diamante şi paloşul meu. Căruia o ghici leacul, ca să rămâie împărăteasa grea, punga, iar de nu, paloşul.

Trei ani de-a rândul izbi cu mâna lui câte zece capete de doftori, şi capetele se rostogoleau pe marmură.

Într-o zi era la chef mare. Şi bău, bău, că ochii din cap erau ca două picături de sânge, parcă să pice pe masa de borangic galben. Se ridică în picioare. Trase paloşul şi-l învârti pe deasupra împărătesei. Părul ei se lumină ca de fulger. Şi împăratul, băgând paloşul în teacă, zise:

— Muiere, mai aştept un an! Mesenii înmărmuriră. Împărăteasa se făcu albă ca hârtia. Până la isprăvitul mesei, împăratul tăcu şi bău, uitându-se drept înainte. Când se

sculă de la masă, se opri în prag, se uită la împărătească şi zise:

— Un an mai aştept! Împărăteasa oftă. Două lacrimi mari îi picară din amândoi ochii: pic, pic. Şi se duse în odaia ei de culcare.

Acolo îngenunche la icoane şi se rugă, se rugă, până când adormi în genunchi. Pe la miezul nopții, trei femei bătrâne intrară la dânsa. Slabe, uscate, deşirate. Se pipăi să vadă dacă visează. Dădu să țipe, dar nu putu. Babele o întrebară pe rând:

— Vrei un copil?

— Da, răspunse împărăteasa.
— Vrei un copil?
— Da.
— Vrei un copil?
— Da.
— Bine! ziseră tustrele, şi ieşiră pe uşă afară. Dar s-au oprit. Vorbesc între ele. Împărăteasa le aude.
— Să fie fată.
— Să fie.
— Să semene mă-sii, că la 16 ani împăratul să creadă că e mă-sa.
— Să fie.
— Să fie muma ei şi fata ei, şi împăratul bunic fiului şi tată nepotului său...
— Numai atunci când fata îi va întinde *două mâini, c-o mână*...
— Şi tot ce-o fi rău să piară şi ce nu o fi rău să-ncremenească, iar el să fie umbră şi veşnic să ceară iertare, şi iertare să nu aibă.

Împărăteasa dădu un țipăt şi căzu leşinată. A doua zi când se deşteptă înmărmuri, văzând pe împărat lângă dânsa.

Împăratul începu s-o mângâie, iar ea îi zise plângând:
— Oh! Măria-ta, măria-ta, mai bine mi-ai fi tăiat capul decât să te fi culcat lângă mine!
Împăratul începu să râdă... şi ce râs!

Nu trecu mult, şi toată împărăția află că împărăteasa rămăsese grea.

Eu, de bucurie, îi sărutai mâna şi îi zisei:
— Ai scăpat, măria-ta.
— De-o fi băiat, am scăpat, da' vai de mine de-o fi fată... Şi-o podidi plânsul.
— Şi dacă ar fi fată?...

— Va fi muma ei şi fata ei, şi împăratul bunic fiului şi tată nepotului lui...

Şi-mi spuse tot ce vorbise cele trei femei, iar eu mă gândii că femeile grele aiurează.

Când îi sosi ceasul, abia apucă să nască, şi întrebă pe împărat:
— Ce e, măria-ta, băiat ori fată?
— Fată... şi ce fată! răspunse împăratul, şi se întoarse la împărăteasă.

Împărăteasa era rece ca gheața, cu mâinile încleştate peste amândoi ochii. Împăratul o pipăi. Se căută la cingătoare, şi, văzând că nu are paloşul, strigă de se zgudui palatul de marmură:

— Luați-o de-aci, că-i turtesc capul! Eu înfăşurai copila într-un cearşaf cald şi fugii cu dânsa. Mă închisei în iatacul acela pecetluit cu lanțuri.

Împărăteasa oftă când căzu pământul peste ea. O auziră toți, afară de împăratul, care privea cu mâna pe mânerul paloşului şi zicea celor care aruncau pământ: „Mai iute! mai iute!"...

Şi fata creştea şi nu vedea soarele decât prin gratiile ferestrelor. Trecură zece ani ca zece zile.

Părul bălai şi lucios ca mătasea i se învolta în umeri; ochii ei ca smarandul priveau galeş, aşteptând ca din umbra portocalilor să răsaie mama ei, de care întreba necontenit.

— O să vie?
— Da, bunico...
— Şi un' s-a dus?
— Departe, departe...
— Şi când s-a dus?
— Demult, demult...
— O să vie?
— Vezi bine...

— Dar tata? De ce nu mă lasă prin grădină? El e când aud zale zuruind?

— El, îi răspunsei eu, şi începui să-i spun câte-n luna şi-n soare, până când o fură somnul cu capul în poala mea, întrebând necontenit prin vis: „0 să vie?"

Alți şase ani, ca şase zile.

Împăratul se războise în patru părți ale lumii. Se întorcea biruitor. Pe zaua lui, stropi de sânge. Mă chemă. Dădui în genunchi şi întrebai, cu fruntea lipită de pardoseală:

— Ce porunceşti?
— Mi-e dor de fată! N-o văzuse de la naştere. Într-o clipă mă repezii pe scări, deschisei iatacul, o luai de mână şi-i zisei:

— Te cheamă împăratul. Cum o văzu, sări în picioare. Scutură zalele, şi de pe ele căzură câteva picături de sânge.

— Fata mea?
Semăna atât de mult... nu semăna... era chiar mă-sa din cap până-n picioare.
— Fata mea? zise împăratul, ca şi cum l-ar fi sugrumat

cineva.
Amândouă încremenirăm.
— Ieşiţi! strigă împăratul, şi căzu pe un jeţ de argint.

Cum intrarăm în odaie, fata îşi rezemă capul de fereastră şi începu să plângă. Eu mă ghemuii într-un colţ şi mă înfiorai aducându-mi aminte de vorbele împărătesei: „Va fi muma şi fata ei, iar împăratul bunic fiului şi tată nepotului”... Cum mă gândeam, fata tresări şi-mi zise:

— Vin’ de vezi... Privii pe geam. Pe malul lacului un cioban cânta din fluier, şi cânta aşa de duios, că oile se strânseseră împrejur şi ascultau, uitând să mai bea apă.

— Ce frumos cântă şi ce bine-mi face! Du-te şi-i spune că în fiece zi să cânte sub ferestrele mele.

Mă întorceam de la cioban. Pe scări, împăratul, galben ca ceara şi dus pe gânduri. Cum mă văzu, îmi zise:

— Ce face fata?
Şi, până să-i răspund, se făcuse nevăzut, trântind uşa după dânsul.

A doua zi, abia se crăpase de ziuă, şi fata, la fereastră. Ciobanul se zărea în depărtare, într-o ceaţă albastră. Turma, ca un nor târându-se pe pământ.

Fata îmi petrecu amândouă mâinile pe după gât, mă sărută şi-mi zise plângând:

— Ce am, bunico, ce am?
Şi ciobanul sosi pe malul lacului; îşi aruncă pălăria; îşi scutură pletele şi începu să cânte aşa de frumos, că oile uitară să mai bea apă. Şi de la picioarele lui în jos, în lacul luminat, un alt cioban ţinea fluierul la gură.

Fata se rumeni şi nu mai zise nimic.

Într-o zi (tocmai îi desfăcusem coadele ca să o pieptăn) intră pe uşă o roabă, o arăpoaică, şi îi spuse că o cheamă împăratul.

Ea începu să tremure şi plecă. Nu trecu mult, şi auzii un țipăt ascuțit, apoi nişte paşi mărunți şi repezi. Era ea. Dădu să vorbească şi nu putu. După ce răsuflă bine, îmi zise:

— M-a strâns în brațe... o! aşa m-a strâns în brațe... dă-mi nițică apă... aşa m-a strâns... nițică apă, că nu mai pot!

Bău şi mă întrebă:
— Sunt fata lui?
— Da...
— Doamne!... Doamne!...

Începu să se închine. Se trânti în pat. Mă chemă lângă dânsa şi mă rugă să-i spun adevărat cine a fost mă-sa, cum a sosit ea pe lume şi ce să facă ca să scape de împărat?

Îi spusei tot. Cele trei femei, la împărăteasa. Au vorbit la uşă. A rămas împărăteasa grea şi a murit într-o clipă, îndată ce el i-a spus că e fată.

Biata domniță şopti podidită de plâns: „Să fie muma ei şi fata ei, iar împăratul bunic fiului şi tată nepotului”...

Unde am apucat amândouă, acolo am rămas până-ntr-un târziu. Aprinsei o văpaiță. Ea sări din pat. Se uită la icoane.
— Cum să-i întind *două mâini c-o mână*? Ce clipă fericită ar fi aceea în care ar pieri tot ce se mişcă în acest palat de spaimă şi de moarte!

Apoi îmi spuse că altă scăpare nu e: să fugă cu ciobanul şi să-şi ia lumea-n cap.

A doua zi se sculă, mă sărută şi ieşi din odaie în vârful picioarelor. Nu se luminase bine de ziuă, şi ciobanul era pe malul lacului, şi cânta, cânta să adoarmă apele. Nu ştia el... dac-ar fi ştiut! Pasămite, împăratul nu dormise toată

noaptea, frământat de urgia gândurilor. Şi auzind cântecul, deschisese fereastra, ca să vadă de unde vine. Tocmai atunci ajunsese şi domnița la cioban.

I-a văzut! Nu cred ca împăratul la vreun măcel să fi răcnit mai înfiorător. Mie mi s-a lăsat o perdea peste amândoi ochii şi m-am uitat, m-am uitat, dar n-am mai văzut nimic. Ca prin vis auzeam un freamăt în tot palatul. Nu-mi era nici frică, nici milă. Nu mai simțeam nimic. Uitasem tot.

Pe la prânz mă chemă împăratul. Sta încruntat pe un scaun. Nu-mi aduc aminte dacă am căzut în genunchi. Ştiu că mi-a dat o cheie şi mi-a zis:

— Na, şi du-te de-i spune că, de-o vrea să-mi fie soție, scapă şi ea şi el. Trei zile aştept. Iar de nu, pe el îl tai şi pe ea o zidesc acolo.

Doi gealați m-au dus la beciul de piatră. Intrai. În întunericul beciului ea plutea ca o lumină. Cum mă văzu, mă pipăi şi începu să plângă de bucurie că trecuseră atâtea ceasuri şi tot trăiam. Apoi mi-arătă un zid şi îmi zise liniştit:

— El e aici. La noapte o să cânte. Ascultă cum vorbim.
Bătu de trei ori în zid, şi de dincolo se auzi bătând iar de trei ori.
— Ce faci tu?
— Bine, dar tu?
— Bine.
— Vrei să cânt?
— La noapte, că ne-aud.
Şi n-apucă să-i spun porunca împăratului, că ea îi strigă:
— Pe tine or să te taie...
— Bine, dar pe tine?
— Şi pe mine...
— Să cânt?
— Nu, la noapte, că ne-aud.

Începui să plâng, şi ea zise:
— Nu, câinele de împărat nu va fi tatăl nepotului şi bunicul fiului său!

Când vrusei să plec, îmi spuse la ureche că au început să găurească zidul, ca până în trei zile el să-i sărute mâna ei şi ea pe a lui, şi-apoi... Dumnezeu să ierte păcatele împăratului...

Împăratul porunci o masă mare; la mijlocul mesei era să-i aducă, pe tipsie, mâna dreaptă şi capul ciobanului, cu fluierul în gură.

Împăratul se puse la masă, împreună cu sfetnicii săi. Mă chemă. Îmi dete o cheie şi o tipsie şi mă trimise, cu doi gealați, ca să aduc mâna dreaptă şi capul ciobanului cu fluierul în gură. Împăratul îngălbenise, se uscase, râdea cu hohote, bea mereu, şi de pe barba sa zbârlită curgeau picături de vin roşu ca sângele.

Aiurită, mă coborâi cu gealații în beciul ciobanului. El, cum mă văzu, zise blând: „Ştiu de ce ați venit". Şi îngenunche. Frumos şi blând, mai blând ca mieii lui, care jeleau pe marginea lacului.

Gealații traseră paloşele. În zidul de la mijloc se auzi bătând de trei ori. Gealații se opriră. Domnița începu să vorbească.
— Tu eşti bine?
— Da, răspunse ciobanul, dar tu?
— Şi eu.
— Ție ți-e dor?
— Da, dar ție?
— Şi mie!
— Da? ce aud zângănind?
— Nimic, ți se pare.
— Nu e nimeni la tine?
— Nimeni.

— Ah! ce frumos vis am visat ast-noapte!
— Ce?
— Se făcea că ne iertase şi ne cununam...
— Drăguța mea, ți se izbândeşte visul...
— Când?
— Chiar acum...
Gealații ridicară paloşele şi îi cerură mâna dreaptă. Eu închisei ochii şi auzii un vâjâit. Mâna îi căzu din umăr pe tipsie, şi tipsia răsună. Sângele țâşni.
— Ce faci tu? întrebă domnița de dincolo de zid.
— Bine, răspunse ciobanul şi se târî în genunchi pân' la zid. Cu stânga izbi de mai multe ori şi desfundă o gaură şi vârî mâna până-n umăr. Într-o clipă, gealații îi tăiară şi mâna stângă, apoi capul i se rostogoli în tipsie bolborosind.

Căzusem în genunchi, ş-odată mi se păru că mâna stângă a ciobanului trece prin zid... şi auzii un țipăt sfâşietor.

Domnița săruta, săruta mereu şi striga:
— Spuneți împăratului, spuneți-i că vreau, vreau tot ce-o vrea el... să-i fiu tot, să-mi fie tot!

Alergai şi spusei împăratului ce zisese domnița. Împăratul porunci s-o gătesc ca pe-o mireasă şi s-o aduc la masă. Fata nu vru să iasă din beci până nu s-o găti şi nu voi s-o ajute nimeni ca să se îmbrace. Eu aşteptam la uşă. Ea îmi ceru un fir lung şi gros de mătase. Îi adusei firul şi rămăsei iar la uşa beciului.

Ieşi... luminoasă ca o sfântă... Mâna dreaptă şi-o înfăşurase în cutele rochiei. Mi se păru că ascunde ceva.

— Ce ai, o întrebai eu, ți s-a umflat mâna?
— Da, ast-noapte am bătut prea tare în zid, căci el adormise mai greu ca acuma.
— Acuma doarme?
— Da, acum doarme bine...

Când intrarăm în sala de mâncare, toți se sculară în picioare şi ridicară paharele pline.

Împăratul făcu un pas, aduse paharul spre gură şi zise:
— Dă-mi să-ți sărut mâna, fericirea celui mai viteaz dintre împărați!

Fata se apropie de împărat, scoase mâna dreaptă din cutele rochiei, i-o întinse şi zise:

— Na! sărută şi fii fericit!
Împăratul îi luă mâna, o aduse la gură, ş-odată începu să tremure.
— Sărută! strigă fata.
Împăratul scăpă paharul.
— Sărută!
Împăratul căzu pe scaun.
— Sărută!

Ca prin minune, toți pieriră, ca şi cum n-ar fi fost nimic. De pe scaunul împăratului o umbră se ridică cu o coroană neagră în cap şi se făcu nevăzută, văietându-se.

Şi tot, din palatul de marmură şi dimprejurul lui încremeni, aşa cum le apucă astă clipă din urmă, iar fata căzu jos.

Mă apropiai de ea. Parcă era vie... cu ochii deschişi... privea fericit prin două lacrimi, prinse de gene ca două diamante.

Când vrusei s-o ridic, o scăpai din brațe... avea două mâini în umărul drept...

— Cum avea două mâini în umărul drept?
Răsuflarea mi se oprise.
— Cu firul de mătase îşi legase de mâna ei mâna ciobanului, răspunse bătrâna.
— Şi ştii unde e acum?
— Unde?
— Nu ți-aduci aminte de uşa cu lanțuri groase?
— Ba da... am auzit un oftat năbuşit... Începui să tremur.

— Ei, da...
— Cine ofta?
— Ea...
— Cine... ea?...
Capul îmi căzu în pernă.
— Ea... n-a murit...
— N-a murit?
— Nu, doarme, doarme de-a pururi, gătită cu rochia albă de mireasă, întinsă pe o fâşie de catifea neagră. La cap îi ard două lumânări de ceară, adică nu ard, ci au împietrit aşa, cu două flăcări galbene. Şi din când în când se încearcă să ridice mâinile, şi nu poate, şi oftează lung şi năbuşit...
— Brrr... ce frig e aici! Mai e mult pân' să răsară soarele?
— Ţi-e frig? răspunse bătrâna şi începu să mă mângâie pe obraji.
Mâinile ei erau ca nişte sloi de gheaţă. Aş fi vrut să tac, dar gura mea, nu eu, o întrebă:
— Dar umbra împăratului? Ce face umbra pe care am văzut-o intrând aici?
— A... da... eu îi deschid. Cum intră, mă ia de mână şi ne ducem împreună până la poarta cu lanţuri. Îndată ce s-apropie, lanţurile cad şi răsună tot palatul. Uşa se deschide. Umbra îngenunche înaintea miresei, şi se roagă, se roagă, şi plânge, şi-i cere iertare. Fata doarme, uneori vrea să ridice mâinile, şi nu poate, şi oftează lung şi năbuşit. Când cântă cocoşii, dinspre ziuă, umbra se repede pe uşă afară, urlând. Uşa se închide, parc-ar trânti-o cineva, şi lanţurile se prind la loc.
— Mai e pân' la ziuă?
— S-a făcut ziuă, răspunse bătrâna. Vrei să ne plimbam la soare?
Deschisei ochii şi începui să mă închin. Era soare, lumină şi căldură. Ce binecuvântată e lumina după o spaimă aşa de lungă!

Mă luă de mână şi plecarăm în grădina cu portocali. Ce miros, ce căldură, ce lumină! Înviorat, începui să mă gândesc la ceva, dar mi-era frică s-o întreb.
— Ştiu la ce te gândeşti, zise ea uitându-se la mine.
— Eu? Nu mă gândesc la nimic.
— Ba da, te gândeşti cum de eu n-am pierit ca ceilalți.
— Aşa e...
— Dar de unde ştii că nu sunt o umbră?
— O umbră?
Începu să-mi zvâcnească inima. Eram pe malul lacului.
— Da, o umbră...
— Nu se poate... nu m-ai mângâiat... nu ți-am sărutat mâna?...
— Vrei să vezi?
Şi până să zic „nu”, bătrâna mă luă în braţe şi sări cu mine drept în mijlocul lacului... Ah!... privii în sus... o mireasă, ca o năluca albă, se înălța la ceruri... lumină... îngeri... apoi adânc... întuneric... adânc...

.....

Şi de-atunci nu m-am mai întors la palatul de marmură.

Poveste

de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

O, poveşti, poveşti... lumea toată este o poveste, căci ce-a fost odată ca niciodată o fi fost ca şi astăzi, şi ce este astăzi va fi odată ca niciodată.

Câte focuri, câte lumânări şi câte văpaiţe n-ai ars, poveste, şi toate s-au stins, şi multe se vor aprinde ca să se stingă iarăşi, numai tu, poveste, nu te vei stinge decât cu cel din urmă om... şi numai ăla va şti bine că lumea asta a fost o lungă şi aceeaşi poveste.

A fost odată un împărat. Împăratul avea o nevastă. Amândoi aveau o fată. Împărăteasa îşi iubea fata ca luminile ochilor, dar împăratul se prăpădea după ea.

Împăratul, bătrân, bătrân, de câte ori o lua pe genunchi, zicea:
— Tu mi-ai deschis pleoapele, că, p-aci-p-aci, era să le închid de veci, fata tatei!

Iar peste capul fetei cu cosiţe de aur cădea barba lui albă ca nişte şuvoaie de apă. Şi fata, despicând în două barba mai lungă ca ea, scotea capul, ca prin gura cămăşii, şi zicea râzând:

— Bau, tată... Şi împăratul plângea de bucurie, şi lacrimile alunecau de-a lungul bărbii până la sfârcuri, şi de-acolo picurau, ca din nişte feştile, pe genunchii goi ai domniţei.

Iar împărăteasa avea haz, căci începea şi ea, adunându-şi lacrimile în pumni, şi-l certa că prea plânge ca o muiere de fiece şi orişicând.

Şi începeau:
— Ba iar ai plâns.
— Ba n-am plâns.
— Ba te-am văzut eu.
— Şi eu te-am văzut pe tine.
— Ba eu am râs.
— Şi eu am râs. Iar domniţa, mică-mică, dar cu ochii în zece, îi da de gol pe amândoi:

— Tata a plâns că m-a usturat pe genunchi, şi mama a plâns că are ochii roşii.

Acum nu mai aveau ce zice şi începeau să râdă, mormăind, ca să nu se audă unul pe altul.

— Ce nătâng (sau ce nătângă), de azi înainte nu mai plâng, că plânsul nu e de-a bună...

Aşa au petrecut ei mulți ani, până când domnița a început a nu mai fi mică şi barba împăratului de până la brâu i-a trecut peste genunchi.

Şi două lucruri necăjeau pe împărat: că nu-l mai răbdau puterile să-şi joace copila pe genunchi ş-apoi că prea se făcuse frumoasă din cale-afară.

— Unde să-i găsesc eu potrivă, zicea împăratul toată ziulica, dând cu toiagul de colo-colo o pietricică pe care căşuna în neştire.

Şi două lucruri necăjeau pe împărăteasa: că n-o mai ajungeau mâinile pân' la sfârşitul părului când îşi pieptăna fata ş-apoi... or ține-o zilele să vadă un nepot şi o nepoată, frumoşi ca domnița ei?

De se întâlneau, ea cu el, fiecare cu focul lui, se înțelegeau din ochi, deşi abia se mai vedeau, şi cu glas uscat se luau iute la harță, parc-ar fi fost necăjiți unul pe altul.

— Ei, ce mai ai şi astăzi?
— Măria-ta ce ai?
— Ce să am, ale pustii de bătrâneți. Nu mă mai țin genunchii ca să-mi joc copila. Ce n-aş da să-mi mai facă *bau* prin barbă!

— Da' eu, măria-ta, trebuie să mă sui pe-un scaun ca să-i ajung cu pieptenele în creştet, ş-apoi să mă grămădesc broască la pământ ca să dau de cârlionții de la sfârcul pletelor.

— Ia vezi, nu glumi, să nu-i rupi părul, că te-ai topiiiit!
— Bătrânețile, măria-ta, câteodată...

— Ce-ai zis?
— Bătrâneţile... uneori îmi rămâne câte un fir lung, ca un fir de beteală, în dinţii pieptenelui...

— Nu, nu, să nu-ţi rămâie niciunul! Auzitu-m-ai tu, ori nu m-ai auzit?

Şi împăratul pleca mânios, tremurând, izbind cu toiagul în pământ. Iar domniţa ajunse fată mare. Când îşi încingea talia cu betelie de aur şi pornea uşor ca o umbră, la toţi ai curţii li se făcea frică ca nu cumva vântul să-i ofilească lumina feţei, ori că mijlocul să se frângă sau că picioruşele, în conduri de argint, să nu-i scapete în crăpăturile pământului. Şi când împărăteasa o scălda, căci nu lăsa nici o altă mână s-o atingă, atât se rumenea faţa şi cutele apei, că împărăteasa nu-i mai zicea „ai de te scaldă”, ci „ai de fă apa mărgean”.

Într-o zi, ce-i veni domniţei, că se strecură de lângă mă-sa şi se duse, pe un zăduf de foc, să bea, ea singură, apă de la puţul de piatră, din fundul curţilor împărăteşti. Acolo, o babă bătrână, uscată ca o scândură şi ciuruită în obraji ca un burete, ridica de pe colacul de piatră un ulcior cu apă proaspătă şi rece.

— Bunico, zise domniţa, să sorb şi eu o gură de apă pe gurguiul ulciorului, că mult ţâşnesc din el boabe ca de mărgăritar.

— Ei, măria-ta, unul scoate şi o mie beau! răspunse baba şi se încruntă. Altul ară şi altul ară; pe cine nu-l pârleşte soarele nu-l degeră nici gerul. Dar ţine şi bea, şi când ăi înghiţi să nu te îneci, că numai flămândul se îneacă la masa sătulului.

Baba rânji şi îi întinse ulciorul. Bietei domniţe i se făcu frică; puse mâna pe gâtul ulciorului; mâna îi tremură şi,

scăpând ulciorul de pe colacul de piatră, îl făcu praf şi fărâme.

Domnița încremeni, iar baba oftă de i se subție pântecele, se-nnegri ca boziul şi zise:

— Răpi-ți-ar Necuratul mințile cum mi-ai răpit tu bucuria apei, şi orice ai face, orice ai drege, blestemul meu să te-ajungă cum ți-ajunge umbra ta de călcâiele tale!

Aşa o blestemă baba şi, făcând cu mâna în patru părți, plecă ca o vijelie.

Domnița intră, podidită de plâns, în iatacul ei de cleştar. Se trânti în pat şi adormi cu genele ude şi cu mâinile încrucişate pe piept.

Când tresări din somn şi deschise ochii, şi mă-sa şi tată-său se uitau la ea cum se uită bătrânii la icoane. Împărăteasa tăcu, iar împăratul zise încet:

— Nu mă lăsa, lumina şi toiagul bătrâneților mele! Şi nicio vorbă nu mai scoaseră tustrei, ci se uitară unul la altul până scăpătă soarele.

Şi tot acolo adormiră, fără să se mişte, parc-ar fi fost de piatră. Împăratul îngenuncheat pe barbă, împărăteasa c-o tâmplă pe dunga patului, iar domnița aci fiartă de călduri, aci cutremurată de fiori.

A doua zi împăratul adună pe toți doctorii şi le zise:
— Jumătate din împărăția mea aceluia care-mi va vindeca fata! Şi niciun doctor nu-i ghici leacul. A treia zi adună pe toți vracii şi pe toate vrăjitoresele şi le zise:
— Toată împărăția mea aceluia care va tămădui pe domnița! Şi nimeni nu ştiu ce să facă şi ce să zică, numai o babă, uscată ca scândura şi ciuruită ca un burete, zise împăratului rânjind:
— Măria-ta, domniței i-a abătut de măritiş.

— Mai ştii minune!... zise împărăteasa.
— Da' unde să-i găsesc potriva? şopti împăratul în urechea împărătesei.

Şi pe loc porni vestea pe la toate împărăţiile cu feciori de domn care de mult râvniseră la fata cu păr de aur.

Până să s-adune feciorii de împărat, trecu vreme la mijloc, că unii porneau din revărsatul zorilor, alţii tocmai din scăldătoarea soarelui, şi alţii de unde noaptea se ridică ca un zăbranic negru, şi alţii chiar de pe unde pământul e drob şi piftie.

În ajun de-a-i trece pe dinainte şirul băieţilor de împărat, domniţa, care nu se mai mişcase din pat, pofti sa se scoale şi să se plimbe, singură-singurică, prin grădina împărăţiei.

Frumoasă şi galeşă şi rezemată c-o mână pe umărul împărătesei, iar cu cealaltă petrecută pe după gâtul împăratului, intră în grădină şi, cu toate rugăciunile părinţilor de-a-i lăsa şi pe ei, domniţa le închise binişor uşa în obraz şi-i lăsă cu inima arsă.

Cum rămase singură, cutreieră cărările cu naramzi şi chiparoşi, cu luminişuri de smarald şi cu bolţi umbrite şi răcoroase.

După ce umblă cât umblă, cu ochii pe jumătate închişi, oftă fără să ştie de ce, fără să ştie ce vrea, şi se lungi pe iarbă, la umbra unei perdele de chiparoşi.

Cum sta lungită, o apucă o piroteală şi, cum privea într-un adânc fără fund, printre genele lungi, i se păru c-aude un cântec de chitară.

Tim, tam, tam, tam, tam, uşor, încet, prelung... o adiere de sunete, o mângâiere dulce, un farmec de pe altă lume... Tim, tam, tim, tam, tam... ca o licărire depărtată care s-apropie, şi iar s-afundă, şi iar se întoarce... Dar cântecul o gâdilă pe

obrajii rumeni şi-i furnică din tălpile mititele până în creştetul luminos... Şi i se păru c-aude un glas, un glas fericit care cânta şi vorbea după tremuratul uşurel al chitarei.

— Tim, tam... adormi şi rămâi deşteaptă. Tim, tam, tam... care e adevăratul vis, ziua ori noaptea?... Făt-Frumos vine noaptea şi pleacă de cu ziuă... Făt-Frumos este şchiop, da' nimeni nu cântă ca el şi nimeni nu mângâie şi nu sărută mai dulce ca el... Tim, tam, tam...

Şi domnița simți nişte buze de foc pe amândoi obrajii. Şi tresări şi, sprijinindu-se într-un cot, privi speriată înainte, pe cărarea îngustă cu stropi de umbră şi de lumină.

Şi în fund, în fund de tot, văzu pe minunatul cântăreț, care-i zâmbea şi-i făcea semn să se apropie. La şoldul stâng purta paloş lat, în mâna dreaptă ținea o chitară cu gât lung şi ochii-i scânteiau ca doi cărbuni aprinşi.

Domnița dădu să țipe şi nu putu. Sări în picioare, vroi să fugă, da', ca şi cum ar fi fost prinsă de talie de nişte brațe lungi, începu să păşească spre cântărețul care o aştepta cu mâinile întinse.

Când se apropie de el, deschise brațele şi, voind, fără să vrea, ca să-l strângă în brațe, mâinile îi trecură prin el, apoi simți un sărutat sub bărbie şi, uitându-se înainte, văzu pe cântăreț ca o umbră, o umbră şchioapă care se ducea cântând.

— Tim, tam, tam, tim, tam, tam... Făt-Frumos este şchiop... şi nimeni nu leagănă mai bine ca el, şi nimeni nu mângâie şi nu sărută mai dulce ca el... Tim, tam, tam... umbra s-a topit, adormi şi rămâi dăşteaptă, fată cu plete de aur...

Domnița, dreaptă şi nemişcată ca o făclie, se uită după umbra şchioapă cum se ducea, se tot ducea, mică, mai

mică, şi mai mică, până ce se înecă în ceaţa depărtării. Apoi, fără să mai simtă ceva, afară de un vuiet adânc, adânc, în fundul urechilor, intră în iatacul de cleştar, se trânti în pat şi începu să plângă.

Iar împăratul şi împărăteasa îi culegeau fiece lacrimă în năframele lor ş-o întrebau:

— Spune-ne nouă ce vrei, lumina şi toiagul bătrâneţilor noastre!

A doua zi, împăratul şi împărăteasa stăteau încremeniţi pe jeţurile lor de sidef presărate cu pietre scumpe.

Domniţa bolea, lungită în pat, cu ochii pe jumătate închişi, iar pe dinaintea ei treceau feciorii de împărat, ca să-şi aleagă unul, ea, dorita tuturor.

Trecu ăl dintâi, numai în zale de sus până jos, cu chivără de argint; şi când păşea, zalele sclipitoare zuruiau ca şi cum ar fi fost vii. Domniţa nu dădu niciun semn. Voinicul plecă ruşinat.

Trecu altul, cu parul lung şi negru corb, cu cămaşa uşoară, albă ca floarea şi cu chenare de găitan aurit, încins pe la mijloc cu un brâu de mătase verde. Şi când păşea, pletele i se legănau pe umeri, iar cutele albe, din şolduri până la călcâie, se îndoiau frumos după legănatul trupului.

Domniţa nu se uită nici la el. Şi drăguţul se duse cu inima secată. Trecu al treilea, numai în fireturi şi steme, şi nici pe el nu căzură ochii domniţei.

Aşa, până-n deseară, se încheie şi se ruşină lungul şir de feciori de împăraţi.

Tocmai la isprăvit, şontâc-şontâc, veni şi un cântăreţ şchiop. Pe şoldul stâng purta un paloş lat, în mâna dreaptă ţinea o chitară cu gâtul lung. Împăratul şi împărăteasa, cum

îl văzură, se înfiorară. Ce gură mare şi strâmbă! Şi ochii din cap îi scânteiau ca doi cărbuni aprinşi. Nalt, deşirat, c-un picior mai scurt şi cu altul mai lung.

Şontâc-şontâc, şi, când ajunse în dreptul patului, domnița tresări, deschise nişte ochi mari, sări drept în picioare şi-i întinse mâna.

Împăratul şi împărăteasa plecară ochii în jos, iar domnița, dându-le în genunchi, le zise:

— Iată mirele meu... nimeni nu cântă ca el... nimeni nu sărută ca el...

Împăratul îşi ridică mustățile cu o mână, şi cu alta apăsându-şi barba, zise, ca şi cum şi-ar fi dat sufletul:

— Fie! Împărăteasa se cutremură şi se duse să poruncească de masă. Se puse masă împărătească, dar masă tristă, mai tristă ca întunericul. A doua zi era să fie nunta, şi a treia zi era să fie război mare cu toți feciorii de împărați ruşinați de cântărețul şchiop şi deşirat.

În jurul mesei, lângă împărătească, se aşează fie-sa, lângă ea cântărețul şi, mai departe de cântăreț, oftă şi stătu bietul împărat.

Împăratul nu mai lua ochii de la el şi, dând din cap, îi zise:
— Ginere, de ce înghiți carnea nemestecată?
— Mi-e foame, tată, mi-e foame. Aş înghiți nouă suflete nemestecate. Viu tocmai de la marginea pământului.
Aşa răspunse cântărețul şi mai înghiți o halcă de carne.
— Ginere, da' de ce-ți scânteiază şi-ți dogoresc ochii ca doi cărbuni aprinşi?
— În ochii mei vezi stemele măriei-tale, răspunse cântărețul uitându-se în jos.

Împăratul îşi luă coroana de pe frunte şi o aruncă cât colo.
— Ginere, de ce c-o mână bagi pâinea în gura şi cu alta o scoţi? Numai carnea îţi place?
— Cine-a frământat azima îi mirosea mâinile a ceapă.
— Vezi, tată, vezi? zise fata înduioşată.
— Ginere, ce-ţi ţăcănesc dinţii şi măselele, ca şi cum ar fi de oţel?
— Din greşeală am strâns furculiţa în dinţi, răspunse cântăreţul şi trânti furculiţa pe farfurie.
— Ginere, dar de ce-ţi sunt unghiile aşa de lungi şi de ascuţite?
— Ce unghii? Şi parc-ar fi fost o pisică, aşa îşi trase unghiile sub piele. Ce unghii, măria-ta? Ieri mi le-am tocit cu gresia, ca să nu zgârii mâinile albe ale drăguţei mele...

— Ginere, da' mult păr ai pe mâna dreaptă, parc-ai fi lup, aşa e de des şi de aspru!

Cântăreţul se făcu negru-verde şi răspunse, încheindu-şi banta:
— E un semn, un petic de păr, pe care-l avem din moşi-strămoşi, dar încolo sunt alb ca zăpada şi rumen ca răsura.

— Ginere, mai zise împăratul tremurând, ce ai pe frunte, ca două umflături de berbec tânăr?

— Socrule, răspunse el necăjit, într-o parte m-a izbit cu buzduganul un uriaş, şi în alta un zmeu. Ei au crăpat în luptă, iar eu am rămas cu două cucuie.

— Vezi, tată, vezi? îngână domniţa şi-şi înghiţi lacrimile, căci mult i se părea tată-său de rău. Cântăreţul se sculă de la masă.

— Sunt obosit de-atâta drum. Să mă iertaţi, mă duc să mă culc.
— Ginere, se răsti împăratul, dar nu faci barem o cruce după masă?

Cântărețul îşi întoarse fața, clănțăni din dinți şi zise:
— Eu mă închin la mine, să nu mă vadă nimeni. Şi plecă pe uşă afară.

Fata se culcă în iatacul ei de cleştar. Împăratul ceru împărătesei crucea din paraclisul domnesc ca s-o puie sub căpătâi.

Împăratul se culcă şi avea la cap două sfeşnice mari de argint şi la picioare alte două, câteşipatru cu făclii aprinse.

Trase un somn şi tresări... nimeni... Trase două şi iar tresări... iar nimeni... A treia oară, tresărind şi mai tare, văzu la capul lui o dihanie deşirată, cu păr ca de lup, cu ochii ca doi cărbuni aprinşi, clănțănind din nişte dinți de oțel mai lungi ca piroanele.

Împăratul scoase crucea de sub căpătâi şi o ridică deasupra dimonului strigând:

— Piei, dimone, ucigă-te-ar crucea! Împăratul văzu atunci ce nu mai văzuse în toată viața lui. Dihania se cutremură, se lungi şi se subție şi, ca şi cum ar fi fost un fir de ață, se strecură prin gaura broaştei. Dar cât de repede se strecură, împăratul tot văzu că are un picior mai lung cu zece coți ca celălalt.

Şi când împăratul se uită pe jos, văzu o chitară cu gâtul lung şi cu coardele plesnite şi, înhățând-o, răcni:

— El este! Se repezi în iatacul fetei, trântind uşile ca o vijelie.

Pipăi patul... Fata nicăieri...

Atunci alergă la grajdul murgului care mânca jăratic şi strigă:
— Murgule! Într-o clipă murgul rupse ştreangul, dărâmă uşa şi îngenunche înaintea stăpânului său.

— Împăratul încălecă şi porunci:
— Ca gândul! Şi porni bidiviul mai iute ca vântul, în urma împăratului, barba, despicată în două, îi fâlfâia ca două steaguri albe. Văile şi dealurile i se pierdeau în urmă rotocolindu-se. Codrii îi păreau ca nişte ape tulburi fugind la miazăzi. Vântul pe care-l lăsa în urmă îndoia stejarii, frângându-i ca pe nişte nuiele.

Înaintea lor, cântăreţul gonea şi se lungea de ce-l apropiau... cât o beldie, cât un brad, cât un plop, aruncând piciorul ăl lung în văi şi p-ăl scurt în dealuri. În cârca lui, domniţa.

Când mai trebui o aruncătură până la dihanie, se revărsă de ziuă. Cocoşii cântară de trei ori. Pocitura se opri în loc, se răsuci ca un sfredel şi intră în pământ, lăsând pe iarbă pe domniţa fără simţiri.

Murgul îngenunche. Împăratul îşi ridică fata. C-o mână o luă de mijloc şi alta i-o înfipse în păr.

Încălecă şi porni.
— Încet, Murgule, să n-o deşteptăm. Atât mai zise împăratul şi, dând ochii peste cap, căscă gura şi fălcile îi trosniră din încheieturi, închise ochii, şi două lacrimi îi îngheţară sub gene ca două diamante. Împăratul încremeni pe cal, iar de-a curmezişul, în braţele lui reci, sta leşinată domniţa cu părul de aur, lung până-n pământ, ca o beteală lungă. Peste ea curgea barba albă a împăratului.

Încet-încet, îi duse Murgul zile şi nopţi, împăratul sta ţeapăn, cu ochii închişi, iar mâinile domniţei, albe şi moi, se clătinau, bătând uşurel coastele Murgului.

Când intrară în curtea palatului, împărăteasa, toţi boierii mari şi toţi curtenii le dădură în genunchi.

Iar când Murgul necheză, împărăteasa şi boierii, punând mâna pe împărat şi pe domniţă, înmărmuriră. Împăratul era rece ca gheaţa, domniţa, caldă şi i se bătea inima.

Şi voind să ridice pe împărat de pe cal, le-a fost cu neputință; şi voind să ia pe domniță din brațele împăratului, mâna lui nu i se descleştă din creştetul ei.

Atunci au chemat popi mulți şi mitropoliți, câți erau, şi au început sfintele slujbe ca să dezlege pe împărat din spinarea calului şi creştetul domniței din mâna rece a împăratului.

Şi isprăvindu-se slujba, o babă bătrână, uscată şi ciuruită ca un burete, a zis în gura mare:

— Fetele, dacă îmbătrânesc la uşa părinților, înnebunesc, dar şi dacă fug, le ia dracu.

— Amiiin! zise prelung un diacon care rămăsese în urmă cu slujba.

Şi atunci, ca prin minune, împăratul alunecă la vale pe şeile calului şi mâna i se dezlipi din creştetul domniței.

Iar mulți au auzit un oftat greu când împăratul cazu, lung şi țeapăn, la pământ.

Domnița deschise ochii, începu să jelească pe tată-său, şi-l jeli ani mulți, dar de frica dracului nu s-a mai măritat.

Cine ştie?... ce-a fost odată ca niciodată o fi fost ca şi astăzi... şi ce este astăzi va fi odată ca niciodată...

Palatul de cleştar

de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

Cam pe la începutul vremilor, până unde praştia minții nu azvârle, se povesteşte, aşa, ca din scornească, că omul era croit din alte foarfeci şi cioplit din altă bardă.

Tot cu mâini şi cu picioare era şi pe-atunci, tot cu ochi şi cu urechi, tot cu nasul deasupra gurii şi cu călcâiele la spate, dar de învârtea copacul smuls din rădăcină şi mi-ți izbea la mir leii pustiilor, dihăniile cădeau tumba, cu labele în sus, marghiolindu-se a moarte.

Apele curgeau la vale şi munții se ridicau în sus. Nu se pomeneau flori pe cer şi stele pe pământ – ca pe la pârdalnicii noştri de stihari –, dar multe nu erau aşa după cum sunt.

Împărații de mureau în luptă de buzdugan, bine, iar de nu, li se uitau de zile. Numai dacă barba le măturа țărâna la nouă coți în urmă, chemau pe unul din feciori, pe cel mai viteaz şi mai cu minte, şi-i dăruiau naframa, inelul, paloşul, stema şi gonaciul, ca să poată împărăți şi război în locul lor.

Apărarea şi dreptatea atârnau de tăişul paloşului. Cu mintea cântăreau şi hotărau, iar cu paloşul împărțeau. Şi spun unii că pe atunci mergea mai bine cu minte dreaptă şi fără de legi, decât, ca în zilele noastre, cu legi drepte şi cu minte strâmbă.

Pe-aşa vremuri se zice că ar fi văcuit împăratul cu stema ruptă din soare, în cel mai frumos palat de cleştar şi peste cel mai înțelept şi mai viteaz norod.

Nu era crai pe care împăratul cu stema ruptă din soare să nu-l fi domolit, că nicio oaste duşmană nu putea să-i stea împotrivă. La vreme de adânci bătrâneți sta înzăuat în fruntea ostaşilor, călare pe un bidiviu ce arunca pe nări trâmbe de fum şi limbi de foc. Şi toți ai săi prindeau la inimă şi biruiau, căci aşa li se păreau lor cum era el de

bătrân şi înzilizit, tocmai ca o lance ruginită, care de-a pururea răpusese pe oricine izbise.

Dar cât era de mare şi de vestit, că se dusese vestea până unde pământul e drob şi piftie, de-a surda îi fură toate.

Într-o sfântă de vineri, cam pe la chindii, numai ce i se păru că stema din cununa împărătească se umflă şi creşte, creşte, ba cât oul de gâscă, ba cât un boşar, şi-i îndoi grumajii, şi-l plecă la pământ. Înfricoşat, împăratul se luptă ce se luptă cu namila de diamant, iar la urma urmei căzu cu faţa în jos, podidindu-l un plâns de foc.

Nu trecu cât ai scăpăra din amnar, şi se apropiară de împărat, cu mângâieri şi dezmierdări, odrasla lui, de trei fete, ca trei zâne, surori şi nepoate, care mai de care mai chipeşe şi mai drăgălaşe. Apoi veniră mai-marii tronului şi slugile ohavnice. Toţi cu toţi ieşiră ca dintr-o lacră, să cadă cu mătănii, doară or curma focul împăratului.

Cel mai de frunte dintre sfătuitori aduse vorba cam aşa:
— Luminate împărate, care paloş ca al măriei-tale n-a mai fost atâtea veacuri întunecat şi frânt la războaie? Care împărăţie a rămas, atâta amar de vreme, neştirbită şi cinstită pe faţa pământului? Care răsură e mai învoaltă şi mai rumenă ca domniţa, fata cea întâi născută a măriei-tale? Care mură să fie mai neagră ca ochii celei mijlocii? Care rază mai luminoasă ca domniţa cea mai mică? Apoi, luminate împărate, după atâtea noroace şi bunătăţi, ce-i fi având ca să te mai tânguieşti?

Împăratul, de ochii neamurilor şi-ai norodului, curmându-şi plânsul, mulţumi tuturora şi, furişând sfios ochii în sus, văzu că stema nu e nici mai mare, nici mai mică de cum trebuia să fie.

Se potoli şi făcu semn ca toţi să plece, îşi sărută părinteşte copilele şi opri lângă dânsul pe sora lui cea mai mare, care

era şi cea mai înţeleaptă, şi-i zise încet, că zidurile de-ar fi auzit, nu l-ar fi auzit:

— Surioară, surioară, lipeşte urechea ta de inima mea, şi ce-i auzi auzit să rămâie... Pe mine m-a ajuns grea bătrâneţe, că uneori stema din frunte creşte, creşte, se-ntunecă, şi de ce se întunecă, e mai grea, până ce mă culcă la pământ. Vezi tu, pare-mi-se că în această arătare e căderea mea s-a neamului meu din scaunul domniei, că din cele trei împărătese ce mi-au slujit de soţii n-am avut parte de parte bărbătească. Că făceau câte-o fată s-a doua oară, cum făceau băiat, mureau şi cuconul, şi muma cuconului. Cea din urmă mi-a zis: „Măria-ta, împărăţia ce stăpâneşti a fost zidită de un bărbat, şi ori cade, ori se însuteşte de o femeie, iar de cucon de parte voinicească n-ai să ai parte".

— Ei, Doamne, şi d-ta, îi răspunse soră-sa, mângâindu-l ca pe-un copil speriat, eu văd că stema e cum era, şi tot la locul ei. Cât despre vorba muierească, cea de pe urmă, ca şi cea dintâi, tot fără noimă şi fără de înţeles rămâne.

— Tatăl meu, urmă împăratul, mi-a zis: „Fătul meu, în cal îţi las goana voinicului, în inima ta vitejia, în paloş biruinţa, iar la temelia «palatului de cleştar», odihna norodului tău. Acolo zac, la umbră, ferecate, patimile mari şi mici, care fac pe om fericit şi nefericit. la seama, fătul meu, că de le-i slobozi, ai să-ţi vezi supuşii pe unii în desfătări, iar pe alţii în ahtieri. Ţine aste patru chei, şi să nu cobori în cele patru încuieri de sub talpa palatului decât atunci când ţi-o pieri o rază din frunte şi mărirea ţi-o îndoi grumajii."

Împăratul scoase din sân patru chei, una de aramă, alta de argint, una de aur şi alta de diamant, şi le dete soră-sei şi-i porunci să se ducă într-ascuns să deschidă şi să se coboare sub talpa de la răsărit a palatului şi să cerceteze cuvântul înţelepciunii asupra stemei împărăteşti, care uneori creşte,

se împătreşte şi se întunecă, şi de ce se întunecă e mai grea, până ce-l doboară la pământ.

Noaptea, târziu, sora împăratului îşi făcu o cruce, îşi făcu două, îşi făcu trei şi, cum învârti cheia de aramă în broasca beciului de la răsărit, o vijelie îi amuți auzul, apoi locul pe care sta i se afundă până la glezne, până la brâu, până la gât, iar de-i trecu dincolo de creştet, o văpaie, ce lumina fără să ardă, îi învălui obrajii.

La o cutremurare straşnică, două porți, țipând în cnpilele groase, se deschiseră, la dreapta şi la stânga, şi sora împăratului se pomeni într-o cameră cu totul şi cu totul de aramă. Şi când trecu prin alte două încăperi, una de argint şi alta de aur, sora împăratului văzu minunea minunilor: stoluri de păsări care cântau ca din tilinci de argint şi zburau în toate părțile, şi unele i se puseră pe umeri şi-şi răsfirară aripile luminoase, zornăindu-le ca pe nişte bănuți de aur vânturați din mână în mână.

Când descuie broasca de diamant, sora împăratului împietri de spaimă... în prag se zvârcolea o namilă de balaur şi-şi despica fălcile cât să înghită un călăreț cu cal cu tot.

Limbile lui, ca nişte săgeți pârjolite, le azvârlea din beregată şi le înfigea pe nările nasului, scuipând clăbuc, care se închega şi se rostogolea băşici albe de mărgăritar. Solzăria lui era ca un curcubeu de-a lungul spinării.

— Ah! muiere cu suflet de bărbat, zise balaurul, ține-ți îngerii, şi ce-i vedea să nu te sperii că cine ține cheile tainelor e şi mai mare şi mai tare ca mine!

N-apucă să-şi vie în fire sora împăratului, că strălucirea camerei de diamant îi luă ochii cu sclipirile de toate fețele.

Când se trezi, se feri în lături. Lângă uşă, trei femei, în cătuşe şi priponite la zid de trei belciuge groase. Cea dintâi

ar fi fost frumoasă de n-ar fi zâmbit şi n-ar fi mişcat gura necontenit, clevetind fără noimă. A doua bolboşea ochii săi verzurii, scăpărând scântei de mânie. A treia, groasă ca o butie, rumenă şi voinică, şi tot semăna, ca o soră bună, cu celelalte două costelive şi pițigăiate.

— Domniță, ce mai e pe lumea de pe tărâmul vostru? nici-o ceartă? nici-o ocară?

— Domniță, te-aş face praf şi fărâme dacă nu m-aş teme că n-aş mai avea pe cine urî!

— Domniță, de când v-am părăsit, nu mai e pui de om fericit! Aşa ziseră pe rând cele trei surori: Zavistia, Pizma şi Prostia. Sora împăratului se simți, o clipă, rea, cum nu mai fusese, cu o mâncărime în vârful limbii şi proastă ca un buştean.

Se strecură pe lângă toate tainele încătuşate în cruci, până în dreptul altor trei, cu părul din frunte zbârlit, cu coamele despletite, care zbierau de se zguduia din temelie peştera de diamant, muşcând din carnea lor de le țâşnea sângele.

Lângă ele sta una neclintită, senină, pe gânduri, cu privirea dulce şi fără pic de amăgire.

Numai ea, dintre toate, era slobodă. Şi, din privire, socotea, osândea şi ierta. Alta nu putea fi decât Înțelepciunea.

De-a dreptul la ea se duse sora împăratului şi-i dădu în genunchi, îi sărută mâna dreaptă, o puse la frunte, apoi îi zise:

— Tu, care eşti mai frumoasă ca revărsatul zorilor, mai dulce ca laptele îndoit cu miere din faguri, mai blândă ca mielul de trei zile şi, după Atotțiitorul, cea mai adâncă la înțeles, tu ştii de ce şi cine m-a trimis pe acest tărâm.

Povățuieşte-mă, îndurătoareo, ca să pot mângâia zilele tulburate ale împăratului cu stema ruptă din soare.

— Spune viteazului bătrân că, trecând pe lângă toate patimile, la hotarul nebuniei, ai dat de Înțelepciune. Şi spune-i că l-au ajuns zilele, că dacă stema îl apasă aşa de greu, nici nu se măreşte, nici se micşorează, ci-l apasă, aşa cum atârnă şi el de greu pe perina de pe scaunul împărăției. Şi spune-i că, neavând copil de parte bărbătească, să cunune pe una din fete cu flăcăul care, zicând din fluier, îi va preface părul în inele de aur, cu flăcăul care se înveleşte cu cerul şi doreşte mai mult ca fiecine din toată împărăția. Acestuia să-i dea năframa, inelul, paloşul, gonaciul şi stema.

Când sora împăratului plecă, se năpustiră asupra ei, s-o soărbă şi mai multe nu, Furia, Smintenia şi Pizma. Ce valmă de vaiete şi blesteme, că se dăți încăperea din temelie, şi grinzile porniră din locul lor! În acel vuiet, glasul Înțelepciunii se risipi ca nisipul în luptă cu vijelia. Iar sora împăratului, pierzându-şi cumpătul, se repezi pe uşă afară, scăpând cele patru chei, care zornăiră pe pardoseală...

Când se trezi pe tărâmul împărăției, toate uşile i se pecetluiseră în urma ei. Şi plânse ce plânse cheile pierdute, apoi se gândi cum să mintă împăratului de-o veni vorba despre chei, căci plecase cu mintea de nouă coți şi i se scurtase de zece.

Când împăratul auzi cuvântul Înțelepciunii, puse de răscoli domnia în cruciş şi în curmeziş, doar de-o afla pe cel ce ar dori mai mult ca fiecine, cât, cu dorul şi cu cântecul, să poleiască cosițele unei domnițe de-a sale şi să se vrednicească de scaunul împărăției.

Şi-a întâlnit, în crețul crângurilor, vânători ce prind iepurii de coadă, în văgăunile munților, delii ce rup ursul în două,

parc-ar rupe un fuştei de ceapă, la picurişul izvoarelor, năzdrăvani care adună scânteile din coada licuricilor de fac vâlvătăi în miezul nopții. Dar unii doreau bogăție, alții slavă, alții tinerețe fără bătrânețe. Şi cosițele domnițelor au rămas tot ca mai nainte, şi împăratul tot fără chef.

Într-o zi, cam pe înserate, cercetaşii domniei, rupți de oboseală, pe malul unui râuleț ce şerpuia ca o fâşie de argint, deteră peste un voinic cu pletele revărsate, ce zicea din fluier de te slăvea.

Şi ce mândrețe de voinic! Cum îl văzură, ascultară teacă de pământ migala de şuierături care se-nşira şi se deşira ca o binecuvântare a sufletului.

— Ce doreşti, voinice, grăi ceauşul împărătesc, ce doreşti tu după pofta inimii?

— Cinstiți boieri, alt nimic, să trăiesc, să cânt, să mor... N-apucă să sfârşească bine cuvintele, şi se zăriră câțiva călăreți, gonind năuci de înghițeau poştiile.

De sub copitele armăsarilor vâjâiau pietrele ca nişte gloanțe. Cum ajunseră, flăcăii se opriră ca un zid.

— Stați, zise unul dintre ei, să-mi luați pe-acest băiat şi drept la scaunul împărăției să mi-l duceți.

Bietul băiat se împotrivi: „Ba că nu merg, ba că n-am furat nimic, păcatele mele...” Dar n-avu ce face.

Când ajunseră în fața palatului, tot norodul era de față cu mănuchiuri de flori. Buciumaşii, fluierarii şi surlaşii sunau ca de alai mare. Şi cu toții se ploconeau la flăcăiandrul cu coama neagră şi lucie ca păcura. Iară el căsca ochii mari şi, suflet smerit, nu-i trăsnea prin cap de ce şi cui să i se facă aşa sărbătorire.

Pe scările palatului, împăratul, rezemat pe toiag, aştepta voios şi, de cum zări pe flăcău, îi sări de gât, sărutându-l şi pe-o parte, şi pe alta.

— Tu eşti dorul nevinovat, zise împăratul, prin barba albă ce i se lungise până la pământ, alesul Înțelepciunii şi al meu, hai de-ți vezi mireasa şi să domneşti pe scaunul pe care am domnit şi eu.

Nu se desmeticise voinicul, şi se trezi dus pe sus într-o cămară cu jeţuri aurite. Acolo îl aştepta, printre sfătuitorii tronului şi jupânesele cu cuconii lor, fata cea mai mică a împăratului.

Şi era fragedă şi subțirică din creştet până în bărbie, cu nişte cosițe ca o betelă de aur – lumină şi dragoste – că bietul om ameți. Palatul, cu mulțime cu tot, i se învârti sub picioare şi căzu în genunchi şi-i sărută condurul.

— Scoală-te, fătul meu, zise împăratul. Şi voi, sfetnici credincioşi, aduceți năframa, paloşul, stema şi gonaciul, că lui i se cuvin, pe lângă cea mai frumoasă din fetele mele.

Dar, în clipa când împăratul vroi să binecuvânteze pe noii stăpânitori ai domniei, cerul se întunecă, norii se posomorâră, cutreierând pacea văzduhului. Vânturile porniră bătaie oarbă, făcând una cu pământul copacii neclintiți de veacuri întregi. Un potop de ploaie se sparse din culmea întunecimii şi împrăştie, care pe unde înnemerea, mulțimea norodului.

Împăratul şi adunarea înmărmuriră; palatul de cleştar se dăți pe temelie; cutremurul zgudui pământul; mesele, jeţurile şi policandrele căzură zdrobite pe pardoseală; oamenii nu se mai cumpăniră pe picioare.

Împăratul, trezit de spaimă şi de mânie, strigă către soră-sa cea mai mare:

— Muiere, ce e asta? Ce-ai făcut cu cheile patimilor? Un' ți-ai uitat minţile să-ți fi uitat oasele!

Cuvântul lui se înecă într-un vuiet de cutremur. Geamlâcul şi uşile se zguduiră şi săriră din ţâţâni. Tavanul se crăpă drept în două. Pe uşi şi pe ferestre se năpustiră nişte femei despletite, care vărsau, pe nări şi pe gură, fum şi pară de pucioasă. Răcnind ca fiarele, ele aruncară la pământ pe toți cei de față... Şi peste trupurile lor întinseră dansul patimilor...

La o nouă zbuciumare, pământul se despică în două. Palatul de cleştar, trosnind, se porni şi se făcu nevăzut într-o prăpastie fără fund.

Mânia, Furia şi Nebunia, şi după ele altele, plecară vârtej în alte părți ale lumii acesteia.

Iar la urma urmelor, tocmai la coadă, Prostia, rumenă şi voinică, se târa mulțumită, de-a înboulea... Dar ce-i păsa?... Ca ea nu era nimenea. Şi, la dreptul lui Dumnezeu vorbind, niciuna din celelalte, de-atunci şi până azi, n-a sălăşluit mai fericit în mai multe capete omeneşti.

Norocul dracului

de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

— Ba e noroc!
— Ba nu e noroc!
— Ba e noroc, muiere!
— Ba nu e, mă omule, nu!
— Adică, nu muncesc eu, femeie?

— Ba munceşti pentru unul, şi noi suntem opt guri, şi cu Plăviţa, nouă.
Şi Plăviţa mugi, şi patru copii mărunţi începură să strige:
— Mi-e foame!
— Şi mie mi-e foame!
— Şi mie!
— Şi mie!
Omul vărsă un ştergar cu mălai în copăiţa femeii.
— Scutură ştergarul.
— L-am scuturat.
— Copaie plină, copaie pe jumătate, copaie pe sfert, şi azi să lingi fundul copăii. Opt guri, opt, şi cu Plăviţa, nouă!

Şi Plăviţa, parc-ar fi înţeles, mugi de după casă, mestecând un cocean uscat, iar copiii începură să plângă.

— Că mie mi-e foame!
— Şi mie!
— Ba şi mie!

Omul se uită lung, se scărpină în cap, băgă ştergarul în sân şi plecă zicând:

— Ba e noroc, dar n-am eu noroc.

Iar femeia din prag îi strigă:
— Ba nu e şi nu e, omule! Dacă munceşti, e, dacă nu munceşti, nu e.

Şi omul plecă să caute de lucru, dar se tot gândea: „Nu e, zice ea; cum nu e? dacă n-ar fi, n-ar fi lumea cum e. Eu n-am arat, n-am săpat, n-am prăşit, n-am plivit ca ceilalţi? Ba da, şi ogorul meu a ieşit sterp; piatra pe mine m-a bătut; şi, rămas numai cu mâinile, muncesc, şi nimeni nu mă crede; iar când la măsurătoarea muncii, lucrul meu scade, şi făina din copaie scade, şi foamea copiilor creşte”.

Se duse la arendaş.
— Nu e de lucru, omule.

Bătu la uşa popii.
— Nu e de lucru, omule.
Dete pe la un chiabur.
— Am destui argaţi, omule.
Se opri la cârciumar.
— Pe rachiu, ar fi ceva de săpat.
— Să fie pe mălai.
— Pe mălai nu e.
Şi omul, întorcându-se acasă, auzi de departe:
— Mamă, eu nu m-am săturat!
— Nici eu!
— Nici eu!
Şi nici Plăviţa, care mugea, colindând bătătura uscată, fără firicel de iarbă verde. În prag, muierea:
— Nimic în ştergar?
— Nimic.
— Copaia goală...
— N-am noroc, femeie.
— Nu e minte, omule.
Omul îşi şterse fruntea de năduşeală cu mâneca cămăşii. Ea se uită la el, el se uită la ea. Ea dete din cap, el dete din cap, apoi se duse după casă, îşi făcu mâna căpătâi şi închise ochii. Dar unde să adoarmă? Jos, pământul tare şi rece; sus, întuneric adânc; în casă, copiii adorm plângând; în curte Plăviţa pufăie pe nări a foame; şi el, prigonit de gânduri şi de nenoroc. „Dar mâine? Dacă n-oi avea ce scutura în copaie? Ce mă fac mâine? Dumnezeu e sus, e sus, dar nu pe el îl întâmpină muierea în prag şi nici nu-i zice: „Opt guri, măi omule, şi cu Plăviţa nouă! Dumnezeu e sus, dar de n-oi găsi de lucru, de n-oi avea noroc nici mâine, beau câteva rachiuri şi mă duc la târg... Ei, şi dacă mă duc la târg?... Fie ce-o fi, şi să nu mai aud: „Mamă, mi-e foame!” Mă duc la târg şi fur... ce-oi putea *fura*”...

Omul tresări. Cine-i zisese:
— Ce să faci, dacă n-ai noroc!
— Tu eşti, muiere?
— Eu, socoteam că dormi.
— Ai auzit ceva?
— Ce s-aud?
— Nimic.
Şi femeia intră în casă, şi omul închise ochii mormăind:
— Ce-o fi să fie!... Să nu mai aud: „Mamă, mi-e foame!" Dar cine i-a zis iar:
— Ce să faci, dacă n-ai noroc!
— Tu eşti, femeie?
Întuneric. Nimeni.
— Doar n-o fi dracul! Şi omul adormi mormăind:
— Ce-o fi să fie!...
Nu se crăpase bine de ziuă, şi o gură mare se auzi:
— A venit cu mălai, mamă, că mi-e foame...
— Şi eu nici n-am plecat, zise omul sărind drept în picioare. Şi plecă fără să se uite îndărăt. Şi tocmai de departe îşi întoarse capul. Casa i se părea în spate, cu gura căscată, adică cu uşa dată de perete. Ce Dumnezeu sfântul, doar nu s-o fi ținând casa după el! Ş-o luă la picior, iute, mai iute, până la curtea ciocoiului.
— Poate mâine, că azi nu e de lucru.
La taica părintele.
— Poate poimâine, că azi nu e de lucru.
— Mâine, poimâine, zise el oftând, dar astăzi cu ce potolesc eu opt guri şi cu a Plăviței nouă? Ei, de-acum la cârciumar, la târg, ş-apoi, ce-o fi să fie, că cu mâna goală nu mă mai întorc acasă!...

La cârciumă arvoni pe Plăvița şi-i bău aldămaşul: cinci rachiuri unul după altul. Şi glonț la târg.

La târg se uită în dreapta, se uită în stânga, la fasole, la pâine, la peşte, la păstramă, dar nu fu chip. Toţi îşi cuprindeau marfa cu ochiul. Şi negustorii, cum îl vedeau oprindu-se, îl întrebau râzând:

— Ce pofteşti, nea Sărăcilă?

După ce se învârti toată ziulica, plecă.

— Nici la furat n-am noroc!

Când să treacă şireaja târgului, un creştin, beat mort, îşi târa punga după el.

Omul, după ce privi în toate părţile, puse mâna pe pungă, îi rupse băierile, o înfăşură în ştergar, o băgă în sân, şi la picior. Când ajunse într-o câmpie, întinsă şi pustie, vru să-şi vadă norocul. Desfăcu ştergarul, întinse gura pungii, şi-odată zvâcni din ea un drac mic, c-o limbuliţă de foc ce-o scotea pe gură şi pe nări. Omul, speriat, aruncă punga şi plecă făcându-şi cruce şi scuipând îndărăt. Nu făcu însă câţiva paşi, şi ştergarul din sân începu să se umfle. Scoase repede ştergarul, îl desfăcu şi se minună văzând punga pe care o aruncase.

Deschise punga, şi dracul, ţâşti! tremurând limba în gură ca o văpaiţă albastră. Omul strânse bine punga la gură, o puse jos şi, potrivind călcâiul, îi trase una cu sete, că punga plesni ca o băşică de bou şi un foc pâlpâi sub opincă şi se stinse, risipind un miros de pucioasă.

Omul răsuflă.

— De-aia a zis cine a zis: să nu furi, că vezi pe dracul!

N-apucă să facă zece paşi, şi ştergarul iar se umflă. De astă dată îl trecură năduşelile. Scoase ştergarul; îl pipăi. Punga dracului tot în ştergar. O aruncă, cu ştergar cu tot, şi o rupse de fugă.

Cum ajunse acasă, toţi copiii îi ieşiră înainte.

— Tată, mi-e foame!

— Şi mie!

— Şi mie! Omul se uită în sân, îngălbeni ca ceara... Punga în sân, ştergarul nu. Şi pe când se închina, femeia îl întreba:

— Ce mi te-nchini, mă omule? Ce te uiți în sân? Ce-ai adus copiilor?

— Muiere, zise el, să arzi cuptorul, să-l arzi pân' s-o face roşu, că am să coc patru pite ş-un purcel. Apoi, mai încet: Acu n-ai să scapi, dimon împeliţat!

Duduia focul în cuptor. Omul se închina mereu, iar copiii săreau veseli împrejurul mesei, înghițeau cu poftă şi ziceau pe rând:

— Patru pite ş-un purceil
— Patru pite ş-un purcel!

Când omul văzu că cuptorul e roşu ca focul, ceru o lopată şi goni pe toți de lângă dânsul. Puse punga pe lopată, o vârî binişor până-n fundul cuptorului şi o răsturnă, trăgând lopata înapoi. Luă capacul de pământ şi-l potrivi în gura cuptorului şi se dete la o parte, aşteptând să vadă ce are sa se întâmple.

Nu trecu mult, şi-odată s-auzi o pocnitură ca de puşcă. Piatra din creştetul cuptorului sări în sus zbârnâind, şi o limbă albastră de foc ieşi pe gaură, flutură în văzduh şi pieri.

— A plesnit purcelul, strigă un copil.
— Ba vreo şoimană de pită, zise altul. Un miros de pâine caldă se împrăştie în toată curtea.
Femeia zise omului:
— Prea am ars cuptorul, să crap nițel capacul.
— Crapă-l, zise omul, ştergându-şi năduşeala şi tremurând de frică.
Femeia se uită pe gura cuptorului şi zise mirată:
— Vezi dumneata, a fost prea iute.
— Ce să văd, muiere?

— Ce să vezi? S-a copt şi purcelul, şi pitele.
— S-au copt?...
— Dar ce ai, omule, de-ntrebi aşa, ca un copil speriat?
— Nimic!... Şi, pipăindu-se, dădu de pungă. Un fior rece îi fulgeră din călcâie şi până în creştetul capului. Apoi, văzând pe cel mai mic dintre copii cum se aşezase pe vine şi sorbea cu lăcomie mirosul cald din gura cuptorului, se uită la nevastă şi îi zise:
— Ce-o fi să fie, muiere! S-au copt purcelul şi pitele?
— Cum, ce-o fi să fie?! Vezi bine că s-au copt. Şi vârând lopata în cuptor scoase purcelul, apoi cele patru pite.
— Omule, dă-mi ştergarul ca să ridic tava.
— L-am pierdut, muiere.
— Cum l-ai pierdut?
— Vezi că ce e al tău se duce şi ce e al dracului rămâne.
— Dar asta... ce-o mai fi?

Copiii mâncară, se săturară şi adormiră cu feţele în sus, doi pe prispă şi cinci în casă.

Omul se dete după casă, puse mâna sub cap şi adormi, visând turme de oi, cirezi de vaci, herghelii de cai... Şi toate ale lui! Şi se făcea că zicea nevestei: „Vezi că e noroc?” Iar ea se făcea că-i zice: „Norocul e de la Diavolul”.

Se albise luna ca un rotocol de hârtie. O apă de lumină se revărsa de la răsărit. Omul se deşteptă speriat, căci se făcea că n-o să-i fie de-a bună până la isprăvit.

„Să mă uit încă o dată în ea, se gândi el, să-l apuc bine pe spiriduş şi să-l strâng de gât pân-o plesni.”

Scoase punga. Se uită în ea. Ce să vadă? În loc de dimon, bănuţi de aur, ce luminau ca jăraticul. Omul, şi speriat, şi necăjit, aruncă un pumn de bani la răsărit şi altul la apus, zicând:

— Duceți-vă dracului, banii dracului! N-apucă bine să sfârşească cuvântul, şi zări de la răsărit turme albe şi de la apus turme negre ce izvorau din lumină şi din neguri ca nişte ape creţe şi nemărginite. De behăitul lor se deşteptase lumea. Turmele cuprinseră casa, învăluiră curtea, încinseră satul şi nu le mai încăpea locul. Un cioban, cu plete lungi şi cu căciula ca o căldare, se apropie şi zise:

— Să trăieşti, jupâne, ale d-tale sunt toate de-aci până unde bate ochiul.

— Ale mele? Nu se poate! Eu n-am după ce bea apă!
— Ale d-tale, răspunse ciobanul, căci stăpânul lor, murind, ne-a zis nouă: „Porniți, unii din răsărit şi alții din apus, şi la casa unde se vor întâlni turma albă cu turma neagră, alei case să le dăruiți”.
Omul uită tot de bucurie şi alergă la nevastă.
— Fă muiere, tot ce vezi este al nostru!
— Ei, minunea dracului! zise muierea.
— Minunea cui? Şi omul cu noroc şi-aduse aminte de pungă şi se gândi: „Cum aş scăpa eu de ea şi să rămân cu turmele?” Se uită în sân. Punga, acolo, umflată şi îndesată cu bănuții de aur pe care îi aruncase el în două părți ale lumii. Şi frica, frică, dar omul, om. Ce se socoti el? „Dar dacă aş mai scoate ceva din pungă până să scap de ea?”

Şi luă banii, şi un pumn îl aruncă spre miazănoapte şi altul spre miazăzi. Şi din miazănoapte porniră cirezi de vaci, şi din miazăzi, herghelii de cai.

Când deschisese ochii n-avea un pumn de mălai, când fu să-i închidă, era cel mai bogat om din lume.

— Asta trebuie să fie norocul: ba furi, ba te dai dracului!... zise norocosul, şi îl trecură năduşelile.

— Nu vii în casă, măi creştine de Dumnezeu, că ți-am aşternut aşternut moale şi pernă lângă căpătâi?

— Nu, femeie.
— Apoi, pe-nserate e răcoare, noaptea se lasă frig şi dimineaţa cade brumă. Vino în casă, măi creştine.

— Suflarea oilor e caldă şi clopoţele berbecilor m-or deştepta înainte de-a cărunţi bruma pe deasupra turmelor.

— Atunci să dorm şi eu cu tine, bărbate, zise femeia veselă, şi-l apucă de mâneca cămeşii.

— Nu, femeie...
— Ba zău aşa, bărbate, că ce-avem, şapte guri, nimica toată. Zău aşa... să fie cu soţ... că ce-a lăsat Dumnezeu fără pereche?

El nu vru. Femeia intră tristă pe uşă, bombănind: „Dar nu mă las, Doamne fereşte, pân' n-or fi cu soţ... mai bine paisprezece decât şapte!"

Omul cu noroc se duse după casă, îşi puse mâna sub cap, închise ochii şi începu a se gândi cum să scape de *ăl* din sân. Tot gândindu-se, şopti:
— Am să sap o groapă adâncă, adâncă. Şi din întuneric auzi:
— Adânc... adânc...
— Tu eşti, muiere? întrebă omul speriat. În cireadă unele vaci mişcară clopoţele: ting-tang-tâng.
— E clopotul vacilor.
Închise ochii.
— Şi după ce-oi săpa o groapă adâncă, adâncă, am s-o arunc în fund, în fund, şi-am să pun tot pământul peste ea, peste ea...
Din întuneric se auzi:
— Peste ea, peste ea...
— Tu eşti, femeie? întrebă omul sărind în sus. Nimeni nu-i răspunse. Din turma neagră se auzi: bea, beaaa.
— E behăitul oilor... Omul cu noroc luă cazmaua, sapa şi lopata şi se duse după coşar. Măsură ce măsură, apoi

începu să sape. Toată noaptea săpă şi aruncă pământul. Pân' la genunchi, pân' la brâu, pân' la umăr. Până a doua zi de dimineaţă, când veni muierea după el, groapa îi trecuse de cap cu trei palme. Curgea năduşeala din el ca dintr-un burete stors şi izbea mereu pământul umed, ce se desfăcea felii mari şi lucioase.

— Ce faci, omule? întrebă femeia mirată.

— Sap groapă Dracului, răspunse el fără să ridice ochii.

— Toată noaptea n-ai dormit...

— Toată noaptea n-am dormit...

— Nu te culci?

— Nu mi-e somn...

— Nu-mbuci ceva?

— Nu mi-e foame...

— Un pahar de vin?

— Nu mi-e sete...

— Dar ce faci, mă omule?

— Sap groapă Dracului, răspunse el necăjit, şi înfipse cazmaua atât de înverşunat, încât intră în pământ c-o palmă peste limba de fier.

Femeia plecă închinându-se.

— Să te ferească Dumnezeu de prea mult noroc! Şi omul, încet-încet, se ducea în pământ. Pe seară, femeia se plecă pe groapă şi strigă:

— Hei, omule, nu vrei nimic?

— Să baţi un ţărus unde ai tu călcâiul drept, de ţărus să legi o frânghie, frânghia s-o dai în groapă şi mâine până-n zori să frigi un berbec şi să iei o botă cu vin, c-am să mănânc tot berbecul şi să beau tot vinul dintr-o sorbitură.

Glasul lui ieşea ca dintr-un puţ adânc. Femeia bătu un ţăruş, legă de ţăruş o funie, dădu cu piciorul funia în groapă, apoi plecă să îngrijească de vin şi de berbec.

Se înnoptă şi nu se mai auzi nimic pe nicăieri. O umbră ieşi din groapă. Câinii începură a urla. Omul cu noroc se lăsă pe brânci şi privi în fundul gropii. Adânc, întuneric. Trase funia. Vârî mâna în sân. Aruncă punga şi ascultă... banii sunară.

Omul începu s-arunce pământ. Din fund se auzi strigând:
— Mai încet, ce-ai cu norocul tău? Omul, speriat, aruncă mereu. Din fund s-auzi râzând:
— Ha, ha, să nu cazi şi tu! Omul căzu pe spate, se sculă repede şi aruncă, aruncă, până nu se mai auzi nimic. La răvărsatul zorilor umpluse groapa. Omul plecă urechea pe mormântul adânc şi auzi întunecat un plâns şi un râs năbuşit, ca de pe altă lume. Atunci se repezi vesel în casă.
— Mi-e foame, mi-e sete, mi-e somn! Femeia aduse berbecul şi bota cu vin.
— Sa mănânci, să bei şi să dormi, bărbate, dar să ştii că şapte guri e nimica toată, eu vreau cu soț, mai bine paisprezece decât şapte!

El luă un picior de berbec, îl aduse la gură, dar se opri. Se pipăi. Punga-n sân! Încremeni cu berbecul la gură.

— Nu mănânci, măi omule?! zise femeia dându-i ghes.
— Nu mi-e foame!
— Nu bei?
— Nu mi-e sete!
— Culcă-te nițel.
— Nu mi-e somn!
— Ah! ce norocul dracului! zise femeia închinându-se.
— De unde ştii? întrebă omul scos din fire. Şi se sculă de la masă şi plecă ca o vijelie pe uşă afară.

După ce se descurcă din turmele, cirezile şi hergheliile sale, se gândi, apucând spre biserică: „În foc nu, în groapă nu, am s-o azvârl în altar, doar de-o plesni fierea într-însul”. Dar cum puse mâna pe uşa bisericii, se opri tremurând. Cine îl

înhățase de păr şi-l trăgea înapoi? Se uită în toate părțile... Nimeni!

— Cine m-o fi oprind, strigă omul, *ăl* din pungă, sau *ăl* din biserică?

Se întoarse şi apucă câmpii, neştiind încotro s-apuce. Şi-i era foame, şi-i era sete, şi-i era somn, şi se tot ducea prigonit de norocul din sân.

Hei, departe, întâlni în mijlocul drumului un cerşetor.

— Moşule, zise omul, ia uită-te la mine.

Moşul îşi ridică sprâncenele cu mâinile şi se uită lung. Omul cu noroc scoase punga din sân. Şi aruncă un bănuț de aur la răsărit şi altul la apus. Într-o clipă, de la răsărit veni o oaie albă ca zăpada, iar de la apus, o oaie neagră ca tăciunele.

— Vrei tu, moşule, să-ți dau ție punga asta?

— Cum de nu, taică, cum de nu?!

Moşul luă punga. Vărsă bănuții de aur în mână şi aruncă un pumn la răsărit şi altul la apus. La răsărit şi la apus se încolăci două fulgere ca doi balauri, şi cu fulgerele pieriră şi oaia albă, şi oaia neagră.

Cerşetorul, speriat, se închină şi zise, lăsându-şi sprâncenele pe ochi:

— Piei, demone, bătu-te-ar crucea!

— Moşule, strigă omul cu noroc, la tine e punga?

— Nu, ducă-s-ar în pustii!

— E la mine-n sân, răspunse omul, şi începu să fugă.

Tălpile-i crăpaseră de fugă, când dete de o apă repede. Deznădăjduit, îşi făcu vânt şi se aruncă cu capul în jos, în mijlocul ei. La un stânjen mai la vale, apa îl aruncă în sus. Şi pluti ca o băşică umflată.

— Nici să mă înec n-am parte!

Rupt de osteneală, sângerat de drum, înfricoşat de noroc, se întoarse la cârciuma din satul lui. Cum intră pe uşă, bărbaţii îşi scoaseră căciulile, femeile se ploconiră şi un bătrân îi zise:

— Cu sănătate şi noroc!

— Cu sănătate da, dar norocul... ducă-se dracului! răspunse omul, şi ceru o oca de vin.

Cum puse gura pe oală, o sorbi până-n fund, fără a se uita la ceilalţi, care îl priveau cu smerenie, ca pe cel mai bogat om din lume. Mai ceru încă o oca şi o bău şi pe-aia pe nerăsuflate.

— Dă la oameni să bea, să bea cât or vrea.

— Noroc! zise o femeie bătrână.

— Muiere, ducă-se dracului norocul! strigă el, privind-o cu nişte ochi roşii că parc-ar fi picurat sânge din ei.

Şi bău, şi bău, şi bău. Abia îl mai ţineau picioarele. Trânti căciula, aruncă zăbunul, scoase punga din sân, îi lărgi gura şi-o puse pe tarabă. Bănuţii de aur sclipeau parc-ar fi fost vii.

— Iacă, zise el râzând cu hohote, s-o bem toată... Un flăcău se apropie de pungă.

— Uf! ce frumos clipesc, parcă sunt ochi de fată mare!

— Aş! mormăi o bătrână cocoşată, banii sunt ochii dracului.

— De unde ştii? întrebă repede omul cu noroc, scăpând oala cu vin de la gură. Să-mi dea rachiu, o oca de rachiu, mie şi babei, că baba-i calul dracului!

— De unde ştii? zise baba, şi din buzele ei negre scoase, ca o gheară de pisică, un dinte ascuţit.

Şi bău, şi bău, şi începu să cânte, să dea chiote, să joace, până odată se opri şi privi lung la roata dimprejurul lui. Îi ardea capul.

— Măi oameni buni, zise el, aducând mâna la brâu, ştiţi voi una? Să te ferească Dumnezeu de noroc!

— Aş! ce vorbă! răspunseră toţi odată.

— Măi oameni buni, ştiţi voi una? Eu de-oi vrea să mă înec nu pot, că plutesc ca o băşică!

— Ei, aş!

— Măi oameni buni, ştiţi voi una? Eu de-oi vrea să-mi tai beregata nu pot, că nu intră cuţitul!

— Ei, aş!

— Să vedem! zise baba cocoşată, desfăcând o gură pân' la urechi.

Omul trase cuţitul din brâu şi se izbi în beregată. Cuţitul intră ca într-o cârpă, de colo până dincolo. Sângele gâlgâi şi omul căzu, lung şi greu, ca un buştean.

Toţi înmărmuriră. Uşa prăvăliei se deschise şi se închise fără să fi ieşit nimeni. Afară s-auzi un râs ascuţit: „Hi, hi, hi!". Apoi, un glas:

— Unde e punga?

Toţi îngălbeniră şi începură a se închina, şoptindu-şi speriaţi:

— Cine-a fi râs?

— Unde-a fi punga?

— Era aci şi ne pieri din ochi...

— Dar baba unde e?

— Care babă?

— A cu un dinte în gură şi cu cocoaşă în spinare?

— Eu am văzut-o – zise un flăcău, şi-i clănţăneau dinţii de frică – a intrat în perete parc-ar fi sorbit-o o vultoare!

Un bătrân trase cuţitul din gâtul omului.

— E rece ca gheaţa.

— A scăpat de noroc.

— Şi cui rămân toate bogăţiile lui?

— Altora.

— Ce, nu ştiți, zise un moş cu barba până-n brâu, nu ştiți că nimeni nu are noroc pentru el? Norocul e al dracului: îți vine ție ca să folosească altora...

S-a plâns muierea pe bărbatul său. Dar cu atâtea turme, şi cirezi, şi herghelii curând s-a mângâiat. Şi nu s-a lăsat până n-a ajuns de la şapte la paisprezece, că decât fără soț... mai bine paisprezece decât şapte...

I.L. Caragiale

(1852-1912)

Poveste *de Ion Luca Caragiale*

IMITAȚIE

A fost odată un împărat ş-o împărătească, care aveau trei feciori: ăl mai mare să fi avut şapte anişori, ăl mijlociu vreo şase şi Prâslea vreo patru. Şi erau frumoşi şi cuminți de-ți era mai mare dragul să-i vezi.

Odată, împăratul pleacă la vânat după fiare cu o sumedenie de curteni; şi merg ei cât merg călări pân păduri, pân munți, şi numa într-o livede răcoroasă, când se opresc să mai răsufle caii de atâta urcuş, aud nişte miorlăituri, să fi zis că e vreun cotoi sălbatic, ori cine ştie ce lighioană.

Au început să sforăie caii şi să-şi ciulească urechile înspre partea de unde venea zgomotul. Împăratul zice: „Ce să fie?” că nu se vedea nicio mişcare în iarba înaltă a pajiştii şi miorlăiturile îi dedeau zor înainte.

Un curtean tânăr, mai îndrăzneţ, zice: „Nu daţi drumul câinilor!”, sare jos de pe cal şi, pâş-pâş pân iarbă, merge binişor cu arcul gata către locul bănuit. Aproape de tot, se opreşte şi-ntinde arcul. Altă miorlăitură... Trage, săgeata vâjâie şi se pierde în desişul ierbii care se clatină din vârf... Altă miorlăitură tot pe loc. În sfârşit, vânătorul mai face un pas, doi, se uită bine, şi rămâne încremenit.

În iarbă, la un loc bătătorit într-adins, o copăiţă şi în copăiţă un copilaş – el miorlăia aşa. Cine-l lăpădase tocmai aci? Norocul lui... A vrut el împăratul să meargă-nainte la vânat, că la asta plecase, da unde a fost chip de ţipetele broscoiului, că făcea o gălăgie, un tărăboi de nu-l încăpea pădurea.

Aşa, zice întâiul sfetnic, ăla era un prieten vechi şi bun al împăratului:

— Măria-ta şi boieri dumneavoastră, eu zic să ne mulţumim cu atâta pe ziua de astăzi. Hai să ne întoarcem acasă, să dăm poşândicul ăsta pe mâna unei femei, că cu aşa trâmbiţă nu mai întâlnim noi vânat cât om umbla.

S-au întors cu copilul încet la pas, şi, ori de osteneală că ţipase, ori de zăngănitul armelor, ori de legănătura mersului domol călare, copilul a adormit în braţele sfetnicului, care i-a cântat tot drumul.

În sfârşit, ce s-o mai lungim degeaba! pune-te biata împărătească, biată să nu fie! cu cucoanele din casă, ia-l pe copil, desfăşă-l, spală-o – că era fetiţă – premeneşte-o, aleargă de-i caută sân... mă rog, toate celea multe câte

trebuiesc la un pui de om. Şi feciorii împăratului, bucuria lor, că aveau acuma o păpuşe vie să se joace cu ea!

Hrănită, îngrijită, alintată ca o fată de împărat, cum nu era să crească bine? Creştea mare şi frumoasă, dar frumoasă, nu aşa – frumoasă! Au crescut feciorii şi fata până a ajuns ca de vreo optsprezece ani şi ei care de câți era.

O iubeau împărăteasa şi împăratul pe fată de-o pierdeau din ochi, cât era de mlădioasă când umbla de colo până colo pe covoarele moi, de nu s-auzea păşind, şi cu trandafirii în păr şi râdea de toate celea, parcă era, când s-arăta în fața bătrâneților lor, ca un luceafăr strălucitor şi vesel în fața unui drumeț ostenit.

Şi erau toți fericiți. Da numa, ce să se pomenească odată împăratul şi-mpărăteasa, tocmai când şedeau amândoi de vorbă şi puneau la cale că ce rost să-i facă fetii ăsteia, să-i găsească un voinic, un om de neam pe potriva ei, ca fată de suflet a unei case împărăteşti – ce să se pomenească? Vine feciorul ăl mai mare şi zice cu glas tremurat:

— Măriile Voastre, taică şi maică, vă sărut mâinile, vreau să vă spui o vorbă şi să vă fac o rugăciune mare!

Zice împăratul:

— Ce e fătul meu? Spune.

Băiatul zice:

— Sărut mâinile măriilor-voastre, am venit... să îndrăznesc... dacă nu vă e cu supărare... să-mi dați mie pe Ileana de nevastă... că... mi-e dragă şi fără ea nu pot trăi.

Împăratul răspunde:

— Fătul meu, asta nu se poate. Eşti fecior de împărat şi ai să fii împărat. Nici inima ta n-are voie să bată cum îi place

şi nici tu n-ai voie s-o asculți cum bate. Dacă vrei s-o iei pe Ileana, lapădă-te de tronu-mpărătesc, pe care ar fi să mi-l moşteneşti tu când o vrea Dumnezeu să mă cheme de aici; lapădă-te de tron, şi atunci, rămâneți: tu bărbatul Ileanii şi frate-tău ăl mijlociu împărat pe bun drept în locul tău la vremea ta. Gândeşte-te bine toată noaptea şi mâine să-mi dai răspunsul!

Dar când a zis vorbele astea, împăratul s-a posomorât rău de tot – adică: să nu te socoteşti că-i glumă ce-ți spui eu. A plecat tânărul pe gânduri. N-apucă împăratul să se întoarcă spre împărăteasă, s-o întrebe ce zice de asta, şi iacătă feciorul ăl mijlociu intră, se închină pân' la pământ, sărută mâna tatii şi mamii şi zice:

— Taică şi maică, măriile-voastre, am venit să vă fac o rugăciune: eu vreau să mă însor şi vă rog să-mi dați pe Ileana, că fără Ileana eu mor.

— Fătul meu, zice împăratul supărat, asta nu se poate.

— De ce, măria-ta?

— De ce, de ce... Uite pentru că nu vreau eu! zise împăratul restit. Ieşi afară! ieşi, că se întâmplă nu ştiu ce!

— Ai văzut, măria-ta? zise împărăteasa, după ce a plecat flăcăul mâhnit.

— Am văzut, răspunse împăratul încruntat.

— E un lucru mare, măria-ta, zice împărăteasa, şi încă mie mi-e frică şi de altceva.

Şi cum zice vorba asta, hop şi Prâslea, de douăzeci şi doi de ani, de-abia cu câteva tuleie în bărbie, iar: „Ileana şi Ileana, că de unde nu, îmi fac seama singur" şi începe să plângă şi să cază în genunchi la părinți, că-i era mai mare milă mă-sii de el.

Se scoală împăratul necăjit foc şi şart! o palmă lui Prâslea de a răsunat tot palatul:

— Ieşi afară, mucosule!

Plânse Prâslea şi fugi! Împărăteasa plânge, şi împăratul turbat trimete să cheme numaidecât pe întâiul sfetnic. Cum soseşte bătrânul, împăratu-i spune tot.

— Măria-ta, zice sfetnicul, nu trebuie să te superi aşa de tare. Cine n-a trecut prin asta? La tinerețe e boală cu leac, să-i trimetem pe copii să se plimbe pân lume un an; un an să n-aibă voie niciunul să puie piciorul pe pământul împărăției noastre, şi peste un an să mai vorbim: boală trecătoare. Ochii cari nu se văd se uită.

Împăratul chemă pe unul câte unul dintre feciori, şi fiecăruia le spuse porunca hotărâtă, scurt şi apăsat, aşa că nu mai era chip să mai zică băiatul nici care.

— Ai înțeles?

— Am înțeles, măria-ta!

Şi au sărutat fiecare mână taichii şi maichii şi şi-au luat rămas bun de la Ileana, şi-au plecat tustrei călări tot uitându-se-napoi, cât au putut să mai vază, cum fluturau în vârful turnului, de departe, două năframe albe. S-au despărțit la răspântie şi au apucat care pe unde.

Au umblat ei cât au umblat, aşa hoinari, multă vreme pân lumea largă de colo până colo, şi ce să vezi? Când mai erau vreo trei luni până să li se împlinească termenul, ajung ei, fără să se caute, într-un târg mare, unde se ținea iarmaroc vestit odată la zece ani. Şi ținea iarmarocul ăsta o sută de zile în cap. Se strângeau acolo la vreme toate bogățiile de mărfuri din patru părți ale lumii, bunătățile şi leacurile pământului, şi minunile iscodeniilor toate, şi comedii şi

solomonii, ghicitori, cântăreți şi panglicari şi paiațele ăi mai dântâi: veneau toți să-şi arate care mai de care meşteşugul... şi lume... lume de toate neamurile şi limbile din depărtări.

Umblând aşa pân iarmaroc, feciorul nostru ăl mai mare dă peste un negustor care vindea un plocat frumos cu părul creț şi dulce ca mătasea porumbului fraged. Plocatul cela era vrăjit, că cine şede pe el, până să stingă o scânteie, ajungea unde gândea. Ce mai încape tocmeală multă? — l-a cumpărat.

Tot în vremea asta, al doilea frate găseşte pe un pusnic de la Sfântul Munte, ori de unde o fi fost, care vindea o iconiță făcătoare de minuni a Maichii Precistii, şi iconița aceea avea puterea că cine ar fi fost pe moarte, dacă o atingea cu credință de buze, îi trecea boala şi se ridica-n picioare bun zdravăn, parcă nu l-ar fi fost durut în călcâie măcar.

— Câte parale?

— Atâtea.

— Poftim.

A luat iconița şi-a plecat.

La o înghesuială nerăzbită, cum e la orice iarmaroc, iacă se întâlnesc cei doi frați şi nu le vine să crează ochilor, şi se iau în brațe – că pasămite îşi tăinuise unul altuia şiretenia de-acasă. Când să-şi spuie câte toate le văzuseră şi cât li e dor de maica şi de taica de-acasă, iacătă un zgomot grozav: un tânăr alerga pân iarmaroc plângând şi căutând cai să zboare ca vântul şi ca gândul că el trebuie numaidecât să plece acasă. Fuga şi ei, să vază şi ei. Când colo era chiar Prâslea. Cum îi vede dă un țipăt:

— O, fraţii mei iubiţi, ia uitaţi-vă în oglinda asta, gândiţi-vă la părinţii noştri acasă şi să vedeţi grozăvie! Doamne! Doamne! ce să facem?

Şi cum se uită ei în oglindă şi se gândesc casă, ce să le vază ochii? Văd aievea pe Ileana culcată-n pat cu părul despletit, albă cum îi varul, cu ochii ca sticla duşi în fundul capului fără o rază de viaţă – broboane mari de sudoare pe frunte – stârlici la-ncheietura mâinilor încucişate pe piept – şi sughite rar – sfetnicul bătrân îi ţine lumânarea, şi mitropolitul în sfită de aur s-apleacă şi apropie de buzele ei fripte lingurinţa cu grijanie; şi la o parte şi alta a patului, în genunchi, plâng înfundat împăratul şi împărăteasa cu capetele lor bătrâne pe picioarele răcite ale bietei fete...

Repede, flăcăi! toţi pe plocat...

Au ajuns...

Iconiţa la buzele moartei...

Se mişcă fata... clipeşte din ochi... îşi ridică mâna la frunte... îşi dă frumos părul într-o parte... zâmbeşte... se scoală...

E sănătoasă... sărută pe parinţii şi pe fraţii ei, şi începe iar să râză ca mai înainte şi să umble de colo până colo; fuge în grădină, taie trandafiri, şi-i pune în păr şi spune la copilării şi râde de parcă s-a sculat o ciocârlie din somn şi-şi cântă cântecul de dimineaţă.

A pus împăratul să clădească o biserică mândră cum nu mai fusese până atunci în toată împărăţia, spre lauda Fecioarei, care făcuse o aşa minune. Şi a mâncat şi băut la sărbători mari trei săptămâni lume după lume, pe socoteala curţii împărăteşti.

Acu, toate bune: fata a scăpat; să fie sănătoasă, să trăiască, şi Maica Domnului buna, care a păzit-o, să-i dea noroc... Da... fata ca fata; ce te faci cu flăcăii? că de a doua zi au început iar să vie unul câte unul la împăratul să-şi spuie păsul.

Cui s-o dea?

Care are mai mult drept s-o ia?

Fără oglindă n-ar fi văzut-o în ce hal era şi n-ar fi îndrăznit să calce porunca împăratului, să vie înainte de termen.

Fără plocat, n-ar fi sosit la vreme.

Fără iconiță ar fi dus-o toți la groapă.

Au stat seara la sfat împăratul, împărăteasa şi sfetnicul cel bătrân, şi până-ntr-un târziu n-au putut să se înțeleagă cei doi bătrâni cuminți, cui trebuie dată fata: ba unuia, ba altuia, ba lui Prâslea; ba să se tragă sorți, norocul s-aleagă!

Împărăteasa, dacă văzu şi văzu că nu se mai isprăveşte vorba şi ea cam picotea de somn, zice:

„Doamne! măria-ta, cum sunteți dumneavoastră bărbații! vă pricepeți la împrejurări mari, şi la ale mici vă pierdeți cumpătul şi rostul... Război mare să fi fost de făcut şi până acum îl puneați la cale. Stau şi v-ascult de-atâta amar de vreme... am căscat de mi-a trosnit fălcile. Ce mai tura-vura... vorbă lungă degeaba? iacă, o s-o ia ăl de l-o iubi fata, că dreptul lui e!”

— Ei? întreabă cine a ascultat povestea, care dintre flâcăi a luat-o pe Ileana?

— Nu ştii dumneata, răspunde povestitorul, cum se isprăvesc toate poveştile cu trei feți-logofeți? Pe cine era să iubească fata?... pe Prâslea.

— Dar ceilalți cum au rămas?

— Au rămas destul de bine. Ăl mare a rămas cu topuzu-mpărătesc; ăl mijlociu cu iconița... Puțin lucru e să împărățeşti? Nu-i destul să nu mori niciodată? Dar era şi drept să fie a lui Prâslea, pentru că el dacă nu o lua pe Ileana, rămânea cu oglinda, şi s-ar fi tot uitat în ea, ar fi văzut-o pe fată mereu cu altu-n brațe şi s-ar fi prăpădit băiatul... Şi dacă se prăpădea el, se prăpădea şi fata, se prăpădea şi mă-sa, împărăteasa, care tot pe el îl iubea mai mult, că era Prâslea, şi ar fi fost mai mare păcatul să se întâmple atâtea nenorociri pentru o biată dragoste de tinerețe.

Mamă...

de Ion Luca Caragiale

A fost odată un împărat şi o-mpărătească sănătoşi şi voinici, dar tot mâhniți, fiindcă de aproape zece ani, de când se luaseră, duceau degeaba dorul unui copil măcar.

Venind vremea să plece împăratul la război departe, cum trebuie să se-ntâmple orcărui împărat într-o poveste, după ce şi-a sărutat soția, i-a zis:

— Măria-ta, eu acuma plec şi numa Cel-de-Sus ştie când m-oi întoarce. Să te găsesc sănătoasă! Dar să ştii că la-ntoarcere trebuie să găsesc şi copil în casă; de unde nu, pâine şi sare cu mine nu mai mănânci!

Pe urmă a-ncălecat şi a plecat cu oştile.

A trecut de la astea o lună... au trecut trei... cinci... aproape nouă – suna a pace – şi niciun semn.

De grijă şi de supărare, sta biata împărăteasa în odaia ei, fără să mai vază pe nimini decât pe o bătrână credincioasă, care o crescuse pe ea de mică, de când rămăsese fără mamă; sta închisă cu bătrâna, ofta şi se jelea... Ce o să se facă ea când o da cu ochii de soţul ei?

Văzând că se prăpădeşte de atâta inimă rea, i s-a făcut bătrânei milă, şi s-a gândit cum i-ar mai risipi gândurile negre. Şi aşa, într-o zi, pe la scăpătatul soarelui, a luat-o, şi amândouă, îmbrăcate ca nişte cocoane de rând, să nu le cunoască nimini, s-au dus la plimbare într-o pădure.

Acolo umblând ele încet, duse pe gânduri, iată că găsesc o ţigăncuţă zdrenţeroasă şi lihnită, stând jos pe o buturugă în acea singurătate, cu un dănciuc aproape gol în braţe... îi dedea ţâţă; el sugea şi ea plângea.

— De ce plângi, fetico? a-ntrebat-o bătrâna.

— Cum să nu plâng, coconiţă?... M-a amăgit hoţul, şi după ce şi-a bătut joc de mine, a fugit în lume şi m-a lăsat să umblu aşa, gonită de la părinţi, cu pruncu-n braţe!... Nu mai mă ţin picioarele de nemâncată... şi pruncul nu vrea să ştie – cere... Şi n-am încai inimă să-mi fac seama singură: să-l omor şi pe el şi să mă omor şi pe mine... că dă Dumnezeu prunci cui nu-i trebuie, la o păcătoasă ca mine, şi la cine trebuie nu-i dă!

Împărăteasa a oftat adânc auzind vorbele astea atât de duioase.

— E băiat? a-ntrebat cocoana a bătrână.

— Băiat, săru' mâna!

— De câte luni?

— La noapte e de zece zile.

Bătrâna sta la gânduri o clipă şi, pe urmă, zice:

— Fetico, eşti tu cuminte?

— N-am fost pân-acuma, coconiță, sâru' mâna; da de-acuncolo, să fie ea a dracului care o mai...

De prisos să ne mai lungim la povestit cu de-amănuntul toate... Destul să spunem că, peste un an de la plecare, întorcându-se împăratul biruitor de la război, a găsit acasă mare mulțumire: cocon împărătesc de trei luni în vârstă, dar crescut cât unul de un an... şi doica, o mândreţe de fată oacheşe, îmbrăcată numa-n mătăsării, ca orce doică de cocon împărătesc... şi sânul!... şi s-a bucurat foarte mult împăratul despre toate.

S-a făcut botez cu paradă mare şi s-a-nveselit norodul întreg, că, fireşte, soarta împărăţiilor este legată de a împăraţilor – şi l-au botezat Florea-voievod.

Creştea voinicelul, şi nu mai putea o lume după el, că, ce-i drept, mare minune de băiat! iar doica, la care mulți se uitau lung, le spunea:

— la, nu vă mai uitați aşa, parcă n-ați mai văzut copil! să nu mi-l deochiați!

Când a ajuns băiatul la vreo şase anişori, împăratul a-nsărcinat pe un curtean de credinţă să-l înveţe mânuirea armelor, călăria, înotatul, jocurile felurite şi cântarea din harfă şi din gură – în sfârşit toate câte trebuiesc pentru desăvârşirea unui tânăr care va să-mpărăţească.

Doica, iubind foarte pe băiat, îl însoţea mereu la ceasurile de-nvăţătură; astfel, învăţătorul, care preţuia şi el mult pe şcolarul său aşa de deştept şi cu frumoase apucături vitejeşti, văzând-o zi cu zi, a ajuns să o placă atâta, încât, a

răbdat cât a răbdat, până n-a mai putut, şi a cerut-o în căsătorie; iar dânsa plăcându-l asemenea, că era om de seamă şi mândru, şi-l vedea că ține şi el mult la băiat, bucuroasă l-a luat.

Şi i-au cununat chiar împăratul cu împărăteasa, dându-le mare cinste şi daruri scumpe.

Când a intrat în biserică mireasa – gătită de nună-sa sub ochii nunului – cu flori şi betelă de aur în păru-i negru, cu chipul şi trupul, şi cu zâmbetul şi mersul acelea, păşind aşa de cuminte, nici îndrăzneață, dar nici sfioasă – a rămas toată lumea-ncremenită, nu altceva, că-n adevăr era o arătare.

Mai mulțumit ca oricine de această căsătorie a fost tânărul Florea-voievod; el îi iubea mult, şi pe mama-doica şi pe învățătorul lui; avea şi de ce: şi ei îl iubeau pe el destul.

Când îl vedeau aruncându-se pe cal sălbatec prins de coamă-n fuga mare, şi când se-ntorcea cu calul, adineaori nebun, acu domolit şi plin de spumă; când îl vedeau săgetând rândunica din zbor; când îl auzeau, pe urmă, cântând din gură şi cu harfa, de te sfințea – amândoi soții nu mai puteau de mândrie, îl luau în brațe şi-l sărutau, şi femeia zicea:

— Mulți feciori de-mpărat or mai fi, da ca şi ăsta al nostru, nu mai crez altul!... s-a isprăvit!

Au trăit ei aşa cu toții, la curte, în bună pace, liniştiți şi fericiți, fiecare cu partea şi gândul lui, pân-a-mplinit Florea-voievod douăzeci şi doi de ani – un flăcău ca un brad.

Dar într-o zi, iată că vine de la palat curteanul, învățătorul lui, acasă, şi zice vesel:

— Ştii tu un lucru, dragă nevastă?

— Ştiu, dacă mi-ei spune...

— S-a hotărât! îl însurăm pe Florea...

— Pe băiatul nostru?... cum asta?

— Ei! cum!... iac-aşa, cum se-nsoară toţi flăcăii.

— Cine-l însoară?

— Ei cine!... împăratul şi împărăteasa.

— Cu cine?

— Cu fata unui crai vecin.

— Asta nu se poate! auzi? coşcogea fecior de-mpărat să ia o fată de crai... Asta nu se poate!

— De ce nu?

— Fiindcă trebuie să ia fată tot de-mpărat, pe potriva lui... Nu! asta nu se poate, în ruptul capului!

— Dar bine, femeie, dacă aşa au hotărât părinţii lui?...

— Or fi hotărât ei... Dar eu?... eu unde sunt?

Şi repede s-a gătit şi-nvăpăiată s-a dus la palat să dea ochi cu împăratul şi cu-mpărăteasa, să-i întrebe: cum se poate, fără ştirea şi a ei, care l-a crescut pe băiat, să hotărască dânşii aşa de soarta lui? şi, răspicat, le-a spus că Florică al ei nu poate lua pe orcine, că lui Florică al ei trebuie pe puţin o fată de-mpărat; de unde nu, nu trebuie! că, slava domnului! tânăr e, frumos e, voinic e, fecior de-mpărat mare e! Are vreme să mai aştepte pân-o găsi una pe potriva lui.

Împăratul a zis una, împărăteasa două, doica nouă... au început să se-nteţească femeile la vorbă, şi din vorbă la-mpunsături, şi de-acolea, ceartă la toartă... împărăteasa, supărată de-atâta tevatură, ca s-o taie scurt, zice:

— În sfârşit, aşa a hotărât politica măriei-sale împăratului, aşa am hotărât eu – aşa trebuie să se facă! destulă vorbă!

— Ba, nu!

— Ba, da!

Doica, înfierbântată grozav, a ţipat o dată, ah! şi a leşinat.

Sări, toţi... O descheie la sân şi dă-i cu oţet de trandafir. Vine şi Florea:

— Mamă-doică!

Şi-ncepe să se vaite ca un copil mic şi să se bată cu pumnii-n cap:

— A răpus-o pe mama-doica!... Aoleu!... nu mai e de rană!

Împărăteasa – leşină şi ea.

Împăratul, straşnic de turburat de toate astea, strigă:

— Eu stric, că m-apuc să vorbesc politică cu nişte femei nebune!

Împărăteasa se deşteaptă şi pleacă foarte mâhnită de asemenea cuvinte.

Se deşteaptă şi doica; se uită la-mpăratul şi, lovindu-se cu pumnul peste sânul gol, începe să se bocească flăcăului:

— Nu se poate, maică! nu voi, maică, moartă tăiată! Nu te dau, Florică, decât după fată pe potriva ta! Să nu mă faci de ruşine, Florică mamă, că mă omor!

Florică o mângâie plângând şi zice:

— Nu, mamă, nu! fără voia ta nu fac nimica!

Împăratul, ţinând şi el foarte mult la doică şi auzind şi vorbele băiatului, nu s-a-ndurat să le strice hatârul, şi le-a zis:

— Dacă nu vreți voi, bine!

S-a făcut război pentru asta; căci craiul vecin, care avusese făgăduială de căsătorie pentru fiică-sa, n-a putut suferi o astfel de nesocotire. Războiul s-a sfârşit, ca toate războaiele, cu pace. Iar peste un an, plimbându-se pe la curțile din lume, Florea-voievod, însoțit de doica şi de-nvățătorul lui, s-a dat în dragoste – că era ochios – cu o tânără vestită de frumoasă, fata unui împărat, mai mare chiar decât tatăl lui; şi numaidecât între cele două curți s-a pus la cale căsătoria.

Când s-a făcut nunta aceea strălucită cu mari petreceri în grădinile-mpărăteşti, toată lumea s-a-nveselit; dar mai mult ca toți, doica.

A privit lung la mire şi mireasă, cum se plimbau prin grădină, încet, strâns alături, şoptindu-şi unul altuia cine ştie ce nimicuri tinereşti, i-a arătat soțului ei şi, strălucindu-i ochii de mulțumire, a zis:

— Aşa da, Floric-al mamei! aşa-nțeleg şi eu!... Să ia fiecare pe potriva lui!... aşa trebuie!

Nicolae Filimon

(1819-1865)

Omul de piatră

Nicolae Filimon, în Țăranul român, an I, 1862, nr. 34, p. 271-272, semnat: N. Ph.

A fost odată un împărat şi o împărătească, amândoi tineri şi frumoşi, dar nu făceau copii.

Într-o zi, veni la împăratul un arap buzat şi-i zise:

— Să trăieşti, luminate împărate! Am, auzit că împărăteasa nu face copii şi am adus buruieni pe care, cum le-o bea, rămâne grea.

Împăratul luă buruienile de la arap şi porunci să-i dea cal împărătesc şi un rând de haine de aur ce-ți lua vederile de frumusețe, apoi chemă pe împărăteasa şi-i dete buruienile să le fiarbă şi să le bea. Împărăteasa chemă pe bucătăreasă şi-i dete buruienile să le fiarbă, fără să-i spuie de ce treabă sunt. Bucătăreasa, neştiind puterea lor, gustă dintr-însele şi apoi le duse împărătesei să le bea. Nu trecu mult timp la mijloc şi rămase grea împărăteasa şi bucătăreasa. Iar când veni vremea, născură amândouă câte un coconaş mai frumos decât tot ce este frumos pe lumea aceasta, şi le puse nume unuia Dafin şi altuia Afin.

Într-o zi, împăratul plecă la bătălie şi, lăsând pe fiul său în locu-i, îi dete o mulțime de chei în mână şi-i zise:

— Fiule, în toate casele ce se deschid cu aceste chei să intri, iar în casa ce se deschide cu cheia de aur să nu-ți calce piciorul, căci nu va fi bine de tine.

Cum plecă împăratul din oraş, fiul sau intră prin toate casele şi văzu o mulțime de pietre nestimate foarte frumoase, dar nu-i plăcu niciuna dintr-însele; în cele din urmă, ajunse şi la casa ce se deschidea cu cheia de aur, stătu puțin înaintea uşei, se gândi la porunca ce-i dedese tată-său, dar biruindu-l nerăbdarea, intră înlăuntru şi văzu un ochean de sticlă. Se uită prin el şi văzu un palat cu totul şi cu totul de aur, încât la soare te puteai uita, iar la dânsul

ba. Şi într-însul şedea doamna Chiralina, tânără copilă, floare din grădină, frumoasă ca o zână.

După ce o privi mai mult timp, puse ocheanul iarăşi la locul lui şi ieşi afară cu ochii plini de lacrămi.

Nu trecu mult timp şi împăratul se întoarse de la bătălie biruitor; dar în loc să-i iasă fiul său înainte, să-l priimească cu bucurie, ieşi numai împărăteasa şi-i spuse că fiul ei este bolnav. Împăratul pricepu numaidecât de unde-i venea boala şi chemă pe toți doftorii şi doftoriţele din lume, dar toți îi ziseră că până nu va da fiului său de soție pe doamna Chiralina, el nu se va însănătoşa. Împăratul trimise soli peste soli la doamna Chiralina, dar fu peste putință, căci tatăl ei nu voia să o mărite.

Auzind feciorul împăratului toate acestea, hotărî să se ducă el însuşi să o ceară de la tatăl ei. Aşadar spuse toate acestea fratelui său de cruce şi, într-o zi, plecară amândoi şi se făcură nevăzuți. Merseră zi de vară până seara şi ajunseră la muma Crivățului, bătură la uşă şi ieşi înaintea lor o babă zbârcită şi îi întrebă ce caută. Ei răspunseră că cer să-i găzduiască până a doua zi şi să le spuie pe care drum să apuce ca să ajungă la împărăția doamnei Chiralina.

Baba se uită la dânşii cu milă şi apoi le zise:

— V-aş priimi în casă cu mare bucurie, da mi-e frică că va veni fiul meu şi vă face pre amândoi sloi de gheață; duceți-vă mai bine la sora mea cea mai mică, că ea poate să vă găzduiască şi să vă spuie şi drumul la doamna Chiralina.

Feciorul de împărat plecă înainte şi ajunse la muma Vântului turbat; plecară şi de acolo şi ajunseră la muma Vântului de primăvară, bătură în uşă şi ieşi o femeie înaltă şi tânără, şi frumoasă. Această femeie, cum văzu pe feciorul de împărat, îi zise:

— Dragă Făt-Frumos, ştiu că ai plecat să cauți pe doamna Chiralina, s-o iei de soție; dar nu vei putea să ajungi până la împărăția ei fără ajutorul fiului meu. Rămâneți aci, dar trebuie să vă ascunz foarte bine, căci cum o simți fiul meu că se află la mine oameni după tărâmul cellalt, vă omoară. Zicând aceste vorbe, plesni de trei ori din palme şi îndată sări după sobă o pasăre de aur, cu ciocul de diamant şi cu ochii de smarand, şi-i băgă subt aripi pe amândoi, apoi se sui iarăşi pe sobă.

Nu trecu mult timp şi se auzi o dulce vâjâitură de vânt, care aducea un miros de trandafiri şi de rozmarini, uşa se deschise singură şi intră în casă un flăcău frumos, cu păr lung de aur, cu aripi de argint şi cu un băț în mână, împletit cu de tot felul de ierburi şi flori. Cum intră în casă, zise mă-sei:

— Mamă, mie îmi miroase a om după tărâmul cellalt.

— Ți-o fi mirosind, mamă, dar p-aicea n-are ce căuta oamenii după tărâmul cellalt.

Vântul se linişti şi se puse la masă; dar după ce mâncă o strachină de lapte dulce de căprioară şi bău apă de micşunele dintr-o oală de marmură, se puse la povestit.

Mă-sa, văzându-l cu voie bună, zise:

— Fiul meu, ia spune-mi, unde este împărăția doamnei Chiralina şi cum ar face cineva ca să o ia de nevastă?

— Greu lucru mă întrebaşi, mamă! dar, aide, treacă-meargă. Împărăția doamnei Chiralina este departe de aci, cale de zece ani; dar această cale se poate face cât te ştergi la ochi dacă cineva s-o duce în pădurea cea neagră de lângă gârla de păcură, care aruncă cu pietre şi foc până la cer, şi dacă o încăleca pe buşteanul ielelor cu care poate să treacă gârla; însă cine aude şi va spune cuiva, acela să se facă de piatră

până la genuchi. După ce va ajunge la împărăție, trebuie să se facă un cerb de aur şi să intre într-însul ca să ajungă în odaia împărătesei şi să o fure; cine aude şi va spune cuiva să se facă de piatră până la brâu. După ce o va lua de soție, muma Crivățului, de pizmă, o să trimiță un ovrei cu nişte cămăşi frumoase şi mai subțiri decât pânza paianjenului. Doamna Chiralina o să cumpere cămăşi, şi dacă nu le va uda cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dânsele, va muri; cine aude şi va spune cuiva să se facă cu totul şi cu totul de piatră.

Pe când vântul spunea toate acestea, feciorul de împărat adormise, iar feciorul bucătăresei rămăsese deştept şi auzise tot.

A doua zi, după ce plecă vântul d-acasă, feciorul de împărat întrebă pe muma vântului dacă i-a spus fiul său ceva; dar ea, temându-se să nu se facă piatră, îi răspunse că n-a aflat nimic.

Atunci feciorul bucătăresei şi cel de împărat luară drumul înainte şi se duseră zi de vară până seara, dar când fu pe la scăpătatul soarelui, auziră un zgomot şi un urlet mare, apoi văzură o gârlă mare de păcură aprinsă, aruncând pietre până la înaltul cer. Feciorul de împărat se sperie, dar feciorul bucătăresei îi zise:

— Nu te teme de nimic şi vino cu mine în această pădure, şi fă ce ți-oi zice eu.

Ajungând în mijlocul pădurii, zăriră buşteanul ielelor, încălicară amândoi pe dânsul şi, dându-i pinteni de trei ori, se prefăcu într-o căruță cu doisprezece cai de foc şi într-o clipă se înălță până la Vântul turbat şi se pogorî la porțile palatului doamnei Chiralina. Apoi, după ce se deteră jos, căruța se prefăcu iar în buştean şi ei rămaseră dinaintea unui palat de zamfir (piatră) şi cu porțile de chiparos; iar la

una din ferestre sta doamna Chiralina, îmbrăcată cu haine de aur țesute cu mărgăritar.

Cum văzu doamna Chiralina pe feciorul de împărat, prinse o aşa de mare dragoste de dânsul, încât căzu la grea boală şi ajunse la ceasul morței.

Ce nu făcu bietul împărat ca să o scape? Dar toate erau în zadar. În cele din urmă, veni o babă şi-i zise:

— Luminate împărate, să trăieşti întru mulți ani! Dacă vrei să se facă sănătoasă fiica împărăției-tale, să cauți cerbul de aur care cântă ca toate păsările şi să-l aduci în casă numai trei zile şi vei vedea cum se va face sănătoasă.

Împăratul puse să strige pristavul în toată împărăția; iar după trei zile, feciorul bucătăresei lovi buşteanul de trei ori şi se făcu un cerb de aur frumos, apoi băgă într-însul pe feciorul de împărat şi se puse dinaintea palatului.

Împăratul, văzând cerbul, se dete jos şi întrebă pe feciorul bucătăresei dacă-i este de vânzare.

— Nu-mi este de vânzare, ci de închiriere, răspunse cu semeție feciorul bucătăresei.

— Ei bine! ce ai să-mi ceri, ca să mi-l dai numai trei zile?

— Să-mi dai o mie de bani de aur.

Tocmeala se făcu şi împăratul luă cerbul şi-l băgă în odaia doamnei Chiralina; apoi se duse la treaba lui.

Cerbul, cum se văzu numai cu doamna Chiralina, începu să cânte un cântec de dor, de plângea lemnele şi pietrele. Doamna Chiralina adormi, iar feciorul de împărat ieşi din cerb şi o sărută pe frunte, apoi intră iarăşi în cerb.

A doua zi, doamna Chiralina spuse femeilor sale că a visat de două ori că a sărutat-o un june frumos. Atunci una din

femei, fiind mai pricepută, zise doamnei Chiralina că, pe dată ce va începe cerbul să cânte, să se prefacă că doarme şi cum va simți că o sărută cineva, să puie mâna pe dânsul.

Cum veni noaptea, cerbul începu să cânte un cântec de jale. Doamna Chiralina se prefăcu că doarme şi, când veni Făt-Frumos să o sărute, îl strânse în brațe şi-i zise:

— D-acum înainte nu vei mai scăpa, că mult am dorit să te dobândesc.

Ei se giugiuliră ca nişte porumbei până îi apucă ziua; iar când fu pe la prânz, veni împăratul şi cu fiul bucătăresei ca să-i dea cerbul. Doamna Chiralina începu să plângă că nu vrea nicidecum să se despartă de cerb; dar fiul bucătăresei zise încetinel:

— Cere de la împăratul voie să petreci cerbul până afară din oraş, căci acolo ne aşteaptă o căruță cu doisprezece cai de foc, în care o să ne suim cu toții şi o să ne ducem la împărăția lui Făt-Frumos, iubitul tău.

Doamna Chiralina ceru şi dobândi de la împăratul această voie şi petrecu pe cerb cu mare alai până afară din oraş; atunci Afin lovi cerbul de trei ori în burtă şi îndată se făcu dintr-însul o căruță cu doisprezece cai de foc; apoi, luând pe doamna Chiralina c-o mână şi pe Dafin cu alta, sări într-însa şi se făcură nevăzuți. Şi după ce umblară zi de vară pâna-n seară, ca cuvântul de poveste ce d-acilea încolo se găteşte, ieşiră pe tărâmul cellalt şi ajunseră în țara lor.

Împăratul, cum priimi ştire despre sosirea fiului său, îi ieşi înainte cu mulțime de oşti, apoi îl însoți cu doamna Chiralina şi făcu nuntă împărătească, care ținu trei zile şi trei nopți.

Într-o zi, doamna Chiralina şedea la fereastra palatului şi se uita la drum, când iaca un ovrei cu cămăşi de vânzare.

Doamna Chiralina îl chemă sus şi luă două cămăşi mai subţiri decât pânza paianjenului şi se îmbrăcă cu una dintr-însele. Nu trecu mult şi se bolnăvi atât de greu, încât ajunse pe mâna morţei.

Afin află de boala împărătesei şi intră pe la miezul nopţei în odaia unde dormea ea, apoi o stropi peste tot cu lacrămi de turturică şi ieşi afară; dar strejarii de la uşă se duseră la Dafin-împărat şi-l pârâră că l-a văzut sărutând pe împărăteasa.

Împăratul, cum auzi, se făcu foc de mânie şi porunci să taie capul lui Afin. Dar când ajunse la locul de pierzare, Afin zise împăratului:

— Mulţi ani să-ţi dea Dumnezeu, împărate; pentru toată frăţia şi dragostea mea către tine, te rog să strângi pe toţi boierii cei mari ai împărăţiei, că am să spui înaintea lor un mare cuvânt. Şi apoi vei porunci să-mi taie capul.

Împăratul porunci să adune divanul împărătesc, în care să fie de faţă şi doamna Chiralina, şi aducând pe Afin, îi zise:

— Spune, nelegiuitule, aceea ce ai de spus!

Atunci Afin începu aşa:

— A fost odată un fecior de împărat care prinse dragoste asupra unei fete de împărat după tărâmul cellalt, şi fiindcă nu putea să trăiască fără dânsa, a plecat împreună cu fratele său de cruce ca ori s-o găsească, ori să-şi răpuie capul prin pustii. După ce umblară lumea în cruciş şi curmeziş, ajunseră la muma Crivăţului şi o rugară să le spuie drumul care ducea la fata de împărat după care plecaseră ei. Muma Crivăţului îi trimise la muma Vântului de primăvară, care îi găzdui şi le făgădui să întrebe pe fiul său. Ea s-a ţinut de vorbă căci, cum a venit fiul său, l-a întrebat şi el a început să spuie aşa: împărăţia doamnei

Chiralina este departe de ei cale de zece ani; dar această cale se poate face într-o clipeală de ochi, dacă s-o găsi cineva care să se ducă în pădurea cea neagră de lângă gârla de păcură care aruncă pietre de foc până la cer, unde va găsi buşteanul ielelor şi va încălica pe dânsul ca să treacă gârla. După ce va ajunge la împărăție, trebuie să facă din buştean un cerb de aur şi să intre într-însul, ca să ajungă în odaia doamnei Chiralina şi să o fure. După ce o va lua de soție, sora Vântului turbat, de pizmă, o să trimită un ovrei cu nişte cămăşi mai subțiri decât pânza paianjenului şi, dacă nu va şti să le ude cu lacrămi de turturică, cum se va îmbrăca cu dânsele, în trei zile va muri.

După ce vântul spuse toate acestea mume-sei, o jură că, de va spune cuiva ceea ce a auzit, să se facă cu totul de piatră.

A doua zi, feciorul de împărat întrebă pe muma vântului dacă a aflat ceva de la fiul său; dar ea, temându-se să nu se facă piatră, îi zise că n-a aflat nimic. Iar fratele de cruce al feciorului de împărat nu dormise în noaptea aceea şi auzise tot. Astfel, fără să spuie feciorului de împărat această taină, se duse împreună cu dânsul în pădurea neagră, încălecară pe buştean şi trecură gârla dincolo.

Cum sfârşi Afin aceste vorbe, se făcu de piatră până la genuchi. Boierii din divan, cum văzură această minune, se speriară. Afin începu iarăşi şi zise:

— După ce ajunseră la palatul doamnei Chiralina, fratele de cruce lovi buşteanul de trei ori şi se făcu un cerb de aur şi băgă pe feciorul de împărat într-însul, carele prin această şiretenie se cunoscu cu fata şi o fură.

Zicând şi aceste cuvinte, Afin se făcu de piatră până la brâu. Împăratul şi împărăteasa, văzând nevinovăția lui Afin, începură a plânge şi a-l ruga să înceteze din povestire. Dar el nu voi, ci merse înainte, zicând:

— După ce împăratul se cunună cu doamna Chiralina, nu trecu mult şi împărăteasa cumpără două cămăşi de la un ovrei, se îmbrăcă cu una dintr-însele şi îndată căzu la grea boală. Afin, ştiind din ce venea boala, intră pe la miezul nopţii la împărătească şi, găsind-o dormind, o stropi cu lacrămi de turturică şi o scăpă de moarte.

Cum sfârşi Afin această povestire, se făcu cu totul şi cu totul de piatră, iar Dafin-împărat şi cu doamna Chiralina plânseră trei zile şi trei nopţi; apoi luară trupul cel împietrit al făcătorului lor de bine şi-l puseră în odaia lor, ca să-şi aducă aminte de dânsul totdauna.

După aceea, ei trăiră mai mult timp şi născură un copil.

Într-o dimineaţă, Dafin-împărat intră în casa împărătesei şi-i spuse că a visat o femeie îmbrăcată în haine albe, care i-a zis că dacă voieşte să învieze pe fratele său cel împietrit, să taie copilul lor şi să ungă piatra cu sângele lui. Împărăteasa spuse că şi ea a visat tot un astfel de vis; apoi, unindu-se amândoi, tăiară copilul şi, stropind piatra cu sânge, începu să se mişte, apoi învie cum se cade şi zise:

— O Doamne! da greu somn am dormit.

— E! e! frate – răspunse împăratul –, ai fi dormit mult şi bine dacă nu tăiam copilul ca să te stropim cu sângele lui.

Atunci Afin se crestă la un degit cu cuţitul şi lăsă să curgă sângele său peste copil, care învie numai într-o clipă; iar împăratul, de bucurie, porunci să se facă veselie mare în toată ţara.

Şi încălicai p-o şea şi v-o spusei domniei-voastre aşa.

*Omul-de-flori-cu-barba-de-**mă**tasă sau povestea lui **Făt**-Frumos*

de Nicolae Filimon

A fost odată ca niciodată, dacă n-ar fi, nici că s-ar mai povesti, când lupii beau tutun şi urşii făceau săpun, de-şi ungeau femeile feţele şi uncheşii bărbile.

A fost odată un împărat mare şi tare. După ce bătu pre toţi împăraţii pământului şi le luă împărăţiele, se însură şi făcu trei fete: una cu soarele-n frunte, alta cu luna în spate, iar cea mai mică cu luceafărul de dimineaţă iarăşi în frunte; şi toate erau mai frumoase decât zânele munţilor şi ale pădurilor.

Aceste fete se duseră la scăldat şi intrară într-o baie de marmură; dar deodată se ridică o furtună pe cer şi le răpi pe câtetrele. Ajungând la urechile împăratului această întâmplare, i se tăie inima şi muri, lăsând pe împărăteasa văduvă.

Într-o zi, împărăteasa se apucă să mături pân casă, dar pe când mătura, îi sări un bob de piper în poală; ea luă bobul şi-l puse pe sobă, dar el sări şi de acolo iar în poala împărătesei. Văzând că nu poate scăpa de dânsul, îl înghiţi; şi aşa rămase grea şi născu un copil cu părul de aur.

Acest copil creştea în trei zile cât cresc alţi copii în treizeci de ani şi se făcu voinic ca brazii munţilor. Împărăteasa îl

dete la dascăl de învăță toate măestriile lumei şi, temându-se ca să nu-l piarză, îi făcu o colivie de aur şi-l închise într-însa, dându-i jucării copilăreşti ca să-i treacă de urât.

Într-o zi trecu p-acolo o babă cu două tivdi cu apă; feciorul de împărat o văzu şi, trăgând cu arcul îi sparse amândouă tivdiile. Baba se uită în sus şi, văzându-l, îi zise:

— Lua-te-ar mama Vântului turbat, care a luat pe câtetrele surorile tale.

Feciorul de împărat, cum auzi blestemul babei, chemă pe mumă-sa şi-i zise:

— Ian spune-mi, mamă, am avut eu surori ori nu?

— N-ai avut, dragul mamei, nicio soră, răspunse împărăteasa.

— Spune-mi drept, mamă, că dacă nu, mă vei pierde.

Văzând însă că mumă-sa nu voia să-i spună adevărul, se făcu bolnav şi-i zise că, dacă nu-i va da ţâţă de subt talpa casei, el va muri. Împărăteasa făgădui ca-i va împlini această cerere. Atunci el se sculă din pat şi rădică talpa casei şi mă-sa puse ţâţa subt talpă, dar el lăsă talpa cam greu peste ţâţă, zicând iarăşi mă-sii:

— Spune-mi, mamă, am avut eu alţi fraţi sau surori?

Deocamdată mumă-sa nu voi să-i spuie, dar el lăsă talpa şi mai mult; atunci mumă-sa, nemaiputând să rabde, zise:

— Să ştii, fătul meu, că ai avut trei surori mai frumoase decât zânele râurilor şi ale pădurilor, dar le-au răpit cei trei zmei care lăcuiesc pe tărâmul cellalt.

— Spune-mi acum ce fel de om a fost tată-meu, care sunt armele care purta şi pe ce cal încălica?

— Tată-tău a fost un mare viteaz şi s-a bătut nouă ani cu zmeul Răchită-înfloritǎ, ca să ia pe soră-sa de nevastă; armele lui sunt îngropate la rădăcina unui plop în grădină, iar calul paşte iarbă verde prin livede.

Atunci el, încredinţându-se despre toate, i-a dat drumul şi, ducându-se la un vrăjitor, i-a spus tot ce aflase de la dânsa.

— Ei bine – zise vrăjitorul – acum du-te şi ie frâul şi-l sună în trei părţi ale livezei.

El luă frâul şi-l sună la cele trei părţi ale livezei şi îndată veni la dânsul o mârţoagă de cal şchiop şi plin de bube. Făt-Frumos îi dete un picior în piept şi se duse d-a berbeleacul cale de nouă zile şi nouă nopţi. Sună frâul de al doilea şi de al treilea, dar tot acel cal veni. Văzând aceasta, scoase paloşul să-l înfigă în pieptul calului. Dar calul îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, nu mă omorî, ci du-te de taie trei sute de viţei de la trei sute de vaci şi dă-mi laptele să-l beau. Făt-Frumos făcu precum îi zisese calul, iar peste trei zile sună iarăşi frâul; dar d-astă dată veni un cal ca un zmeu şi-i zise:

— Ian încalecă acum pe mine şi atinge-mă de trei ori cu scările.

Făt-Frumos împlini voia calului şi, după ce se plimbă puţin cu dânsul, îl atinse de trei ori cu scările; atunci calul deschise douăsprezece aripi şi zbură cu dânsul până la Vântul turbat apoi, coborându-se tot pe locul de unde plecase, zise:

— Făt-Frumos, dacă vrei să te slujesc cum se cade, să mai tai şase sute de viţei de la şase sute de vaci şi să-mi dai laptele să-l beau.

Făt-Frumos împlini şi această poruncă a calului; iar peste trei zile veni împlătoşat şi încoifat şi sună frâul. Calul veni şi el numaidecât, înşelat şi înfrânat, apoi zise:

— Iată-mă, stăpâne, gata la poruncile tale.

Făt-Frumos încălecă pe cal şi se duse şi iar se duse cale lungă şi nătângă ca Dumnezeu să ne-ajungă, iar când soarele ajunsese pe la chindii, intră într-o pădure neagră şi întunecoasă. După ce călători câtva timp pân acea pădure, calul se opri în loc şi-i zise:

— Stăpâne, uită-te bine înainte şi-mi spune ce vezi?

Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic. Calul iar îi zise să se uite; atunci el se uită cum se cade şi văzu o mulțime de şerpi cu capetele rădicate până la cer şi vărsând flăcăre de foc din guri; el spuse calului ce văzuse, dar calul îi zise:

— Stăpâne, noi trebuie să trecem prin mijlocul acelor balauri; bagă dar mâna în urechea mea cea dreaptă şi scoate un arc de săgeți şi, când vom fi aproape de dânşii, să slobozi o săgeată şi ei ne vor face loc să trecem.

Făt-Frumos făcu cum îi zise calul; iar când ajunse aproape de balauri, trase o săgeată, şi ei de frică plecară capetile la pământ şi-i lăsară să treacă. De aci plecă iar înainte şi dete peste o câmpie cu păduri frumoase de chiparos, cu iarbă verde ca mătasea şi o mulțime de fântâni cu apa limpede ca vioreaua şi rece ca gheața; iar la căpătâiul acei câmpii era un palat cu totul şi cu totul de argint.

Cum ajunse la palat, bătu în poartă şi ieşi înainte o fată frumoasă; el îi arată un ineluş de aur, pe care, cum îl văzu, fata cunoscu că Făt-Frumos îi este frate şi-l strânse în brațe, apoi îi zise:

— Fugi, frate, că de te va găsi zmeul aici, te va omorî.

— Ian spune-mi – întrebă Făt-Frumos – ce semne are zmeul când vine?

— El îşi trimite buzduganul înainte, răspunse fata.

Nu trecu mult şi buzduganul veni; şi după ce bătu de trei ori în poartă, se puse în cui. Făt-Frumos luă buzduganul şi, învârtindu-l de trei ori, îl azvârli înapoi la zmeu; apoi încălicând pe cal, se duse de se ascunse subt podul de argint. Zmeul veni numaidecât, dar cum ajunse la capul podului, calul începu a sforăi şi a se trage înapoi. Zmeul îi dete cu scările şi-i zise:

— Hi! cal de zmeu, de paraleu, mergi nainte! că nu mi-e frică de nimeni, decât de Făt-Frumos, dar el este pe tărâmul cellalt şi nu crez să-i fi adus corbul osciorul şi vântul perişorul.

— Ba poate l-o fi adus, zise Făt-Frumos ieşind de subt pod. Zmeul se repezi la dânsul şi-i zise:

— Cum vrei să ne batem? În săbii să ne tăiem sau în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Apoi după aceea amândoi voinicii se luară la luptă: zmeul aduse pe Făt-Frumos şi îl băgă în pământ până la genunche. Făt-Frumos învârti pe zmeu şi, băgându-l în pământ până la gât, îi tăie capul pe când calul lui omora pe al zmeului. Făt-Frumos scoase un bici şi, plesnind de trei ori, făcu palatul zmeului o nucă, o băgă în buzunar şi plecă înainte.

După ce călători câtva timp, dete peste un palat cu totul şi cu totul de aur; bătu în poartă şi ieşi înainte-i o fată foarte frumoasă. Îi arătă şi ei inelul cel de aur, pe care, cum îl

văzu, cunoscu pe Făt-Frumos de frate şi, strângându-l în braţe, îi zise:

— Fugi, frăţiorul meu, căci de va veni zmeul, te va face mici fărâme.

— Ian spune – întrebă Făt-Frumos – ce semne face zmeul când vine?

— El îşi trimite buzduganul înainte, răspunse fata.

Nu trecu mult timp şi buzduganul veni; apoi, după ce bătu de trei ori în poartă, se puse în cui. Făt-Frumos îl luă din cui şi-l azvârli înapoi la zmeu, iar după aceea încălică calul şi se ascunse subt podul de aur al palatului. Zmeul veni, c-o falcă-n cer şi cu alta-n pământ, dar când ajunse la capul podului, calul lui începu să se tragă înapoi; zmeul îi dete cu scările şi-i zise:

— Hi! cal de zmeu, de paraleu, mişcă înainte! că nu mi-e frică de nimeni decât de Făt-Frumos, dar el este pe tărâmul cellalt şi nu crez să-i fi adus corbul osciorul şi vântul perişorul.

— Ba poate i l-o fi adus, zise Făt-Frumos ieşind de subt pod. Atunci zmeul zise:

— Cum vrei, în luptă să ne luptăm sau în săbii să ne tăiem?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă, răspunse Făt-Frumos. Apoi se luară la luptă şi se luptară zi de vară până seara; iar când ajunse soarele la chindii, Făt-Frumos trânti pe zmeu şi-i tăie capul; iar după aceea plesni din bici de trei ori şi tot palatul se făcu o nucă, pe care o băgă în sân, şi plecă înainte.

Se duse şi iar se mai duse, până ce dete peste un palat de topaz, care strălucea atât de mult, încât la soare te puteai uita, iar la dânsul, ba. După ce se cunoscu şi cu soră-sa cea

mai mică, ce lăcuia în acel palat, se ascunse iar subt pod şi, venind zmeul, se luă cu dânsul la luptă şi se luptară toată ziua, dar nu putură să se trântească unul pe altul. Văzând aceasta, zmeul se făcu flacără galbenă, iar Făt-Frumos se făcu şi el flacără roşie şi iar se luptară, dar nu putură să se biruiască. Zmeul se uită în sus şi, văzând un corb, îi zise:

— Corbule, corbuleţule! du-te la zaana şi-ţi moaie o aripă în seu şi una în apă şi cu seul să mă stropeşti pe mine, iar cu apa să stropeşti pe Făt-Frumos, că ţi-l dau împreună cu calul lui să-l mănânci.

Făt-Frumos rădică şi el capul în sus şi zise:

— Corbule, corbuleţule! du-te la zaana şi moaie-ţi o aripă în seu şi alta în apă şi cu seul să mă uzi pe mine, iar cu apa să uzi pe zmeu, că-ţi dau să mănânci trei zmei împreună cu caii lor.

Corbul plecă şi, întorcându-se peste puţin, udă pe Făt-Frumos cu seu, iar pe zmeu cu apă. Făt-Frumos sări dasupra zmeului şi-i tăie capul, apoi plesni din bici şi, făcând şi palatul acestuia nucă, o băgă în sân şi se duse înainte, până ce ajunse la o grădină cu poame foarte frumoase. El întinse mâna să ia o pară, dar calul se opri în loc şi-i zise:

— Stăpâne, să nu mănânci din aceste poame, că vei muri; că este sora cea mare a zmeului prefăcută în grădină; dar dacă ai poftă mare, dă mai întâi cu sabia în trei părţi ale pomului şi-apoi mănâncă cât vei voi.

Făt-Frumos tăie pomul în trei părţi şi începu să curgă sânge, apoi culese pere şi mâncă. Nu trecu mult şi văzu o fântână cu apă rece; dar când voi să bea, calul iarăşi îi zise să facă tot ce făcuse la grădină. Făt-Frumos lovi fântâna de trei ori cu sabia şi, după ce curse sânge, bău apă şi se

răcori. Iar după aceea merse înainte, până ce dete peste o vie cu struguri dulci ca zahărul şi mirositori ca chihlimbarul. El voi să rupă un strugure, dar calul iarăşi îi zise:

— Stăpâne, nu rupe struguri, căci via aceasta este sora cea mică a zmeilor şi de vei mânca numai o broboană, vei muri; dar dacă ai poftă de struguri, taie o viţă cu sabia şi apoi mănâncă câţi struguri îţi plac.

Făt-Frumos tăie o viţă şi, după ce curse un pârâu de sânge, luă struguri şi mâncă.

Plecă şi se duse, măre, cale lungă şi nătângă, ca Dumnezeu să ne-ajungă, căci cuvântul din poveste mai înainte mai lung şi mai frumos este, dar când rămase soarele de o suliţă, calul zise lui Făt-Frumos:

— Stăpâne, ian uită-te îndărăt şi spune-mi, vezi ceva? Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic. Uită-te mai bine, îi zise calul. Atunci Făt-Frumos se uită bine şi văzu o flacără cât gămălia acului de mică. Să ştii, stăpâne, că acea flacără este muma zmeilor şi a zmeoaicelor şi nu ştiu cum vom scăpa de dânsa. Ţine-te bine de coamă, ca am să ocolesc lumea cât te ştergi la ochi ca să ajungem la cetatea Omului-de-flori-cu-barba-de-mătasă, căci numai acolo e scăpare pentru noi.

Făt-Frumos ascultă povaţa calului, carele deschise toate aripile şi începu să zboare mai iute decât vântul şi mai încet decât gândul, dar flacăra din ce în ce se mărea şi începu să arză pe Făt-Frumos în spate. Calul, văzând că nu-i nădejde de scăpare, se înălţă până la Vântul turbat şi intră în cetatea Omului-de-flori. Atunci zmeoaica, rămâind afară de cetate, zise cu amărăciune:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, fă-mi o gaură în zid, să văz cine eşti tu care mi-ai omorât trei copii şi trei fete.

Făt-Frumos porunci să facă gaura, dar când zmeoaica băgă capul şi voi să-l soarbă, el îi aruncă în gură un buzdugan de fier ars în foc, pe care sorbindu-l, se umflă şi plesni.

Omul-de-flori-cu-barba-de-mătasă, auzind că Făt-Frumos se află în împărăția lui, trimise ciohodari şi ideclii de îl chemă la împărăție şi îl puse în fruntea mesei; dar văzând pe fata Omului-de-flori, rămase încremenit de frumusețile ei şi o ceru de la tată-său de soție. Omul îi zise că i-o dă dacă-i va aduce apă vie şi apă moartă de unde se bat munții în capete.

Făt-Frumos încălecă calul şi se duse spre soare-apune şi dete peste un om care bea apă de la nouă scocuri de mori şi se văieta că n-are ce bea. Făt-Frumos stătu în loc şi se mira de dânsul; iar el îi zise:

— Nu te mira de mine, ci te miră mai bine de Făt-Frumos, care a omorât trei zmei, trei zmeoaice şi pe muma zmeilor.

— Eu sunt acela, răspunse Făt-Frumos.

— Dacă eşti tu, ia-mă cu tine, că mult bine îți voi prinde.

Făt-Frumos luă pe omul ce nu se sătura de apă şi plecă înainte. Pe drum întâlni un alt om, care mânca pânea de la nouă cuptoare şi se văieta că moare de foame. Făt-Frumos se uită la dânsul şi începu să se mire, dar el îi zise:

— Nu te mira de mine, ci te miră de Făt-Frumos, care a omorât trei zmei, trei zmeoaice şi pe muma zmeilor.

— Eu sunt acela, zise Făt-Frumos.

— Dacă eşti tu, apoi ia-mă cu tine, că mult bine ți-oi prinde.

Făt-Frumos îl luă şi pe acest şi plecă înainte. Merse ce merse şi dete peste un om, care sărea din munte în munte

cu nouă pietre de moară legate de picior şi se plângea că n-are ce sări.

După ce-l luă şi pe acesta cu dânsul, merse înainte ca cuvântul din poveste, că-nainte mult mai este, şi ajunse într-o câmpie de unde se auzea zgomot mare. Atunci calul zise lui Făt-Frumos:

— Stăpâne, cată spre soare-apune şi spune-mi, vezi ceva?

Făt-Frumos se uită şi văzu doi munți bătându-se în capete.

— Pintre aceşti doi munți avem să trecem ca să luăm apă vie şi apă moartă, zise calul; să mergem încetişor şi, când om fi aproape de munți, să-mi dai de trei ori cu pintenii şi să te ții bine de coamă cu o mână şi cu cealaltă să iei apă.

Cum ajunse Făt-Frumos dinaintea munților, dete pinteni calului, care zbură mai iute decât gândul, trecu pe la fântână, luă apă şi ieşi dintre munți mai nainte de a se lovi în capete.

Făt-Frumos aduse apă la Omul-de-flori-cu-barba-de mătasă şi ceru să-i dea pe fie-sa de nevastă. Dar Omul-de-flori îi zise:

— Eu ți-oi da-o, dacă mi-i găsi un om care să mănânce pânea de la nouă cuptoare, altul să beie apa de la nouă scocuri de mori.

Făt-Frumos zise împăratului:

— Găteşte cele nouă cuptoare şi arată-mi cele nouă scocuri de moară, că am oameni să-ți mănânce pânea şi să-ți beie apa. Omul de flori porunci vizirului să gătească pânea şi să arate scocurile; şi după ce le găti, veni împăratul să privească. Atunci Făt-Frumos făcu semne oamenilor săi şi, cât te ştergi la ochi, mâncară pânea şi băură apa. Dar

Omul-de-flori nu voi: să-i dea fata nici după aceasta, ci îi zise:

— Dacă voieşti să aibi pe fie-mea de soție, să-mi aduci garoafa care miroase cale de nouă ani şi apoi ți-oi da negreşit pe fie-mea.

Făt-Frumos plecă să caute garoafa şi se duse cale lungă ca Dumnezeu să ne-ajungă, până ce simți mirosul garoafei. Atunci calul îi zise:

— Stăpâne, bagă mâna în urechea mea cea dreaptă şi scoate din ea o bucată de săpun, o perie şi o gresie şi mergi înainte fără frică. De ce mergea şi mergea, mirosul mai tare se făcea, până ce ajunse la un palat de sticlă; trase la poartă, bătu în ea şi nime nu-i răspunse. Atunci el intră înlăuntru, văzu garoafa şi o luă. Apoi încălecă pe cal şi plecă înspre Omul-de-flori. Nu făcu multă cale şi simți că vine după dânsul zmeul palatului de sticlă, cu o falcă în cer şi cu una în pământ. Dar tocmai când era să-i ajungă, calul îi zise:

— Stăpâne, aruncă săpunul.

El îl aruncă şi numaidecât se făcu un alunecuş care împiedică pe zmeu de a-l ajunge. Zmeul însă făcu ce făcu şi trecu cum putu alunecuşul; şi când era să ajungă iar pe Făt-Frumos, calul îi zise să arunce peria. Cum o aruncă, se făcu o pădure deasă, de nu putea nime să răzbată printr-însa; dar zmeul făcu ce făcu ş-o trecu. Apoi luă pe Făt-Frumos iarăşi în goană şi, când era să-l prinză, aruncă gresia, care se făcu un munte mare şi nalt până la cer. Zmeul roase piatra cu dinții şi trecu prin ea. Atunci calul zise:

— Stăpâne, nu e bine de noi, o să pierim; dar mai avem o scăpare: să-ți tragi sufletul de nouă ori, că am să mă rădic

şi să trec de nori ş-apoi de acolo să cad peste zmeu şi să-l strivesc.

Făt-Frumos se luă după povața calului, se ridică până la nori, apoi se lăsă peste zmeu şi-l strivi, iar după aceea se duse şi dete garoafa Omului-de-flori, care, nemaiavând ce-i cere, îi dete pe fie-sa. Dar când veni vremea să se culce cu dânsa, veni omul cel cu nouă pietre de picioare şi ceru să se culce şi el în cămară cu dânşii. Făt-Frumos îl lăsă, căci făcuse jurământ să nu-i calce niciodată vorba. Peste noapte tocmai când Făt-Frumos dormea mai bine, ieşi un balaur din gura fetei şi când se întinse să muşte pe Făt-Frumos, omul cu pietrele de picere scoase paloşul şi-l tăie în mici fărâmele. Mai ieşi unul şi-l tăie şi pe acela şi când ieşi şi cel de al treilea, îi zdrobi capul cu o piatră de moară. Apoi după ce-i puse la o parte pe tustrei balaurii ce-i omorî, se culcă şi dormi.

A doua zi de dimineață palatul împărătesei era plin de vlădici şi de popi ce venisă să îngroape pe Făt-Frumos, crezându-l mort, ca şi pe ceilalți gineri ai împăratului. Dar când îl văzură viu, se minunară şi i se închinară. Omul-de-flori veni şi el ca să se încredințeze de este viu sau mort Făt-Frumos, dar când văzu pe balaurii cei morți, se sperie şi întrebă. Dar omul cu pietrele de moară îi spuse că ei au ieşit din fie-sa; când era să-l muşte pe Făt-Frumos şi să-l omoare, ca pe ceilalți gineri, el i-a ucis.

Atunci Omul-de-flori începu nunta şi o ținu trei zile şi trei nopți; iar după aceea Făt-Frumos îşi luă ziuă bună şi plecă cu nevasta sa acasă, la împărăția lui. Şi făcu toate avuțiile zmeilor în trei părți şi le dete celor trei oameni care-l ajutase. Omul cu pietrele de moară nu se mulțumi şi ceru să împartă şi nevasta cu dânsul. Făt-Frumos se împotrivi: dar el scoase paloşul şi, când era gata să taie pe

împărăteasa, atunci ieşi din gura ei încă un balaur, pe care omul cu pietrele de moară îl făcu fărâme şi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos! ie-ți avuțiile, ie-ți nevasta şi trăiți sănătoşi, că am scos acum dintr-însa patru balauri şi i-am mai lăsat numai unul, că nu e bine să rămâie femeia fără niciun drac. Făt-Frumos se prinse frate de cruce cu omul cu pietrele de moară şi-l rugă să nu se prea depărteze de pe locurile acestea, ca nu cumva dracul ce a rămas în femeie să-i răpuie zilele.

Apoi a ajuns acasă şi, după ce a văzut pe mumă-sa, a plesnit de trei ori cu biciul, şi cele trei nuci s-au desfăcut în trei palate frumoase şi cu cele trei surori ale lui într-însele, pe care, dupe ce le-au dat munca înapoi, le-au măritat şi s-a făcut mare bucurie şi veselie în toată împărăția.

Încălicai pe-o şa şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Roman Năzdrăvan

de Nicolae Filimon

A fost odată ca niciodată, dacă n-ar fi, nici că s-ar povesti; când să potcovea purecele cu nouă sute nouăzeci şi nouă oca de fier, şi tot da cu spatele de cer; linguriță scurtă pe gura cui n-ascultă.

A fost odată trei frați olteni, dintre care unul era năzdrăvan[1]. Într-o zi îşi ascuțiră coasele şi plecară pe o câmpie. După ce

[1] *Năzdrăvan* (în mitologia populară) înzestrat cu puteri supranaturale; care are darul de a şti şi prevesti ce se va întâmpla. *(sursa: DEX '98)*

merseră şi iar merseră, dederă peste o livede de fân mare. Ei se opriră în loc şi o priviră; dar fratele cel mai mare zise:

— Ştiți voi una, mă?

— Ştim, dacă ne vei spune, răspunseră ceilalți doi frați.

— Ai, mă, să ne-ncercăm coasele pân ăst fân verde.

— Bine zici tu, mă, răspunse cel d-al doilea frate, şi îndată începură amândoi să cosească la fân; dar n-apucară să sfârşească vorba bine şi zăriră pe zmeul Stan Ghindă barbaiop, călare p-o jumătate de iepure şchiop. Atunci lor, de frică, le căzură coasele din mână, dar Roman Năzdrăvan le zise:

— Nu vă temeți, măre, lăsați pă mine, că-i viu eu de hac.

Zmeul din ce în ce s-apropia, iar când fu aproape de dânşii, învârti buzduganul de trei ori şi zise:

— Cine sunteți voi, bre, dă mi-ați turburat izvoarele şi mi-ați încurcat livezile?

— Suntem nişte oameni săraci şi nemernici, măria-ta, să nu-ți faci păcat cu noi.

— Ai, sculați-vă, că vă iert, zise zmeul cu şiretlic, dar fiindcă ați început livedea, cosiți-o toată şi diseară să veniți acasă să vă plătesc.

Cătetrei frații se puseră pe cosit şi cosiră zi de vară până seara; dar când înnoptă, veni zmeul şi-i luă cu dânsul acasă, ca să le plătească. Ajungând acasă, zmeul fluieră de trei ori şi numaidecât sări buzduganul din cui şi puse o masă împărătească, cu douăsprezece feluri de bucate, pe care le otrăvise zmeul înadins, ca să omoare pe olteni, dar o pâine, o strachină cu apă, o lingură şi o ploscă cu vin nu putu să le otrăvească.

Zmeul atunci chemă pe olteni la masă; dar Roman Năzdrăvan îi zice:

— Să trăieşti, măria-ta! noi suntem nişte oameni săraci, învăţaţi să mâncăm cum om putea şi să bem ce-om putea. Dă-ne pâinea aia de colo, strachina cu apă, lingura şi plosca şi ne va fi de ajuns.

Zmeul pricepu viclenia lui Roman Năzdrăvan şi tăcu; dar după ce se ridică masa, chemă pe vătaful de curte şi-i porunci să-i ducă într-un beci, cu gând ca să vie peste noapte, să le taie capetele.

Roman Năzdrăvan simţi şiretenia zmeului, dar se făcu că nu pricepe nimic şi, ca să înşele şi mai bine pe zmeu, luă plosca şi se duse în beci, împreună cu fraţii lui, iar dupe aceea scoase din traistă un fluier de prun şi începu să cânte:

Fluieraş frumuşel,
Mititel, gingăşel,
Dacă tu mă iubeşti,
Vin-acum să-mi slujeşti.

N-apucă să sfârşească cântecul şi d-odată veniră patru păsări măiestre şi puseră o masă cum se pune la domni şi la împăraţi. Roman Năzdrăvan chemă la masă pe slujnicile zmeului şi le dete de băut până se îmbătară şi adormiră; apoi le dezbrăcă de hainele lor şi se îmbrăcă el şi fraţii lui cu dânsele, iar pe slujnice le îmbrăcă cu zăbunele lor cele bărbăteşti şi se duseră să se culce. Dar abia ce începură să aţipească de somn şi zmeul veni cu paloşul să le taie capetele. Văzându-i însă îmbrăcaţi muiereşte, merse înainte şi tăie capetele slujnicilor, apoi se duse şi se culcă. Atunci, Roman Năzdrăvan sculă pe ceilalţi doi fraţi şi o apucară la sănătoasa.

Se duseră şi iar se mai duseră, cale lungă ca Dumnezeu să ne-ajungă, că cuvântul din poveste înainte mai lung şi mai frumos este. Este ce este, basmul d-aici înainte se găteşte, Dumnezeu în casă la noi soseşte. Se duseră trei zile şi trei nopți şi dederă peste un palat mândru şi frumos şi se puseră câtetrei la poartă.

Împăratul îi văzu dupe geam şi trimise pe vătaful de curte să-i întrebe ce caută. Vătaful spuse împăratului cererea lor, iar el porunci să puie pe cei doi rândaşi la grajd, iar pe Roman Năzdrăvan să-l îmbrace bine şi să-l facă copil în casă.

Nu trecu mult timp şi împăratul făcu pe Roman Năzdrăvan mai mare peste toate slugile curței împărăteşti. Frații lui, cum auziră aceasta, hotărâră să-l piarză.

Într-o zi, când împăratul voia să se ducă la plimbare, ei îi ieşiră înainte cu căciulile în mâni şi ziseră:

— Luminate-mpărate, să trăieşti, măria-ta, întru mulți ani! Fratele nostru, Roman Năzdrăvan, s-a lăudat că poate să-ți aducă cloşca cu puii de aur a zmeului Tărtăcot, cu barba d-un cot şi cu limba de doi.

Împăratul chemă numaidecât pe Roman Năzdrăvan şi-i zise:

— Frații tăi mi-a spus că te-ai lăudat să-mi aduci cloşca cu puii de aur a lui Tărtăcot cu barba d-un cot.

— E, e, măria-ta, cine m-a pârât, nu m-a pârât să mă crească, ci să mă piarză; dar bun este Dumnezeu, o să-ți aduc cloşca, măcar de-aş şti că-mi voi răpune viața.

— Să ştii, Romane – adăogă împăratul –, că dacă nu-mi vei aduce cloşca, unde-ți stă picioarele o să-ți stea capul.

N-apucă să plece împăratul, şi Roman Năzdrăvan se duse la zmeu, intră în palat şi, ajungând la odaia unde era cloşca

închisă, se făcu pai de mătură şi intră înlăuntru pe gaura încuietoarei; apoi, făcându-se iarăşi om, zise cloştii:

— Fă, cloşcă, vino cu mine!

Cloşca începu să strige:

— Sări, luminate împărate, că mă ia Roman Năzdrăvan. Zmeul veni numaidecât cu paloşul în mână, dar Roman se făcu grăunte de mei şi se puse după uşe. Zmeul, văzând că nu este nimeni în casă, scoase biciul de la brâu şi trase cloştii o bătăiuță țeapănă. Roman se făcu iar om şi zise:

— Fă, cloşcă, vii tu cu mine ori ba?

— Viu, răspunse cloşca.

Atunci Roman luă cloşca cu pui cu tot ş-o dete împăratului, zicându-i:

— Poftim, luminate-mpărate, m-am închinat cu slujba care mi-ai poruncit.

Împăratul luă cloşca şi dete lui Roman două căuşe de galbeni şi se duse, iar Roman se puse în scară şi începu să-i numere. Din întâmplare, fraţii lui tocmai atunci treceau cu hârdăul cu apă la grajd; văzând însă pe Roman numărând bani, zise unul către celălalt:

— Văzuşi, mă, ce de bani a câştigat afurisitul de Roman?

— Las' pe mine, mă, că ți-l voi aşeza eu pe dânsul.

A doua zi, când ieşi împăratul la plimbare, ei veniră iarăşi la scară cu căciulele în mâni şi ziseră:

— Luminate-mpărate, fratele nostru Roman s-a lăudat să-ți aducă armăsarul lui Căpățână-de-cal-într-un-picior-de-găină, înşelat şi înfrânat.

Împăratul chemă pe Roman Năzdrăvan şi-i zise:

— Auzi, mă, Romane, ce zic fraţii tăi, că te-ai lăudat să-mi aduci calul lui Căpăţână-de-cal-într-un-picior-de-găină, înşelat şi înfrânat!

— Să trăieşti, măria-ta! Cine m-a pârât, nu m-a pârât să mă crească, ci să mă piarză; dar bun e Dumnezeu.

După aceea încălecă calul, se duse la zmeu şi, intrând în grajd, zise armăsarului:

— Mă, armăsare, vino cu mine!

Armăsarul, cum auzi acestea, strigă:

— Sări, stăpâne, că mă ia Roman Năzdrăvan!

Zmeul, cum auzi, se scoborî în grajd cu paloşul într-o mână şi cu biciul de foc într-alta şi zise calului:

— Unde este Roman Năzdrăvan, bre? Calul se uită împrejur şi nu văzu pe nimeni, căci Roman se făcuse pai şi intrase în iesle; atunci zmeul, văzându-se înşelat, se puse cu biciul pe cal şi îi muie binişor spinările, iar după aceea se duse la treaba lui.

Roman, văzându-se iarăşi numai cu calul, îi zise:

— Mă, armăsare, vino cu mine!

— Acuma viu, stăpâne, dar înainte de a pleca, sapă la picerele mele cele dândărăt, c-o să dai peste un butoi cu aur topit şi altul cu argint; să iei două căuşe de argint şi să mă stropeşti de la mijloc până la coadă şi să-ncalici pe mine.

Roman Năzdrăvan făcu după zisa calului; încălecă pe dânsul şi se duse. Dar ce mândreţe, Doamne! Calul se făcuse jumătate de aur cu pietre nestimate, iar jumătate, de argint şi atât de frumos, încât la soare te puteai uita, dar la dânsul, ba.

Când ajunse Roman la împărăție, împăratul tocma se întorcea de la plimbare; îi dede calul şi luă patru căuşe de galbeni.

Fraţii lui însă văzu toate acestea şi ziseră unul către altul:

— Bre! ce dă bani a câştigat nelegiuitul!

— Lasă, mă, răspunse unul din doi, că ţi-l pui eu bine pe dânsul!

A doua zi, când împăratul se plimba prin grădină, fraţii lui Roman Năzdrăvan îi ieşiră înainte şi-i ziseră:

— Luminate-mpărate, să-ţi lungească Dumnezeu zilele; fratele nostru, Roman Năzdrăvan, s-a lăudat ca poate să-ţi aducă chiar pe zmeu, viu nevătămat.

— Dar asta este cu neputinţă, răspunse împăratul.

— Ştim prea bine, măria-ta, dar de, fratele nostru aşa s-a lăudat.

Împăratul chemă pe Roman şi-i zise:

— Aşa e, mă Romane, că te-ai lăudat să-mi aduci pe zmeu viu nevătămat?

— E, luminate-mpărate, cine m-a pârât la măria-ta, nu m-a pârât să mă crească, ci m-a pârât să mă piarză; dar fie, mă leg să-ţi aduc pe zmeu; numai să-mi dai un car cu şase bivoli, să-mi dai şase dulgheri, şase tâmplari şi şase fierari, şi treaba e făcută.

Împăratul porunci să-i dea tot ce va cere. Roman se sui în car şi apucă calea către zmeu. Se duse zi de vară până seara; iar când fu aproape de palatul zmeului, se făcu moş bătrân cu barba şi sprâncenele până la pământ. Zmeul, cum îl zări, se dete jos, îi ieşi în cale şi-i zise:

— Ce cauţi, moşule?

— Ce să caut, luminate-mpărate, am prins pe hoțul de Roman Năzdrăvan şi am venit la măria-ta să-mi dai ăl plop de colo, să fac un butoi ca să-l bag într-însul.

— Bucuros, moşicule!

Atunci Roman tăie plopul şi numai cât clipeşti din ochi făcu un butoi gros, legat cu cercuri de fier; dar când veni vremea să-l înfundeze, zise zmeului:

— Luminate-mpărate, ştii că Roman Năzdrăvan e mare voinic, el poate să spargă butoiul şi să scape, şi atunci ne prăpădeşte pe toți; fă bine de intră măria-ta în butoi şi, după ce l-oi înfunda, pune-ți toată puterea să vedem, poți să-l spargi?

Zmeul se supuse şi intră în butoi, iar dulgherii, tâmplarii şi fierarii înfundară butoiul şi, după ce îl legară cu lanțuri groase de fier, înjugară bivolii şi plecară; iar pe la apusul soarelui ajunseră la împărăție şi deteră pe zmeu în mâna împăratului, viu nevătămat.

Împăratul porunci să desfunde butoiul, să vază dacă se află zmeul într-însul; iar zmeul răspunse din butoi:

— Luminate-mpărate, dacă vrei să trăieşti, zi oamenilor tăi să nu mă scoată din butoi, că de voi scăpa, nu se alege praf de tine şi de palatul tău.

Atunci împăratul porunci să aducă lemne şi, făcând focul, arse pe zmeu trei zile şi trei nopți; iar Roman luă oasele zmeului şi le dete împăratului, carele, de bucurie, făcu pe Roman boier din doisprezece şi-i dete pe fie-sa de soție. Roman căzu la pământ şi sărută poala împăratului, iar după aceea zise:

— Ştii una, luminate-mpărate; fraţii mei s-au lăudat că poţi să-i legi pe vârful unei şire de paie aprinsă şi că ei nu vor arde.

Împăratul porunci să-i lege şi, dându-le foc, arseră de se făcură cenuşă. Iar Roman trăi şi împărăţi şi împărăţeşte şi până în ziua de astăzi. Încălicai p-o şea şi vă spusei dumneavoastră aşa.